

SERXWEBÛN

JI SERXWEBÛN Û AZADIYÊ BI RÛMETTIR TIŞTEK NÎNE

Sal: 39 / Hejmar 460 / Nîsan 2020

Önder Apo, yaşamıyla hakikati görünür kıldı

Toplumsal ekolojiye dönüş

Rêber Apo'nun Bir Halkı Savunmak kitabından alınmıştır

Ekolojik yaşamın pratik sorunları da oldukça günceldir. Doğal çevre felaketlerini durdurmak için kurulmuş çok sayıda örgütlenmeyi derinleştirmek, demokratik toplumun ayrılmaz bir parçası kılmak, yine feminist ve özgürlükçü kadın hareketiyle dayanışma içinde olmak eylemlilik görevleridir.

Çevreye ilişkin bilinçlenme ve örgütlenmeyi yoğunlaştırmak demokratikleşmenin en temel faaliyetlerinden birisidir. Bir dönemlerin yoğun sınıf ve ulus bilinci gibi yoğun demokrasi ve çevre bilinci kampanyalarını düzenlemek durumundayız.

Biyolojik duyarlılığı olmayanın toplumsal duyarlılığı sakattır. Gerçek ve anlamlı olan duyarlılık ikisi arasındaki bağı görmekten geçer. >16-17

Küresel kapitalist hegemonyanın çıkarlarını yansıtan Ortadoğu'nun statükosu neye göre oluştu-I-

Duran Kalkan

Birinci Dünya Savaşı Ortadoğu'nun batısında gerçekleşen savaştı. İkinci Dünya Savaşı ise doğusunda gerçekleşen savaş oldu. Evet çatışanlar Almanya-İngiltere önderlikleriydiler. Avrupa'yı, dünyayı savaş alanı haline getirdiler de fakat ele geçirilmek istenen, paylaşılmak istenen yer neresiydi? Birinci Dünya Savaşı'nda Avrupa'dan, Balkanlar'dan, Anadolu, Mezopotamya'dan Hindistan'a gidişti. İkinci Dünya Savaşı'nda Bulgaristan'dan, Romanya'dan, Kuzey Karadeniz'den, Kafkasya'dan, İran'dan Hindistan'a gidişti. Ortadoğu'nun doğu hattıydı. >12-15

Berxwedana Zelal Botan destana qehremantiyê ye

Murat Karayılan

Em çûn gir, jixwe girek rût bû, tenê kevirek tîk hebû. Me bi bistîkan mewzî ji xwe re kola. Me got bila dijmin were cem me, em ê bi bombeyan lê bidin. Ger ne wisa be wê bi balafir û kobrayan me îmha bikin. Lê leşker têkevin nav me nikarin bi balafir û kobrayan lê bidin. Me wisa biryar da. Hevala Zelal mewzî girtina wir diyar kir. Ji ber ku gerîlayek bi tecrûbe û di nava şer de pijiyabû. Jixwe di her şert û mercan de hevala Zelal pêşengek bû. Bi sekna xwe ya fermandariyê û bi însiyatîfê nimûneyeke bêhempa bû. Di wir de hevala Zelal ji me re rêberî kir. >26-28

Tüm toplumsal sorunların kaynağı kadın özgürlük sorunudur

Elif Ronahî

Bir tecavüz ve tekel sistemi olan uygarlık sistemi, başından itibaren kadın karşıtı bir gelişim göstermiştir. Bu durum kapitalist modernite döneminde katlanarak büyümüştür. Özgürlük arayışları ve özgür yaşam olanakları daraltılmış, sahte özgürlük ideolojisi ve felsefesiyle kadın ve toplum kuşatma altına almıştır.

Kuşkusuz egemenlikli, iktidarcı, devletçi ve kadın karşıtı olan bir sistemin gerçek anlamıyla özgürlüklere olanak sunması mümkün değildir. Muhtevasını özgürlük karşıtlığı üzerinden oluşturmuş, inşasını kadın karşıtlığı temelinde geliştirmiş bir sistemin biçim değiştirmesi özünün değişmesi anlamına gelmemektedir. >18-20

Önderlik, "Benim gücüm yaşamı tanımaya başladığım andan itibaren, 'ben böyle yaşamayacağım' dememle başlar, benim gücümün kaynağı budur. Verili toplumsal yaşama baktım ve o yaşamı aslında sorguladım" diyordu.

Bu sorgulama bugünkü sorgulama düzeyine benzer bir sorgulama değildir, kesinlikle öyle bakmamak gerekir. Önderlik duruşunu sorguluyor, "Benim duruşum şu anlama gelir" diyerek tanımlama yapıyor ve "Yaşam bu olamaz, bu yaşam ihanete uğramıştır ve mevcut haliyle yaşanmaya değmez, bu haliyle katılmamak lazım. Ben bu yaşama katılmayacağım, ben sizin gibi yaşamayacağım" dedi. Bu çok önemli bir duruştur. Önderliğin büyüklüğünün kaynağı esas itibariyle burasıdır.

Bir de bunun arka planı var. Yaşamla doğruluk arasında bir bağ var, yani doğru olmadan yaşam olmaz, yanlış kurgulanmış bir yaşam doğru yaşanmaz, o açıdan da yaşamak için doğru yaşamak gerekir. Ortada yanlış bir yaşam var, Önderlik öyle söylüyor, "Bu yaşam yanlış bir yaşamdır" diyor. Bu yaşam özü itibariyle yanlış kurgulanmış bir yaşamdır, o zaman doğru yaşam nasıl yaşanmalıdır? Yaşam için doğru gerekir, o zaman doğru nerede? İşte arayış böyle başlar. Her özgür yaşam yürüyüşü, doğruyu arayış yürüyüşüdür. Doğru olan nedir? Hep vurguladığımız gibi hakikat doğrulukla ilgilidir. >9-11

Halkların kapitalizme karşı ideolojik ve teorik hazırlığı güçlüdür

Cemil Bayık >2-8

Halk yönetimi demek; halkın dayanışması, halkın sorunlarını birlikte çözmesi demektir. Koronavirüs salgını zamanı buna ağırlık vermenin önemini ortaya koymuştur. Gençlik ve kadın bu konuda özellikle çaba gösterebilir. Mahallede, sokakta kadınlar kadınları, gençler gençleri örgütleyebilir. Hem sorunları çözmede öncülük yapabilirler, hem de her sokak ve mahalle eylem alanı haline getirilebilir. Bu yönüyle üzerinde durulması gerekiyor.

Devlet karşısında Kürt halkı kendi sistemini kurmadan, kendi dayanışmasını ve örgütlülüğü gerçekleştirmeden soykırımcı sisteme karşı mücadele veremez. Soykırımcı sistem niçin toplumun örgütlenmelerine, belediyelerine saldırıyor? Çünkü toplumu güçsüz bırakmak istiyor. Toplum örgütsüz, mücadelesiz ve güçsüz olursa, kendi sistemini kurmaz ve sorunlarını çözmezse o zaman devlete muhtaç olur. Soykırımcı sömürgecilik de soykırım politikasını engelsiz olarak uygular. Bu açıdan dayanışmayı güçlendirme temelinde Kürt toplumunun kendi sorunlarını çözme çabasının bu dönemde artırılması önemlidir. Kendi demokratik sistemini kurma konusunda gençliğin ve kadının öncülüğü gerekir.

Özgür insan sağ olan, sağlığı yaşayan ve sağlayandır

Dilzar Dîlok >23-25

Önder Apo ve siyasi tutsaklar etrafında kenetlenme zamanı

Zilan Kaya >21-22

Halkların kapitalizme karşı ideolojik ve teorik hazırlığı güçlüdür

Cemil Bayık

Son 30 yılda, reel sosyalizmin yıkılışından sonra kapitalist modernitenin kendisini etkili kıldığı, sosyalist örgütlenmelerin ve siyasal, toplumsal etkisinin gerilediği açıktır. Bugün ideolojik olarak böyle değildir. İdeolojik olarak Önderlik reel sosyalizmin yıkılmasından sonra bundan çıkarılacak derslerle bütün insanlık tarihini irdeleyerek, araştırarak kapitalizme karşı alternatif siyasal, toplumsal ve ekonomik modeli ortaya koymuştur. Bu bakımdan ideolojik ve teorik üstünlüğü yeniden sosyalistler ele geçirmiştir. Bu bakımdan Önderlik şahsında temel hazırlık vardır. Gerisi; ayrıntılandırmak, somuta indirgemek ve pratikleştirmek ise tabii ki bizlere düşüyor.

Dünyanın gündemi Koronavirüs oldu. Gerçekten de şu anda dünyanın birçok ülkesindeki ekonomik, toplumsal, siyasal ve kültürel yaşamı Koronavirüs etkiliyor, hatta belirliyor. Toplumsal yaşam buna göre ayarlanıyor. Ekonomik, kültürel yaşam buna göre ayarlanıyor. Siyasal yaşam bu durumdan etkileniyor. Ve insanlık görülmedik bir sarsıntı içinde. Hala da durumu net görülebilmiş değil. Bu virüs nasıl ortaya çıktı, nasıl yayıldı, ortaya çıkan sonuçlar toplumları nasıl etkileyecek, Koronavirüsten sonra toplumların yaşamında hangi değişiklikler olacak, iktidarlar ve devletler Koronavirüsten nasıl yararlanıyorlar ve yararlanacaklar? Şu anda Koronavirüs nedeniyle alınan tedbirler ve uygulanan politikalar neyi amaçlıyor, tedbirler sadece bu salgının ortadan kaldırılması için mi alınıyor, tedbirlerin siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel amaçları nedir? Bunlar gerçekten cevaplanması gereken sorular. Tartışılıyor, ama bu sorulara farklı farklı cevaplar veriliyor. Her kesim kendine göre bu sorulara cevap veriyor. Bu yönüyle gerçekten de toplumlar ve halklar açısından netleştirilmesi gereken bir süreç yaşanıyor.

Bu virüs nasıl çıktı, bu konuda da çok farklı tezler var. Virüsün bir biyolojik savaş aracı olarak kullanıldığı, bu nedenle çeşitli odaklar tarafından yaratıldığı söyleniyor. Dünyada bir Üçüncü Dünya Savaşı var. Üçüncü Dünya Savaşı çok yoğun da sürüyor. Öte yandan kapitalizm küreselleşse bile kapitalist sistem içerisindeki güçler birbirlerini geriletmek için siyasal, ekonomik, toplumsal ve kültürel mücadele veriyorlar. Birçok alanda savaşlar sürüyor. Bu nedenle acaba bu virüs çıkarılarak bu savaşın bir parçası olarak mı kullanılıyor, tartışmaları yapılıyor. Virüsün kapitalist ülkelerden herhangi biri tarafından çıkarılması, kendi rakiplerine karşı kullanılması gibi olasılıklar tartışılıyor. Bunlar gerçekten çok ciddi iddialar ve tartışmalar, netleştirilmesi gerekiyor.

Azami kâr söz konusu olduğunda kapitalizm, toplumsal değerleri dağıtıp ahlakı, vicdanı, adaleti, hiçbir şeyi tanımamaktadır. Kapitalistlerin sömürüyü gerçekleştirmek, diğer kapitalist güçler üzerinde etkin olmak ve diğerlerini saf dışı bırakmak için her türlü yol ve yönteme başvuracakları açıktır. Kapitalistler kendi aralarındaki mücadelede öyle yol ve yöntemlere başvurmuşlardır ki, böyle bir virüs neden biyolojik bir silah olarak ortaya çıkarılmasın, sorusu akla geliyor. Bu kapitalist zihniyet, bu sistem Birinci ve İkinci dünya savaşlarını ortaya çıkardı. On milyonlarca insan öldü. Böyle bir zihniyete sahip, kendi çıkarları için on milyonlarca insanın ölümüne yol açanlar niye yüz binlerin ölümüne yol açacak bir biyolojik silah kullanmasınlar, sorusunu akla getiriyor. Bu anlamda ispatlanmasa da hiç kimse kapitalistler böyle bir şey yapmaz, diyemez. Kapitalizmin ahlakı, vicdanı yoksa, rakiplerini etkisizleştirmek için her yol mübah görülüyorsa hayli hayli böyle bir biyolojik silahı da kullanabilirler. Çünkü kapitalizmin doğası, karakteri bu yollara başvurabilir. Bu yönüyle kapitalist güçler arasındaki mücadelede böyle bir silahın kullanmış olma ihtimali göz ardı edilemez.

İkinci Dünya Savaşı sırasında atom bombası kullanıldı. On binlerce insan bir anda soğukkanlılıkla katledildi. Hala da birçok alanda savaşlar sürmektedir. Ortadoğu'da süren savaşta yüzbinlerce insanın öldüğünden söz edilmektedir. Yine milyonlarca insan yerlerinden yurtlarından edildi, acı, çile çekti. Bunların hepsi iktidarcı, devletçi ve onun son temsilcisi kapitalist sistemin yarattığı sonuçlardır. Bu yönüyle Koronavirüsün bir biyolojik silah olarak kullanılma ihtimalini göz ardı etmemek gerekiyor. Çünkü biyolojik silah denen bir kavram var. Birçok devletin elinde kimyasal ve biyolojik silahın olduğu söyleniyor. Yine nükleer silahlar var. Bir zamanlar soğuk savaş döneminde ABD ve Rusya'nın elinde bulunan nükleer silahların dünyayı defalarca yok edebilecek düzeyde olduğu söylendi. Şimdi bu silahlar neden üretiliyor? Hiç kullanılmaz denilemez. İkinci Dünya Savaşı'nda kullanıldı. Kapitalizmin ahlakı, vicdanı, adaleti, insanlık diye bir derdi de yok. Kapitalizmin doğası, karakteri böyle. Bu yönüyle bunların da araştırılmaya ihtiyacı var. Şu anda bu yönlü iddialar var. Bunun ABD tarafından çıkarıldığı ya da Çin tarafından çıkarıldığı, ABD ve Çin'in dünyada liderlik savaşı verdiği, bu liderlik savaşını verdikleri için birinin diğerini zayıf düşürmek, etkisiz kılmak için böyle bir silah kullanılabileceği tartışmaları var. Kuşkusuz bunların hiçbirisi ispatlanmış değil. Bunlar varsayım, ama kapitalizmin doğası, karakteri dikkate alındığında bu varsayımlara tümden hayır demek mümkün değildir. Bu yönüyle de gerçekten araştırılması ve incelenmesi gerekiyor. Bunun mutlaka netleştirilmesi gerekiyor.

Kapitalizmi ortadan kaldırmadan kapitalist ahlak, zihniyet, mantık değişemez

Eğer kapitalist güçler kendi aralarındaki mücadele için böyle bir silah ortaya çıkarmış ve insanlığı bugünkü gibi çok zor sıkıntılı durumlara sokmuşlarsa bunun öğrenilmesi çok önemlidir. İnsanlık tarafından bilinmesi çok önemlidir. Böyle bir durumda tabii ki tüm insanlığın takınacağı tavırlar, tutumlar olacaktır. Şu bir gerçektir, eğer böyle bir biyolojik silah üretilmiş ve kullanılmışsa bu kapitalist ahlakın sonucudur. Böyle bir durumda bu nasıl giderilecektir? Kapitalist ahlakı değiştirmek mümkün değildir. Kapitalizmi ortadan kaldırmadan kapitalist ahlak, zihniyet, mantık değişemez. Bu bakımdan kapitalizm her zaman bu tür yollara başvurabilir. Bugün başvurmamışsa bile yarın başvurabilir. Kapitalizmin bu karakterini, bu ahlaksız, vicdansız, adaletsiz, hiçbir değere sahip olmayan, tek değeri kâr olan bir sistemin gerçekten de insanlık dışı bir sistem olduğunu görmek, bu çerçevede de buna karşı mücadeleyi geliştirmek gerekiyor.

Ancak Koronavirüs salgını olayında esas olarak kapitalizmin doğasını tartışmak, kapitalizmin böyle virüsler ortaya çıkarabileceğini tartışmak gerekiyor. Sübjektif olarak belli kapitalist odaklar böyle bir biyolojik silahı ortaya çıkarmış iddiası var. Bu doğru olabilir de olmayabilir de. Yok denilemez, ama hala da ispatlanmış bir durum değildir, tartışılan bir durumdur. Ancak tartışma götürmez ve net olan bir durum varsa o da kapitalizmin karakteridir ve onun üretim biçimidir. Kapitalizmin toplumu dağıtması, doğanın dengesiyle oynaması, canlıların, varlıkların, havanın, suyun, yani her şeyin dengesiyle, genleriyle oynaması söz konusudur. Kapitalizm zaten insanın var oluş biçimi olan toplumu dağıtıyor ve yok ediyor, insanı insanlıktan çıkarıyor. İnsan insanlıktan çıkmıştır. İnsan insanın düşmanı haline gelmiştir. Kapitalizm tamamen toplum ve insan düşmanıdır. Toplumu yıkıyor, ortadan kaldırıyor. Binlerce yıldır insanlığın yarattığı toplumsal değerler, ahlaki, vicdani ve kültürel değerler hepsi yerle bir ediliyor, yok ediliyor. Yani insanın, doğası, genleri ve karakteriyle oynanıyor, insan insan olmaktan çıkarılıyor. Var olma koşullarından koparılıyor. Böyle bir kapitalist sistem yönetim gerçeği var. İktidar biçimi, siyasal, ekonomik, toplumsal ve kültürel yaşam biçimi var.

Kapitalizmin ekonomik, toplumsal, kültürel ve siyasal yaşamı tamamen insanlık düşmanıdır. İnsanlığı ortadan kaldırıyor, yok ediyor. İnsanları sadece maddiyat ve tüketim peşinde koşan varlıklar haline getiriyor. Sadece hayvanlaştırmıyor, hayvandan öte bir varlık haline getiriyor. Hayvanların davranışları doğaldır, kendi yaşamlarını sürdürmek istiyorlar. Kapitalizmin varlığını sürdürmesi, yani kâr sisteminin var olması toplumun dağıtılmasına, insanlığın yok edilmesine, bütün değerlerin ortadan kaldırılmasına bağlı. Böyle olursa kapitalizm var olabilir ve yaşayabilir. Bu yönüyle bilinçli bir kötülük var. Bizzat insanlar tarafından planlanan kötülükler, ahlaksızlıklar var. Kapitalizm işte böyle bir sistem. İnsanlığı yok eden doğayı hiç dinler mi, kâr için doğayı da yok eder, ki ediyor da. Azami kâr için havayı da suyu da kirletiyor ve doğayı yok ediyor.

Doğanın da bir dengesi, bir kanunu var. Milyarlarca yıl içinde ortaya çıkmış dengesi ve işleyiş tarzı var. Bu evrimi oluşturan halkalar var. Ortaya çıkan canlı yaşamının bir çevresi var. Var olduğu bir ortam, iklim var. Şimdi kapitalizm endüstriyalizmle daha fazla kâr etmek, daha fazla üretmek, daha fazla sömürmek için doğaya saldırıyor. Doğanın dengelerini dikkate alan, doğanın yaşanmasını dikkate alan, bütün canlıların, varlıkların milyarlarca yılda oluşmuş özelliklerini dikkate alan bir sistem değil. Düşündüğü sadece kârdır. Bu yönüyle havayı, iklimi bozuyor. Bütün canlıların yaşam çevresini dağıtıyor, yok ediyor. Bu durum yeni binlerce yıl oluşmuş canlılar dünyasını var eden doğayı başkalaşıma uğratıyor. Ya da doğal yaşamı yıkan yeni bir çevre, yeni dengeler, yeni etkenler ortaya çıkıyor. Bunun ne yaratacağı bilinmiyor. Yeni hastalıklar çıkıyor, türüyor.

Doğada mikrop, virüs, canlı organizma çok. Sadece Koronavirüs değil, gözle görülemeyecek yüzbinlerce, milyonlarca mikrop, virüs, organizma var. İşte endüstriyalizm bunların karakterini değiştiriyor. Bunlarda mutasyon, yani değişim yaratıyor. Milyarlarca yıl içinde oluşmuş insanı var eden, insanın, canlıların var olmasını sağlayan doğal ortam farklılaşıyor. Doğada var olan ama insanlık için yıkım getirmeyen kimi mikroorganizmalar, kimi mikroplar, virüsler değişime uğruyor. Önceden insanlar için zararlı olmayan ya da zararı sınırlı olan herhangi bir mikroorganizma, virüs, bakteri mutasyona uğrayarak insanlığa zarar verecek duruma getiriliyor.

Endüstriyalizmin doğa üzerindeki etkilerinin sonucu daha tehlikeli virüsler de çıkabilir

Kapitalizmin, endüstriyalizmin doğaya saldırısıyla birlikte birçok bilim insanı, vicdanlı insan bu durumun tehlike yarattığını, bu durumun doğanın dengesini bozduğunu, bunun yeni hastalıklar ortaya çıkaracağını vurgulamıştır. Hatta milyarlarca yıl içinde bitki, hayvan ve insanın evrimini yaratan bir süreç var, evrimin halkaları var, bu evrimin halkaları içinde sonsuz etkenler var. Bu evrim halkalarının, insanı yaşatan çevrenin binlerce, belki on binlerce etkenin bazılarının kırılması, değişmesi, ortadan kaldırılması, farklı bir karaktere dönüşmesi doğrudan insan yaşamını, canlı yaşamını tehdit edeceği söylenmiştir. Bu yönüyle kapitalizmin koşullarında virüsler, hastalıklar olacağının söylenmesi yeni değildir. Bu

virüsün neden çıktığı, bizim için sürpriz de değil, bilinmez de değil. Bazı kapitalist odakların planlamasıyla çıkarılmış mı, çıkarılmamış mı; o bir varsayımdır. Ama kapitalizmin doğası, üretim biçiminin ve kapitalizmin sömürü zihniyetinin gereği böyle mikropların, virüslerin, yeni hastalıkların ve salgınların çıkacağı, insanın varlığını tümden tehdit edeceği önceden tespit edilmiş ve söylenmiştir. Bu yönüyle esas olarak bunun üzerinde durmak gerekiyor. Bunun tartışılması ve değerlendirilmesi gerekiyor.

Kuşkusuz kapitalistlerin bir kısmı tarafından böyle bir biyolojik silahın kullanması da kapitalizmin doğası ve karakteriyle ilgili ele alınacak bir durumdur. Ama o, yine de belirli insanların bir araya oturup gelmesiyle olan bir durumdur. Ancak bir gerçeklik var ki, kapitalizmin üretim ve yaşam biçiminin ortaya çıkaracağı hastalıklar varsayım değildir. Yani bu virüs kendiliğinden ortaya çıkmadı. Bu virüs doğanın kendi koşullarında ürettiği bir virüs olmadı. Endüstriyalizmin doğa üzerindeki etkilerinin sonucu ortaya çıkmış bir virüstür. Kapitalizmin, endüstriyalizmin üretim biçiminin böyle virüsler ortaya çıkaracağı açıktır. Bugün Koronavirüs ortaya çıkmıştır, yarın bundan daha tehlikeli, insanlığı tümüyle ortadan kaldırabilecek virüsler ortaya çıkabilir. Bu ihtimaller yok denemez. Endüstriyalizmin bu üretim biçiminin virüsleri, mikropları, bakterileri nasıl mutasyona uğratacağı, insanın biyolojik varlığında nasıl etkiler yaratacağını şimdiden bilmek mümkün değildir, ama insanlığı öldürecek, tümden yok edecek düzeyde mikropların, virüslerin ve bakterilerin ortaya çıkacağını söylemek bir kehanet değildir, bir gerçekliktir.

Nitekim kapitalist endüstriyalizmin ortaya çıkmasıyla birlikte yeni virüsler ortaya çıkmıştır. Bilim adamları bazı virüslerin zaman içinde mutasyona uğradığını, değişiklik yaşadığını ortaya koymaktadırlar. Peki bu değişiklikler nasıl yaşanıyor, nasıl ortaya çıkıyor? Kendiliğinden ortaya çıkmıyor. Bu tür virüs, bakteri ve mikroorganizmalar milyonlarca yıldır var. Ama bunlar bir nevi insan evriminin, doğa evriminin, milyarlarca yıllık evrimin sonucu ortaya çıkan canlılardır. Belki zararlı dediklerimizin bile insan dahil tüm canlı türleri açısından bir anlamı ve değeri vardır. Bu nedenle kapitalizmin, endüstriyalist üretimden kaynaklı gazlar, zehirler, kirler, birçok olumsuz atıklar ortaya çıkıyor. Birçok element kullanılarak kimyasal bileşimler yaratılıyor. Bazı şeylerin suyla, havayla, toprakla teması, bazı katalizörlerle ortaya çıkarılan yeni bileşikler var. Tüm bunların doğayı, insanın, canlıların ve bitkilerin doğasını etkilemesi kaçınılmazdır.

Kapitalizm sadece emekçiler için değil, bir bütün insanlık için düşmandır. Kuşkusuz en fazla yoksullar ve ezilenler zarar görüyor, emekçiler sömürülüyor. Bu gerçektir. Ama kapitalizmin tamamen insanlık düşmanı olduğu, bütün insanlığı ortadan kaldıracak bir ekonomik, kültürel ve siyasal yaşam olduğu, tüm insanlığın düşmanı olduğu ortaya konulmalıdır. Bu çerçevede kapitalizme karşı cephenin en geniş yelpazede yürütülmesi önemlidir.

Koronavirüs salgınını ortaya çıkaran kapitalizmin üretim biçimidir

Bu Koronavirüsü salgınını değerlendirirken bazı kapitalistlerin yaratımından daha çok, kapitalizmin karakterinden dolayı ortaya çıkması üzerinde durmak gerekir. Kapitalist üretim biçiminin, toplumsal ve kültürel yaşamının, bir bütün kapitalist modernitenin varlığının ortaya çıkardığı sonuçları tartışmak, bunları ortaya koymak önemlidir. Bunlar zaten kapitalizmin insanlık dışı, toplum dışı olduğunu, insanlığın kapitalizmi aşması gerektiğini ortaya koyar. Bu yönüyle esas olarak bu nokta üzerinde durulmalıdır. Kapitalizmi, kapitalizmin doğasını tartışmak, hatta biyolojik silahı ortaya çıkaracak, yaratacak bu zihniyeti, böyle bir insanı ortaya çıkaran bu kapitalist moderniteyi ve üretim biçimini, kapitalizmin toplumsal ve siyasal yaşam anlayışını, iktidar ve devlet anlayışını tartışmak gerekir. Bunun bütün kötülükleri ortaya sermelidir. Kapitalist modernitenin toplum ve insan düşmanı olduğu ortaya konulmalıdır. Sadece Koronavirüsle kapitalizmin kötü olduğu ortaya çıkmadı. Önceden de kapitalizm kötüydü, önceden de tehlikeli ve insanlık dışı özellikler taşıyordu ve bundan sonra da taşıyacaktır. Bu açıdan kapitalizmin karakterinin, doğasının kötü, insanlık ve toplum dışı olduğunu, kapitalizmin üretim biçiminin her türlü insanlığı yok edecek hastalığı, virüsü yaratacağını ortaya koymak ve göstermek şarttır.

Şu bir gerçek ki, virüsün doğası değiştirilmiştir. Bu virüs yeni ortaya çıkmıştır. Bunu ortaya çıkaran etken de kapitalizmin üretim biçimidir, kapitalizmin kendisidir. Herhangi bir kapitalistin bilinçli bir şekilde laboratuvarda ortaya çıkardığı ispatlanmayana kadar nasıl çıkmış olursa olsun Koronavirüsün nihayetinde kapitalizmin karakterinden dolayı ortaya çıktığını söylemek gerekiyor. Bu bir varsayım değil, bu kapitalizmin ortaya çıkardığı bir gerçekliktir. Kapitalizm, Koronavirüsü ortaya çıkarabilir, çıkarmıştır, diyeceğiz. Diğeri ispatlanmayana kadar gerçek olan ve kesin olan budur diyeceğiz. Bu konuda bilim insanları da bu gerçekleri ortaya koydular, Rêber Apo'da bu gerçekliği ortaya koydu. Rêber Apo, kapitalizmin toplumu dağıttığını, toplumun karakterini değiştirdiğini, toplumu bitirdiğini, bir toplumsal hastalık olduğunu, söyledi. Bir toplumsal hastalık var; toplum, insanlık hasta, kanserojen. Bütün toplum bitiyor, canlı olarak yaşasa bile insan olarak bitiyor. İnsanlıktan çıkıyor ve insanlık yok ediliyor. Bu aslında biyolojik bitişten daha kötü ve tehlikeli bir durumdur. Bu yönüyle kapitalizmin aşılması gerekiyor. Kapitalist sistemden, endüstriyalizmden, onun toplumsal yaşam biçiminden, siyasal ve kültürel anlayışından kurtulmak gerekiyor.

Koronavirüs olgusuna paradigmasal bakmak lazım

Öte yandan endüstriyalizm doğayı, doğa-toplum ilişkisini yok ediyor. Kapitalizm doğa düşmanıdır, canlıların evriminin ve yaşam alanlarının düşmanıdır. Biyolojik hastalıklar yaratıyor, hem de canlıların ortadan kalkmasına yol açan hastalıklar. Bazı yerlerde şu canlı, bu canlı tükeniyor, deniliyor. Bu zaten kapitalizmin canlı düşmanı olduğunu ortaya koyuyor. Hayvanlar, bitkiler kendini koruyamıyor ve bitiyor. Yarın insanın da kendisini koruyamayacağı hastalıklar ortaya çıkarabilir. Şimdi ortaya çıkan hastalıklara şöyle ya da böyle çare bulunabiliyor ve Koronavirüse de belki bir iki yıl sonra bir çare bulunacak. Ama çare bulunamayacak hastalıklar ortaya çıkacaktır. Bunları Rêber Apo ortaya koymuştur. Ekolojistler ortaya koymuştur. Bu açıdan Koronavirüs salgını olgusuna paradigmasal, ideolojik-teorik bakmak lazım. Bakış önemlidir. Kapitalizme karşı esas mücadele bu bakış ekseninde yürütülebilir. Diğeri bir olasılık ve varsayımdır, olmayabilir de.

Kapitalizmin doğasını ve karakterini iyi bir şekilde ortaya koymak lazım. Rêber Apo ve birçok ekolojist; kapitalist sistemin oluşturduğu şehirler insan düşmanıdır, bu şehirlerde yaşam olmaz, demişlerdir. Bu şehirler toplum ve doğa dengesinin ortadan kalktığı yerlerdir, demişlerdir. Buralara insanlar neden doldurulmuş? Çünkü sömürünün en verimli biçimi ve azami kâr buralarda oluyor da ondan. Azami kâr büyük şehirlere yığılan insanlar üzerinden sağlanıyor. Öte yandan alt yapı denen etkenler de burada daha fazla bulunuyor. Örneğin İstanbul'da değil de Zonguldak'ta, Yozgat'ta olsa o işletme İstanbul'daki kadar kâr edemez. Büyük şehirlerin kendine göre imkanları, fırsatları var; sömürü açısından daha avantajlı. Bunun için insanlar şehirlere yığılıyor.

Metropollere tüketim peşinde koşan, koşturulan milyonlarca insan yığılıyor. Burada yaşayanların moral dünyası, biyolojik karakteri, ilişkileri, ruh hali, her şeyi değişiyor. Biyolojisi de fiziği de duygu düşünce dünyası da değişiyor. Şimdi Koronavirüs geldi, ne oldu; büyük şehirler kırılıyor. Ölümlerin yüzde 80-90'ı büyük şehirlerde. Endüstriyalizmin en kötü sonuçlarından biri de obez büyük şehirleri ortaya çıkarmasıdır. Obez bir insan nasıl hastaysa, büyük şehirler de hastadır.

Böylelikle işsizler ordusu da hazır olarak yaratılıyor büyük şehirlerde ve bunları sömürüyorlar. Stres, kanserin artması, bazı yeni hastalıkların ortaya çıkması da böyle büyük şehirlerle bağlantılıdır. Zaten bu şehirlerde insan nefes alamaz hale geliyor. Bu metropollere tüketim peşinde koşan, koşturulan milyonlarca insan yığılıyor. Burada yaşayanların moral dünyası, biyolojik karakteri, ilişkileri, ruh hali, her şeyi değişiyor. Biyolojisi de fiziği de duygu düşünce dünyası da değişiyor. Şimdi Koronavirüs geldi, ne oldu; büyük şehirler kırılıyor. Ölümlerin yüzde 80-90'ı büyük şehirlerde. Endüstriyalizmin en kötü sonuçlarından biri de obez büyük şehirleri ortaya çıkarmasıdır. Obez bir insan nasıl hastaysa, büyük şehirler de hastadır.

Özcesi biyolojik silah olarak çıkarılmış olabilir ya da olmayabilir, ancak kapitalizmin zaten kötü ve insanlık düşmanı olduğu ortaya konulmalıdır. Yoksa sadece bazı kapitalistler kötü, birbirleriyle savaşmak için biyolojik silah çıkardı, demek yetersiz kalır. Yani öyle olmasa kapitalizm kötü değil midir? Kapitalizm sorgulanmayacak mıdır? Öyle olduğunda sadece birileri kötüdür, şu kapitalistler bize karşı yapmış, denilecektir. Nitekim şimdiden birbirlerini suçluyorlar. ABD Çin'i suçluyor, sizin oradan çıktı, diyor. Bazıları da ABD çıkardı, diyor. Bunları bir olasılık olarak kenara bırakıp araştırmak, ama buraya takılmamak; esas olarak bunun üzerinde değil de paradigmasal olarak, sistemin karakteri açısından bakmak lazım. Bu temelde kapitalizmi teşhir etmek, eleştirmek ve alternatifini ortaya koymak gerekir. En doğru mücadele tarzı böyledir. Kapitalizme karşı esas mücadele böyle ortaya konulur.

Kapitalizm sadece emekçiler için değil, bir bütün insanlık için düşmandır. Kuşkusuz en fazla yoksullar ve ezilenler zarar görüyor, emekçiler sömürülüyor. Bu gerçektir. Ama kapitalizmin tamamen insanlık düşmanı olduğu, bütün insanlığı ortadan kaldıracak bir ekonomik, kültürel ve siyasal yaşam olduğu, tüm insanlığın düşmanı olduğu ortaya konulmalıdır. Bu çerçevede kapitalizme karşı cephenin en geniş yelpazede yürütülmesi önemlidir.

Kapitalizmin kötülük üreten bir sistem olduğunun paradigmasal olarak ortaya konulması önemlidir

İnsanın var oluş biçimi toplumsallıktır. İnsan toplumsallıkla, toplumsal üretimle bütün ihtiyaçlarını karşılayabilir. Eğitimini de, sağlık ihtiyaçlarını da, kültürel ihtiyaçlarını da, barınmasını da karşılar, toplumsal üretimle her ihtiyacını karşılayabilir. İnsanlığın ihtiyacı sadece kapitalizmle karşılanır, denilemez. Zaten kapitalizm insanların ihtiyaçlarını karşılamayı hedeflemiyor. Kuşkusuz insanların tüketmesi için bazı ihtiyaçlar üretiliyor ancak esas olarak bunlar da kapitalistlerin kazanması için üretilmektedir. İnsanların ihtiyacı olan materyaller de sömürü ve azami kâr için yapılıyor. Zaten mevcut teknikle, toplumsal anlayışla tüm toplumun ihtiyaçları için en iyi, en sağlıklı biçimde üretim yapılabilir. Hem insanın sağlığı, hem moral dünyası, hem insanlığın çevresi korunabilir. Yani tüm canlıların varlığını sürdüreceği doğal denge korunabilir. Tüm canlıların ortaya çıktığı evrim süreci, evrimin halkaları korunabilir. Hem de en iyi biçimde korunabilir. En önemlisi de insanı insan yapan toplumsallık esas olarak da kapitalizm aşılarak korunabilir. Bu yönüyle Koronavirüs salgınının ortaya çıkardığı sarsıntı ve gerçekler üzerinden kapitalizmin nasıl bir ekonomik, toplumsal, kültürel ve siyasal sistem olduğu ortaya konulmalıdır. Kapitalizmin kötülük üreten bir sistem olduğunun paradigmasal olarak ortaya konulması her bakımdan önemlidir.

Bu virüs kendiliğinden ortaya çıkmadı, kapitalizm ortaya çıkardı. Esas olarak kapitalizm buradan teşhir olursa, kapitalizmin nasıl insanlık dışı, doğa ve toplum dışı bir sistem olduğu ortaya konulursa o zaman kapitalizme karşı en doğru duruş ve mücadele ortaya çıkarılabilir. En etkili mücadele böyle verilebilir. En etkili sonuçlar da böyle alınabilir. Eğer kapitalizmi aşmak istiyorsak esas olarak onun karakteri, doğası ve onun üretim biçiminin doğurduğu sonuçlar üzerinden Koronavirüs gerçeğini ele almak gerekir. Böyle değerlendirmek, esas vurguyu buradan yapmak ve esas çözümlemeleri buradan geliştirmek en doğrusudur. Kuşkusuz biyolojik silah gerçeği de kapitalizmin karakterinin ürünü olarak ele alınabilir. Ama o bir boyutudur. Kapitalizmi bütünlüklü ele almak, çözümlemek, kötülüklerini ortaya koymak, savaşların da, kimyasal ve biyolojik silahların da bu zihniyet tarafından çıkardığını ortaya koymak en doğru bilinci, dolayısıyla en doğru mücadele anlayışını ortaya çıkarır ya da en doğru ve etkili sonucu böyle bir yaklaşımla elde ederiz. Bu açıdan değerlendirmeleri ağırlıklı olarak bu çerçevede yapmak, kapitalizme böyle yönelmek ve alternatifini ortaya koymak gerekir.

Rêber Apo kapitalizme alternatif siyasal, toplumsal ve ekonomik modeli ortaya koymuştur

Alternatifini Rêber Apo ortaya koymuştur. Bu çok önemlidir. Kapitalizm, kendisini dünyanın son ekonomik, toplumsal, kültürel ve siyasal sistemi olarak ortaya koyuyor. Reel sosyalizmin eksikliklerine, yetersizliklerine dayanarak kendini en doğru sistem olarak göstermeye çalışıyor. Bu nedenle de son 30 yılda devrimciler, sosyalistler, anti-kapitalistler bir sarsıntı ve bir gerileme yaşadı. İnsanlık ve dünya üzerinde etkileri zayıfladı, yükselen değer olmaktan çıktı. Kapitalizm kendisini cilalayarak, boyayarak insanlığa satmaya çalıştı. Ancak 30 yılda bütün boyaları döküldü, foyaları ortaya çıktı. Belki sosyalistler ve toplumcular olarak dünyada çok etkili ve örgütlü olduğumuz söylenemez. Bu konuda sorunlar var. Kuşkusuz mücadele de var, tümden toplumculuk bitmemiştir. Zaten bitmesi de söz konusu değildir. İnsan bitmeden, toplum bitmeden toplumculuk, özgürlük, demokrasi, sosyalizm mücadelesi bitmez. Demokrasi ve sosyalizm mücadelesi toplumla ilgilidir. Toplumlar, insanlar var olduğu müddetçe mücadele de olacaktır.

Ama son 30 yılda, reel sosyalizmin yıkılışından sonra kapitalist modernitenin kendisini etkili kıldığı, sosyalist örgütlenmelerin ve siyasal, toplumsal etkisinin gerilediği açıktır. Bugün ideolojik olarak böyle değildir. İdeolojik olarak Önderlik reel sosyalizmin yıkılmasından sonra bundan çıkarılacak dersleri bütün insanlık tarihini irdeleyerek, araştırarak kapitalizme karşı alternatif siyasal, toplumsal ve ekonomik modeli ortaya koymuştur. Hem de kapsamlı biçimde ortaya koymuştur. Kuşkusuz zindan koşullarında tümüyle ayrıntılandıramamıştır. Ama esas kapsamı ve derinliği ortaya koymuştur. Gerisi; ayrıntılandırmak, somuta indirgemek ve pratikleştirmek ise tabii ki bizlere düşüyor. Dışarda yaşayanlara düşüyor. Sosyalistlere, demokratik toplumculara düşüyor. İdeolojik-teorik zihniyet olarak hazırlıksız değiliz. Önderlik, çözümlemeleriyle zihniyet ve vicdan devrimini gerçekleştirmiştir. Bu bakımdan ideolojik ve teorik üstünlüğü yeniden sosyalistler ele geçirmiştir. Önderlik şahsında ele geçirmiştir. Bu bakımdan temel hazırlık vardır.

Bir mücadelede en temel hazırlık ideolojik-teorik zihniyet hazırlığıdır ve bu vardır. Bu olduktan sonra örgütlenme de mücadele de gelir. Bu yönüyle sosyalistler, demokratik toplumcular, "biz örgütsüzüz, örgütlerimiz zayıftır," dememelidir. Mevcut paradigmaya, ideolojik-teorik çizgiye sahip çıkılırsa, bunun pratikleşmesi gerçekleştirilirse kısa sürede demokratik sosyalist güçler kapitalizm karşısında etkin hale gelir. Özellikle kriz kaos dönemlerinde en temel güç düşünce ve zihniyet gücüdür. Yani ideolojik-teorik güçtür. Bu güce sahip olanlar kazanır; parası, silahı, askeri olanlar değil. Bizim kanıtımız tarihtir. Tarihe bakacağız; tarihten başka neyimiz var. Tarih bize her şeyi gösteriyor. Rêber Apo, "Tarih günümüzde gizli,

Kapitalizmde toplumsallık yoktur. Yaşlıya değer vermek toplumsallığa değer vermektir. Toplum düşmanlığını ve bireyciliği kışkırtan bir sistem yaşlıya değer verir mi; asla vermez. Ancak toplumsallığa değer verenler, maddiyata değil maneviyata değer verenler, ahlaka ve vicdana değer verenler yaşlıları önemser. Bu nedenle yaşlıların uygarlığı manevi uygarlıktır. Yaşlılara değer veren uygarlık manevi uygarlıktır. Koronavirüs zamanında yaşlıların ölümüne dikkat etmeme ve çok önemsememe zihniyeti maddi uygarlık zihniyetidir.

biz tarihin başlangıcında gizliyiz" dedi. Tarihe bakarak böyle süreçlerde neyin sonuç alacağını görmek gerekir. Bunları söylemek abartmak değildir. İnsanız, toplumuz; tarih içinden geliyoruz. Bütün siyasal, toplumsal, kültürel ve ekonomik olguların nasıl gelişeceğini, nasıl büyüyeceğini, nasıl büyümeyeceğini de tarihsel toplumu değerlendirerek anlayabiliriz. İnsanın beyni, analiz gücü, zekası niye vardır? Bunun için vardır.

Bunlar hayalcilik olarak değerlendirilemez. Kaldı ki ütopya da hayal de havsalanın bir sonucudur. İnsan, tarihine dayanarak ütopya kurar. Tarihe dayanmadan nasıl ütopya kuracak. Ütopyanın gerçekle, toplumsal yaşamla bağı vardır. Zaten ütopya olmadan, bir amaç olmadan nasıl sonuca gidecek? İlk önce ütopya, amaç ortaya konulacaktır. Ütopya da amaç da tarih içinden çıkarılacaktır. İnsanlığa, topluma uygun yaşam hangisidir; bu açığa çıkarılacaktır. Bu da bir düşünce gücü ve zihniyettir. İşte Rêber Apo bu konuda tarihsel toplumu en güçlü biçimde değerlendiren ve tarihsel toplumu deha düzeyinde analiz ederek sonuca varan bir demokratik sosyalist önderliktir. O zaman Koronavirüs salgını zamanında kapitalizme karşı mücadele ederken bu önderliğin ortaya koyduklarını ele alırsak ve hakkını verirsek en büyük silahı, bize kazandıracak en temel şeyi elde etmiş oluruz. En temel kazandıracak güç ve silah elimizdedir. Bunu doğru kullanırsak, bunun örgütlenmesi de mücadelesi de ortaya çıkar. Buna herkesin böyle bakması ve böyle anlaması gerekir. Bu süreci böyle anlamaz ve değerlendirmezsek o zaman çok sıradan yaklaşmış oluruz. Doğru bir anti-kapitalistlik, doğru toplumculuk yapılmaz, doğru insanlık bile yapılamaz.

Kuşkusuz bu salgınla birlikte kapitalistler, kapitalist modernite biz bu durumu nasıl kendi lehimize çevirebiliriz, bundan nasıl aleyhimize olmayan bir durum yaratabiliriz, doğrultusunda düşünecekler ve buna göre hareket edeceklerdir. Şimdi değerlendiriliyor; kapitalistler bu salgın durumunu kendi lehlerine çevirmek istiyorlar. Örneğin, en çok tartışılan konulardan biri; bu virüs en fazla yaşlıları öldürüyor ve etkiliyor, denilmesidir. Yaşlılar üretimde olmayan, emek vermeyen, hatta emekli maaş alarak kapitalizmin kârından harcayan bir kesim olarak görülüyor. Yaşlılar, kapitalizmin sırtında yük olarak görülüyor ve bu temelde de ölümü isteniyor, deniliyor. Zaten daha önce bu tür teoriler vardı. Malthusçuluk vardı. Nüfusun yoğun olduğundan ve nüfus artışının dengelenmesi gerektiğinden söz ediliyordu. Şimdi bu durumu kapitalistler kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaya çalışıyor. Malthusçu bir yaklaşım içindeler. Güçsüzler, yaşlılar, yoksullar ölebilir, yaşlıların ölmesi bize kaybettirmez, hatta kazandırır, yaklaşımı içerisine girebilirler. Nitekim tutumlarıyla bunu gösterdikleri gibi, giderek tedbirleri gevşetip esas olarak kapitalist ekonomik sistemi çalıştırmak ve bu arada da ölenler ölsün, demektedirler.

ABD ve İngiltere'de 'Sürü bağışıklığı' denildi. Sonradan orada salgın yaygınlaşınca toplumun tepkisini almamak için bu önerilerini geri çektiler, kendilerine göre tedbir aldılar. Ancak şunu rahatlıkla söyleyebiliriz, bir süre bu tedbirler sürdürülecek, daha sonra bütün kapitalist ülkeler 'Sürü bağışıklığı' politikasına dönecektir. Zaten adım adım 'Sürü bağışıklığı' sistemine dönme eğilimleri var. Türkiye başından beri 'Sürü bağışıklığı' sistemini uyguluyor. Düşünülen sadece kapitalizmdir, kapitalizmin çarklarıdır. Nitekim Türkiye bunun somut örneğidir. Sokağa çıkılmasın, salgın yayılmasın, deniliyor. Güya insanlar salgından korunuyor, ama fabrikaların çoğunluğu açık ve işçiler çalıştırılıyor. Sanki işçilere virüs bulaşmazmış gibi üretim durdurulmuyor. Birkaç ay da olsa insanların sağlığı düşünülüp üretim durdurularak virüse karşı mücadele edilmiyor. Ne yapılıyor; sadece topluma dışarı çıkmasın, kimse eylem yapmasın, bir araya gelmesin deniliyor. Kendi işlerine geldiği için bunları söylüyorlar, ama diğer taraftan da işçiler çalıştırılsın, diyorlar. Kapitalizmin Koronavirüs gündeminin hakim olduğu bu dönemde ekonomik olarak daha az zararlı çıkma, hatta uzun vadede ekonomisini rahatlatacak biçimde yaşlı nüfustan kurtulma politikası izleniyor.

Yaşlılar toplumun hafızasıdır, birikimidir, bilgesidir

Bu virüs nasıl ortaya çıkmış olursa olsun, bu virüsün yaygınlığı ortamında yaşlılardan kurtulma hesabı yaptıkları görülüyor. Kim daha fazla yaşlılardan kurtulursa o kapitalist güç daha fazla avantajlı duruma gelecektir. En azından sonuç böyle olacaktır. Bu nedenle ABD'de ölümlerin çok fazla olması konusunu tartışanlar da var. ABD'de niye fazla ölüm var, ABD yaşlıların ölümüne göz mü yumuyor, diye sorgulayanlar var. Tabii bunun ne kadar gerçek olduğunu bilmiyoruz ama şu açıktır ki, bu virüs en fazla yaşlıları vuruyor. Kapitalistler, yaşlıları vurduğu için virüsü yaşlılardan kurtulma biçiminde bir yöntem ele alıyorlar. Bundan dolayı da bu virüs ortamından nasıl kazançlı çıkarız, yaklaşımıyla yaşlıların sağlığı konusunda gerekli tedbirleri almıyorlar. Kapitalistler için yaşlılar ölebilir, önemli olan yaşlıların ölmesi değil, kapitalizmin çarklarının dönmesidir, kapitalist üretimin sürmesidir. Hatta yaşlıların ölerek kapitalizmin bu yükten kurtulmasıdır. Kapitalistlerin tutumlarıyla ve politikalarıyla böyle yaklaştıkları görülüyor. Bu da çok insanlık dışı bir durumdur.

Yaşlılar toplumun hafızasıdır, birikimidir, bilgesidir. Toplumları yaratanlar onlardır. Toplumu gençler mi yarattı? Eğer bunların birikimi, emekleri olmasaydı bugün toplumlar olur muydu? Toplumlar var olan bütün değerleri kimlerden miras aldılar; yaşlılardan miras aldılar. Onların emeğinin üzerine kondular. Onların düşünce birikimlerinin üzerine kondular. Sonuna kadar da onların düşünce birikiminden, tecrübelerinden yararlanarak sistemler kendini ayakta tutuyor. Şimdi böyle bir toplumsal kesimi gereksiz ve yükmüş gibi görmek gerçekten utanç vericidir, ahlaksızcadır. Kapitalizm böyle yaklaşır mı; yaklaşır. Kapitalizmde toplumsallık yoktur. Yaşlıya değer vermek toplumsallığa değer vermektir. Toplum düşmanlığını ve bireyciliği kışkırtan bir sistem yaşlıya değer verir mi; asla vermez. Ancak toplumsallığa değer verenler, maddiyata değil maneviyata değer verenler, ahlaka ve vicdana değer verenler yaşlıları önemser. Bu nedenle yaşlıların uygarlığı manevi uygarlıktır. Yaşlılara değer veren uygarlık manevi uygarlıktır. Maddi uygarlık değer vermez. Koronavirüs zamanında yaşlıların ölümüne dikkat etmeme ve çok önemsememe zihniyeti maddi uygarlık zihniyetidir. Bu bakımdan da kapitalizmin bir de bu yönüyle değerlendirilmesi gerekiyor.

Yaşlılara bakış insanlığa, geçmişimize, hatta geleceğimize bakıştır. Kendine ve topluma değer vermektir. İnsanlığa değer vermektir. İnsan kültürel bir varlıktır, sadece biyolojik değildir. Binlerce yıllık tarihe dayanan bir varlıktır. Bunları da bugünkü yaşlılar bir şeyler katarak bugünlere aktardı. Bu yaşamı da şu anda Koronavirüsten yaşamını yitirenler yarattı. Bunu görmeden yaşlıları yük olarak görmek büyük ahlaksızlıktır. Bu ahlaksızlığın zirvesini de Türk devletinde görüyoruz. Türk devleti yaşlılar ölüyor, virüs esas yaşlıları vuruyor, diyerek Koronavirüsü önemsizleştirdi. Esas yaşlılar ölüyor, demek Koronavirüsü önemsizleştirmektir. Hatta bu yaklaşım yaşlıdırlar, zayıftır, güçsüzdür, direnci kalmamıştır, ölüyor, ölebilir; ne yapalım, demektir. Bu anlayış Koronavirüsü sorgular mı, Koronavirüse karşı güçlü mücadele eder mi, Koronavirüsü ortaya çıkaran kapitalizme karşı bir duruş ortaya çıkarabilir mi; tabii ki çıkaramaz. Bu açıdan Koronavirüse karşı mücadele gerçekten önemlidir. Kuşkusuz Koronavirüsün siyasal sonuçlarının ne olacağı da tartışılmaktadır.

Kapitalizm krizli bir sistemdir

Kapitalist sistem bu salgınla sarsıldı. Şunu belirtmek gerekir ki, kapitalist sistemin eski biçimde kendisini sürdüremeyeceği açıktır. Bu Koronavirüs salgınının mutlaka siyasal, toplumsal ve ekonomik sonuçları olacaktır. Siyasal olarak kendini var etmek için kapitalist sistem neler yapar, bunların üzerinde durmak gerekiyor. Kapitalist sistem bu salgının yarattığı sarsıntıyı gidermek, kapitalist üretim biçimi ve yaşam biçimi üzerindeki kuşkuları dağıtmak, yeniden iktidarcı, devletçi ve sömürücü sistemini sürdürmek isteyecektir. Koronavirüs salgınının yarattığı siyasal sarsıntıyı gidermeye çalışacaktır. Bu konuda iki yönlü eğilim ortaya çıkabilir. Birincisi, kapitalizm daha otoriter sistemlere yönelebilir. Zaten Koronavirüsten önce on yıldan fazladır çok ciddi ekonomik bir krize girmişti. Bunun yarattığı toplumsal sorunlar çıkmıştı. Her ne kadar 2008 krizinin atlatıldığı söylense de kapitalizmin krizi artık süreklidir; krizli bir sistemdir. Başka türlü olması da mümkün değildir. Çünkü sürekli toplumu ve doğayı dağıtması gerekiyor. Rekabet için her türlü yol ve yönteme başvurması gerekiyor.

Ancak toplumların da uyanışı var, bilinçlenmesi var. Medya ve çeşitli yollarla toplum uyuşturulmak istense de kapitalizmin krizinin yarattığı toplumsal sorunlar karşısında huzursuz olan bir toplum gerçekliği de var. Kapitalizm hem kendi krizini atlatmak, çözmek hem de toplumdaki muhalif kesimi etkisizleştirmek ve sınırlamak açısından son dönemlerde totaliter eğilimlere yönelmiştir. Kapitalizmin krizi sağ partiler tarafından keskin ve köklü tedbirlerle giderilmek istenmektedir. Köklü ve keskin tedbirler denilince de akla halkları daha fazla sömüren, halklar üzerinde baskı kuran, emekçilerin yaşamını zorlaştıran, ama kapitalizmin ise rahatlamasını sağlayan tedbirlerdir. Son yıllarda kapitalizmin ekonomik kriziyle birlikte dünyanın birçok yerinde sağ partilerin iktidara geldiği görülüyor. Sağ partilerin bu kadar iktidara gelmesinin nedeni kapitalizmin yaşadığı ekonomik kriz ve bunun toplumsal sonuçlarıdır.

Öte yandan Birinci ve İkinci Dünya Savaşları, 19. yüzyıldaki savaşlar gibi kapitalist ülkeler cepheden belli ittifaklar kurarak birbirlerine karşı savaşa girmeleri söz konusu olmasa bile aynı sistem içinde, kapitalist sistem içinde olan güçlerin birbirlerine karşı mücadeleleri yoğunlaşmaktadır. Her kapitalist ülke kendi ekonomik sistemlerini daha güçlü hale getirme uğraşı içindedir. Bunun sonucu kapitalist sistem içinde halka sunulan imkanların kısıtlanıp şirketleri güçlendiren, ülkelerin imkanlarını şirketlerin, kapitalizmin hizmetine sokan bir politika uygulamaktadırlar. İşte hem krizin yarattığı ağır ekonomik toplumsal sorunları gidermek hem de kendi burjuvalarını, tekellerini güçlendirmek için sağ partilerin iktidara gelmesi söz konusudur. Koronavirüsten önce de bu gerçek böyleydi. Kapitalist sistem, iktidarcı, devletçi sistemler otoriter ve baskıcı sistemlere en fazla da sorun ve kriz yaşadıkları dönemlerde başvururlar. Ekonomik, toplumsal ve siyasal yaşamın az sorunlu olduğu, kriz yaşamadığı dönemlerde daha yumuşak yöntemlere başvuran; baskıya ve sömürüye yoğun biçimde gerek duymayan iktidarlarla sistemlerini yürütürler. Ama zorlandıklarında da daha otoriter sistemlere başvururlar. Son yıllarda sağ partilerin iktidara gelmesini bu çerçevede ele almak gerekiyor.

Koronavirüs salgını zamanında sağlık tedbirleri altında muhalif eğilimler törpülenmektedir

Sosyal demokrat partilerin, çeşitli liberal partilerin daha yumuşak yöntemlere başvuran iktidarların sorunları çözememesi, kapitalizmin krizini aştıramaması sonucu sağ partiler sorunları biz çözeriz, krizi biz atlatırız iddiasıyla iktidara gelmişlerdir. Şimdi kapitalizmin yaşadığı kriz ve sağ partilerin iktidara geldiği bir süreçte Koronavirüsün ortaya çıkması kapitalist sistemdeki ekonomik, toplumsal sorunları daha da ağırlaştırmıştır, daha da ağırlaştıracaktır. Bu yönüyle kapitalist iktidarlar, sağ iktidarlar Koronavirüs zamanını fırsat bilerek daha otoriter, baskıcı ve sömürücü yol ve yöntemlere başvurmak isteyeceklerdir. Nitekim Koronavirüs salgını döneminde halkın sağlığı için alınan tedbirleri, kısıtlamaları giderek kalıcılaştırmak istedikleri anlaşılmaktadır. İlk başlarda halk da bu kısıtlamalara salgından kurtulmak için onay veren, anlayışla karşılayan bir yaklaşım içinde olmuştur. Şimdi bu Koronavirüs salgını gerekçesiyle toplumun örgütlenmesi, mücadelesi, yürüttüğü muhalefet konusunda getirilen kısıtlamalar kalıcılaştırılmak isteniyor. Daha şimdiden bütün iktidarların böyle bir eğilim içerisinde olduğu görülüyor. Böyle bir eğilim temelinde krizlere çözüm aramak istedikleri anlaşılıyor. Zaten sağ partiler iktidardaydı. Bu sağ partiler Koronavirüs salgını gerekçesiyle ortaya çıkan tedbirleri kalıcılaştırarak kendi iktidarlarını sürdürürken, çeşitli iktidarlar da baskılarına ve sömürülerine Koronavirüs salgını ortamını gerekçe yapıp bu tutumlarına toplumsal rıza almaya, böylelikle otoriter sistemlerini Koronavirüs salgını zamanında meşrulaştırmaya yönelmek istemektedirler.

Kapitalist modernist güçler şunu da görüyor; bu Koronavirüs salgını zamanında emekçiler, işçiler, toplumlar kapitalizmi daha fazla sorgulayacaktır. Hatta şimdiden böyle bir sorgulama süreci başlamıştır. İşte bu sorgulamanın kapitalizme karşı örgütlü bir mücadeleye dönüşmesinin önüne geçmek için, kapitalizme yönelik gelişen rahatsızlıkların, eleştirilerin ve örgütlenme eğilimlerinin önünü almak istiyorlar. Koronavirüs salgını koşullarından böyle yararlanmayı sistemin krizini atlatmak için gerekli görüyorlar. Öyle ki bazı ülkelerde sağ iktidarlar Koronavirüs salgını zamanında toplum içindeki etkilerini artırmışlardır. Toplum kendi sağlığını önemli gördüğü için, her şeyin başı sağlık olduğu için, sağlık konusunda topluluklar, insanlar hassas olduğu için sağ iktidarlar ancak kendi yol ve yöntemleriyle Koronavirüsle mücadele edilebileceğini, sonuç alınabileceğini söyleyerek iktidarlarını sürdürmek istemektedirler. Bu yönüyle otoriter sistemlerine ve anlayışlarına halkın sessiz kalmasını sağlamaya ça-

lışmaktadırlar. Toplumların yaşadığı böylesi zor zamanlarda buna da çok fazla itiraz gelmemektedir. Zaten sağ iktidarlar çok fazla itiraz gelmeyeceğini düşünerek kendilerinin kısıtlamacı, baskıcı ve sömürücü yöntemlerini normalleştiriyorlar, meşrulaştırıyorlar. Böyle bir tehlike ortada bulunmaktadır.

Öte yandan zaten sokağa çıkma yasakları var ya da insanların arasına mesafe koyma yaklaşımları var sağlıktan dolayı. Yine sağlıktan dolayı toplu meydanlara çıkmama, toplu eylemler yapmama gibi bir durum ortaya çıktı. Böyle bir algı yaratıldı. İlk başta virüse karşı mücadele için gerekli olan tedbir giderek normalleştirildi ve böylelikle de toplumların mücadelesini önleyen, bu iktidarların uygulamalarına ses çıkarmayan bir siyasal ve sosyal ortam yarattılar. Bu ortamda da toplumun rahatsızlıklarını bir tarafa iten bir psikolojik ortam yaratıyorlar. Rahatsızlıkların bir tarafa itildiği, toplumun Koronavirüs salgınından dolayı bazı zorluklara katlanma eğiliminin olduğu yerlerde tabii ki iktidarcı, devletçi kapitalist sisteme muhalefet azalır. Bu da aslında sağ iktidarların daha rahat sürdürülmesini sağlar. Şimdi Koronavirüs salgını zamanında sağlık tedbirleri temelinde muhalif eğilimler törpülenmektedir. Bu da sağ iktidarların ömrünü uzatmasına ya da yeni sağ iktidarların gelmesine zemin sunmaktadır.

Kapitalizm salgın ortamında toplumu tümüyle kontrol eden bir sistem yaratmaya çalışıyor

Diğer taraftan kapitalizm zamanında medya, iletişim imkanları ve internet kullanılarak toplumlar yönlendirilmeye ve yönetilmeye çalışılmaktadır. Medya ve iletişim araçlarıyla algı yönetimi yürütülmektedir. İktidarcı, devletçi sistemler kendi iktidarlarını yürütmek için algı yaratmaktadırlar. Bu yönüyle kapitalist güçlerin son birkaç on yılda medyanın ortaya çıkan imkanlarını bu yönlü kullandığını biliyoruz. Artık medya gerçekten uyutma aracı olmuştur, bir afyona dönüşmüştür. Medya yoluyla, radyo, televizyon, gazete, sanal dünya denen araçlarla toplumun algıları kapitalizmin çıkarları doğrultusunda şekillendirilmekte ve böylelikle kolay yönetilen bir toplumsal gerçeklik yaratılmaktadır. Şimdi Koronavirüs salgınıyla birlikte buna yeni araçlar eklenmek isteniyor. Toplumun tümüyle kontrol edildiği bir sistem yaratmaya çalışıyorlar. Zaten şimdiden belli düzeyde yarattıkları bu kontrolü akıllı telefonlar yoluyla insanların her saatini, hatta her saniyesini kontrol edecekler. Ne düşündüklerini, ne yediklerini, ne yapmak istediklerini takip eden bir sistem oluşturma eğilimi ortaya çıkmaktadır. Hastaların ateşini ölçmek, bu yönüyle bu tür virüsleri zamanında tespit etmek, onların nerede, ne zaman ve nasıl yoğunlaştığını ortaya çıkarmak için bu yola başvurduklarını söyleseler de esas amacın kapitalist sistemin iletişim ve bilişim teknik devrimiyle yaratılan imkanları, yine toplumların refahı, özgürlükleri ve demokratik yaşamı için değil de kendi iktidarlarını, sömürü dünyalarını ayakta tutmak için kullanmak istedikleri görülmektedir.

Güney Kore bu yolla hastaları tespit etmiş, böylelikle virüse karşı daha etkili sonuç almış, gerekçesi ileri sürülerek bütün toplumun akıllı telefonlarla, iletişim ve bilişim tekniğiyle kontrol edilmek isteniyor. Bunu topluma benimsetme çabaları var. Bir nevi toplumun rızasıyla böyle bir kontrol sisteminin devletin eline verilmek isteniyor. Nitekim İtalya'da tartışıyorlar, gönüllü olsun, diyorlar. Gönüllü olsun derken de herkes için değil, toplumun yüzde 60'ı eğer evet derse bu sisteme geçilecek. Artık bireylerin evet ve hayır demesi ne kadar etkili olur, orası da kuşkuludur. Bireylerin evet demesi gerektiği söylenmektedir. Artık bu sistem meşrulaştığı, normalleştiği ve yasalaştığı takdirde bireylerin iradesinden bağımsız kontrol edilmeleri imkan dahiline girecektir. Tekniğin bu yolla kullanılması da egemen sınıfın toplumu kontrol etme aracı haline gelmesidir. Nasıl ki polisi, yargısı, hapishanesi toplumu yönlendiriyorsa, toplumu kendi çıkarları doğrultusunda kontrol ediyorsa, baskı kuruyorsa, yine medya yoluyla algılar yaratıp egemenliğini sürdürüyorsa, bilişim ve iletişim tekniğine dayanarak akıllı telefonla yapılacak kontrol sistemi de polisin, jandarmanın yeni biçimidir. İletişim ve bilişim çağının polis ve jandarmalığı böyle yapılmaktadır, böyle yapılacaktır.

Bu yönüyle bunlara karşı çıkmak da önemlidir. Bu konuda toplumların bilinçlendirilmesi, sağlık gerekçe gösterilerek ya da toplumun ihtiyacı olan başka etkenler gösterilerek toplumun bütün yaşamının kontrol edilmesi, devletin insafına bırakılması kabul edilmemelidir. Bu devletin, egemen sınıfların, baskıcı sömürücü sınıfların devleti olduğunu ve bu aracın bu doğrultuda kullanılacağını bilmek gerekiyor. Nasıl ki şimdiye kadar iletişim ve bilişim teknikleri sömürüleri ve baskıları için kullanılmışsa şimdi bu iletişim ve bilişim tekniği de kesinlikle baskı ve sömürü için kullanılacaktır. Kuşkusuz bu iletişim ve bilişim teknikleri halkların çıkarı için de sağlığı için de halkların özgürlüğü ve demokratik yaşamı için de, toplumların ve bireylerin irade ve güç kazanması için de, toplumsal değerlerin güçlenmesi için de, komünal ekonominin güçlendirilmesi için de kullanılabilir. Bu da mümkündür. Demokratik yaşam için, demokrasiyi güçlendirmek için kullanılabilir. Bu ayrı bir konudur. Ama kapitalistler böyle yaklaşmıyor ve böyle kullanmıyorlar. Bu bakımdan onların tekniği kendi iktidarları ve sömürüleri için kullanmalarına nasıl ki baskılara, zulme ve faşizme karşı çıkılıyor ve mücadele ediliyorsa; buna karşı da mücadele edilmesi gerekiyor. Bunun da bir baskı ve zor yöntemi olduğu ortaya konulmalıdır. Jandarmanın, polisin, çeşitli baskı sömürü araçlarının yerine şimdi bunlar ikame edilmektedir. Bu açıdan bunlara karşı tabii ki toplumun bilinçlenmesi, kendi yaşamının her anını kontrol eden böyle bir sisteme izin verilmemesi gerekiyor. Çünkü bu kontrolü baskıları kalıcılaştırmak, derinleştirmek, baskılara karşı çıkılmasını engellemek için kullanacaklardır. Teknik araçlar öyle sanıldığı gibi nötr değildir. Kullanılış tarzına göre farklı kesimlere hizmet ettirilmektedir.

İletişim ve bilişim tekniğinin kullanma biçimi doğru analiz edilmeli ve anlaşılmalıdır

Teknik araçların nasıl kullanıldığına bakılarak kime hizmet ettiğinin ortaya konulması gerekiyor. Bu yönüyle sanal dünyadan bahsediyorlar. Sanal dünyanın mevcut haliyle öyle toplumlara hizmet ettiği söylenemez. Esas kapitalizme, sömürü sistemine hizmet etmektedir. Onların toplumu kolay yönetmesini sağlamaktadır. Böyle bir toplum ve birey gerçeğini ortaya çıkmasını sağlayan biçimde dizayn edilmiştir ve kullanılmaktadır. Kuşkusuz bazı faşist güçlerin sanal dünyada twitteri yasaklaması, bunlara müdahale etmesi biçiminde bir eğilim de var. Evet, faşist iktidarların hiçbir şeye, tek bir söze bile tahammülleri yoktur. Bu yönüyle sanal dünyada tweet atanlara, düşüncelerini ortaya koyanlara yönelme vardır. Bu, iletişim ve bilişim tekniğinin toplumların çıkarına kullanıldığı anlamına gelmiyor. Bir bütün olarak değerlendirildiğinde esas olarak egemenlerin çıkarına kullanıldığı açıktır. Kısmen halklar, topluluklar kullansa da onların kullanımının çok fazla bir sonucu, etkisi yoktur. Ağırlıklı olarak egemenlere hizmet eden bir sistemde sınırlı biçimde toplumun da kullanması gibi bir durum çok şey değiştirmemektedir. Hatta bu tür sistemleri meşrulaştıran ve normalleştiren, ve toplumları bu tür sistemlerin kullanma biçiminin içine sokan ve onun parçası haline getiren bir durum ortaya çıkmaktadır.

Sanal dünya esas kapitalizme, sömürü sistemine hizmet etmektedir. Bazıları sanal dünya emekçiler için de sömürülenler için de kullanılabilir, diyor. Evet, kullanılmalıdır. Çünkü yok sayamayız. Bu bakımdan zararlarını ne kadar aza indirirsek ya da halkların lehine ne kadar kullanabilirsek kullanmak gerekmektedir. Ama bu yolla belli şeylere itiraz etme imkanının olması, bir bütün olarak iletişim ve bilişim tekniğinin yöntemlerinin ve araçlarının sömürücü egemen sınıflara hizmet ettiği gerçeğini değiştirmez.

Bu yönüyle iletişim ve bilişim tekniğinin kullanma biçimi gerçekten doğru analiz edilmeli ve anlaşılmalı. Diğer türlüsü yanılgılar ortaya çıkarıyor. Bazıları sanal dünya emekçiler için de sömürülenler için de kullanılabilir, diyor. Evet, kullanılmalıdır. Çünkü yok sayamayız. Bu bakımdan zararlarını ne kadar aza indirirsek ya da halkların lehine ne kadar kullanabilirsek kullanmak gerekmektedir. Ama ne kadar kullanılırsa kullanılsın esas olarak sömürücü egemenlere hizmet ettiğinin bilinmesi gerekiyor. Ama yine de belli düzeyde mücadeleye katkı sunmak için böyle bir imkan kullanılabilir. Ama bu kullanılma, bu yolla belli şeylere itiraz etme imkanının olması, bu algılara karşı mücadeleye sınırlı belirli imkan tanıması bir bütün olarak iletişim ve bilişim tekniğinin yöntemlerinin ve araçlarının sömürücü egemen sınıflara hizmet ettiği gerçeğini değiştirmez. Bunun altını özellikle çizmek istiyorum. Bunun mutlaka irdelenmesi, bilim insanları tarafından ortaya konulması gerekiyor.

Baskıcı ve sömürücü sistem bu iletişim ve bilişim tekniğini nasıl kullanıyor, bunun teşhir edilmesi gerekiyor. Halkların lehine kullanılması için nasıl ele alınması gerektiğinin de ortaya konulması gerekiyor. Bunlar araştırılması, derinleştirilmesi ve tartışılması gereken konulardır. İnsanlığın gündemine yeni girmiştir. Ama hala kapsamlı tartışma ve değerlendirme konusunda yetersizlikler var. Bu yönüyle ezilenlerin, demokratların ve sosyalist güçlerin de bilişim ve iletişim konusunda çok kapsamlı araştırmalar, değerlendirmeler ve incelemeler yapması; bunların yarattığı olumsuz etkilere karşı mücadele nasıl geliştirilir, nasıl karşı konulabilir konularının çok ayrıntılı ve güçlü ortaya konulması gerekiyor. Bunlara karşı mücadele yöntemleri ne olacak? Herkes kullanıyor, biz de kullanıyoruz, biçiminde ele alınamaz. Bu çok dar ve esasını görmeyen bir yaklaşım olur. Ama artık böyle bir tartışma belli düzeyde başlamıştır. Zamanla bu tür iletişim ve bilişim tekniğinin egemenler tarafından kullanıldığı, toplumun kontrol edilmesi ve dağıtılması konusunda nasıl kullanıldığı, kapitalizmin hizmetine nasıl sokulduğu ortaya konulacaktır.

Bu salgın kapitalist sistemin ekonomik krizini daha da derinleştirmiştir, bu kesindir. Çünkü, kapitalizmin bugünkü aşaması tüketim toplumu aşamasıdır. Sürekli tüketilmezse, insanlar tüketim aktörleri olmazsa, tüketime yönelen bir durumda olmazsa kapitalizm yaşayamaz. Kapitalizmin yaşam kanunu tüketim; daha fazla tüketimdir, büyüme; daha fazla büyümedir. Büyümeyen, tüketimi sağlatamayan kapitalizm ölür. Şimdi sokağa çıkma yasakları var, sosyal mesafe var, tüm bunlar tüketim ihtiyacını azaltmıştır.

Büyümeyen, tüketimi sağlatamayan kapitalizm ölür

Bu salgın kapitalist sistemin ekonomik krizini daha da derinleştirmiştir, bu kesindir. Çünkü, kapitalizmin bugünkü aşaması tüketim toplumu aşamasıdır. Sürekli tüketilmezse, insanlar tüketim aktörleri olmazsa, tüketime yönelen bir durumda olmazsa kapitalizm yaşayamaz. Kapitalizmin yaşam kanunu tüketim; daha fazla tüketimdir, büyüme; daha fazla büyümedir. Büyümeyen, tüketimi sağlatamayan kapitalizm ölür. Şimdi sokağa çıkma yasakları var, sosyal mesafe var, tüm bunlar tüketim ihtiyacını azaltmıştır. Dünyada en fazla tüketilen petroldür. Çünkü petrol başka tüketim maddelerinin üretilmesini sağlamak için kullanılmaktadır. Petrolle tüketim malları üretilmektedir, onları da insanlar tüketmektedir. Petrol fiyatlarının ve üretimin düşmesi tüketimin düşmesi anlamına da gelmektedir. Sokağa çıkma yasağı var, arabalar çalışmıyor, bu nedenle petrol az tüketiliyor, denilemez. Genel olarak, insanlar enerji kullanmıyorlar, birçok işyerleri zaten kapanıyor. Böyle olunca da kapitalizmin büyümesi de duruyor, krizi de derinleşiyor. Resesyon diyorlar. Artık ülkelerdeki ekonomik büyümeden değil de küçülmesinden, daralmasından söz ediliyor.

İlk dönemde biraz devletler toplumların sağlığını düşünür gibi oldular. Sokağa çıkma yasağı koydu, fabrikaları durdurdu, milyarlarca doları sokağa çıkmayan, evinde oturan, üretim yapmayan insanlara ve işletmelere verdi, böyle bir bütçe ve fon ayırdı. Ama dikkat edilirse zaman içinde insanların, toplumların sağlığını düşünen yaklaşım bırakıldı. O, ilk dönem toplumlarda gelişen insanların sağlığı konusunda önem ve hassasiyet sonucu kapitalist güçler esas olarak bu virüsü nasıl önleriz, biçiminde yoğunlaştılar. Bütün imkanları buna seferber ettiler. Ama sonradan baktılar ki böyle olmuyor, bu kapitalizmi çökertecek. Bu bakımdan da çarkların yeniden dönmesi, sömürü sisteminin yeniden yürümesi gerekmektedir. Aslında ABD'nin, İngiltere'nin savunduğu 'Sürü bağışıklığı' politikası giderek bütün devletlerin uygulaması haline geleceği anlaşılmaktadır. Zaten Türk devleti başından beri 'Sürü bağışıklığı' politikası izlemiştir. Aslında 'Sürü bağışıklığı' politikasını başından itibaren tam izleyen Türk devleti olmuştur. Türk devleti için diğer ülkeler gibi az da olsa insanı düşünme olmamıştır. Onlar açısından tamamen ekonomiyi düşünme olmuştur.

Kapitalist güçler de insan sağlığıyla çok ilgili olmadığı için ilk başta insan, toplum sağlığı için uyguladıkları politikaları giderek bırakmaktadırlar. Onların da artık düşündükleri sömürü ve baskı sistemidir. Ve yavaş yavaş açıklamaya da başladılar; kimi 15 gün, kimi 30 gün sonra normale dönecek. Yavaş yavaş topluma bir nevi bu hastalıkla yan yana yaşama durumunu kabul ettirecekler. Zaten yaşlılar ölüyor, diyecekler. Salgının var olmasını da herhangi bir grip gibi ele alacaklar. Şu anda kapitalist sistemin bu salgın sırasında ortaya çıkan ekonomik kriz ve sorunları artık sağlık önceliğini bir tarafa bırakıp sömürü, baskı ve kapitalizmin yeniden büyümesi çerçevesinde ele alacaklar. İlk başlardaki tedbirleri bırakıp kapitalist sistemin çarklarının tümden döndüğü bir duruma dönecekler.

Sistem krizi yoksul ülkelerin daha fazla kapitalist sisteme bağlandığı bir sonuç ortaya çıkaracaktır

Aslında kapitalizmin ekonomik krizinin şöyle bir karakteri var; bütün ekonomik krizlerde özellikle de küçük işletmeler, esnaf çökmektedir, güçlü olanlar ise ayakta kalmaktadır. Bu aslında her krizin tekelleşmeyi daha da artırdığı, tekelleşmeyi daha da yoğunlaştırdığı görülmektedir. Bu kriz de tamamen diğer küçük işletmelerin bir tarafa bırakıldığı, gelişmekte olan ülkelerin çökerek tekellerin ve kapitalizmin gelişmiş olduğu ülkelerin ekonomik avantaj elde ettiği bir sonuç doğuracaktır. Kapitalist ülkelerin ekonomisinin ayakta kaldığı, gelişmekte olan ve yoksul ülkelerin daha fazla kapitalist sisteme bağlandığı bir sonuç ortaya çıkaracaktır. Nitekim daha şimdiden bunların ortaya çıktığı görülmektedir. Birleşmiş Milletler de sağlık örgütleri de gelişmekte olan ve yoksul ülkeler çöküyor, bunlara yardım etmek gerekmektedir, diyorlar. Belki belli yardım fonları ortaya çıkacak ama bu salgından büyük devletlerin, ülkelerin kazançlı çıkıp yoksul ülkelerin daha da yoksullaştığı gerçeğini, dünya ülkelerinin büyük çoğunluğunun ekonomisinin daha fazla gelişmiş ülkelere bağımlı hale gelme gerçeğini değiştirmeyecektir. Bu Koronavirüs salgınının ortaya çıkardığı kapitalizmin krizinden kapitalist ülkeler böyle yararlanmaya çalışacaktır. Bu, bencil, sürekli büyümek, rekabette güçlü olmak ve sömürmek isteyen kapitalizmin amacıdır.

Ama bu tekeller büyürken, belirli ülkelerin ekonomisini güçlendirirken toplumsal ve siyasal sorunları daha da ağırlaştıracaktır. Gelişmekte olan ve yoksul ülkelerde halklar daha fazla yoksullukla, sömürüyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu toplumsal sorunları ağırlaştırmaktadır. Ama bundan kaçınılamaz. Kapitalizmin doğası böyledir. Kapitalizm aslında doğası gereği sürekli büyüyerek, tekelleşerek kendisinin de

Cemil Bayik-Siyasal degerlendirme+7.qxp_Layout 1 29/04/2020 13:30 Page 6

sonunu getirecek sosyal, toplumsal, ekonomik ve kültürel sorunları ortaya çıkarmaktadır. Ama tehlikeli sonuçlar ortaya çıkarıyor diye kapitalizm bundan kaçınmaz. Belirli ekonomik paketlerle, yardımlarla, şunlarla bunlarla bu sorunları hafifletmek istese de esas karakterini değiştirmediğinden zengin daha fazla zengin olacak, kapitalist ülkelerle diğer yoksul ülkeler arasındaki uçurum daha da artıracaktır.

Şöyle bir gerçek var tabii; kapitalizmin doğayı sömürmesi, iletişim bilişim tekniği sömürü imkanlarını artırmıştır. Öyle ki artık insanları sürekli çalıştırmaktadır, makine gibi sürekli üretim başında sömürülen insanlar yaratmaktadır. Böylelikle kendisi ekonomisini büyütürken işçilere, emekçilere de bazı imkanlar tanımaktadır. Yüz yıl önceki, iki yüz yıl önceki insanların ekmek bulamadığı, barınma, giyim ve kuşanma zor erişebildiği bir durum yok. Aksine insanlar tüketim maddelerine eriştirilmek isteniyor. Tüketim maddelerine erişmek için çalıştırılacak ve tüketim maddelerine erişimi sağlanacaktır. Çalışmanın diyalektiği de böyle kurulmuş. Hepsi çalışacak, sürekli çalışacak, tüketim maddelerine erişecek, tüketim maddelerine erişmek için çalışırken de toplumlar sömürülecektir. Daha fazla sömürülerek zenginler daha fazla zengin olacaktır. Şimdiki kapitalizmin işleyiş çarkı böyledir.

Kapitalizm, kapitalist modernite, emperyalist güçler bu salgını kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaya çalışacaktır. Bunu kısmen belirttik. Önemli olan halkların, emekçilerin, işçilerin durumudur. Buna karşı toplumların, halkların kapitalist moderniteye karşı kendi demokratik sistemlerini kurma zemini de güçlenmiştir. Kapitalizmin krizi derinleşmiştir ve krizlerini çözmesi artık mümkün değildir. Sürekli sömürü, sürekli büyüme, sürekli tüketme nereye kadar gidecektir? Bu, toplumu, doğayı, her türlü değeri tüketiyor. Artık toplum da doğa da dibe vurmuş durumdadır. Bu, aynı zamanda kapitalizmin gereksizliğinin de derinleşmesi, kapsamlılaşması ve bütün toplum tarafından anlaşılması durumlarını yaratmaktadır. Bu salgınla birlikte sorgulama artacaktır.

Kapitalizme karşı mücadele bir varlık yokluk sorunu haline gelmiştir

Devletçi sistem sokağa çıkma yasağını kullanarak toplumun örgütlenmesini dağıtmayı meşrulaştıracak ve eylemsizliğini yaratmaya çalışacak. Teknik biçimde kontrol etme vb. yöntemleri kullanmak isteyecektir. Bunu meşrulaştırmaya, bunun siyasal ve toplumsal sisteminin hukukunu da yaratmaya çalışacaktır, bu anlaşılır. Ama buna karşı toplumun da tutumunun olması gerekiyor. Kapitalizmin, Koronavirüs salgınını kullanarak daha otoriter sistem oluşturmasına karşı örgütlenmesini ve mücadelesini geliştirmesi gerekiyor. Şimdi kapitalist sistem çarkların dönmesi için fabrikalarını, iş yerlerini açacak, yani toplumun yaşamını kapitalist sistemin var olmasını sağlayan eski haline döndürecek. Tüketim toplumuna yeniden dönülecek. Bu durum karşısında emekçiler ve halklar da kesinlikle toplumu örgütsüz, eylemsiz kılan durumdan çıkarmaları gerekiyor. Daha şimdiden kapitalist sistem kendi çıkarına olan düzene geçerken toplumların virüs var diye kendilerini eve kapatması ve eylemsiz kalmaları doğru değildir. İlk başlarda küçük topluluklarla eylemler yapabilirler. Giderek eylemlerini eskisi gibi büyük topluluklara, yüzbinlerin, milyonların topluluklarına dönüştürebilirler. Çünkü kaderlerini iktidarcı devletçi güçlere, kapitalizme bırakamazlar. Bu kapitalist sistem devam ederse toplumsal olarak da manevi olarak ve sonunda fiziki olarak da ölümle karşı karşıya gelinecektir. Dolayısıyla kapitalizme karşı mücadele bir varlık yokluk sorunu haline gelmiştir. Sadece sömürüye, baskıya karşı çıkma sorunu olmaktan çıkmıştır. Evet baskıya ve sömürüye karşı çıkmak, demokratik bir sistem kurmak önemlidir. Zaten insanlık ancak böyle kurtulabilir. Kapitalizm toplumu bitirmenin yanında, baskı ve zulmün yanında insanlığı tümden bitirecek sonuçlar ortaya çıkaracaktır. Bu bakımdan artık kapitalizme karşı mücadele kapitalizmi yumuşatma, emekçilerin şu bu hakkını elde etme mücadelesinden öte tamamen bu kapitalizmi aşacak bir demokratik ve toplumcu sistem ve özgürlük mücadelesinin verilmesi gerekiyor.

Bu yönüyle öyle sosyal demokratların, liberallerin, çeşitli reformist kesimlerin mücadelesiyle bu sistem aşılamaz. Kaldı ki artık kapitalist sistem de krizini baskı, zor ve daha fazla kısıtlamayla aşmaya çalışıyor. Sosyal demokratlar, liberaller bazı reformlarla sistemi yumuşatıp kabul edilebilir hale getirmek isteseler de kapitalizmin doğasının getirdiği sonuçlar nedeniyle krizi yumuşatmaları ve kabul edilebilir hale getirmeleri mümkün değildir. Bu durum karşısında kesinlikle toplumlar, emekçiler, ezilenler kapitalizmi aşmayı tamamen gündemlerine almalılar. Sağlık sisteminin zenginlere hizmet ettiği görüldü. Toplumların sağlığını düşünme yok, sömürülerini düşünme var. Toplumların kültürel, sosyal yaşamını düşünme yok, sömürüyü düşünme var. Nitekim salgınla birlikte bu devletlerin toplumları düşünmediği net görülmüştür. Bu salgın, bilim ve tekniğin bu kadar geliştiği, tıpta büyük gelişmelerin olduğu söylendiği, neredeyse dünyanın sonu geldi; artık her şey güllük gülistanlık, denildiği bir dönemde insanları tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar toplumsal ve siyasal krizle, yaşam kriziyle karşı karşıya getirmiştir. Küreselleşen ve tüm insanlığı ağır sorunlarla karşı karşıya getiren bu kapitalizme karşı küresel düzeyde ezilenlerin, emekçilerin mücadelesini yaratmak şarttır.

Tüketim toplumu, küresel kapitalizm bunları ortaya çıkardı, diyerek neoliberalizm, küreselleşeme çöktü, diyerek içe dönmek, ulus devlet anlayışının siyasal, toplumsal, ekonomik sistemini savunmak doğru bir yaklaşım değildir. Bu kapitalizme karşı bir mücadele değildir. Ulus devlet kapitalizmin en has temsilcisidir. Bu yönüyle kapitalizme karşı mücadele ulus devlet anlayışıyla olmaz ya da ulus devlete dönülemez. Bugün kapitalizme karşı bütün halkların dayanışmasının yükseltilmesi zamanıdır. Bu bakımdan devlet sınırlarının yükselmesini değil, bu sınırların daha da belirsizleşmesini, halkların dayanışmasının, işbirliğinin daha da güçleneceği bir siyasal, ekonomik sistemi, dünya sistemini savunmak gerekiyor. Reel sosyalizmdeki gibi duvarlar örerek toplumların kurtarılamadığı, toplumculuğun gerçekleştirilemediği görüldü.

Kapitalizmin yarattığı bütün sorunlar demokratik komünal yaşamla çözülebilir

Bu yönüyle Demokratik Halklar Konfederalizmi hedeflenmelidir. Tek tek ülkelerde de devlet dışı konfederalizmi yaratmak hedeflenmelidir. Bu gerçek demokratik sistemdir, demokratik sosyalist ve özgürlükçü sistemdir. Tek tek ülkelerde böyle bir alternatifin ortaya çıkarılarak bütün dünya halklarının Demokratik Halklar Konfederalizmi etrafında birleştirilmesi gerekiyor. Ekonominin, toplumsal yaşamın birbirini tamamlayacağı bir yeni özgürlükçü dünya düzenine ulaşmak önemlidir. Kapitalizm küreselleşme ve neoliberalizm temelinde kendi çıkarına yeni bir dünya düzeni kurmak için imkanlarını seferber ediyorsa, buna karşı demokratik toplumcuların ve sosyalistlerin de alternatif yeni dünya düzenini ortaya koyması ve başka bir dünyanın mümkün olduğunu söylemeleri gerekiyor.

Başka bir dünya mümkündür. 'Mümkün müdür' sorusu artık anlamsızdır. Kapitalizme karşı ancak komünal ekonomiyle ayakta kalınabilir. Kapitalizmin yarattığı bütün sorunlar demokratik komünal yaşamla çözülebilir. Artık bireyciliğin geriletilmesi; toplumculuğun güçlendirilmesi gerekiyor. Maddiyatçılığın geriletilip maneviyatın, yani kültürel değerlerin güçlendirilmesi gerekiyor. Dünyaya böyle bir bakış hakim kılınmalıdır. Yaşama bakışın değiştirilmesi gerekiyor. Neoliberalizmle başlatılan tüketim, refah, konformizm toplumu ve bireyciliğe karşı büyük bir mücadele olmazsa olmaz hale gelmiştir. Konformizm toplumların, insanlığın çıkarına değildir. O kapitalizmin çıkarınadır. Çünkü kapitalizm toplum ve doğa dağıtıcılığıdır. Toplumların refah düzeyinin yükselmesi, insanların yaşam kalitesinin yükselmesi anlamına gelmiyor. Bazılarının daha fazla sömürülmesi, bütün insanlığın sırtından vur patlasın çal oynasın biçiminde bir yaşam sürdürmesi anlamına geliyor. Bu sistem, insanlığın yüzde 5'ine, taş çatlasa yüzde 10'una hizmet eder. Yüzde 90'ını insanlıktan çıkaran bir sistemdir.

İnsanlığın bu durumdan kurtulması için en başta da örgütlenme tarzının tabandan başlatılıp toplumun güç haline getirilmesi hedeflenmelidir. Komünlere ve meclislere dayalı örgütlenmelerin yoğunlaştırılması zamanıdır. Bunun dışında kapitalist sistemi, devlet sistemini geriletmek mümkün değildir. Toplum özne olacak, herkes bu iş için elini taşın altına koyacak. Birilerinden, sadece bir siyasal partiden beklemeyecek. Sadece bir siyasal partiden bekleme de devletten beklemenin izdüşümüdür. Zaten öyle partiler de devleti ve iktidarı hedefleyen partilerdir. Bu açıdan kesinlikle devleti, iktidarı hedeflemeyen demokratik halk yönetimlerini ortaya çıkarmak gerekiyor. Bu da komünlere ve meclislere dayalı, tüm toplumsal yaşamın komün ve meclislerle örgütlendirildiği ekonomik, kültürel, toplumsal ve siyasal yaşamın, kadının, gençliğin, toplumun savunulmasının, bir bütün hepsinin komün ve meclis temelinde örgütlendirildiği ve onların da demokratik konfederal sistem haline getirildiği demokratik toplumcu, demokratik sosyalist bir sistemle sağlanır. Rêber Apo'nun "Sosyalizmde Israr İnsanlıkta Isrardır," çağrısı tam da bu dönemin çağrısıdır. Demokratik komünal yaşamdan, demokratik komünal ekonomiden, eko-endüstriden, bunlara dayanan sistem kurmak dışında kapitalizmden kurtulmak mümkün değildir.

Her alanın toplumcu demokratik hale getirilmesi gerekiyor, sadece siyasal alanın değil. Kültürel alanın da ekonomik alanın da hepsinin toplumcu demokratik hale getirilmesi sağlanmalıdır. Demokratikleşme her yerde olacak, ama ekonomide olmayacak! Demokratikleşme halkın güç olmasıysa, halkın yönetim olmasıysa ekonominin demokratikleşmesi de komünal ekonomidir. Başka türlü kapitalizme karşı alternatif olunamaz. Ancak bütünlüklü alternatif olunur. Sadece sınırlı bir siyasal demokrasiyle olmaz. Toplumsal demokrasi olacak, ekonomide, kültürde, zihniyette demokrasi gerçekleşecek. Bu da yaşamın her alanında demokratik toplumculuğun hakim olduğu yeni bir mücadele döneminin açılmasıyla mümkündür.

AKP-MHP iktidarı öyle zayıf bir iktidar ki en küçük bir eleştiriden bile korkuyor

Türkiye Çin'den sonra salgının yayıldığı ilk ülkelerdendir. Çin'den sonra ilk önce İran'da olduğu söylendi. Yine İtalya'ya sıçradı. Buna rağmen Türk devleti bizde yok, dedi. Aslında virüs vardı. Ancak kendilerinde virüs olmadığını söyleyerek Türkiye'deki iktidarın ne kadar iyi çalıştığı, toplumun sağlığına nasıl dikkat ettiği, virüsün gelmesini nasıl engellediği biçiminde propaganda yaparak iktidarını güçlendirmek istiyordu. Hatta virüs çıktıktan bir süre sonra, daha Türkiye'de bu salgının kabul edilmesinden önce AKP iktidarı, Tayyip Erdoğan bu virüs Türkiye için fırsatlar yaratacak, Türkiye bu durumdan güçlü çıkacak, biçiminde değerlendirmeler yaparak virüse, salgına nasıl yaklaştığını ortaya koydu. Salgınla mücadele etme değil de bundan yararlanıp nasıl başka güçler karşısında avantaj kazanacak, hesapları yapmaya başladı. İktidarını nasıl güçlendirecek, toplumsal desteğini nasıl artıracak, hesabı içinde oldu. Yine bu ortamdan Kürt halkına karşı yürüttüğü soykırım saldırısı konusunda nasıl yararlanacağı üzerinde durduğu görüldü. Yani tamamen içerde ve dışarda kendisini güçlü gösterip bu virüsten güçlü çıkacağını ortaya koyup iktidarını pekiştirmek istedi.

AKP-MHP iktidarı çok zayıf bir iktidardır. Öyle zayıf bir iktidar ki en küçük bir eleştiriden bile korkuyor. Twitten bile korkuyor. Ne kadar muhalif varsa içeri atıyor, hiçbirisine tahammül edemiyor. Çünkü zayıflamış bir iktidardır, temeli çürüktür. Ayakta kalacak durumda değildir. Şimdiye kadar demagojiyle, algı yaratarak, medyayı kullanarak kendini ayakta tutan iktidar artık medyayla da algı yönetimiyle de demagojiyle de iktidarını zor ayakta tutuyor. Bu nedenle virüsün Türkiye'de olduğu kabul edilirse, yayıldığı düşünülürse bu, iktidara karşı kullanılır, iktidar eleştirilir korkusuna kapıldılar. En küçük bir eleştiride, sarsıntıda yıkılacağını düşünüyor. Bir yönüyle de doğru düşünüyor. Gerçekten de AKP-MHP iktidarı Türkiye tarihinin en zayıf iktidarıdır. Kendisini güçlü göstermesine bakılmasın, zor ayakta kalıyor. Muhaliflere bu kadar yönelmesinin nedeni budur. Bu kadar beka sorunundan söz etmesi bundan kaynaklıdır. Beka dediği de kendi iktidarıdır.

Bu iktidar herhangi bir sistemde olduğu gibi seçimde bir iktidarın değişip diğer iktidarın gelmesi değildir. AKP sistem değiştirmeye çalışıyor. MHP de faşist karakterde olduğu için sistemin değişmesini istiyor. Her iki güç farklı biçimde de olsa sistem değiştirmek istiyor. Sistem değişikliği de darbelerle, ya da her türlü muhalefeti ezip kendisini hakim kılmakla olur. Bir sistem yıkılıp yeni bir sistem kurulmak istendiğinde her türlü muhalefet etkisiz kılınmak istenir. Çünkü kendisini, kendi sistemini, kendi ideolojisini ve politikasını hakim kılmak istiyor. AKP-MHP böyle bir iktidardır. Bunun için de muhalefet istemiyor, ama politikası zayıf olduğundan, halkın çıkarına bir politika izlemediğinden, toplumsal ve siyasal gelişmelere uygun bir politik yaklaşım içinde olmadığından içerde de dışarda da dayandığı zeminler zayıftır ve korkuyor. Virüsün yoğun olmasına rağmen örtmesinin nedeni iktidarını tehlikeye sokma

Başka bir dünya mümkündür. 'Mümkün müdür' sorusu artık anlamsızdır. Kapitalizme karşı ancak komünal ekonomiyle ayakta kalınabilir. Kapitalizmin yarattığı bütün sorunlar demokratik komünal yaşamla çözülebilir. Artık bireyciliğin geriletilmesi; toplumculuğun güçlendirilmesi gerekiyor. Maddiyatçılığın geriletilip maneviyatın, yani kültürel değerlerin güçlendirilmesi gerekiyor. Dünyaya böyle bir bakış hakim kılınmalıdır. Yaşama bakışın değiştirilmesi gerekiyor.

korkusudur. Ve bunun için de baskıyı artırıyor. Şimdi virüsü kabul etti ama korkuyu artırıyor. Biraz virüsün yayılması konusunda eleştiri getirenlerin üzerine gidiyor, hain ve toplum düşmanı ilan ediyor. Toplumu paniğe sokma gibi suçlamalarla baskıyı artırıyor.

Öyle ki, virüs çıktıktan sonra virüse karşı toplumun dayanışmasını bile kendisi için tehlikeli görmüştür. Bunun için tamamen toplumsal dayanışmayı engelleyen, toplum üzerinde baskı kurarak her şeyi devlete bağlayan, herkesi devlete muhtaç hale getiren, devlet dışında hiçbir toplumsal grubun, sivil toplum örgütlerinin hareket etmesini istemeyen bir gerçekliği var. Her türlü dayanışmayı paralel devlet olarak değerlendiriyor. Halbuki insanlık tarihi boyunca toplumlar bu sorunlar karşısında dayanışma içinde olmuştur. Devlet değil, esas olarak toplumlar dayanışmayla bu tür sıkıntıların üstesinden gelmiştir. Toplumsal dayanışma en temel çözüm yöntemi olarak kullanılmıştır. Çünkü bir toplumda, bir köyde köyün ihtiyacını köydeki insanlar bilir, köyün ileri gelenleri bilir. Bir kasabadaki sorunları o kasabadaki yöneticileri, ileri gelenleri bilir. Şehirlerde yerel yönetimler, belediyeler bilir.

Toplumun sorunlarını en iyi çözme yöntemi yerellerdir. Nitekim virüse karşı başarılı olduğu söylenen Güney Kore'nin ortaya koydukları var. Biz virüse karşı başarılı olurken en fazla da belediyelerin, yerel yönetimlerin desteğini aldık, onların çabasıyla başarılı olduk, diyor. Bu gerçeklik doğrudur. Yerellerin dayanışması çok çok önemlidir. Yereller güç getiremediği zaman, daha geniş organizasyonlar ve örgütler katkı sunabilir. Belki devletler de böyle bir durumda bazı destekler, katkılar sunabilir. Toplumsal dayanışma her zaman bu tür sorunların çözümünde en temel etkendir. Ama AKP-MHP iktidarı toplumun örgütlülüğünü, toplumun dayanışmasını bile kendisi için riskli görüyor. Devlet dışında her şeyi hiçleştiriyor. Toplumu, belediyeleri, sivil toplum örgütlerini hiçleştiriyor. Sadece devlet vardır, AKP-MHP vardır, bir de bu devleti destekleyen kurumlar vardır. Eğer AKP-MHP iktidarını destekliyorsa tamam, onlara hareket alanı vardır. Ama bunun dışında bütün toplum üzerinde ağır bir baskı sürdüren bir durum söz konusudur.

Rojava ve Kuzey-Doğu Suriye, Koronavirüse karşı yerel demokrasinin başarısının kanıtıdır. Rojava'da esas olan yerel yönetimlerdir. Yetersiz ve eksik de olsa toplumlar yerelde örgütlüdür. Bu açıdan yerelde dayanışmayla sorunlar çözüldüğü gibi herhangi gerekli bir tedbir de yerel örgütlerin çabasıyla etkin biçimde pratikleşmektedir. Toplumlar herhangi bir baskı, talimat, yasak olmadan kendileri gerekli tedbirleri almaktadır. Nitekim, Rojava'da yönetimin aldığı kararlar derhal etkili biçimde uygulanmıştır.

Rojava ve Kuzey-Doğu Suriye'de yerel demokrasilerin salgın karşısında etkin olması olumlu örnektir

Sadece Güney Kore değil, Rojava ve Kuzey-Doğu Suriye de Koronavirüse karşı yerel demokrasinin başarısının kanıtıdır. Rojava'da esas olan yerel yönetimlerdir. Yetersiz ve eksik de olsa toplumlar yerelde örgütlüdür. Bu açıdan yerelde dayanışmayla sorunlar çözüldüğü gibi herhangi bir gerekli bir tedbir de yerel örgütlerin çabasıyla etkin biçimde pratikleşmektedir. Toplumlar herhangi bir baskı, talimat, yasak olmadan kendileri gerekli tedbirleri almaktadır. Nitekim, Rojava'da yönetimin aldığı kararlar derhal etkili biçimde uygulanmıştır. Öte yandan toplum sokağa çıkmayacak, nasıl yiyecek-içecek, yaşamını sürdürecek kaygısı da olmamıştır. Çünkü orada komünler tüm toplumu tanımaktadır. Kimin ne ihtiyacı varsa onunla dayanışma içinde olunmaktadır. Zaten toplumsal dayanışma insanlığın en önemli özelliğidir. Ancak toplum düşmanları dayanışmayı yasaklar. Dayanışmanın olmadığı yerde toplum mu olur, insanlık mı kalır? Bu açıdan Türkiye nasıl bir olumsuz örnekse, Rojava ve Kuzey-Doğu Suriye'de yerel demokrasilerin bu sorunda etkin olması da o düzeyde olumlu örnektir.

AKP iktidarının virüse karşı bir mücadele anlayışı söz konusu değildir. AKP iktidarı başından beri bu süreçte kendisini nasıl ekonomik ve siyasal olarak güçlendirecek, içerde iktidarını nasıl pekiştirecek, dışarda da başka güçler karşısında nasıl ekonomik kazanç elde edecek, siyasi pozisyonunu güçlendirecek, hesabını yapmıştır. Kesinlikle toplum sağlığını düşünmemiştir. Bu yönüyle AKP iktidarının esas politikası toplumsallığı düşünme, bu virüsü ortadan kaldırma olmamıştır. Bu virüs ortamında nasıl iktidarına, yandaşlarına avantaj sağlayacak, kimi ekonomik çıkarlar elde edecek, Kürtler üzerinde soykırım politikası nasıl daha da derinleştirilecek; bunlar hesaplanmıştır. Yukarda da belirttik; kapitalizmin en has temsilcileri olan İngiltere ve ABD'nin virüs ortaya çıktığında 'Sürü bağışıklığı' diyerek hiçbir tedbir almadan kapitalist sistemin eskisi gibi sürmesini isteyen, sömürünün sürmesini isteyen yaklaşımının esas temsilcisi AKP-MHP iktidarıdır. Bu gerçeği bilmek gerekiyor. Sonradan eleştiriler olunca bazı tedbirler almaya çalışmıştır. Başından beri toplumun sağlığını düşünmediği gibi bugün de düşünmemektedir. Neredeyse işçilere virüs bulaşmaz, zindandakilere virüs bulaşmaz, Kürt'e virüs bulaşmaz anlayışı içerisindedir. Çünkü en fazla salgın metropollerde var, metropollerin en savunmasız yoksul kesimleri ise Kürtlerdir. Bu kesimlerin ölmesi AKP'nin umurunda değildir.

Ancak buna karşı toplumun, muhalefetin yaklaşımı çok çok yetersizdir. Kuşkusuz virüs ve sağlık konusunda tedbirler alınmalıdır. Ancak bu iktidarın karakteri ortadadır. Bu iktidar bütün işçileri çalıştırırken, ekonomik yaşamın eskisi gibi sürmesini isterken, sistemin kendisi eve kapanmazken, bütün işlerini yürütürken, baskı ve sömürü araçlarını kullanırken herkese "evde kal," diyor. Polisler baskısını bırakmıyor, askerler operasyonu bırakmıyor, kapitalistler işçileri sömürmeyi bırakmıyor. Bu gerçekler ortadayken buna karşı da bir mücadele yaklaşımının olması gerekiyor. Sadece kendini eve kapatmak yetmiyor. Bu konuda bir taraftan virüse karşı mücadele ederken, tedbir alırken; diğer taraftan da bu iktidarın bütün muhalifleri ve toplumu hiçleştirmesi karşısında demokrasi güçlerinin örgütlülüğünü, dayanışmasını güçlendirmesi önemlidir. İktidarın bütün baskılarına rağmen toplumun kendisini örgütlemesi ve mücadele alanı yaratması kendi yaşamı konusunda söz sahibi olması gerekmektedir.

Kürt düşmanlığına karşı mücadele etmeden kimse demokrasi mücadelesi verdim, diyemez

Her şeyden önce gerçekleri ortaya koymak gerekir. Türkiye'de muhalefet gerçekleri söyleyemiyor, korkuyor. Gerçek bir muhalefet yapılamıyor. Virüsün bu kadar yaygın olmasının sorumlusunun AKP-MHP iktidarı olduğu çok açık belirtilmiyor. Tedbirler yetersiz, deniliyor. Halbuki bu kadar yaygınlaşmasının sorumlusu 'bizde yok' diyerek virüsün serbest dolaşmasına izin veren bu iktidardır. Öte yandan virüse karşı mücadelede gerekli tedbirlerin yanında halka ve işçilere destek verilmiyor. Bizim sağlık sistemimiz şu kadar bu kadar iyi denilse de aslında büyük bir ekonomik sıkıntı ve çöküntü var. Bunun nedeni de savaştır, güvenlik politikalarıdır, baskı ve zulüm yapma araçlarına yapılan harcamalardır, denilemiyor. Özellikle Kürt düşmanlığı ve bu temelde yürüttüğü savaş politikası açık biçimde ortaya konulamıyor. Yine faşist iktidarın toplumu kutuplaştırarak toplumu zayıf düşürdüğü, bütün toplumu güçsüzleştirdiği, enerjinin içe dönük harcandığı açık ve net ortaya konulmuyor. Demokrasiye, Kürtlere düşmanlığı var, bunlar açık ve net söylenemiyor. Kürtlere düşmanlık demokrasi düşmanlığına dönüşüyor. Kürt düşmanlığına karşı mücadele etmeden kimse demokrasi mücadelesi verdim, diyemez. Çünkü Kürt düşmanlığı yapanlar demokrasi düşmanlığı da yapıyorlar. O zaman muhalefetin demokrasi düşmanlığın, bu kadar otoriter ve baskıcı olmasının, bu kadar savaşa yönelmesinin nedeninin Kürt sorununun çözümsüzlüğünün olduğunu açık ve net ortaya koyması gerekiyor. Kuşkusuz HDP ve belli demokratik güçler ortaya koyuyor ama diğer muhalif güçler bunu ortaya koyamıyor. O zaman muhalif güçlerin bu konuda zorlanması ve iktidara karşı bu yönlü tutum almasının sağlanması lazım. Bunların mevcut söylem ve tutumlarıyla muhalefet yapılamayacağının, AKP-MHP iktidarının politikalarını meşrulaştırdıklarının ortaya konulması gerekiyor.

Öte yandan devlet, iktidar kural, yasak koyabilir, baskı uygulayabilir. Ama bunun toplumun gücüyle aşılması gerekiyor. Örneğin belediyelere yasak konuldu. Bunun toplumun gücüyle aşılması ve dinlenmemesi önemlidir. İşçiler virüs zamanında çalıştırılıyor ya da işten çıkarılıyor. Buna karşı işçilerin mücadele etmesi gerekiyor. Sendikaların daha aktif olması gereken bu dönemde ortaya koydukları tutum gerçekten de içler acısıdır. İktidarın baskısına maruz kalmamak için radikal tutum gösterilmemektedir. Bu iktidarın işçileri, toplumu düşünmediği ortadadır. Ama işçiler ölüme gönderilmesine rağmen sendikaların tutumu yetersizdir. Belediyelerin yardımlaşma çalışmaları engellendi buna karşı toplumla birlikte mücadele edilmesi gerekirken, sadece eleştiriliyor. Halbuki belediyeler yüzde 50'nin üzerinde oy almış ve toplumun çoğunluğunun desteği ile kazanmış. Bu topluma dayanarak iktidarın bu politikalarına karşı durulabilir, iktidara geri adım attırılabilir. Ancak kararlı tutum olmayınca bu iktidar virüse karşı mücadele adı altında her türlü muhalefeti susturuyor, bastırıyor. Virüse karşı mücadele muhalefete karşı mücadele değildir; virüse karşı mücadele farklı seslerin bastırılması, susturulması değildir, denilerek mücadele geliştirilemiyor.

Aslında bu zamanda dayanışma çok çok önemlidir. Dayanışma örgütlülüğü getirir. Toplum dayanışma çağrılarına ve çabalarına karşılık verir. Toplumun en temel kültürü budur. Dolayısıyla dayanışma kültürünü geliştirmek ve harekete geçirmek lazım. Bu, toplumsal ahlakın en temel değeridir. Toplum dayanışmayla vardır. Bu yönüyle bu toplumsal değeri, kültürü canlandırmak ve buna dayanarak toplumun içindeki dayanışmayı, örgütlülüğü geliştirmek, bu AKP-MHP faşist iktidarının her şeyine, devlet politikasına, faşist diktatörlüğüne karşı mücadelenin geliştirilmesi açısından önemlidir. Bu konularda biraz cesaret gerekiyor. Ama tehdide, baskıya boyun eğme var. Tehdide, baskıya boyun eğilerek hak elde edilebilir mi? Özgür ve demokratik yaşamın yolu zulme ve baskıya karşı mücadele etmekten geçer. Koronavirüs zamanı bu mücadeleyi etkilememelidir. Çünkü AKP-MHP iktidarı, bu Koronavirüs salgınını toplumun sağlığını sağlamak, salgını önlemek için değil, iktidarını pekiştirmek için, sömürüyü derinleştirmek için kullanıyor. Tam bir olağan üstü hal ilan etmiş. Grev yapamazsın, şu eylemi yapamazsın, şunu söyleyemezsin, tweet bile atamazsın, diyor. Bu yönüyle kararlı duruş ve topluma gerçekleri ısrarla anlatma, toplumla buluşma, Koronavirüs zamanında iktidarın uygulamalarına karşı daha fazla dayanışma, örgütlülük ve mücadeleyi yaratır.

Yine insanlar eve kapatılıyor. Bu durumda bu tür otoriter, iktidarcı, devletçi sistemlerin ve kapitalizmin sorgulanması gerekiyor. Bireyciliğin, sadece kendini düşünmenin böyle zamanlarda nasıl toplum karşıtlığı olduğunun görülmesi, toplumculuğun, dayanışmanın, örgütlenmenin ne kadar önemli olduğunun bilincinin ortaya çıkması açısından çok iyi değerlendirilebilir. İktidarcı devletçi sistemlerin teşhiri çok iyi yapılabilir. Zaten kapitalizmin teşhiri, devletçi iktidarcı sistemin insanlığın başına neler getirdiği belli düzeyde görülmüştür. Aslında bu virüs zamanını susmak değil, iktidar karşısında pes etmek değil, iktidara boyun eğmek değil, bunu iktidara karşı, kapitalizme karşı mücadelenin vesilesi yapmak gerekiyor. Böyle çok hümanist, saf, iyi niyetle yaklaşım olmaz. Virüs herkesi vuruyor, deniliyor. Evet herkesi vuruyor ve bütün toplum dayanışma içinde olmalı. Ama AKP-MHP böyle mi yapıyor? Daha fazla kutuplaştırmadı mı, ayrımcılık yapmadı mı? AKP-MHP faşizmi kendi iktidarı için fırsata çeviriyorsa buna sessiz kalmamak, buna karşı mücadeleyi yükseltmek gerekiyor. AKP-MHP iktidarının halk düşmanı olduğunun daha iyi ortaya konulması zemini oluşmuştur. Koronavirüs salgının zamanında bile bu kadar ayrıştırıcı ve kutuplaştırıcı bir politika izliyorsa bu iktidarın ne kadar faşist, gereksiz ve halk düşmanı olduğunun görülmesi, bunun bilincinin, örgütlenmesinin ve eylemselliğinin ortaya çıkarılması fazlasıyla mümkündür. Bu yönüyle demokrasi güçlerini, gençleri, kadınları, işçileri, emekçileri bu iktidarın politikalarının ve uygulamalarının karşısında dikmek her zamankinden daha olanaklı hale gelmiştir.

Faşizmin en temel dayanağı kadın üzerindeki baskı ve zulümdür

Öte yandan kadın üzerinde baskı artmıştır. Eve kapanmayla birlikte erkek egemenlikli sistemin bütün yüzü açığa çıkmıştır. Erkek artık 24 saat evdedir ve 24 saat baskı uyguluyor. Halkların, toplumların, demokrasi güçlerinin, kadınların ve gençlerin bu gerçeği görüp erkek egemenlikli sisteme karşı da bilinçlenip örgütlenmelerini geliştirmeleri gerekiyor. Erkek egemenlikli sistemin ne kadar ağır bastığı, ne kadar yoğun olduğu bu süreçte daha iyi görüldü. Çünkü erkek evden çıkıyor işe gidiyor; kadın evden çıkıyor işe gidiyor ve ev ortamı az kullanılıyordu. Bu aslında bir nevi erkek egemenlikli sistemin evde birlikte kaldığı zamanı azaltıyordu. Şimdi ise 24 saat erkek egemenliğinin kendini dayattığı ve kadın üzerinde baskı kurduğu bir durum ortaya çıkmıştır. Bu, o erkek egemenlikli şiddetin, baskının katmerli hale gelmesi durumunu yaratıyor. Erkek egemenlikli sistemin ne kadar yoğun, ne kadar kadın düşmanı, kadın üzerinde baskı ve zihniyetin ne kadar etkili olduğunu görmek ve buna karşı sadece kadınların değil bütün demokratların, bütün özgürlükçü güçlerin, gençlerin, emekçilerin bir tutum ortaya koymalarını sağlamak çok önemlidir.

AKP-MHP iktidarı, erkek egemenlikli zihniyete karşı mücadele vermedi, onu güçlendiren politikalar izledi. Koronavirüs salgını zamanında "evde kalın",

dendiğinde evde kadına yönelik şiddet artıyorsa bu, bir yönüyle 5 bin yıllık devletçi sistemin ve kapitalist sistemin ürünü olsa da AKP-MHP iktidarının politikalarının bu kültürü normalleştirdiği ve meşrulaştırdığı da görülmelidir. Türkiye gerçeği, sistemi söz konusu olduğunda AKP-MHP'nin bu zihniyeti daha da katılaştırdığı, meşrulaştırdığı ve bu zihniyete karşı mücadele etmeyerek önünü açtığı görülmelidir. Koronavirüs salgını zamanında bu gerçeğin ortaya çıkması da erkek egemenlikli sisteme karşı mücadelenin ne kadar önemli ve öncelikli bir konu olduğunu gözler önüne sermektedir. Buna karşı mücadelenin ertelenmesi ya da yetersiz verilmesi sadece kadınlara değil, tüm topluma zarar vermektedir. Kadın üzerindeki baskı demek; erkek egemenlikli otoriter sistem demektir. Otoriter zihniyetin kökleşmesi, kalıcılaşması ve kendini etkin kılması demektir. Bu açıdan faşizme, otoriter sisteme, baskıya, zulme ve sömürüye karşı mücadeleyi erkek egemenlikli sisteme karşı, kadın üzerindeki baskıya karşı mücadele biçiminde ele almazsak o zaman sömürücü, baskıcı, iktidarcı, devletçi ve faşist sisteme karşı mücadelede yetersiz kalınmış olunur. Faşizmin en temel dayanağı erkek egemenlikli sistemdir, kadın üzerindeki baskı ve zulümdür. Bu bakımdan faşizme karşı mücadele ederken erkek egemenlikli sisteme karşı mücadeleyi de önemli görmek, bu olmadan faşizme karşı mücadelenin başarılı olmayacağını ve sonuç almayacağını görerek bu konuda duyarlılıkları daha da artırmak gerekiyor. Koronavirüs salgını zamanı bu konuda bilincin, duyarlılığın ve sorumluluğun daha da artırılması gerektiğini ortaya koymuştur. Bu açıdan şimdiden başlayarak erkek egemenlikli zihniyete, kadın üzerindeki şiddete, eşitsizliğe, kadını eşit görmeyen ve kadın üzerinde kendisini egemen gören, kadın üzerindeki egemenlikli anlayışını bırakmayan bu kültüre ve zihniyete karşı da ciddi bir mücadele verilmesi gerekmektedir.

Devlet, Koronavirüsle birlikte soykırım politikasını derinleştirip sonuç almak isteyecektir

Türk devletinin bu Koronavirüs zamanında Kürt halkına karşı yürüttüğü savaşı daha da tırmandırdığı açıktır. Kürt halkına karşı bir özel savaş ve soykırım savaşı yürütmektedir. Baskı, zulüm ve bitirme politikası izlemektedir. Bunu Koronavirüs salgını zamanında daha da artırmıştır. Belediyelerin gasp edilmesi; toplumu tümüyle örgütsüz bırakma, Koronavirüs salgını karşısında toplumu tamamen devletin insafına bırakmaktır. Devletin insafına bırakma ise; Koronavirüsle Kürt halkına karşı bir özel savaş, sindirme, bastırma, ezme ve soykırıma hizmet eder hale getirme biçiminde kullanma olur. Bu yönüyle Kürt halkının özgürlük güçlerinin, AKP-MHP iktidarının bu politikasını çok iyi görmesi gerekiyor. Herkes eve kapansın, denilmiştir ama polis, jandarma, asker durmuyor, her yerde saldırıyor. Belediyeleri gasp etmesinin esas amacı; bu dönemde belediyeler dayanışma yapacak, böylelikle halkın birliğini güçlendirecekti. Çünkü dayanışma birlik duygusunu da güçlendirir. Dayanışma toplumsal örgütlülüğe, mücadeleye hizmet eder. Bunu gördüklerinden, belediyelere kayyum atamıştır. Belediyelerin dayanışma temelinde Kürt toplumu içinde örgütlülüğün gelişmesini, toplumun kendisini güvenmesinin ortaya çıkmasını sabote etmek istemiştir. Toplumu devlete muhtaç hale, çaresiz hale getirme amacı gütmüştür. Hastalık karşısında toplum çaresiz olsun, devlete elini açsın, boyun eğsin, devleti hatırlasın, devlete karşı mücadeleyi bırakıp sağlığı ve tedavisi konusunda her şeyi devletten beklesin. Çalışamasın, aç kalsın ve devlete avuç açsın. Böyle yaparak Kürt toplumunu devlete bağımlı hale getirmek isteyen, devlete avuç açar hale getirmek isteyen bir politika izlemiştir.

Sadece kayyum atamamıştır. İnfaz yasası çıkarmıştır, bütün Kürt tutsakları içerde bırakmıştır. Bütün Kürt tutsaklara idam cezası vermiştir. Yasada olmayan idam cezasını fiili olarak Koronavirüs salgının zamanında uygulamaya koymuştur. Hala zindanlarda Koronavirüsün hangi sonuçlar ortaya çıkardığı bilinmemektedir. Ama zindanlarda birçok yurtseverin, devrimcinin Koronavirüsle birlikte yaşamını yitirmesiyle karşılaşılacaktır. Çünkü 20 yıllık, 25 yıllık tutuklular var. Bunların çoğunluğu da 50 yaşın, 60 yaşın üstündedir. Öte yandan bunlar dışarda değil, 20-25 yıl zindanda yaşamlarını sürdürmektedir. Fiziksel dirençleri zayıflamıştır. Bu bakımdan virüsle karşılaştığında çökecek bir vücut var. Solunum sistemi, akciğerleri kısa sürede çökebilir, felç olabilir. Mevcut siyasal tutukluların, devrimcilerin cezaevinde böyle bir riskle karşı karşıya kalma durumları var. Bu da aslında bu salgının Kürt halkına karşı kullanılmasıdır.

Öte yandan faşizm esas olarak Kürt halkının özgürlük mücadelesini, örgütlülüğünü bastırmak için vardır. Türkiye'de faşizmin nedeni budur, bunun için uygulanıyor. Kürt bitirilmek isteniyor,

Ülkeye dönüş bilincinin ortaya çıkarılması gerekiyor. Köylere dönmek, köyleri canlandırmak gerekiyor. Virüse karşı en iyi mücadele, bu tür hastalıklara karşı en iyi korunma bu obez şehirlerden, modernitenin hastalık, sömürü, baskı ve zulüm üreten, insanlıktan çıkaran şehirlerinden çıkıp, gerçekten insanlığın, toplumsallığın, sevginin, saygının ve dayanışmanın yaşandığı köylerimize, kasabalarımıza, şehirlerimize dönmekle olur. Bu virüs zamanında yapılacak en iyi işlerden biri budur.

örgütlülüğü dağıtılmak, direnci bitirilmek isteniyor. Şimdi Koronavirüsle birlikte bu daha da derinleştirilmek ve sonuç alınmak istenecektir. Diktatörlük daha da keskinleşecek ama buna karşı örgütlenme, ses çıkarma, direnme olmayacak! Böylelikle Kürtler üzerinde uygulanan soykırım politikası engelsiz biçimde yürütülecek! Şu anda izlenen politika budur. Tüm Kürt halkının bu gerçeği görmesi gerekiyor. Tüm Türkiye halklarına yönelik böyle bir saldırı içinde olsa da esas saldırısını ve planını Kürt halkı üzerinde uyguladığı bilinmelidir. Bu açıdan Kürt halkının, özgürlük güçlerinin, demokrasi güçlerinin bunu boşa çıkaracak tutum içerisinde olmaları gerekiyor. Halk devlete muhtaç kılınmamalıdır. Devlet, Koronavirüs salgını zamanında halkın devlete muhtaç kalmasını amaçlıyorsa, Kürt halkı, özgürlük ve demokrasi güçleri, yurtsever güçler kesinlikle halkı devlete muhtaç etmeyecek bir dayanışma ve örgütlülük içine girmelidirler.

Soykırım politikası izleyen devlet, Kürdistan'da virüsün yayılmasını istiyor

Kürt toplumunda tarih boyunca dayanışma kültürü güçlüdür. Hala Kürdistan'da toplumcu değerler, dayanışma değerleri vardır. Bunu açığa çıkarmak gerekiyor. Bu Koronavirüs zamanında Türk devletinin ne kadar Kürt düşmanı olduğu sadece HDP'ye oy verenlere, yurtseverlere değil, tüm Kürt halkına anlatılmalıdır. Soykırım politikası izleyen bu devlet Kürdistan'da tedbir almamıştır. Virüs tespitini yapan kit'ler gönderilmemiştir. Ancak uzun bir zaman sonra Kürdistan'a kitler çok az sayıda gönderilmiştir. Hala da kit'lerin çok az gönderildiği, testlerin az yapıldığı, Kürdistan'da virüsün yayılması için tedbir alınmadığı ortaya çıkıyor. Açıkça Kürdistan'da virüsün yayılması isteniyor. Zaten bu 'Sürü bağışıklığı' sisteminin uygulanmasının bir nedeni de Kürtlerdir. Kürtler toplumun bu tür salgınlara karşı en zayıf en güvencesiz kesimidir. Ekonomik olarak en yoksul ve en sömürülendir. Bir kısım mülteciler de böyledir ama esas olarak Kürt toplumu böyle bir durumu yaşıyor. Bu açıdan metropollerde Kürtler bu virüsten çok etkilenmiştir, çok kayıp vermektedirler. Bu yönüyle bu virüs zamanı soykırımcı sömürgeciliği daha iyi anlamak, bilince çıkarmak ve dayanışmayı güçlendirmek gerekir. Dayanışma çok çok önemlidir. Evet, devlet engelleyebilir ama toplum yol ve yöntemini bulup dayanışma içine girebilir.

Öte yandan eylemler gerçekleştirilebilir. İlla merkezi eylem yapılmasına gerek yoktur. Her mahalle, her sokak eylem alanı haline getirilebilir. Belli tedbirler alınarak eylemler geliştirilmelidir. Eylemsiz ve örgütsüz kalmak Kürt toplumu için ölümdür. Fiziki ölümden beter bir ölümle karşılaşmaktır. Bu açıdan Kürt halkının soykırımcı sömürgeciliğin kendisini tümden öldürmek ve ölüme yatırmak istediğini, soykırım karşısında direnemeyen bir toplum yaratarak soykırımcı sistemini engelsiz sonuca götürmek istediğini görmesi gerekiyor.

Devletin, Kürt'ü örgütsüz, eylemsiz ve mücadelesiz bırakma politikasına karşı çıkılmalıdır. Aslında bu Koronavirüs zamanı özyönetimin ne kadar önemli olduğunu bir daha gözler önüne serdi. Bu nedenle belediyelere salgınla birlikte el kondu. Az da olsa bazı belediyelerin varlığı toplum dayanışmasını geliştirmede örnek olacaktı, böylelikle kayyumların toplum düşmanı, Kürt düşmanı gerçeği açığa çıkacaktı. Bunun açığa çıkmaması için bütün belediyelere el konulmuştur. Şu anda var olan belediyelerin içinde sadece Qers belediyesi vardır. Onun dışında diğer belediyeler küçük belediyelerdir. Toplumda etkisi olacak, kayyumların gerçek yüzünü açığa çıkaracak, etkinlik gösterecek belediyeler değildir. Bu yönüyle özyönetimi, toplumun kendi yönetiminin ne kadar önemli olduğunu görmek, komün ve meclislerin oluşmasını önemsemek, yani toplumların kendi kendini yönetmesi gerçeğini ortaya çıkarmak gerekiyor. Toplum bunu çeşitli örgütlemelerle yapabilir. Devlet yasal olarak, legal olarak belediyelerin, yerel demokrasinin ortaya çıkmasına engel oluyor. Buna karşı o zaman fiili olarak komünlerle ve meclislerle, sokak ve mahallelerdeki dayanışma birimleriyle halk yönetimini ortaya çıkarma çalışmaları yoğunlaştırılmalıdır.

Eylemsiz kalınmamalıdır, eylemsizlik ölümdür

Halk yönetimi demek halkın dayanışması, halkın sorunlarını birlikte çözmesi demektir. Koronavirüs salgını zamanı buna ağırlık vermenin önemini ortaya koymuştur. Gençlik ve kadın bu konuda özellikle çaba gösterebilir. Mahallede, sokakta kadınlar kadınları, gençler gençleri örgütleyebilir. Hem sorunları çözmede öncülük yapabilirler, hem de her sokak ve mahalle eylem alanı haline getirilebilir. Bu yönüyle üzerinde durulması gerekiyor. Devlet karşısında Kürt halkı kendi sistemini kurmadan, kendi dayanışmasını ve örgütlülüğü gerçekleştirmeden soykırımcı sisteme karşı mücadele veremez. Soykırımcı sistem niçin toplumun örgütlenmelerine, belediyelerine saldırıyor? Çünkü toplumu güçsüz bırakmak istiyor. Toplum örgütsüz, mücadelesiz ve güçsüz olursa, kendi sistemini kurmaz ve sorunlarını çözmezse o zaman devlete muhtaç olur. Soykırımcı sömürgecilik de soykırım politikasını engelsiz olarak uygular. Bu açıdan dayanışmayı güçlendirme temelinde Kürt toplumunun kendi sorunlarını çözme çabasının bu dönemde artırılması önemlidir. Kendi demokratik sistemini kurma konusunda gençliğin ve kadının öncülüğü gerekir.

Öte yandan eylemsiz de kalınmamalıdır. Koronavirüs eylemsizliğe gerekçe olarak gösterilemez. Eylemsizlik ölümdür. Soykırımcılar evde kalıyor mu, hepsi sokakta, dışarda. Polisiyle, yargısıyla, jandarmasıyla, askeriyle dışarda. Bu yönüyle Kürt halkı da Türkiye halkları da bu sisteme karşı mücadelelerini zengin yol ve yöntemlerle geliştirebilirler. Sağlığa dikkat edebilirler, ama sağlık tedbirleri eylemsizliğe, örgütsüzlüğe gerekçe olamaz. Kapitalistler, soykırımcı sömürgeci güçler, AKP-MHP faşizmi eylemsizliği sağlamak istiyor. Zaten tüm baskılar bunun içindir. O zaman onların isteklerini, amaçlarını boşa çıkarmak için alternatif bir mücadele yöntemlerinin geliştirilmesi olmazsa olmaz kabilindendir. Virüs salgınına karşı mücadele dayanışmayla olur. Bunu gerçekleştirmek için salgın zamanında nasıl bir toplumsal, örgütlü yaşam, demokratik mücadele olması gerektiğinin ortaya konulması gerekiyor. Sadece devletin yasakları, önermeleri, talimatları, istedikleri çerçevesinde bir yaşam olamaz. Salgını zamanında alternatif yaşam, mücadele ve toplum anlayışının kesinlikle ortaya konulması ve pratikleştirilmesi gerekiyor.

Bir önemli husus da kapitalist modernite insanları büyük şehirlere koyarak sömürüyor. Şimdi de görüldüğü gibi büyük şehirler ölüm mekanları haline gelmiştir. Kürtler de Kürdistan boşaltılarak metropollere göçertilmiştir. Metropollerde eritilmek istenmiştir. Metropollerde eritilmek istenen Kürtler, şimdi sadece kültürel olarak eritilip yok edilerek değil, fiziki olarak da yok olmayla karşı karşıyalar. Bu açıdan ülkeye dönüş bilincinin ortaya çıkarılması gerekiyor. Köylere dönmek, köyleri canlandırmak gerekiyor. Virüse karşı en iyi mücadele, bu tür hastalıklara karşı en iyi korunma bu obez şehirlerden, modernitenin hastalık, sömürü, baskı ve zulüm üreten, insanlıktan çıkaran şehirlerinden çıkıp, gerçekten insanlığın, toplumsallığın, sevginin, saygının ve dayanışmanın yaşandığı köylerimize, kasabalarımıza, şehirlerimize dönmekle olur. Bu virüs zamanında yapılacak en iyi işlerden biri budur. Bu bilincin geliştirilmesi çok önemlidir.

Şehirlerin bu kadar büyümesinin bir nedeni de Kürtlerin bu şehirlere doldurulmasıdır. Hem Kürtleri eritmek hem de yoksul kalan Kürt'ün emeğinden yararlanıp zenginleşmek isteyen bir soykırımcı sistem var. Hem Kürtlere soykırım uyguluyor hem de soykırım sistemini Kürt'ün sömürülmesinden elde ettiği imkanlarla yürütüyor. Buna son vermenin zamanıdır. Kürtler, kendisini soykırıma uğratan bir sistemin temel sömürü gücü olmaktan çıkmalıdır. Kendi ülkesine dönerek, toprağını işleyerek, kendi ülkesinde ekonomik sistemini kurarak soykırımcı sömürgeciliği değil, kendisini güç yapan, kendisinin toplumsal, ekonomik sorunlarını çözen bir duruma getirmelidir.

Koronavirüs salgını zamanının Kürtler açısından bir çağrısı da bu olmaktadır. Bu çağrıya da Kürt halkının cevap vermesi gerekiyor. Kürtlük metropollerde, Avrupa'da korunamaz. Kürtlük ancak var olduğu topraklarda yaşamını sürdürebilir. Bu yönüyle ülkeye dönüşün de soykırımcı sömürgeciliğe karşı en temel mücadele yaklaşımlarından biri olduğunu görmek ve ülke topraklarına dönmeyi teşvik etmek hem virüse karşı mücadelenin hem de bundan sonra ortaya çıkacak bütün olumsuzlukları önleminin en temel duruşu olarak görülmeli ve bunun gerekleri de ülkeye dönerek yerine getirilmelidir.

■■■

Önder Apo, yaşamıyla hakikati görünür kıldı

Önderlik, "Hiçbir olay bu hayvanlara yaklaşım kadar beni derinden sarsmadı, beni gerçekliğe yöneltmedi" dedi. Burası çok önemlidir, çünkü burada canlı doğa algısı ve bütünlük algısı var. İnsan burada şunu görüyor; evren ve bütün varlıklar birdir, hakikat birdir, hepimiz farklılıklar olarak onun içindeyiz ondan ayrı değiliz. Hepimiz evrensel gerçekliğin içindeyiz ve her birimiz de evrensel gerçekliği anlatıyoruz. Bu tarzdaki bir insan algısı başlangıçta kendiliğinden vardı. İnsan yaşamı, yaşamın özü bir bakıma özgürlüktür.

Ali Haydar Kaytan

Önderlik, hareketimizin tarihini üç temel döneme ayırıyor. Aslında kendi gerçekliği somutunda hareketi değerlendiriyor. Birinci Doğuş Dönemi; bunu doğal doğuş olarak da adlandırdı, yani anadan doğuş ile başlar. PKK tarzındaki oluşumun başlangıcına kadar gider. İkinci dönem; PKK ile başlar 1999'a kadar yani Uluslararası Komplo'ya kadarki süreç İkinci Doğuş Dönemi olarak adlandırılıyor. Üçüncü Doğuş Dönemi; İmralı süreci ve sonrasındaki doğuş dönemidir.

PKK hareketini ele aldığımız zaman ikinci dönemi ele almış oluyoruz. Ama bunu oluşturan ve buna zemin teşkil eden bir başlangıç var. Önder Apo'nun kendisini ve çevresini tanımasıyla başlayan, sosyalizmle tanışmasına kadar olan süreç Apocu hareketin doğuşu açısından bir alt yapı oluşturma süreci olarak adlandırılabilir. Bu, başlangıcından kopuk değildir. Belki de biz Önder Apo'yu temel özellikleriyle en iyi bu dönemle tanımlayabiliriz.

Şunu çok iyi anlamak gerekir ki - Önder Apo Bir Halkı Savunmak kitabında da ortaya koymaktadır- "Kişi yedisinde neyse yetmişinde de o dur" der. Dolayısıyla yedi yaşındaki Abdullah Öcalan'ı anlayamazsanız, en azından o çocuğun duruşunu, kişilik olarak şekillenmesini, tutumlarını, davranışlarını, eğilimlerini, yönelimlerini anlamadan Önderlik gerçeğini de çok fazla anlayamazsınız. Bu açıdan Önderliğin çocukluk dönemini çok iyi anlamak gerekiyor. Aslında kendimizi tanımak istiyorsak çocukluğumuza dek uzanmamız gerekir. Bütün çocuklar bir yönüyle temel özellikleriyle birbirlerine benzerler, ortak özelliklerde buluşurlar. Fakat şekillenmeleri farklı olabilir, aslında ezici çoğunluğun şekillenmeleri birbirine benzer ama aykırı bir kişilik tarzında şekillenmeler de ortaya çıkabilir ya da bilinçli bir biçimde aykırı olmak isteyen insanlar çıkabilir. Önder Apo mümkün olduğu ölçüde mevcut gerçekliğe aykırı olmak isteyen bir kişiliktir. Önderliğin çocukluğuna dönmek, hareketin temellerini ve mayalanmasını o süreçlere dayandırmak gerçekten çok anlamlıdır. Böylelikle Apocu gerçekliği çok daha iyi anlayabiliriz.

Her toplumsal varlık ve gerçeklik gibi insan da inşa edilmiş bir gerçekliktir

Bir olguyu, bir gerçekliği anlamaya çalışırken her zaman için dönüp geriye bakmak gereklidir. 'Ne oldu, neler yaşandı, kimler nasıl davrandı, kimler nasıl mücadele etti, nasıl bir duruş sergiledi, içinde bulunulan noktaya nasıl gelindi?' sorularına cevap vermek için mutlak suretle geriye dönüp bakmak gereklidir. Önder Apo da sürekli geriye dönüp baktı, böylelikle kendisini anlamak ve tanımak istedi. Bundan daha bilimsel bir yaklaşım olamaz. Önder Apo, "Ben bir mucize değilim, ben bilimsel bir gerçekliğin ifadesiyim" dedi. Birçoğumuzun yaklaşımında Önder Apo'yu mucize gibi algılama tutumu vardır. Allah vermiştir gibi bir anlayışımız vardır. Sanki Önderlik her şeyi almış da geri kalanlara fazla bir şey bırakmamış biçiminde bir duruş var. Öyle değildir. Herkeste bir zihin ve düşünme organı olarak beyin var, herkeste bir yürek var, herkeste bir analitik ve duygusal zekâ potansiyeli var ama herkes aynı ölçüde işletemez. Zaten önemli olan onu işletebilme gücü ve kapasitedir.

Bu boyutuyla baktığınız zaman birçok insanda kendi potansiyelini işletememe gerçeği var ya da daha doğru bir deyişle şöyle de söylenebilir: İnsan inşa edilmiş bir gerçekliktir ya da insan toplumsal bir varlıktır. Her toplumsal varlık ve gerçeklik gibi insan da inşa edilmiş bir gerçekliktir. Bunun anlamı şudur: İnsan, bir toplumsal gerçekliğin ürünüdür. Tanrı yaratımından çok toplumsallığın yaratımıdır. Zaten tanrıyı toplumsal kimlik olarak tanımlıyoruz, tanrı toplumun kimliğidir, buna 'Rab, Allah, Yahova' ne denirse densin sonuçta tanrı toplumsal bir kimliktir. Toplum, tanrıyla kendine bir kimlik biçmekte ve tanrıyı yücelterek aslında kendini yüceltmektedir. Bu nedenle bir yaratıcılıktan söz edilecekse buradaki yaratıcılığı topluma atfetmek daha doğrudur. Yani toplum, inşa etmek ve bir yönüyle de yaratmak demekti. Dolayısıyla toplum insanı yaratır, hatta tersi de doğrudur, insan da toplumu yaratır, toplumsal gerçeklikler de insanın eseridir. Birey de toplumun inşasında çok önemli bir rol oynar. Kendilerini inşa eden bireyler aynı ölçüde bu inşayı toplumsal gerçekliğe yansıtırlar, toplumu yeniden inşa ederler. İkisi birbirlerine sıkı sıkıya bağlıdır. Dikkat edelim Önder Apo savunmaya başlarken "Toplumsal Gerçeklik ve Birey" diye başladı. Elbette önceliği toplumsal gerçekliğe verdi, ama bireyi de toplumsal gerçeklikten koparmadı. Toplumsal gerçekliğin dışında bir birey olmaz, birey her zaman için toplumsal gerçekliğin içindedir, ikisi bir bütünlük oluşturur ama ikisi aynı zamanda birbirlerini yok eden değil karşılıklı etkileşimlerle birbirini güçlendiren olgulardır. Birey ne denli güçlüyse o denli toplumu güçlendirir. Tersi de doğrudur. Bir toplum ne denli güçlüyse o denli özgür ve güçlü bireyler yetiştirir. Bu açıdan bakıldığında, bireyin kişilik olarak belli bir toplumsal zeminde şekillendiği görülür.

Ayrıca biz toplumu ve insanı anlamaya çalıştığımızda şunu görüyoruz: Hakikatini yitiren bir insan var, hakikatten uzaklaştırılan onu kaybeden bir insanlık gerçeği var. Uygarlık, hakikatin yitimi demektir. Önderliğin bütün savunmalarda esas itibariyle üzerinde durduğu olgu budur. Uygarlık hakikat yitimine denk düşüyor, hakikat uygarlık ile birlikte yitiriliyor. Daha gerilere başlangıca doğru da götürülebilir. Ataerkilliğin oluşumu aslında toplumda belli bir yarılmanın da başladığı bir süreçtir. Toplumsal yarılma ya da toplumsal bütünlüğün parçalanması, aynı zamanda hakikat yitimine denk düşüyor. Bu çerçevede bakıldığında ilk olarak kadının ana erk konumundan uzaklaşması hakikat yitiminin başlangıcıdır. Hiyerarşinin olumsuzlaşmaya başladığı dönem tamda hakikat yitiminin kendisi oluyor. Hakikat yitiminin ilk başlangıcı kadının sosyolojik olarak toplumsal gerçeklikte ikinci plana düşmesi yani erkeğin öne geçmesi, erkek egemen zihniyetin oluşum süreci yeni bir şekillenmeyi ifade ediyor. Ona göre insan yeniden şekilleniyor ve zaten sonrasında uygarlığın temellerini de esas itibariyle ortaya çıkaran bu oluyor.

Her canlı sonsuzlaşmak, ebedi olmak ister, bu yüzden de yaşama kök salmak ister

Eğer insan düşünen bir varlıksa -düşünmek aynı zamanda yaşamaya denk düşüyor- düşünmeyenin yaşadığını nasıl kanıtlayacaksın? Yani 'zihni olmayan' cansız madde anlayışının çürümesi anlamına geliyor. Birincisi, varlık aslında canlı olmak anlamına geliyor. İkincisi ise var olmak aynı zamanda zihin sahibi olmaktır ki, zihin canlılığın özüdür. Her canlının bir zihni var, insanda bu zihin daha belirgindir. Bütün canlılarda ortak bir zihin var, buna 'duygusal akıl' deniliyor. Fakat analitik akıl insanın ayırt edici özelliği oluyor, insan ikisinin birlikteliğini ifade ediyor. Ama uygarlık bu iki zihniyeti çarpıtıyor. Kişilik şekillenmesi de böyle oluyor, kişiliği şekillendiren esas itibariyle zihniyettir. Zihniyet çarpıtılınca kişilikte çarpıtılıyor. Yeni bir sistem, yeni bir toplum ve yeni bir kişilik oluşturmak istiyorsanız öncelikle onun zihniyetini yaratacaksınız. Sistemi, kişiliği, oluşumu sürekli kılan onun zihniyetidir. Oluşumu, gerçekliği asıl kalıcı kılan onun zihniyetidir, zor ve şiddet değildir. Tabii şiddet de önemli ölçüde rol oynuyor ama şiddet kendi başına etkili olmuyor. Bu yönüyle zihniyet üzerinde durmak gerekiyor. Önderlik boşuna zihniyet devriminden söz etmiyor.

Toplumsal tarihin başlangıcında insan farklıdır. Hakikat yitirilmişse demek ki, hakikat vardı. İnsan aslında milyonlarca yıl kendi hakikatini yaşadı, elbette bir hakikat arayışı oldu, ama hakikatten bir uzaklaşma olmadı. İnsanın her dönem yeniyi, iyiyi, doğruyu, güzeli arayışı her zaman için vardı, canlılık da zaten bu demekti. Özellikle insanda canlılığın bir özelliği hep kendisini yenileme istemidir. Cansız bir varlık kendisini yenileyemez. İnsandaki yenilenme istemi diğer canlılara oranla çok daha güçlüdür. Mesela, "Gençlikte yeniye açıklık müthiştir" deriz, gençliğin diğer kesimlerden farkı yeniye müthiş açık olmasıdır. Yeniye açık olmak aynı zaman da yeniyi aramak ve ona ulaşmak anlamına gelir ki, bu özellik onu oraya götürür, fedailik ruhu bile buradan gelir. Gençliğin maceracı karakteri bile buradan ileri gelir.

Bir de canlılığa bakıldığında şu görülebiliyor: Canlı olmak güç olmak demektir. Daha ötesine bakıldığında canlı olmak evrensel sonsuzluğa katılma istemini dile getirmek demektir. Yani her canlı sonsuzlaşmak, ebedi olmak ister, bu yüzden de yaşama kök salmak ister. Bu insanda daha belirgin ve zirvededir. İnsan tüm varlıkların üstünde bir varlıktır. Bazıları, "Niye varlıkta hiyerarşi kuruyorsunuz" diyor, böyle bir bakış açısı yanlıştır, çünkü insan bir üst evrendir. İnsanı yeni bir âlem, evren olarak tanımlamak gerekir, insan bunu hak ediyor. İnsan tüm canlılar aleminin toplamı, mirasçısı, amacıdır. Tüm bitkisel ve hayvansal gerçeklikleri insanda bulabilirsiniz, insan hepsinin özetidir, toplamıdır daha doğrusu insan hepsini içinde taşır ama bütün hayvanları ve bitkileri toplasanız bir insan etmez. Bu insanın değerinin her şeyin üstünde olduğu anlamına gelmiyor, yani insan farklı bir evren, bir üst evrendir. İnsanlığın gelişimine baktığınız zaman kat ettiği mesafeler var, temel özellikleri genel eğilimden kopmuyor.

İnsan toplumsal bir varlıktır. Bu değişmeyen temel özelliği oluyor. İnsanlaşmada toplumsal karakter değişir mi? Değişmez. Nitelikleşir, gelişir, güçlenir, özü sağlamlaşır ama değişmez. Değişimi ne ile izah ediyorsunuz? Ortada bir değişmeyen var ki değişimi ona göre izah ediyorsunuz. Toplumsallık özü itibariyle değişir mi? Öz her zaman aynı kalır, özün aynı kalabilmesi için biçimin sürekli bir biçimde değişmesi gerekir. Anlam gelişir ve yetkinleşir ama anlamın içinde var olduğu yapı sürekli bir biçimde değişir, değişen çoğunlukla yapıdır. Anlam gelişir, dönüşür ama değişen daha çok yapılardır, değişim orada olur. İnsan bu yönüyle gerçekten harika bir varlıktır.

Bir örnek verelim: İnsanın bir zihniyeti var, insanın evreni bir anne olarak algılaması durumu, bunun insanda kendiliğinden bir bilinç gibi sürekli var olması gerçeğidir. Yine doğayı bir ana gibi algılaması, kendisini ananın kucağında bir evlat gibi görmesi, bu yüzden doğa ile uyumlu yaşaması bu algıyı ve bunun yarattığı sonuçları bizler gerçekten yeterince tahayyül edebiliyor muyuz? Bugün istediğin kadar canlıcılığı anlatsan da ölü doğa anlayışı daha egemendir. Bunu sadece şu bitkiye şu hayvana karşı yaklaşımla ele almamak gerekir. Hakikatten kopuşun yarattığı tahrip edici sonuçlar çok fazladır.

İnsanda asıl olan anlamdır, o da toplumsallıkla varolur

Önderlik boşuna hayvanlardan özür dileyerek yeni yaşam dönemine başlamadı. Önce kuşlardan, yılanlardan özür diledi. Bunlar önemlidir, ama bu özün çok ötesi var. Önderlik, "Hiçbir olay bu hayvanlara yaklaşım kadar beni derinden sarsmadı, beni gerçekliğe yöneltmedi" dedi. Burası çok önemlidir, çünkü burada canlı doğa algısı ve bütünlük algısı var. İnsan burada şunu görüyor; evren ve bütün varlıklar birdir, hakikat birdir, hepimiz farklılıklar olarak onun içindeyiz ondan ayrı değiliz. Hepimiz evrensel gerçekliğin içindeyiz ve her birimiz de evrensel gerçekliği anlatıyoruz. Bu tarzdaki bir insan algısı başlangıçta kendiliğinden vardı. İnsan

yaşamı, yaşamın özü bir bakıma özgürlüktür.

Özgürlüğü toplumsallıkla bağlantılandıracak olursak, zaten başlangıçta insan özgür olduğu için kavram olarak özgürlüğe ihtiyaç duymuyor, özgürlük kavram olarak sonradan ortaya çıkıyor. Ne zaman ki baskı gelişti, insan köleleşti o zaman özgürlük sorunu ortaya çıkıyor. Toplumsal gerçekliği içinde aslında kendiliğinden var olan özgürlük yüzeye vurup kavramlaşarak toplumu daha güçlü bir biçimde etkilemeye başlıyor, öncesinden toplumun içerisinde zaten var. Özgürlüğü esasta hakikatin bütünlüğüyle bağlantılandırmamız gerekir. Hakikat bütündür. Bu anlamda uygarlığın, hiyerarşinin daha doğru bir deyimle ataerkilliğin çıkışına kadar hakikatin bütünlüğünden bahsedilebilinir, o zamana kadar insanlığın algısında hakikat bütündür. Bütünlük ve tamamlayıcılık ilkesi insani gerçekliğin kendisinde vardır ve bu müthiş bir şeydir. Sonrasında bu bütünlük çok zayıflıyor. İlk insan, “Benim gücüm bu kadar, ben bunu yapamam, biz bunu yapamayız” demez böyle bir şey aklına bile gelmez. Yani çaresizlik yerine çare aramak vardır. Elbette insanların çok ciddi sorunları var ama ortaklık, toplumsallık bilinci, her şeyi yapabilirlik, her şeye kadirlik algısını yaratıyor. Nasıl ki tanrı her şeye kadirse o zaman toplumsallığın da her şeye kadir olduğuna inanılır. Dolayısıyla bireyin bütünselliğe bağlılığı, toplumsallıktaki bütünlük, sınıflaşmamak, hiyerarşinin oluşmaması, bütünlüğü ifade eder, bu anlamda toplumsal gerçekliğin içerisinde bütünlük var. Bu gerçeklik doğa içerisinde doğa ile bir bütünlük oluşturur, ondan kopma yoktur. Bir evrensel gerçeklikle bütünleşme var. Bütünlük gücün kaynağıdır, parçalanmak güçsüzlüktür.

Özgürlüğü esasta hakikatin bütünlüğüyle bağlantılandırmamız gerekir. Hakikat bütündür. Bu anlamda uygarlığın, hiyerarşinin daha doğru bir deyimle ataerkilliğin çıkışına kadar hakikatin bütünlüğünden bahsedilebilinir, o zamana kadar insanlığın algısında hakikat bütündür. Bütünlük ve tamamlayıcılık ilkesi insani gerçekliğin kendisinde vardır ve bu müthiş bir şeydir. Sonrasında bu bütünlük çok zayıflıyor. İlk insan, “Benim gücüm bu kadar, ben bunu yapamam, biz bunu yapamayız” demez böyle bir şey aklına bile gelmez.

O zaman insanda asıl olan anlamdır. Anlamdaki soyluluk, anlamdaki derinlik ve bütünlük insanı güç haline getiriyor. Gücü de insanın yaratmış olduğu maddi değerlerde, uygarlık eserlerinde, maddi yapılarda görmemek lazım, asıl güç anlam gücüdür. Önderlik, “Hiçbir güç anlam gücünün üstünde bir güce sahip değildir” dedi. En büyük güç anlam gücüdür, diğer bütün güç biçimleri anlam gücü karşısında sadece fiziksel güç gösterisi seviyesindedir, kaba güç gösterisidir, yani anlam gücü tüm güçlerin üstündedir. Onun için Önderlik; “Anlamın ve hissin yarattığı insan en güçlü insandır” dedi.

İnsanda asıl olan anlamdır. Anlamdaki soyluluk, anlamdaki derinlik ve bütünlük insanı güç haline getiriyor. Gücü de insanın yaratmış olduğu maddi değerlerde, uygarlık eserlerinde, maddi yapılarda görmemek lazım, asıl güç anlam gücüdür. Önderlik, “Hiçbir güç anlam gücünün üstünde bir güce sahip değildir” dedi. En büyük güç anlam gücüdür, diğer bütün güç biçimleri anlam gücü karşısında sadece fiziksel güç gösterisi seviyesindedir, kaba güç gösterisidir, yani anlam gücü tüm güçlerin üstündedir.

Uygarlığın yarattığı tahribatlar var. Önderlik gerçeğine bakıldığında Önder Apo’nun uygarlığa karşı direnen, ona katılmayan insan olduğunu görürüz. Önderliğin en temel özelliği budur. Daha çocukken bile uygarlığa katılmıyor. Kendi ülkesinde yaşadığı koşullar itibariyle aşılmakta olan feodal uygarlık sistemi var, Önderlik buna katılmıyor. Yeni gelişmekte olan kapitalist sistem var, ona da katılmıyor. İkisi karşısında aldığı bir duruş var. Önder Apo, uygarlığa katılmayan çocuk olarak tanımlanabilir. Yabancılaşmaya katılmıyor, Önderliğin en belirgin özelliği budur. Önder Apo bu konuya ilişkin, “Ben hiçbir zaman çocukluk hayallerime ihanet etmedim. Hiç bir zaman ruhumu satmadım, ben ruhumun bekâretini korudum” dedi. Kendi ruhunun bekâretini korumak gerçekten önemli bir şeydir, bu kavramın kendisini derinliğine sorgulamak gerekir.

Ruhun bekâreti, ruhunu korumak, ruhunu satmamak nedir? Sınıflaşmanın kendisi, ana toplumdan kopmak ruhunu satmanın kendisidir, özü budur. Önder Apo’nun kimliğine ilişkin tanımlamaları var. Bu değerlendirmeleri yaparken biz temeli, kimlik oluşumunu anlamaya veriyoruz. Çocuk; temizliği ve saflığı anlatır, bozulmamışlığı ifade ediyor. Bir bakıma başlangıca denk düşüyor, yeni bir başlangıç anlamına da geliyor. Çocuk 5-7 yaş arasındaki süreçte biyolojik ve anlam olarak daha tam gelişmemeyi ifade ediyor. Biyolojik olarak hala anneye muhtaçtır, aslında başlangıç itibariyle çocuk annenin bedeninin ayrılmaz bir parçasıdır, onun yaşam sahası anne bedenidir, ondan ayrılmaz, beslenmesi, güvenliği, korunması her şeyiyle anneye bağlıdır. Yine zihinsel olarak da bu yaşlarda çok fazla gelişmemiştir. Çocuğun kendisini ve çevresini tanımaya ve sorgulamaya başladığı süreç ağırlıklı yedi yaş civarıdır, bu yaştan itibaren çocuk çevresini tanımak ister, kendisini anlamak ister, sorular sorar, gerçekliğini anlamaya çalışır. Başlangıçta çocukta öğrenme istemi var, zaten canlılığın kendisi bir öğrenmedir, canlılık demek öğrenmek demektir. Ama daha belirgin bir hal alış özellikle sorgulama dönemine, soru sorma dönemine geçiş yedi yaş civarıdır. Önder Apo hakikati tanımlarken ‘Ben kimim?’ sorusunu çok önemsiyor. Bu soru aslında evrenin ilk defa kendini dillendirmeye çalışmasıdır. Belki de evrendeki tüm gelişme böyle bir soruya ulaşmaya yöneliktir. Belki de evrenin amacı da budur. Çünkü kendini tanımaya başlayan, evreni bilmeye başlayan kapı buradan açılıyor, “Ben kimim?” sorusu aslında özü itibarıyla evrene yöneltilmiş bir sorudur. Çünkü bu soruya verdiğiniz cevap sizi, ‘Ben evrenim’ sonucuna kadar götürür.

Önderliğin büyüklüğünün kaynağı yaşamın kendisini sorgulamasıdır

Bütün algılanmaların kaynağında insan var, bizim bütün algılarımızın öznesi insandır, insanın dışında başka bir algı kaynağımız yoktur. Bilginin ve bilincin kaynağı insandır. İnsan dışında bilgiyi çıkardığımız güçler var ama bize bilgiyi sunan güçler yoktur. Evrene, doğaya ve insanlığa ait bildiğimiz ne varsa bütün bilgiler insana mahsustur. Yedi yaş civarı da bir yönüyle böyle bir sorunun gündeme geldiği süreçtir, yani kendini tanımaya başlama sürecidir. Kendini tanımak, öncelikle, ‘Ben kimim?’ sorusunu sormaya başlamakla başlar, bunu böyle formülleştirilmiş bir biçimde doğrudan sormazsınız ama duruşunuz, sorgulamalarınız hepsi özü itibariyle bu anlama gelir.

Bazı şeyler fark edilmeye başlanır. Ölüm diye bir şey var, aslında ben farklıyım, başkaları var, anne-baba gerçeği var, zenginlik ve yoksulluk var, acı ve sevinç var; tüm bu algılar oluşur ve çocuk bunların hepsini keşfeder. İnsan kendi çocukluğuna dönse zenginlik ve yoksulluk diye bir şeyin varlığını fark eder. Bazıları yoksuldur, fakirdir, baskı altındadır. Bunların çocuk üzerinde yarattığı etkiler var. Aslında bir yönüyle de öğrenmek acı ile yüzleşmektir. “Acı, görmenin bedelidir” derler. Çünkü haksızı görürsünüz, haksızlığı gördüğünüzde acı çekersiniz. O yüzden bazıları acı çekmemek için bilinçli bir biçimde gözlerini kapatmayı tercih edebilir. Çocuk da bunları görür, dolayısıyla bu anlamda kendi farkını, kendisinin ayrı bir varlık olduğunu anlar, bir toplumsal gerçekliğin içindedir ama onlardan farklıdır. Aslında bu bir yönüyle de kendinin farkına varmaktır, farkındalık bilincin en gelişmiş biçimidir. Özgürlüğü farkındalıkla tanımlamak da mümkündür, bilmek budur, anlamak ve farkında olmaktır. Önder Apo açısından sürecin biraz bu yaş civarında bu tarzda başladığı belirtilebilir.

Önderlik, “Benim gücüm yaşamı tanımaya başladığım andan itibaren, ‘ben böyle yaşamayacağım’ dememle başlar, benim gücümün kaynağı budur. Verili toplumsal yaşama baktım ve o yaşamı aslında sorguladım” diyordu.

Bu sorgulama bugünkü sorgulama düzeyine benzer bir sorgulama değildir, kesinlikle öyle bakmamak gerekir. Önderlik duruşunu sorguluyor, “Benim duruşum şu anlama gelir” diyerek tanımlama yapıyor ve “Yaşam bu olamaz, bu yaşam ihanete uğramıştır ve mevcut haliyle yaşanmaya değmez, bu haliyle katılmamak lazım. Ben bu yaşama katılmayacağım, ben sizin gibi yaşamayacağım” dedi. Bu çok önemli bir duruştur. Önderliğin büyüklüğünün kaynağı esas itibariyle burasıdır.

Bir de bunun arka planı var. Yaşamla doğruluk arasında bir bağ var, yani doğru olmadan yaşam olmaz, yanlış kurgulanmış bir yaşam doğru yaşanmaz, o açıdan da yaşamak için doğru yaşamak gerekir. Ortada yanlış bir yaşam var, Önderlik öyle söylüyor, “Bu yaşam yanlış bir yaşamdır” diyor. Bu yaşam özü itibariyle yanlış kurgulanmış bir yaşamdır, o zaman doğru yaşam nasıl yaşanmalıdır? Yaşam için doğru gerekir o zaman doğru nerede? İşte arayış böyle başlar. Her özgür yaşam yürüyüşü, doğruyu arayış yürüyüşüdür. Doğru olan nedir? Hep vurguladığımız gibi hakikat doğrulukla ilgilidir. Hakikatin özü doğruluktur, doğru, iyi, güzel ve özgür olan bütün arayışlarımız hep bu çerçeveye göre gelişir ama esası doğru olandır. O halde doğru nedir? Onun için doğru olanın peşinde koşmak eşittir hakikat yürüyüşünün ta kendisidir. Önderliğin ondan sonraki bütün çabası doğruyu aramak biçiminde geçiyor.

Verili yaşama katılmamak neyi ifade edebilir? Belli bir sisteme katılmamaktır. Çünkü yaşam belli bir sistem içerisinde geçer. Bir sistem var, ya uygarlık sistemidir buna köleci uygarlık sistemi diyebilirsiniz ya da feodal ve diğer sistemlerdir. Önderliğin doğuş koşullarında feodal uygarlık sistemidir, tabii şu an Kürdistan’da çok fazla feodal sistemin varlığından söz edemeyiz, çünkü kapitalizm feodalizmi çözdü, kalıntı olarak elbette ki zihniyette etkileri var ama biz, Hareket olarak çıktığımız dönemlerde Kürdistan’ı tanımlarken “Kürdistan sömürge ve yarı feodal bir ülkedir” diyorduk. Yarı feodal, yarı kapitalist ama baskın olan feodalizmdir. Ama şimdi “Kürdistan yarı feodal bir ülkedir” diyemeyiz, ama zihniyet olarak var, bütün feodaller burjuvalaştılar. Köydeki çoban bile kapitalist modernitenin yaşam ilişkileri içerisindedir.

Birincisi; Önder Apo, feodal yaşam tarzına ve onun uygarlık sistemine katılmıyor. **İkincisi;** yeni gelişen kapitalist uygarlık sistemi var, Önder Apo onun da dışında kalıyor, her iki yaşam biçimine de katılmıyor. Her ikisine de karşıttır.

Önder Apo’nun çocukluğunda annesi ile bir çatışması var, orada bile gerçeklik çok rahat bir biçimde görülebilir. Anne çocuğu yaşama hazırlayandır. Önderlik savunmaların ilk cümlesinde “Ana, toplumsallaşmanın temel gücüdür” diyor. Yani toplumsallık her zaman ana kadın etrafında gelişir. Ne denli zayıf olursa olsun, en zayıf ana bile evde çocuğu toplumsallaştıran temel güçtür, çocuğun kişiliğini şekillendiren başlangıç itibariyle esas olarak anadır. Önder Apo kendisi içinde “Anam beni bir toplumsal gerçekliğe hazırlıyordu” dedi. Yani her ananın çocuğunu eğitme çabası, aynı zamanda onu bir topluma hazırlama çabasıdır. Yani çocuk ananın eğitiminden geçerek toplumsallığa katılır. Önder Apo, anne ile bu noktada çatışıyor. Önderliğin bu konuya ilişkin bugünkü değerlendirmelerinde “İstese de anamın bana verebileceği bir toplumu yoktu, o toplum çoktan dağıtılmıştı. Bana bir yaşam tutamağı sunmak istiyordu, onu da kendisi elde edemediği halde bana vermek istiyordu” belirlemeleri var.

Bazı arkadaşlar Önder Apo gerçekten bir mucizeymiş, ta o zaman böyle değerlendirmiş diyebiliyorlar ama bu doğru değildir. Önder Apo geriye dönüyor çocukluğunu sorguluyor, “Benim şu davranışım ne anlama geliyordu” diye değerlendiriyor. Önderlik bir duruş sergiliyor, bir tavır alıyor, o tavrın bir anlamı, bir dili var. Önderlik bugün dönüp o dili çözüyor ve “Bu, şu anlama geliyor” diyor.

Biz ise daha çok devrimcilikle birlikte “Ben böyle yaşamayacağım” dedik ve öyle bir kararlaşmayla karşı karşıya geldik diyebiliriz. Yani devrimciliğe karar verdiğiniz an “Ben böyle yaşamayacağım” diyorsunuz, kararınız o anlama geliyor, “Ben kendime yeni bir yaşam seçeceğim, ben artık farklı yaşayacağım” diyorsunuz ve ‘Nasıl yaşamalı?’ sorusuna cevap veriyorsunuz. Belki de aradan yıllar geçtikten sonra 18-19-20 yaşına geldiğimizde karşımıza ‘Nasıl ya da neden yaşamalı?’ sorusu çıkıyor. Öncesinde bu soruları kendimize çok fazla sormuyoruz, belki de ilk soru ‘neden yaşamalı?’ sorusudur. Yani nasıl yaşamalı, ikinci planda kalan bir sorudur. Öncelikle cevap verilmesi gereken soru ‘neden yaşamalı?’ sorusudur. Bu soruya cevap verdiniz mi ‘nasıl yaşamalı?’ sorusunun cevabına katlanabilirsiniz, o size onun zorluklarına katlanma gücünü verebilir. Ama önce ‘neden yaşamalı?’ sorusunun cevabını vermek gerekir. Önder Apo da bu

yönlü sorgulamalar da var. İlk çıkış, reddetme, bu yaşama katılmamaya bir başlangıç noktası da diyebiliriz.

Dikkat edin daha başlangıç noktasında katılmama var, ilk karar verme bilincin ilk filizlenme anıdır. İşte ilk bilinçlenme anından başlayarak “Ben böyle yaşamayacağım” diyor. Bir sisteme katılmamak, bir kirlenmişliğe katılmamaktır, bir ihanete bulaşmamaktır, bir yanlışa bulaşmamaktır, özü budur. ‘Ben bu yanlışa, bu çirkinliğe, bu kötülüğe katılmayacağım’ demektir. Eğer uygarlığı yalana dayalı toplum sistemi olarak ele alırsanız, ‘Ben bu yalana dayalı toplum sistemine katılmayacağım’ demek oluyor. ‘Ben böyle yaşamayacağım, buna katılmayacağım’ diyorsanız artık bundan sonrasının cevabını da vereceksiniz. O zaman ‘Nasıl yaşayacaksın?’ sorusu ortaya çıkar. Önderlik onun cevabını da kendi kendisine veriyor ve “Alternatif bir yaşam oluşturacağım” diyor. Hatta “Diyelim ki alternatif yaşamı oluşturamadım o zaman soyut yaşayacağım, takva sahibi bir insan gibi bir mümin gibi yaşayacağım ama asla bu sisteme bu yaşama bulaşmayacağım” diyor. Bunlar Önderlik gerçeğinde ilk çıkışlar, ilk duruşlar anlamında önemlidir.

Önder Apo yedi yaşından itibaren hakikati, doğruyu bulmanın arayışına girdi

Bütün devrimci pratiklere, devrimci çıkışlara bakıldığında ilk sergilenen duruşların her zaman ret olduğu görülebilir. Eğer yeni bir arayışa yönelecekseniz önce verili olanı reddedersiniz, ilk çıkışınız öyle başlar, önce var olana hayır dersiniz. Verili toplum sistemini, verili gerçekliği yanlış ve kabul edilemez bulursunuz, ona karşı tavır alırsınız, ondan koparsınız ve yerine konulacak olanın arayışına girersiniz. Her arayış önce ret ile başlar, ret olmazsa zaten arayış olmaz. Verili olanın içinde yer aldığınız gerçekliği sorgulamadıkça, onu kabul edilemez görmedikçe, onu reddetmedikçe zaten yeniyi arama yürüyüşü başlamaz. O açıdan hakikat arayışı daima haksızlığa mücadele ile başlar, çünkü ortada bir haksızlık, yanlışlık var. İşte Önder Apo da öyle görüyor, “Burada bir yanlışlık var, haksızlık var ben buna katılmayı reddediyorum” diyor. Ondan sonra olumsuzlamayla mücadeleye girilir, peki olumlamanız nedir, neyi aradığınız önemlidir. ‘Doğru nerede?’ diye soruyorsunuz. Bu ne anlama geliyor, doğruyu bile tanımlayamıyorsunuz. Gerçek anlamıyla doğru nedir, ‘Acaba bu olabilir mi?’ diye soruyorsunuz.

Önder Apo kente yönelimini sorgulayınca; “Benim bu konuda en büyük yetersizliğim kenti ışık sanmamdı, kentin doğruyu bağrında taşıyabileceğine dair olan inancım ya da eğilimimdi, doğrunun orada olabileceğine olan kanaatimdi” dedi. Önderlik bu kanaatini sorguladı, bunu yanlış buldu. Olumlama ise çoğunlukla ortada olmayanı arama anlamına gelir. Her şeyi reddedebilirsiniz, reddettikleriniz çok nettir hepsi gözler önündedir ama kabul etmek istedikleriniz, ‘evet’ diyebileceklerinizin çoğu ortada yoktur. ‘Evet’ diyebileceklerinizin çoğuna ulaşmak ya da onları bizzat ortaya çıkartmak ya da oluşturmak durumundasınız. Özgür bir yaşam ortada yoktur, öncelikle o yaşamı tanımlamak ve onu oluşturmak zorundasınız, zaten doğru budur. Tanımlayamıyorsanız onun bilimini de yapamıyorsunuz, işte biraz bilimle de bağlantılıdır. Önder Apo, “Tanımlanamayan bir şeyin bilimi de yapılamaz” dedi. O açıdan yaşamı doğru tanımlamak gerekiyor. Arayış ondan sonra gelişir.

Önder Apo yedi yaşından itibaren hakikati, doğruyu bulma arayışına girdi. 15 Şubat 1999 komplosuna gelinceye kadar “Ben kendimi bile tanıyamamıştım” diyor. Atina Savunması’nda bu konuda çok net cümleler var. “9 Ekim komplosuyla birlikte Avrupa’ya çıkış süreci bende modernist paradigmanın iflasına yol açtı” diyor. Yani bir paradigma Önderlik de iflas ediyor, o sürecin kanıtladığı bütün gerçeklik o oluyor. Önderlik, “Ben bütün modern sorunların Batı kaynaklı olduğunu düşünüyordum. Kürt ulusal sorunu da bu kapsamda ele alınabilecek bir sorundur, dolayısıyla çözümü de Batı sistemi içerisinde aranabilir. Benim maceram böyle başladı ama sonucu bir paradigmanın iflası oldu, ben hala kendimi bulamamışsam bu halka nasıl özgürlük vereceğim” diyor. Önderlik, İmralı sürecine düştüğünde ulaştığı yargı budur ama önceki süreç boşa gitmiş değildir. Arayış sürüyor, bir yürüyüş hali devam ediyor. Yola giriliyor, yürüyüş devam ediyor, bir yığın gelişme ortaya çıkarılıyor, eksikleriyle olumluluklarıyla belli bir gelişme ama bu doğrunun bulunduğu, ama eksenin doğru bir doğrultuda sağlam bir şekilde tam bir aydınlık haline döndüğü anlamına gelmiyor, Önderlikteki durum budur. Önderlikteki bu gerçekliğe bakıyoruz, bir de kendi gerçekliğimize bakıyoruz, biz de sanki doğru her zaman bizimle birlikteymiş gibi bir rahatlık var. Bu anlamda sorgulama zayıftır. Hakikat doğru bir yürüyüştür, yıllara yayılan bir yürüyüştür, Önderlik de bu çok daha fazla böyledir.

Önder Apo’nun her eyleminin içeriğinde toplumsallık var, alternatif kurma çabası zaten bunu ifade ediyor. Çünkü Önder Apo “Ben böyle yaşamayacaksam, peki nasıl yaşayacağım, o zaman alternatifini oluşturmam lazım” diyor. Alternatifi nasıl oluşturacak? Yeni bir toplumsallaşmayı oluşturarak yapacak. Peki Önder Apo o koşullarda yeni bir toplumsallaşmayı nasıl yaratacak? Elbette çocukluk arkadaşlarıyla yaratacak. İki insan bir araya geldiğinde toplumsallaşma başlar, insanın bir diğer insanla ilişkisi bir toplumsal ilişkidir.

İnsan türü yaşamını toplumsal bir zeminde sürdürür, dolayısıyla her bir hakikat arayışı aynı zamanda bir toplumsallaşma arayışıdır. Toplumsallık oluşturulmadan yaşanan yaşam insanca bir yaşam olamaz. Toplumsallığın dağıldığı yerde insanlığın var oluş koşulundan bahsedilemez, insanlık var olabilmek için toplumsallığını oluşturmak zorundadır. Kürt toplumsallığı dağıtılmıştır, ulusal düzeyi bir tarafa bırakırsak bile toplumsallığın dışında birey olarak tekil kalarak yaşam oluşturamazsınız. Bu açıdan da yaşam doğrultusunda atılan her adım aynı zamanda bir toplumsallaşma adımıdır. Bunu Önderlik gerçeğinde çok çarpıcı bir biçimde bulabilirsiniz. Önderlik, “Benim anamla kavgam toplumsallaşma üzerineydi, anam beni kendi toplumuna hazırlıyordu, ben de ona ‘Ben kendi toplumsallığımı kendim kuracağım, kendi arkadaşlarımla kalacağım’ diyordum” dedi. Bu çok önemlidir, Önderliğin “kendi arkadaşlarım” dediği çocukluk, yani oyun ve okul arkadaşlarıdır.

Önder Apo’nun her eyleminin içeriğinde toplumsallık var, alternatif kurma çabası zaten bunu ifade ediyor. Çünkü Önder Apo, “Ben böyle yaşamayacaksam, peki nasıl yaşayacağım, o zaman alternatifini oluşturmam lazım” diyor. Alternatifi nasıl oluşturacak? Yeni bir toplumsallaşmayı oluşturarak yapacak. Peki Önder Apo o koşullarda yeni bir toplumsallaşmayı nasıl yaratacak? Elbette çocukluk arkadaşlarıyla yaratacak. İki insan bir araya geldiğinde toplumsallaşma başlar, insanın bir diğer insanla ilişkisi bir toplumsal ilişkidir. Önder Apo “her toplumsal eylem aynı zamanda bir toplumsallaşma eylemidir” dedi. Bu da öyle bir durumdur. Önder Apo kurduğu ilk çocuk gruplarıyla toplumsallığa ilk adımlarını atıyor. Burada önemli olan şudur: Biz bilince büyük değer veriyoruz, bilinçli ve örgütlü bir pratik gerçekten öncü olan kadronun pratiğidir. Şimdi siz bir çocukta çok gelişkin bir analitik zekâ bulamazsınız zaten öyle de bakılmaması gerekir. Çocuk daha çok duygusal zekâsıyla, hayal gücüyle öne çıkar, bu anlamda duygusal zekâ önemlidir. Eğer biz önderlikleri tanımlayacaksak ağırlıklı olarak deha biçiminde tanımlıyoruz, çünkü önderlikler gelişkin bir dehanın sahibidirler. Dehadan da söz edildiğinde özellikle önderliklerde akla ilk gelen analitik yandır, yani akıl dehasıdır, ama Önderlik, “Benim gerçekliğimde özellikle de başlangıçta ön planda olan duygusal deha boyutudur” diyordu. Kürdistan’daki gerçekliği eğer iyi bilince çıkartabilirsek Önderliğin burada ne anlatmak istediğini daha iyi bilince çıkartabileceğiz. Önder Apo, “Topluma bakıyordum, benim çocuk algımda o toplum bir bataklığı anlatıyordu, o toplumsal gerçekliğin içindeki yaşam bir bataklıktan farksızdı. O zaman ki toplumsal yapı bütün kirli suların içine aktığı bir bataklığı andırıyordu, ben öyle algılıyor, öyle anlıyordum. İnsanlar o bataklığın içinde yaşıyorlardı, deyim yerindeyse yüzüyorlardı, orada yaşamakla kalmıyor o bataklığın suyunu içiyorlardı, hatta daha ileri gidip ne kadar temiz su içiyorum diyorlardı” biçiminde toplumsal gerçekliği tanımlıyor. Hem bataklıktan su içmek hem de ‘Oh be ne kadar temiz su içiyorum’ demek aslında yanlışlığın içine ne kadar gömüldüğünü, yaşama ne kadar ihanet edildiğini gösteriyor. O topluluk-toplum o yaşamı belki de biricik yaşam olarak tanımlıyor, ‘Bundan daha iyi bir yaşam olamaz’ diyor, algısı ya da duruşu böyledir. Siz o yaşamı sorguladığınızda da size karşı vereceği cevap odur; ‘Bu yaşamda ne var ki!’ diyecektir. Burada çarpıtılan bir şey var. İnsanların duyguları çarpıtılmadan, insan duygusal zekâsını yitirmeden öyle bir yaşama iyi yaşam diyemez.

Önderliğin yürüyüşü hep evrensel olana doğrudur. “Çocukluğumda bile doğruyu arama yürüyüşüm tüm insanlık ve geri plandaki evren temelindeydi” der. Dar anlamda Kürt’ün içerisinde de değil, ‘Bu doğruyu arayışım beni evrensel olana götürmek zorunda, evrensel olanı yakalamak zorundaydım.’ Hakikat evrenseldir, tikelliği içerisinde barındırsa da özünde evrenseldir. ‘Bütün’ evrenseldir. ‘Parça ilişkisi’ bile doğru bir kavram değildir. ‘Tikel ve evrensel ilişkisi’ daha doğrudur.

Toplum, bir ruhsal birlik anlatımıdır

Kürt toplumundaki yabancılaşma duygulardaki derin çarpıtma anlamına gelir. Sistem öyle bir kişilik yaratmıştır ki, kulağı sistemin duymak istediklerini duyar, gözü düşmanın görmek istediğini görür, dili düşmanın söylemek istediklerini söyler. Özcesi tüm duyguları bu anlamda çarpıtılmıştır. Her şeyin böyle tersine döndüğü, her şeyiyle düşmana göre olduğu ve bu konuda da sonuç alınan bir yerde elbette duygulara çok büyük yer düşer. Gözü, kulağı, dili değiştirmek dolayısıyla tüm duyguları yeniden şekillendirmek, yenilenmiş duygularla gerçekliğe yaklaşmak önem kazanır. Düşmandan etkilenmeyen bir gözle gerçekliğe bakmak, düşmanın değil de, halkın duymak istediklerini duymak önemlidir. Önderlikte de bu böyledir. O düşmanın kendisine taktığı gözle gerçekliğe bakmıyor, zaten onu kendisine ihanet edilmiş yaşama katılmaması bunu ifade ediyor, duygularını korumayı, duygularının bozulmamasını ifade ediyor.

Toplumsallığın kendisi bir ruhtur. Toplum bir ruhsal birlik anlatımıdır, ifadesidir. İnsanlar ortak bir ruhsallık oluştururlar. Kültür birliği ruhsal bir birliktir, ortak kültürden bahsettiğinizde ortak bir ruhtan bahsediyorsunuzdur. Eskiden ulus tanımı yapıldığında ruhsal birliği ulusun önemli tanımlarından biri olarak ele alırdık, onu da özünde kültür birliği olarak tanımlardık. Kültür deyince çoğu insanın aklına dar şeyler gelir, kültürün çerçevesi daraltılırdı. Oysa kültür özünde insanlığın maneviyat alanıdır, ideolojidir, yaşam gerçeğidir, beğeni ölçüleridir. Bu çerçeveden bakıldığında Demokratik Uygarlığı manevi uygarlık olarak da değerlendirebilirsiniz. Kültür daha çok manevi yaratımlarla ilgilidir, özü budur. Buna maddi yaratımlar da eklenince en geniş kültür tanımına ulaşılır denir ama dar anlamda esas itibariyle kültür maneviyat alanındadır, manevi moral değerlerdir, düşünüş tarzıdır, beğenidir, ahlaktır. Bu konularda sağlanan ortaklık ruhsal ortaklıktır. Yabancılaşmış bir toplum bu anlamda ruhsal birliğinden kopmuş demektir, her yabancılaşma ruhsal birlikten kopmayı ifade eder, yabancılaşmanın özü odur. Bu çerçevede Önder Apo yabancılaşmamış kişidir. Muazzam bir duygu dünyasını Önder Apo’da ve onun çocukluğunda görebilirsiniz. Bu nedenle Önderlik bir duygu dehasıdır.

Doğal toplumun değerlerine dönmek demek, 10 bin yıl öncesine dönmek değildir. O değerleri bu günün bilimsel tekniğiyle bütünleştiriyorsunuz ve toplumu yeniden inşa ediyorsunuz. O temel olmadan toplumu yeniden inşa etmek mümkün değildir. Bunun koşulu öncelikle uygarlıktan kopmaktır. Uygar toplumdan kopmadan zaten hakikat arayışına girişilmez. Parti tarihimiz açısından yeni doğuşun ilk koşulu budur. Üçüncü doğuş dönemidir. Temel özelliği, başlama gerekçesi veya başlama biçimi, genelde uygarlık yaşamından, özelde kapitalist uygar yaşamdan kopuşla başlamasıdır. Reel sosyalizmde modernizmden kopuş diye bir şey yoktur. PKK’nin, Önderliğin modernizme sorunu var ama bu sistematik bir hal almış değildir. Üçüncü doğuş dönemi, bu noktada çözümü yakalamasıdır. Önderlik, uygarlık sistemini çözerek aşıyor, alternatif bir sistemin de temel özelliklerini ortaya koyuyor. Dolayısıyla bizleri bu alternatif sistemi inşa etmeye davet ediyor. Karşı sistemden kopmadan, kendi alternatif sistemini oluşturamazsın. Senin sistemin onun dışındadır. Ondan etkilenmeyen bir sistemdir. Tam tersine ona ait olan her şeyden arınan ve kendi kökleriyle birleşen bir sistemdir. Doğal toplum değerleriyle, demokratik uygarlık değerler ile beslenen bir sistemdir. Önderliğin bize anlatmaya çalıştığı da budur.

Önderliğin yürüyüşü hep evrensel olana doğrudur

Ulusallık ve evrensellik ilişkisi büyük bir önem taşır. Yerel kimlik ve evrensel kimlik, insan kimliğinin iki temel özelliğidir. Tikellik ve evrensellik ilişkisi, özgünlük ve genellik ilişkisi birbirleriyle sıkı sıkıya bağlıdır. Evrensellik-tikellik ilişkisini Önderlik, “Her gül bir tek tikelden geliyor” diyordu. Sarı gül var, kırmızı gül var, pembe gül var. Çok sayıda kendi özgünlükleri olan güller var. Bu renkleri onların tikelliklerine denk düşer, ama hepsinin gül olarak adlandırılmasını sağlayan ortak yanlar var. O da onların evrenselliğine tekabül eder. Evrensellik, bizi birbirimize bağlayan ortak yanımızdır. Kadın kimliği açısından da öyledir. Her bir kadın yoldaş kendi tikelliği içerisinde bir özgünlüğü ifade eder. Ama bir de onu kadın kimliğiyle diğer kadınlara bağlayan ortak yanı var, bu da onun evrenselliğine tekabül eder. Hepimizin insan olarak adlandırılmasını sağlayan ortak özelliklerimiz var, o da bizim evrenselliğimize tekabül eder. Önemli olan burada tikellik ve evrensellik dengesini veya ilişkisini doğru kurabilmektir. Biz tikel olana takılı kalıyoruz. Hâlbuki kişilikteki büyüme evrensellikle doğrudan ilişkilidir, ulus genelinde ulusallıkla doğrudan ilişkilidir, ulusal düzeyi yakalamaktır.

Önderliğin yürüyüşü hep evrensel olana doğrudur. “Çocukluğumda bile doğruyu arama yürüyüşüm tüm insanlık ve geri plandaki evren temelindeydi” der. Dar anlamda Kürt’ün içerisinde de değil, ‘Bu doğruyu arayışım beni evrensel olana götürmek zorunda, evrensel olanı yakalamak zorundaydım.’ Hakikat evrenseldir, tikelliği içerisinde barındırsa da özünde evrenseldir. ‘Bütün’ evrenseldir. ‘Parça ilişkisi’ bile doğru bir kavram değildir. ‘Tikel ve evrensel ilişkisi’ daha doğrudur. Bizde parça kopuktur. Hâlbuki tikellik-evrensellik ilişkisi bir insanın organizmasındaki hücrelerin birbirleriyle ilişkisi gibidir, hep birbirine bağlıdır, iç içedir. Koparamak anlayamazsın. Parmağın kendi özgünlüğü var ama bedene bağlıdır. Tikel-evrensel ilişkisi böyledir. Aslında Kürt gerçeğine böyle bağlısın, kopuş senin zihninde var. Tersinden birliği de kendi zihninde oluşturabilirsin, kendini öyle görebilirsin.

■■■

Küresel kapitalist hegemonyanın çıkarlarını yansıtan Ortadoğu'nun statükosu neye göre oluştu? -I-

Birinci Dünya Savaşı bugünkü Ortadoğu statükosunu ortaya çıkardı. Aslında kapitalist blok arasındaki çatışmaydı. İngiliz-Fransız-Rus ittifakı kendini daha güçlü gördü, bölgeyi ele geçirme ve paylaşma savaşı yürüttü. Rusya, Ekim Devrimi'yle birlikte biraz geri çekildi. Sovyetler Birliği ile sonradan dahil oldu. Mevcut Osmanlı Ortadoğu'sunu İngiltere-Fransa çıkarları belirledi. Bu siyasi statükoyu savaştaki amaçlarına göre oluşturdular. Enerji kaynaklarını ve yollarını güç ilişkilerine göre paylaştılar. Kendileri için tehdit oluşturmayacak, kendi çıkarlarını sağlayacak düzeyde oluşturdular.

Duran Kalkan

Ortadoğu'daki güncel durumu anlamak önemli bir tarihsel bilinç ve bakış açısı gerektiriyor. Yeterli düzeyde bir tarih anlayışı, bilinci olmadan bugünkü çelişki ve çatışmaları anlamak muhtemel gelişmeleri tahmin etmek mümkün değildir.

Bir diğeri her ne kadar belirleyici olan çelişkiler, çatışmalar, içte yaşananlar, içte var olanlar desek de Ortadoğu'da son yüzyılda özellikle hatta son iki yüz yılda yaşananların dış etkenlerle bağı çok güçlüdür. Kuşkusuz iç nedenler, çelişkiler de mevcut çatışmalara, olayların gelişimine yol açıyor, ama dış etkenler, küresel düzeydeki çelişki ve çatışmalar da Ortadoğu'da yaşanan olaylar üzerinde büyük etki yapıyor. Hatta birinci düzeyde de etki yapıyor diyebiliriz. Zaman zaman belirleyici düzeye geldiği bilinen bir gerçektir.

Bu bakımdan Ortadoğu'daki olayları, gelişmeleri, bir de dış etkenlerle küresel düzeydeki çelişki ve çatışmaların durumuyla ele almak kesinlikle gereklidir. Hatta şöyle bile denilebilir: Evet son yüz yıllarda Ortadoğu'da yaşanan olayları dış çerçeve büyük ölçüde etkiliyor gibi görülüyor ama onun ne kadar Ortadoğu için dış olup olmadığı bile tartışılabilir. Nihayetinde etkileyici olan kapitalist modernite zihniyeti ve siyasetidir. Bunun da iktidarcı-devletçi sistemin son modernitesi olduğu değerlendirilirse her ne kadar kapitalist modernite Avrupa merkezli gelişmiş olsa da, Ortadoğu'ya yabancı, dıştan gelen bir etken gibi gözükse de, iktidarcı-devletçi sistemle bağlı olması onu bir yerde Ortadoğu için iç bir etken haline getirmektedir. Dolayısıyla kapitalist modernite gelişimini Ortadoğu için çok yabancı dış bir etken olarak yalnız başına göremeyiz. Bir yanı dış etken gibi görünüyor ama işin özünde iç etken olma gerçeği de vardır. Bunu da hiç gözden ırak tutmamak lazımdır. Çok fazla dış etken gibi de görmemek gereklidir. Dolayısıyla tali boyutta ele almamak lazım.

Bunlar sonucunda Ortadoğu'da yaşanan olayları, güncel çelişki ve çatışmaları iktidarcı-devletçi sistemin 5-6 bin yıllık tarihsel gerçekliği ve gelişimiyle birlikte ele almamız, kapitalist modernite sisteminin küresel hegemonik bir güç haline gelme özelliğiyle, çabasıyla bağlantılandırıp birlikte değerlendirmemiz en doğru ve gerçekçi yaklaşım oluyor. Bu da bize bir yanıyla iktidar ve devlet gerçeğini doğru ve yeterli anlama gereğini ortaya çıkarıyor, diğer yanıyla da kapitalist modernite çağını, onun temel karakterini, hegemonik hale gelme özelliklerini doğru ve yeterli anlamayı dayatıyor ve gerektiriyor.

20. yüzyılın başında kapitalizm gerçeği üzerinde önemli bir yoğunlaşma ve tartışma yaşandı

İktidar ve devlet gerçeğinin tekelci karakteri, merkeziliği, çevre-merkez ilişkisi, aslında yayılmacı ve hegemonik özelliği hep önemli bir tarihsel bilinç olarak anlaşılmaya, değerlendirilmeye çalışılıyor. Bunun son modernitesi olarak kapitalizmin temel karakterlerinin de böyle olduğu, olması gerektiği açıktır ve zaten Avrupa merkezli olarak daha somut Hollanda, İngiltere eksenli olarak ortaya çıkan kapitalist gelişmenin de Avrupa'ya, oradan bütün dünyaya, Ortadoğu'ya nasıl yayıldığını, nasıl sürekli bir yayılma eğilimi gösterdiğini, bu temelde kendisini o zamana kadar var olan iktidar ve devlet sisteminin hegemonik yapısının çok daha ötesine geçerek kendisini küresel bir sistem haline getirdiğini biliyoruz. Bunun da yoğun bir çelişki ve çatışma içerisinde geçtiği, baskı ve sömürüye dayandığı bir gerçektir. Söz konusu çelişki ve çatışmanın yayılma eğiliminin dünyayı ele geçirme tutumunun uzun süre çeşitli bölgelerdeki talanlar, soygunlar, çatışmalar biçiminde devam etmesi ardından 20. yüzyılın ilk çeyreğinde bir dünya savaşı düzeyine ulaştığını da biliyoruz.

20. yüzyıl, dünya savaşları yüzyılıdır. Bu savaşlar da askeri bakımdan yoğunlukları hesaba katılarak sürelere ayrılıyor: Birinci Dünya Savaşı, İkinci Dünya Savaşı, Üçüncü Dünya Savaşı diye isimlendiriliyor. Her savaş için belli bir zaman dilimi belirlemesi yapılıyor. Onun dışında en azından küresel düzeyde ve aynı şiddette olmayan bir çelişki ve çatışma durumunun yaşandığı nispeten ateşkesle hatta barışlı denen süreçlerin yaşandığı belirtiliyor.

Bugünkü durumu daha doğru anlamak açısından öncelikle bu durumun da iyi değerlendirilmesi, doğru anlaşılması gereklidir. Gerçekten bu savaşlar neye dayanarak nereden kaynaklanarak ortaya çıkıyorlar, yaşanıyorlar. Böyle bir savaş durumu nasıl aşılacak? Bunu da iyi anlamak gereklidir. Şimdiye kadar insan bilinci belirttiğimiz çerçevede belli bir formülasyon geliştirdi. Aslında 19. yüzyılın sonunda, 20. yüzyılın başında kapitalizm gerçeği üzerinde önemli bir yoğunlaşma ve tartışma yaşandı. Artan yayılmacılık, militaristleşme, bu temelde yoğunlaşan çelişki ve çatışma durumu insanlığı böyle bir anlam derinliği kazanmaya götürdü. Bu temelde de kapitalizm gerçeği daha doğru derin anlaşılmaya çalışıldı. Kapitalizme ilişkin aşamalar kondu, 'sermaye sistemi' olarak değerlendirildiği için 'sermayenin birikim dönemi' denildi. Yine 'sermayenin sistem kazanma, egemen hale gelme dönemi' denildi. Ortaya çıkan son durumu aşırı yayılmacı, hegemonik hale gelme, küresel bir düzey kazanma durumuna da 'emperyalizm aşaması' dönemi denildi. Kapitalizmin son aşaması olarak da tanımlandı. Kapitalizmin mutlaka aşılması gerektiği, sosyalizmin gelişeceği, insanlığın varlığı ve özgürlüğünün buna bağlı olduğu değerlendirildi. Bu temelde savaştan kapitalizmin yarattığı sorunları ve çelişkileri aşma temelinde çıkma arayışlarına girildi ve Ekim 1917'de Rusya'da devrime yol açtığını biliyoruz.

Ekim Devrimi'yle birlikte kapitalizmin yayılmacılığı, hegemonik yapısı, iç çelişkilerinin çatışmaya dönüşme durumu yeni bir özellik kazandı. Sermaye sistemi kendisi için ciddi bir tehdidi, tehlikeyi Ekim Rus Devrimi'nin hedeflerinde gördü ve böylece kendi iç çelişki ve çatışmalarını ikincil plana iterek söz konusu tehlikeli gelişmeye karşı mücadeleyi birinci plana aldı. Aslında savaş olmayan dönem olarak bu süreçler değerlendirildi. Evet kapitalist sistemin iç çelişki ve çatışmalarının bir dünya savaşına yol açma durumu söz konusu değildi ama kapitalizmin onu aşmak isteyen sosyalizme karşı mücadelesi savaş düzeyindeydi. Bu tümüyle askeri boyutta olmadı, ideolojik-siyasi boyut, istihbari boyut öne çıktı. Fakat o da aslında bir savaştı. Nitekim Ekim Devrimi'ni daha doğuş aşamasında boğmak için bir saldırı yürütüldü. Bu başarılamayınca deyim yerindeyse belli bir hazırlık ardından ortaya çıkan Sovyet Sistemini yıkmak için Almanya'daki Hitler faşizmi öncülüğünde büyük bir savaş verildi. Buna İkinci Dünya Savaşı denildi.

Kapitalizm kriz ve kaos demektir

Şimdi Üçüncü Dünya Savaşı dediğimiz süreci de aslında 1990 başında Ekim Devrimi'yle oluşmuş olan Sovyet sisteminin çöküşü ardından başlayan ve gelişen süreç olarak değerlendiriyoruz.

Şu ortaya çıktı: Kapitalist sistemin iç çelişki ve çatışmalarının bir savaş düzeyine çıkmasını engelleyen aslında halkların, baskı ve sömürü altında tutulanların, ezilenlerin özgürlük, farklılıklara dayalı eşitlik, demokrasi mücadelelerindeki gelişmeler oldu. Bu gelişmelerin sermaye sistemini, kapitalist düzeni tehdit etme durumu oldu. Bu ileri bir tehdit düzeyini oluşturduğunda kapitalist sistemin iç çelişki ve çatışmaları ikincil plana itildi. Ama böyle bir tehdit ve tehlike sermaye düzeni açısından çok etkili, belirleyici olmadığı dönemlerde ise kapitalist sistemin iç çelişki ve çatışmaları ağır bir savaş biçiminde sürdü.

Bugünkü Üçüncü Dünya Savaşı dediğimiz süreç, onun Ortadoğu'da geliştirdiği olaylar tamamen kapitalizmin bu iç çelişki ve çatışmalarından kaynaklanan olaylar oluyor. Kesinlikle Ortadoğu'daki çelişki ve çatışmalar bunu belirlemiyor. Evet onlar da birer etken ama onları yönlendiren kesinlikle küresel kapitalist sistemin çelişki ve çatışmaları olarak gerçekleşiyor. O halde kapitalizm gerçeğini doğru anlamak lazım. Artık tamamı mı böyledir, yoksa Rus sosyalistlerinin tanımladığı gibi üçüncü aşaması yani emperyalist aşamasının temel karakteri mi böyledir, artık hangisi söylenirse söylensin, kapitalizmin bir gerçeği ve karakteri var. O da kriz ve kaos demektir. Dolayısıyla sürekli çelişki ve çatışma demektir.

Geçen dönemde bu tarihsel süreç şöyle değerlendirildi: Yüzyıl başında Birinci Dünya Savaşı'na giderken savaş içerisinde kapitalizmin sürekli bir kriz ve kaos dolayısıyla savaş ve çatışma olduğu, insanlığı felakete götüreceği, barbarlığı temsil ettiği, dolayısıyla sosyalist devrim olmazsa insanlığın yok olacağı tespiti yapıldı. Bu bir tespitti ve önemli bir tespitti. Fakat daha sonra bu yoğunlukta bir çatışma olmayıp çatışmalar askeri boyuttan ideolojik-siyasi-istihbari boyuta kayınca kapitalist tekelci yapının iç çelişki ve çatışmaları ikinci plana düşüp birinci planda sermaye düzenini aşmak isteyen özgürlükçü, demokratik, sosyalist eğilimlere, güçlere karşı mücadele birinci plana çıkınca 'kapitalist krizin, bunalımın, kaosun hafiflediği, aşıldığı, zayıfladığı' biçiminde değerlendirmeler oldu. Buradan yola çıkarak 'kapitalizm emperyalist aşamada dönem dönem krizlere giriyor, dönem dönem krizden çıkıyor, onu krizden çıkaracak etkenler oluyor' gibi değerlendirmeler yapıldı. Böylece bunalım dönemleri tanımlandı. Birinci bunalım dönemi, ikinci bunalım dönemi, üçüncü bunalım dönemi, bunalım dönemlerinin karakteri, onların süreleri; sonuçta İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yeni sömürgelik altında özellikle 1960'tan itibaren

yaşanan kriz ve kaostan çıkış için herhangi bir şey görülmeyince bu sefer değerlendirme olarak üçüncü bunalım döneminin genelliği ve sürekliliği biçiminde bir tanım getirildi. Bunların hepsi yaşanan olayları anlamak için insan zihninin ortaya çıkardığı kalıplardı. Olayları anlama formülasyonlarıydı.

Kapitalizmin, iç çelişkilerinden doğan krizi aşma gücü yoktur

Bunlar birer gerçeği ifade ettiler, ama önce şunu tanımlamamız lazım: Gerçeğin bütünlüğü nasıldı? Gerçekten kapitalizm kendi iç yapısıyla krizlerini, bunalımını hafifletti mi, yoksa başka etkenlerle mi oldu. Şimdi dönüp 20. yüzyıl tarihine baktığımızda o krizin, kaosun, bunalımın hafiflediği dediğimiz dönemin aslında sosyalist devrimci gelişmelerin güçlü olduğu, ilerde olduğu, kapitalist sermaye düzenini yok etmekle tehdit ettiği dönemlerde ortaya çıktığını görüyoruz. O halde şu tartışılır oluyor; Kapitalist bunalımın hafiflediği dönem diye tanımladığımız durum gerçekten kapitalizmin iç karakterinden mi kaynaklanıyor yoksa kapitalizme karşı mücadele mi buna yol açıyor? İkincisinin daha doğru olduğu değerlendirilebilir. En azından şu anki anlayış düzeyimizle yakın tarihe baktığımızda bunu görebiliyoruz. Evet krizin, kaosun, bunalımın hafiflediği dönemler yaşanmış ama buna kapitalizmin iç yapısı mı yol açmış yoksa kapitalizmi aşmaya çalışan ideolojik-politik gelişmeler mi buna yol açmış? Devrimsel adımlar sosyalist ideoloji temelinde yürütülen mücadelelerdeki büyük gelişmeler mi buna yol açmış? Bu noktada ikincisinin daha doğru olduğu görülebiliyor. 20. yüzyılda bölüm bölüm yaşanan süreçleri böyle değerlendirmek daha doğrudur. Birinci Dünya Savaşı'ndan itibaren bu böyledir. Ekim Devrimi o tarzda gelişmeseydi, Birinci Dünya Savaşı'nın, Alman-İngiliz savaşanın kendilerini de dünyayı da nereye götüreceği aslında tam belli değildi. Dolayısıyla bunalımı hafifleten kapitalizm karşıtı gelişmeler oluyor. Bunu yine Rus devrimcileri şöyle tanımladılar. Ekim Devrimi'ni ve Sovyetler Birliğini dünya barışının güvencesi olarak gördüler, savaşı sona erdiren, barışı temsil eden güç olarak tanımladılar. Küresel bir savaşı silahlı çatışma düzeyinde belirtilen duruma getirdiler. Ama bölgesel savaşları, yerel savaşları önleyemediler. Silahlı çatışmanın yerini aynı şiddette ideolojiksiyasi mücadele aldı, onu ortadan kaldıramadılar. Silahlı çatışma anlamında gerçekten de çatışmasızlığı temsil ettiler. Bu bir gerçekti. O değerlendirme doğruydu ve nitekim Sovyetler Birliği'nin çözülüşüyle birlikte küresel kapitalist sistem kendi iç çatışmaları ve çelişkileri temelinde yeni bir dünya savaşı içerisine girdi. Bugüne kadar da devam ediyor. Son 30 yıl genelde Üçüncü Dünya Savaşı dönemi olarak değerlendiriliyor.

Bu noktada şunu netleştirmemiz gerekiyor: Kapitalizmin savaş ve barış konusunda temel karakteri nedir? Barış yapabilme özelliği var mı? İç çelişkilerinden doğan krizi, kaosu, bunalımı aşma gücü var mı? Yarattığı sorunları iktidar ve devlet sisteminden teslim alarak geliştirdiği, ağırlaştırdığı sorunları çözme kabiliyeti, gücü, karakteri var mı, yok mu? Aslında yoktur. Biz bu soruya böyle bir karakterinin olmadığı cevabını vermeliyiz. O halde Üçüncü Dünya Savaşı'nın sürüp giden karakterine özelliklerine bakarak şunu görüyoruz. Kapitalizmin gerçekten de krizini, kaosunu kendi iç gücüyle aşma gücü, karakteri yoktur. Öyle bir yapısı yoktur. O halde kapitalizmi doğru anlamalıyız. Kapitalizm sürekli bir çelişki ve çatışma durumu oluyor, krizi ve kaosu ifade ediyor, o da savaşa yol açıyor. Eğer bu savaşı şimdiye kadar hafifleten etkenler olduysa bunlar kapitalizmin iç yapısından kaynaklanmadı, kapitalizme karşı mücadelelerden kaynaklandı. Anti-kapitalist mücadeleler bu duruma yol açtı. Demek ki anti-kapitalist mücadeleler çok daha güçlü ve örgütlü olsaymış anti-kapitalist devrim hareketleri Rusya'da olduğu gibi büyük atılımlar, hamleler yapabilseymiş kapitalizm tümden aşılabilirmiş, bu anlamda Marksist sosyolojinin geliştirdiği öyle bir düşünce de vardı. Bir dünya devrimi projesi, anlayışı vardı. Kapitalizmin küreselleşme eğilimi, küresel karakteri değerlendirilerek anti-kapitalist mücadelenin de ve anti-kapitalist devrimin de küresel düzeyde olması gerektiği ancak o biçimde başarıya gidebileceği değerlendiriliyordu.

Kapitalizmin gerçekten de krizini, kaosunu kendi iç gücüyle aşma gücü, karakteri yoktur. Öyle bir yapısı yoktur. O halde kapitalizmi doğru anlamalıyız. Kapitalizm sürekli bir çelişki ve çatışma durumu oluyor, krizi ve kaosu ifade ediyor, o da savaşa yol açıyor. Eğer bu savaşı şimdiye kadar hafifleten etkenler olduysa bunlar kapitalizmin iç yapısından kaynaklanmadı, kapitalizme karşı mücadelelerden kaynaklandı. Anti-kapitalist mücadeleler bu duruma yol açtı.

Kapitalizm eğer mücadeleyle aşılmazsa insanlığı sürekli çatışma ve savaş içerisinde tutar

Bütün bunlardan şu sonuçları çıkartıyoruz: **Bir;** 20. yüzyıl boyunca kapitalizmin sürüp gitmesine, onu aşacak yok edecek devrimlerin gelişmemesi yol

açtı. **İki;** çeşitli dönemlerde kapitalist krizin, kaosun biraz hafiflemesine kapitalizm karşıtı gelişen reel sosyalist devrimler yol açtılar. Kapitalizm kendi iç yapısıyla gerçekleştiremedi. **Üç;** 1917 Ekim'inde Rusya'da başlayan devrim bir dünya devrimi haline gelebilirdi, kapitalizmin insanlığın başına bela olmaktan çıkartılması ancak böyle bir devrimle gerçekleştirilebilirdi, fakat sosyalist hareket bunu başaramadı. **Dört;** kapitalizm aslında sürekli kriz, kaos, çelişki ve çatışma demek, eğer karşı bir mücadeleyle aşılmazsa insanlığı sürekli çatışma ve savaş içerisinde tutar. Kendi varlığını ve egemenliğini çatışma ve savaşla sürdürür. Bu çatışma ve savaştan çıkma, onu aşma kabiliyeti ve özelliği yoktur. Ona sahip değildir, çünkü iç karakteri böyledir. O karakteri biliyoruz. Onun kapitalizm boyutu, emperyalizm boyutu, endüstriyalizm boyutu, ulus devlet boyutu buna yol açıyor. Ulus devlet milliyetçilikleri, azami kâr yasası, teknik gelişmenin yerküreyi aşırı kullanma durumu bunlara yol açıyor. Bunu görüyoruz, bu karakter sürekli bir çelişki çatışma yaratıyor, kriz ve kaos oluşturuyor. Bu anlamda Ortadoğu'daki olayları iyi anlayabilmek için kapitalizmi doğru tanımlamalıyız. Çünkü '30 yıl süren bir dünya savaşı mı olur' diyenler var. Mevcut yaşananların 'dünya savaşı olmadığını' söyleyenler var. Önceki savaşlara tamı tamına benzemediği için bu Üçüncü Dünya Savaşı dediğimiz süreci yeterince anlayamayanlar var. Farklı dönemlerde ortaya çıkmış çelişki, çatışma durumlarını, olaylarını birbiriyle bağlayamayan, birbirinden kopartan, dolayısıyla doğru anlamlandıramayan, doğru sonuçlar çıkartamayan yaklaşımlar var. Bütün bunların aşılabilmesi, doğruya ulaşabilmek açısından kapitalizmin doğru anlaşılması kesinlikle gerekiyor. Dolayısıyla 20. yüzyıl olaylarının doğru çözümlenmesi lazım. Geçmiş dönemlerde yaşanan olayları çözümleyen düşünceler belli ki yeterli değildir. Tarihsel birikim o düşünce düzeyini aşmamızı, kapitalizm gerçeğini daha doğru anlamamızı getiriyor ve de gerektiriyor.

Bu neden önemli oluyor? 'Neden Üçüncü Dünya Savaşı bitmiyor? Hemen bitmesi gerekiyor, çok uzadı, acaba bu savaştan dünyayı kim çıkartacak? Hangi güç öncü olacak ve dünyayı savaştan çıkaracak?' beklentileri ve tartışmaları var. Bu da kapitalizm gerçeğini doğru ve yeterli anlamamaya götürüyor. Tabii ondan da anti-kapitalist mücadeleyi doğru ve yeterli bir biçimde yürütememe ortaya çıkıyor. Özellikle kapitalizm karşıtı cephede bu tür beklentilerin olması, anti-kapitalist demokratik devrim mücadelelerini düşüncede, teori ve taktikte zayıf kılıyor, yetersiz ve parçalı kılıyor. Bu zayıflıkların aşılabilmesi için her şeyden önce kapitalizm gerçeğinin, onun insanlık açısından nasıl büyük bir tehdit ve tehlike olduğu durumunun çok iyi doğru ve yeterli bir biçimde anlaşılması kesinlikle gerekiyor. Bugünün olaylarını anlamak açısından bir de bu durumlara bakmak ve 20. yüzyıl derslerini bu temelde çıkartabilmek gereklidir.

Birinci Dünya Savaşı İngiltere-Fransa-Rusya ittifakıyla Almanya-Osmanlı-Macaristan ittifakı arasında süren bir savaş oldu. Çeşitli güçler ittifak yaptılarsa da yerküreye hakim olmak isteyen iki temel merkez vardı. Bu da İngiltere ve Almanya'ydı. İngiliz sermayesiyle, Alman sermayesi büyük bir egemenlik kavgası verdi. Birinci Dünya Savaşı'nda kim birinci planda olacaktı, kim küresel hegemonik kapitalist sistemi şekillendirecekti? Daha büyük sömürü kaynaklarına ve ticaret yollarına kim sahip olacaktı? Bunun kavgasını verdiler.

Hegemonya savaşlarında belirleyici etken enerji kaynaklarının ve yollarının denetimidir

Kapitalist hegemonya savaşı denen savaşların ana karakteri nedir? Kuşkusuz birçok etken bunda rol oynuyor ama ana karakter olarak temel hedef kuşkusuz daha çok sömürü, azami kâr elde etmeyi hedefleyen sömürü oluyor. Böyle bir sömürüyü gerçekleştirebilmek için de somut çatışma durumu enerji kaynakları ve yolları üzerinde gerçekleşiyor. Her şeyi sadece buraya bağlamak ve bununla ifade etmek doğru ve yeterli olmayabilir. Tek etkenle bu kadar büyük olay izah edilemeyebilir, fakat bütün diğer etkenler içerisinde enerji kaynaklarının ve yollarının denetiminin belirleyici olduğu da ortadadır. Daha çok sömürü yapabilmek, dünyaya daha çok egemen olmak için bu gerekiyor. Aslında biraz iyi incelendiğinde görülüyor ki, Birinci Dünya Savaşı'ndan bu yana savaşların temel çıkış noktası burası oluyor. Ondan önceki süreçler bundan farklı mıdır? Hayır değildir. Özellikle Amerika'nın, Afrika'nın, Asya'nın yağmalanması üzerinden Avrupa'da sermayenin birikmesi sağlandığını biliyoruz. Bu da değerleri kendi merkezine taşıyacak ticaret yollarına sahip olma temelinde gerçekleşiyor. Bunun yol açtığı kavgalar, savaşlar var. Birinci Dünya Savaşı'yla bunun doruk noktaya çıktığını, dünyanın belli başlı kapitalist tekellerinin merkezlerinin kendi içlerinde kutuplaşarak dünyaya hakim olma, sahip olma savaşına giriştiğini biliyoruz.

Birinci Dünya Savaşı bu temelde İngiltere-Fransa-Rusya ittifakıyla Almanya-Osmanlı-Macaristan ittifakı arasında süren bir savaş oldu. Çeşitli güçler ittifak yaptılarsa da yerküreye hakim olmak isteyen iki temel merkez vardı. Bu da İngiltere ve Almanya'ydı. İngiliz sermayesiyle, Alman sermayesi büyük bir egemenlik kavgası verdi. Dünyaya hükmetme kavgasını sürdürdüler. Birinci Dünya Savaşı'nda kim birinci planda olacaktı, kim küresel hegemonik kapitalist sistemi şekillendirecekti? Daha büyük sömürü kaynaklarına ve ticaret yollarına kim sahip olacaktı? Bunun kavgasını verdiler. Sonuçta Almanya-Osmanlı ittifakı yenildi. Rusya'da Ekim Devrimi oldu. Rus Devrimi kapitalizmi tehdit ettiği için İngiltere ve Fransa'nın kazandığı zafer biraz Pirus zaferi gibi oldu. Büyük bir korku içerisine kendilerini sokan bir zafer oldu. Ama yine de kapitalizmin iç çelişki ve çatışmalarında onlar zafer kazandılar. Savaşın temel alanı Ortadoğu oluyordu. O zamana kadar küresel düzeyde yürütülen mücadeleyle dünyayı ele geçirmişlerdi. Sahip olamadıkları, hükmedemedikleri, paylaşamadıkları alan toplumsallığın ve tekelci uygarlığın gelişme merkezi olan, yine en büyük enerji kaynaklarına sahip bulunan Ortadoğu'ydu. Dolayısıyla Birinci Dünya Savaşı esas olarak Ortadoğu'yu ele geçirme savaşı biçiminde sürdü. Bununla amaçlanan iki şey vardı. **Birincisi;** Petrolle birlikte Ortadoğu'da bulunan büyük enerji kaynaklarına kimin sahip olacağı savaşıydı. **İkincisi;** ticaret yollarını, enerji nakil hatlarını kimin denetleyeceği, kimin elinde tutacağı savaşıydı. İngiltere okyanuslardan yine Akdeniz Süveyş kanalından Hindistan'a, Asya'ya ticaret yolu oluşturuyordu. Bunu Almanya doğrudan karadan yapmak istedi. Önce Osmanlı üzerinden Hindistan'a Asya'ya ulaşmayı öngördü. Birinci Dünya Savaşı'nda onu başaramayınca bu sefer Karadeniz üzerinden, İran'dan Hindistan'a, Asya'ya gitmeyi denedi. Böylece aslında bir taşla iki kuş vurmuş oluyordu. En temel bazı enerji kaynaklarına sahip olmayı, hem de temel ticaret yollarını böylece ele geçirmiş olmayı başarmayı hedefliyorlardı.

İngiltere-Fransa-Rusya ittifakı buna izin vermedi, çıkarları çelişti ve çatıştı, hem Ortadoğu'nun enerji kaynaklarına biz sahip olacağız dediler, hem de kendi ticaret yollarının boşa çıkartılmasını engellemek istediler.

Bugün de çatışmanın karakteri aynıdır. Birinci ve İkinci dünya savaşlarının temel karakterlerinin bunlar olduğunu görüyoruz. Üçüncü Dünya Savaşı'nın da temel karakterinin de esas bu olduğu ortadadır. Bir ideolojik mücadele ve düşük yoğunluklu silahlı çatışma Ortadoğu'da sürüyor, ama onun gerisinde nasıl

bir enerji kavgasının olduğunu görüyoruz. Mevcut enerji kaynaklarını ele geçirme, sahip olma, yeni enerji kaynakları bulma, enerji yollarını, nakil hatlarını denetim altına alma amaçlı bir savaş ve çatışma oluyor. Yoğun bir çatışmanın burada yaşandığını ve savaşa dönüşenin aslında bu çelişki ve çatışma olduğunu çok iyi görüyor ve anlıyoruz.

Bütün toprak parçaları üzerinde olduğu gibi deniz hatları üzerinde de oluyor. Eskiden denizlerde sadece ticaret yollarına sahip olma savaşı verilirdi, şimdi denizden çıkartılacak enerji kaynakları üzerinde de savaş veriliyor. Nakil hatları gemiler oluyordu, şimdi kanallar, boru hatları döşüyorlar, fakat sadece yol değil, hem yol hem de kaynağa sahip olma savaşı var. Bu, hem Ortadoğu'ya sahip olma biçimindedir, hem de Asya'ya açılma biçimindedir. En çok kazanç getirecek en kısa, en kestirme yollara sahip olma, en büyük sahip olma savaşı oluyor. Böylece sömürü ve kâr etme hedefleniyor. Bir de piyasayı elinde tutma, denetim altında tutma hedefleniyor. Piyasanın adeta belirleyeni olma, yönlendiricisi olma, enerji piyasasını yönlendirme oluyor. Enerji, sömürünün gerçekleşmesinde temel kaynaktır. Bu olmazsa sistem işlemiyor, sömürü gerçekleştirilemiyor, enerji bu kadar önemli midir dememek lazım. Ekonomide 'ara malı' da deniliyor. Ara malı olmadan üretim yapılamıyor, ticaret yapılamıyor, dolayısıyla kazanç sağlanamıyor, daha fazla sömürü elde edilemiyor. O nedenle 'ara malı' kavgasını, enerji kavgasını hafife almamak lazım, tam tersine temel kavganın burası üzerinden gerçekleştiği açıktır, bunu iyi görmek gereklidir.

Dünya savaşı tüm halklara ezilenlere karşı bir sömürü savaşıdır

Bir tanımlama olarak şu mücadeleleri birbirinden ayırmamız lazım: İktidarcı devletçi sistemin, onun kapitalist modernite düzeninin iç çelişki ve çatışmalarından kaynaklanan, onu ifade eden savaşlarla; iktidar ve devlet sistemine, kapitalist modernite düzenine karşıt olan, ondan zarar gören, onu aşmak isteyen, ezilenlerin, sömürülenlerin, kadınların, gençlerin, işçilerin, emekçilerin, halkların özgürlük ve demokrasi mücadelelerini birbirinden kesinlikle ayrı tutmak lazım. Kuşkusuz bunlar iç içedirler, birbirlerini besliyorlar, geliştiriyorlar, hiçbir biçimde tutup ayrı yerlere koyamıyoruz. Ama bunların amaçları, karakterleri ayrı, iç içeler ama aynı değiller. Bunu da yine iyi anlamamız, netleştirmemiz ve tanımlamamız gereklidir.

Aslında söz konusu edilen dünya savaşları iktidar ve devlet sisteminin onun son aşaması olan kapitalist modernite düzeninin kendi iç çelişki ve çatışmalarından daha fazla kâr elde etme, sömürü elde etme arayışından, enerji kaynaklarına ve yollarına daha çok sahip olma mücadelesinden kaynaklanan savaşa deniliyor. Dolayısıyla dünya savaşı bir sömürü savaşıdır. Yağma talan savaşıdır, tüm halklara, ezilenlere karşı bir savaştır. Sermaye tekellerinin güçlerinin kendi içlerinde daha fazla kâr etme, daha çok kaynağa sahip olma, kendini daha çok büyütme savaşıdır. Bu bir gerçektir. Bunun dışında böyle bir sisteme karşı özgürlük, demokrasi, eşitlik savaşı farklıdır. Bu da bir gerçektir. Aslında insanlığın temel eğilimi, başından beri toplumsallaşmanın temel karakteri, daha özgür eşit ve demokratik yaşayabilmek, yaşamı daha güçlü anlamlı kılabilmek, onun için de daha komünal, toplumsallık yaratabilmek, daha çok paylaşımcı, dayanışmacı olabilmek, bunun önünde en büyük engel iktidar ve devlet sapmasının ortaya çıkışı oluyor. Öyle bir ortaya çıkışla birlikte de söz konusu özgürlük, eşitlik, demokrasi mücadelesi, iktidar ve devlet sistemlerine karşı, demokratik toplumu, demokratik yaşamı koruma, sürdürme, geliştirme mücadelesi olarak ortaya çıkıyor. 5-6 bin yıldır da bu temelde yaşanan bir mücadele var. Başat olan bir mücadele budur. Bu farklı bir mücadeledir. Dikkat edilirse bu mücadelenin de küresel karakteri var, tüm insanlığı ilgilendiriyor, iktidar ve devlet sisteminin ortaya çıktığı her yerde yaşanıyor. Bunu da görmemiz lazım, ama bu mücadeleyle iktidar ve devlet sisteminin, kapitalist modernite düzeninin daha fazla kâr edebilmek için geliştirdiği, kendi içerisindeki çelişki ve çatışmaları birbirine karıştırmamak gerekiyor. Birincisinin dikkat edilirse birincil boyutu, karakteri daha öndedir, esastır, başattır. İkincisinde kapitalist sistem içerisindeki çatışmanın ideolojik boyutu yoktur ya da çok dardır. Dar, milliyetçi-şoven söylemlere dayanıyor, ama onun temel karakteri aslında daha fazla sömürü elde edebilme, daha çok sömürü kaynaklarına sahip olabilme amacı ve savaşıdır.

Evet ideolojik boyut kazandırmaya çalışıyorlar mı? Güç toplayabilmek için çalışıyorlar. Bu anlamda kapitalizmin milliyetçilik, dincilik vb biçimlerde geliştirdiği ideolojiler, iktidar ve devlet sisteminden devraldığı cinsiyetçilik, iktidarcılık gibi eğilimleri daha çok güçlendirmesi, öne çıkartması aslında kendisini daha fazla güç sahibi yapabilmek içindir. Daha çok da kapitalizm karşıtı, özgürlük ve demokrasi hareketlerini zayıflatabilmek için, ezilenleri, kadınları gençleri işçi ve emekçileri aldatabilmek, bilinçlerini saptırabilmek, dolayısıyla bilinçlenip örgütlenerek iktidar ve devlet sistemine, kapitalist modernite düzenine karşı daha güçlü, örgütlü, planlı mücadele vermelerinin önünü alabilmek, onları zayıf düşürebilmek için geliştiriyorlar. Bir de toplumları kendi çıkarları doğrultusunda farklı tekel gruplarıyla çatışmaya, savaşlara sokabilmek için geliştiriyorlar. Böyle bir ideolojik içeriği vardır. İdeolojik boyuta sahipler ama dikkat edilirse sistem içi çelişki ve çatışmaların ekonomik, askeri boyutu çok daha öndedir. Ama iktidar ve devlet sistemi, kapitalist modernite düzeniyle ezilen toplumsal kesimler ve halklar arasındaki mücadelenin ideolojik boyutu çok daha önde, çok daha esas olandır.

Yaşanan olayların ideolojik boyutlarını, ekonomik boyutlarını, siyasi ve askeri boyutlarını iyi ayırabilmeliyiz, birbirine çok fazla karıştırmamalıyız. Olayları doğru anlayabilmek, olabilecekleri daha gerçekçi, doğruya yakın kestirebilmek için bu kesinlikle gereklidir. Hele hele bazı tanımlamaları doğru anlayabilmek için çok daha fazla gereklidir. Bu noktada son Üçüncü Dünya Savaşı'nın özellikle küresel sermaye güçleriyle, bölgenin ulus devlet statükoculuğu arasında süren bir savaş dedik. İki taraf olunmuştur, bu savaşta taraflar yok, ittifaklar oluşmamış biçiminde değerlendiriliyor bu doğru değildir, taraf olmazsa savaş olmaz. Savaş olduğuna göre tarafları da vardır.

'Üçüncü Yol' diye tanımlanan üçüncü bir çizgi değildir

Bunlar arasında taraf olmamak, üçüncü taraf olmak yönünde bir politik yaklaşımımız var, pratikleşme durumumuz var, bu giderek "Üçüncü Yol" biçiminde tanımlandı. Onun doğru anlaşılması da önemlidir. Üçüncü yolu, giderek bazıları "Üçüncü Çizgi" olarak tanımlıyorlar, mevcut sistemin bir parçası haline getiriyorlar, bu yanlıştır. Öyle ki bir politik-askeri durumu ideolojik çizgiye dönüştürme eğilimi var, bu da tehlikelidir. 'Bir Amerika'nın çizgisi; bir de İran'ın çizgisi, biz de üçüncü çizgiyiz!' Amerika, İran gibi üçüncü bir tarafız!' Hayır, öyle değiliz. Öyle oldu mu, ne Amerika, İran arasındaki çelişki ve çatışmayı doğru anlayabiliriz ne de kendimizin Amerika ile çelişki ve çatışmamızı, İran ile çelişki ve çatışmamızı doğru anlayabiliriz. O yaklaşımdan olup bitenleri doğru anlama, dolayısıyla yerinde, zamanında doğru ve başarılı politikalar belirleme, taktikler oluşturma ve hayata geçirme gerçekleşmez. Bu bakımdan da bir netlik ve doğrultu gerekiyor. Öyle düz yaklaşım içerisinde olamayız, olmamalıyız.

'Üçüncü Yol' diye tanımlanan üçüncü bir çizgi değildir, öyle olamaz. Felsefi ve ideolojik bakımdan iki tane çizgi var, üç çizgi yoktur. Bu da bir küresel tarihten gelen ayrışma ve kavgadır. İktidar ve tekelciliğiyle; ezilenlerin, halkların, kadınların, özgürlük, eşitlik ve demokrasi mücadeleleridir. Bu mücadele her zaman var ve esas çizgi mücadelesi budur. Temel mücadele budur. Bunu iktidar ve devlet tekelciliğinin kendi iç çelişki ve çatışmalarından, kendi aralarındaki çıkar savaşından daha fazla sömürü yapma savaşından ayırmak lazım.

Tarihsel süreç birbiriyle çok bağlıdır ve son gelişmeler öncekiler üzerinde yükseliyor, şekilleniyor. Dolayısıyla o bütünlük içerisinde görmek lazım. Birbirinden koparak anlamak zor oluyor. Kuşkusuz daha derin anlam gücü yaratabilmek için de zaman planlaması yapmak gerekiyor. Alan planlaması yapmak gerekiyor. Derinleşebilmek açısından zaman ve mekan önemlidir. Onu da yapmak lazım ama öyle yaparken de yine de tarihsel bütünlüğü kaybetmemek lazım.

Dahası taktikte zengin ve yaratıcı olamama, etkili pratik politikalar üretip uygulamaya koyamamanın altında bu kafa karışıklığı, doğru ve yeterli anlayamama durumunun altında anlayış yetersizliği yatıyor. Bunu görmemiz lazım. Pratik durumlara bakıyoruz, yaratıcı pratik politika geliştiremiyoruz, taktik uygulayıcı olamıyoruz diyoruz, ama neden olamıyoruz? Olup bitenleri doğru anlayamamaktan kaynaklanıyor. Peki doğru anlayamamak nereden kaynaklanıyor? İktidar ve devlet sistem içi olaylarla sistem dışını birbirine karıştırmaktan oluyor. 'Üçüncü Yol' diye tanımlanan üçüncü bir çizgi değildir, öyle olamaz. Felsefi ve ideolojik bakımdan iki tane çizgi var, üç çizgi yoktur. Bu da bir küresel tarihten gelen ayrışma ve kavgadır. İktidar ve tekelciliğiyle; ezilenlerin, halkların, kadınların, özgürlük, eşitlik ve demokrasi mücadeleleridir. Bu mücadele her zaman var ve esas çizgi mücadelesi budur. Temel mücadele budur.

Bunu iktidar ve devlet tekelciliğinin kendi iç çelişki ve çatışmalarından, kendi aralarındaki çıkar savaşından daha fazla sömürü yapma savaşından ayırmak lazım; bunlar çıkar çatışmasına girseler de ideolojik olarak ayrı değildirler. O nedenle ABD, İran kutuplaşmasıyla, PKK varlığı aynı karakterde değildir. Onların ikisinin dışında üçüncü bir çizgi değildir. Önder Apo, "Sistem içinde sisteme karşı mücadele etme" dedi, sistem içinde sisteme karşı mücadele ederken sistemin kendi iç çelişki ve çatışmaları karşısında üçüncü taraf olarak durma, herhangi bir taraftan olmama, dolayısıyla o yaklaşım sisteme o biçimde entegre olmama amacını güdüyor. Sistemin iç çelişki ve çatışmalarının devrimci mücadele için ortaya çıkaracağı imkan ve fırsatları görüp onları doğru ve yeterli değerlendirebilmeyi ifade ediyor. Bunları birbirine karıştırmamamız lazım. Bir de bu ayrım çok çok önemlidir.

Kapitalizmin kendi iç çatışmasının kendisini bitirmesini beklemek çok büyük bir tehlikedir

Tarihsel olarak baktığımızda bu gerçekliği de çok iyi görüyoruz. Bu nedenle yaşanan mücadelenin dünya savaşlarının askeri olayların, ekonomik-politik karakterleri kadar ideolojik karakterlerini de iyi görmemiz ve ayrıştırmamız lazım. Buradan baktığımızda şunu görüyoruz: Her dünya savaşı içerisinde ekonomik, politik, askeri boyutlar vardı, ama ideolojik boyut da vardı. Zaten sisteme karşı ideolojik mücadele kapitalist modernite sisteminin çatışmalı durumunu biraz hafifletti. Şimdi Üçüncü Dünya Savaşı'nda bu boyut çok daha öndedir. Ekonomik, siyasi, askeri boyutlar da var, yoğun bir biçimde yaşanıyor, ama ideolojik boyut çok daha öndedir. Geçen süreçten çıkarttığı dersler temelinde kapitalist modernite sistemi bu konuda çok daha duyarlıdır. Örneğin ABD öncülüğünün özgürlük, eşitlik, demokrasi hareketlerine karşı duyarlılığı, mücadelesi 20. yüzyılda İngilizlerin, Fransızların mücadelelerinden çok daha önde, çok daha titizdir. Esasında da o var, başta gelen de odur. ABD yönetiminin politikalarına yön veren temel karakter ideolojik boyuttur. Bunu görmemiz lazım.

Fransız Devrimi'nin etkisiyle aslında Avrupa'da 19. yüzyılda bunlar daha sınırlıydı. Devrimci söylem, ögeler daha öndeydi, etkiliydi. Şimdi özellikle Sovyet deneyimi ciddi biçimde sistemi ürküttü ve korkuttu. Kapitalist modernite sistemi Birinci Dünya Savaşı içerisinde 20. yüzyılın ilk çeyreğinde yaşadıklarını bir daha yaşamak istemiyor. Onu tarihsel bir hata olarak görüyor, değerlendiriyor. Bir daha öyle hata işlememek için son derece bilinçli, dikkatli, duyarlı, planlı hareket ediyor.

O halde böyle bir dönemde onu aşmak isteyenlerin de en az o kadar bilinçli tarihi dersleri yeterli düzeyde çıkartmış bir bilince, duyarlılığa örgütlü ve planlı mücadeleye sahip olmaları lazım, yoksa aşılamaz. Gerisi kendiliğindenliğe kalıyor. Kapitalizmin iç çelişki ve çatışmaları şiddetlensin, yıkıp yok etsin, ondan sonra biz kazanalım ya da reel sosyalizmin 'er ya da geç sosyalizme dönüşecek, dönüşsün de kazanalım' demek kalır ki, öyle bir dönüşmenin olmadığını 20. yüzyıl pratiğinden, reel sosyalizmin deneyiminden net bir şekilde gördük. Kapitalizmin kendi iç çatışmalarının kendilerini bitirmesini beklemek çok büyük bir tehlikedir. Sadece kendilerini bitirme eğiliminde değiller, dikkat edilirse bütün insanlığı yerküreyi bitirme çabasındalar, yaklaşımındalar. Öyle ki kendilerinin olmayan bir dünyayı var etmek istemiyorlar, bizim olmayacaksa hiç kimsenin olmamalı diyorlar. Azami kâr mantığı bunu ifade ediyor ve bu temelde bir silahlanma yaratmış durumdalar. Onun için sistemin geldiği noktada sadece kendi kendini tüketmesi yoktur, onu beklememek lazım. Böyle tüm dünyayı intihara götürecek bir düzeyi ortaya çıkartmış durumdalar. Nükleer silahlanma durumu bunu ifade ediyor, silahlanma düzeyi bunu ifade ediyor, o halde onu beklemek, öyle sonuç alınabileceğini sanmak da doğru değildir. Geriye kalan doğru bir anlayış ve çizgi temelinde kapitalist modernite sistemini aşacak, daraltacak, giderek yenilgiye uğratacak bir özgürlük ve demokrasi mücadelesini yerelden küresele kadar birleşik bir düzeyde geliştirmek oluyor. Bu daha büyük bir duyarlılık istiyor, örgütlülük istiyor, ustalık istiyor, dikkat istiyor, doğru tarz, üslup ve tempo sahibi olmayı kesinlikle gerektiriyor.

Bunlar günümüzde yaşanan olayların anlaşılması açısından bazı veriler ve ip uçlarıydı. Bunları bilmezsek günlük olayları, ilişki, ittifak ve çatışmaları anlayamayız, hangi güç ne yapıyor, yaptığı ne anlama geliyor, muhtemelen ne yapabilir, doğru kestiremeyiz. Dolayısıyla da yeterli öngörüde bulunamayız. Ne kendimizi günlük mücadelede etkili kılabiliriz, ne yeterli öngörüde bulunarak geleceği doğru ve güçlü hazırlayabiliriz. Demek ki bugünün olaylarına yön veren birçok etken var. Bu olaylar onlar temelinde gelişiyor. O halde bu etkenlerin doğru ve yeterli anlaşılması bugünün olaylarının doğru yeterli bütünlüklü anlaşılması için şarttır. O amaçla biz bu hususları belirtmek, ön tanımlama olarak ifade etmek istedik. Bunlar bilinirse günlük olayları tartışmak daha kolay olabilir, anlamak daha kolay olabilir. Ne anlama geldiklerini çözümlemek ve olabilecekleri kestirmek, gelişme olasılıkların önceden öngörebilmek ortaya çıkabilir.

Ortadoğu'yu onlarca ulus devlete bölerek güçten düşürdüler

Tarihsel süreç birbiriyle çok bağlıdır ve son gelişmeler öncekiler üzerinde yükseliyor, şekilleniyor. Dolayısıyla o bütünlük içerisinde görmek lazım. Birbirinden kopararak anlamak zor oluyor. Kuşkusuz daha derin anlam gücü yaratabilmek için de zaman planlaması yapmak gerekiyor. Alan planlaması yapmak gerekiyor. Derinleşebilmek açısından zaman ve mekan önemlidir. Onu da yapmak lazım ama öyle yaparken de yine de tarihsel bütünlüğü kaybetmemek lazım. Birinci Dünya Savaşı bugünkü Ortadoğu statükosunu ortaya çıkardı. Bunu biliyoruz. Aslında kapitalist blok arasındaki çatışmaydı. İngiliz-Fransız-Rus ittifakı kendini daha güçlü gördü, bölgeyi ele geçirme ve paylaşma savaşı yürüttü. Rusya, Ekim Devrimi'yle birlikte biraz geri çekildi. Sovyetler Birliği ile sonradan dahil oldu. Mevcut Osmanlı Ortadoğu'sunu İngiltere-Fransa çıkarları belirledi. Bu siyasi statükoyu savaştaki amaçlarına göre oluşturdular. Enerji kaynaklarını ve yollarını güç ilişkilerine göre paylaştılar. Kendileri için tehdit oluşturmayacak, bir de kendi çıkarlarını

sağlayacak düzeyde oluşturdular. Ona göre böldüler ve parçaladılar. O zaman "böl-parçala-yönet" diye bir kavram oluşturuldu. Buna da "Emperyalist politika" deniliyordu. Hakim olabilmek, yönetebilmek, sömürebilmek için bölüp parçalamak, paylaşmak, güçten düşürmek gerekliydi. Dolayısıyla Ortadoğu'yu güçten düşürdüler. Arapları böldüler, Kürtleri böldüler, Ortadoğu'yu onlarca ulus devletçiliğe ayırdılar. Onu enerji kaynaklarını paylaşma temelinde yaptıkları gibi, kendi egemenliklerini sürdürebilecek şekilde de yaptılar. 'Böl, parçala, çatıştır ve yönet' politikasıyla kendilerine muhtaç olacak, çatıştıracak bir düzeyi de ortaya çıkardılar.

Buna bazı müdahaleler oldu. İran kendi sistemini korumak istedi, oradan bir denge oluşturdular. Osmanlı'da Kemalist hareket gelişti, biraz önceki parçalama planlarını Kemalist hareketin gelişimine göre yeniden şekillendirdiler. Bir denge o temelde oluşturdular. Birçok anlaşma ardından Lozan'da bu statükoyu oluşturdular.

Ortadoğu'daki siyasi statüko Ortadoğu toplumsallığını yansıtmıyor. Ortadoğu'nun tarihsel, siyasi, askeri gelişimini, ideolojik gelişimini de yansıtmıyor. Tamamen küresel kapitalist hegemonyanın çıkarlarını yansıtıyor. Özellikle de İngiltere öncülüğündeki küresel kapitalist hegemonyanın çıkarlarını yansıtıyor, ona göre oluşturdular. Bu çıkarlar neye göredir: Bir; parçalanma ve güçsüzlüğü ifade ediyor, o güçsüzlüğün arkasından yeni güçler geliştirdiler. İsrail devletini oluşturdular, sermayenin tekelciliğini Ortadoğu'da daha güçlü sağlama almak istediler.

Diğer yandan bölünme parçalanma enerji kaynaklarının ve yollarının denetimi altına alınmasını, azami sömürüsünü hedefliyor. Bir de sürekli çelişki ve çatışma içerisinde tutmayı hedefliyor. Ona göre ulus devlet sistemini yarattılar. Öyle ki mevcut ulus devletler iktidar ve devlet sisteminin tarihsel olarak ortaya çıkardığı toplumsal sorunları Ortadoğu'da çok daha büyüttü ve keskinleştirdi. Ulusal sorunlar ekledi. Arapları parça parça etti, iradesiz kıldı, birbiriyle çatışır hale getirdiler. Kürdistan'ı Kürtleri parçaladılar, devletlerin egemenliği altına koydular. Sürekli bütün devletlerle çatışan ve dolayısıyla zayıf düşeni kendilerine bağlı hale getirdikleri bir sistemi ortaya çıkardılar.

İran ve Türkiye'ye dayalı bir denge oluşturdular. Neye göre ya da hangi amaca göre Ortadoğu'nun bugünün statükosu oluştu? O soruya bu cevaplar verilebilir. Zayıf düşürme bir etkendi. Sömürü bir etkendi. Hakimiyet bir etkendi. Tabii yönetebilmek için sürekli çeliştirip, çatıştırmak bir etkendi. Buna göre böldüler ve parçaladılar. Birçok devletçik ortaya çıkardılar, geliştirdiler. İran ve Türkiye müdahaleleri burada biraz daha da etkili oldu. Artık ona da biraz razı oldular. Çünkü Ekim Devrimi temelinde gelişen bir Sovyetler Birliği vardı, onun da karşısında ayakta kalabilmek için Türkiye ve İran ile de uzlaşmak durumunda kaldılar.

Ortadoğu statükosu küresel kapitalist hegemonya çıkarlarına göre kurulmuştur

Sonuçta bugüne kadar gelmiş siyasi statüko ortaya çıktı. Bunun Ortadoğu gerçeğini yansıtmadığı, tarihsel ve toplumsal bütünlüğünü parçaladığı, sorunlarını ağırlaştırdı, hiçbir sorununu çözmediği, Ortadoğu'da herkesi birbirine düşman ve çatışır hale getirdiği açıktır. Buna dayanarak Ortadoğu'yu sömürüyorlar ve yönetiyorlar. Bu, Ortadoğu'daki iç mücadele ile ortaya çıkmadı. Kapitalist paylaşım sonucu, emperyalist savaş sonucu, paylaşım gereği ortaya çıktı. Bunun için bu sistem küresel kapitalist hegemonyaya hizmet eden, onun çıkarlarına göre kurulmuş bir sistemdir, yabancı bir sistem, dış etkenlerin kurduğu bir sistemdir. İç dinamiklerin kurduğu bir sistem değildir. O nedenle de iç mücadelelerden çok bugün de Üçüncü Dünya Savaşı denen süreçteki çatışmalar Ortadoğu'daki siyasi olaylara yön veriyor, bu gayet açık ve anlaşılır bir durumdur. Öyle görmemiz gereklidir. Rusya da buna dahil oldu. 1925'ten itibaren Sovyetler Birliği anlayış değiştirdi, dünya devriminden vazgeçti. "Tek ülkede devrim" dedi ve kendine göre bir devletçi sistem tutturdu. Bunun üzerine anlaştılar. Giderek Sovyetler Birliği de Ortadoğu'daki olaylara dahil oldu.

Birinci Dünya Savaşı Ortadoğu'nun batısında gerçekleşen savaştı. İkinci Dünya Savaşı ise doğusunda gerçekleşen savaş oldu. Evet çatışanlar Almanya-İngiltere önderlikleriydiler. Avrupa'yı dünyayı savaş alanı haline getirdiler de fakat ele geçirilmek istenen, paylaşılmak istenen yer neresiydi? Birinci Dünya Savaşı'nda Avrupa'dan, Balkanlar'dan, Anadolu, Mezopotamya'dan Hindistan'a gidişti. İkinci Dünya Savaşı'nda Bulgaristan'dan, Romanya'dan, Kuzey Karadeniz'den, Kafkasya'dan, İran'dan Hindistan'a gidişti. Ortadoğu'nun doğu hattıydı. Dikkat edilirse savaş aynı alanlar üzerindedir, aynı amaçladır. Enerji kaynakları ve yollarının ele geçirilmesi dedik. Onu ifade ediyor. Dolayısıyla Almanya'nın ikinci saldırısını bu sefer Karadeniz'in kuzeyinde kırdılar. Birinci Dünya Savaşı'nda Rusya'da Ekim Devrimi'nin olması Birinci Dünya Savaşı'nın sona erdirmesinde önemli bir rol oynamıştı, onun yarattığı korku, savaşı sona erdirmeye götürmüştü. Bir de Almanya-Osmanlı ittifakı yenilgiye uğradı. İkinci Dünya Savaşı'nda da Sovyetler Birliği, Alman saldırısını kırmada büyük rol oynadı. Çünkü kendi egemenliğine son vermeyi öngörüyordu. Bu bir faşist Hitler stratejisiydi. Birinci Dünya Savaşı'ndaki zeminin doğuya kaydırılması amaçlıydı. Sovyetler Birliğine karşı, komünizme karşı savaş adı altında tüm Batı kapitalizminin desteğini almak, dolayısıyla İngiliz liderliğini daha savaş içerisinde ideolojik duruşla ele geçirmeyi hedefledi, o nedenle yönünü doğuya kaydırdı. Yoksa eski hat üzerinden o da savaş yürütebilirdi. Kendisini lider kılmak istiyor ve bu temelde kendisini etkili kılabilmesi için eski hat yarar getirici değildi. Daha Sovyetler Birliği'yle, komünizmle karşı karşıya gelmek sadece askeri-siyasi değil, ideolojik olarak da Batı kapitalizminin liderliğini doğrudan üstlenmiş olmayı ifade etti. Daha savaş içerisinde askeri başarı kazanmadan ideolojik duruşla Hitler faşizmi zafer kazanmak istedi. Fakat başaramadı. O hatta da büyük çatışmalar oldu. İkinci kez yenildi. Bu sefer yeniden Birinci Dünya Savaşı'ndaki ittifaka Rusya, Sovyetler Birliği olarak katılmış oldu.

Üçüncü Dünya Savaşı denen süreçteki çatışmalar Ortadoğu'daki siyasi olaylara yön veriyor, bu gayet açık ve anlaşılır bir durumdur. Giderek Rusya da buna dahil oldu. 1925'ten itibaren Sovyetler Birliği ile de anlaştılar. Ama Sovyetler Birliği anlayış değiştirdi ve anlaştılar. Dünya devriminden vazgeçti ve "Tek ülkede devrim" dedi ve kendine göre bir devletçi sistem tutturdu. Bunun üzerine anlaştılar. Giderek Sovyetler Birliği de Ortadoğu'daki olaylara dahil oldu.

Amerika gelişti, İngiltere ve Fransa'nın zayıflaması, ABD liderliğini ortaya çıkardı. Savaş içerisinde diğer güçlerin daha çok yıpranması ABD'yi askeri ve ekonomik bakımdan da geliştirdi. Küreselleşmede ileri düzeye gitti ve ABD bütün dünyaya hükmedebilir hale geldi. Kapitalist modernite sistemi aslında İngiltere ile uyum halinde ABD'nin ekonomik, ideolojik liderliğiyle kendisini yeniden yapılandırdı. Birleşmiş Miletler, NATO gibi kurumlaşmalara gittiler.

Hitler yenilgisinden sonra savaş 'Soğuk savaş' şeklinde devam etti

Hitler faşizminin yenilmesi ardından savaş sürdü. Buna da "Soğuk Savaş" denildi. Bu savaş, ideolojik, psikolojik aslında istihbarat savaşıydı, ekonomik savaştı. Gerçekten de bir biçimde dünya savaşı devam etti. Fakat kapitalist sistemin içindeki savaş farklıydı. Daha sonraki süreç biliniyor. Kapitalizm, Batı sistemi kendisini yenilemek istedi. İdeolojik, siyasi, ekonomik, ittifaklar olarak da yenilemek istedi. Sovyetler Birliği İkinci Dünya Savaşı'nda yarattığı gelişmeler sonucunda reel sosyalizm Doğu Avrupa'da, Çin Devrimi'yle, Asya'da, yine Küba'ya kadar geniş bir yayılma alanı buldu. İki kutuplu dünya ve çatışma 90'na kadar yaşandı. Birinci Dünya Savaşı'nda Ortadoğu'nun batısı ağır çatışma alanı oldu. İkinci Dünya Savaşı'nda Ortadoğu'nun doğusu benzer biçimdeydi ama çok fazla çatışma alanı olmadı. Çatışmalar Karadeniz'in kuzeyinde yaşandı. Ortadoğu'ya savaşın inmesine Sovyetler Birliği izin vermedi, orayı arka cephe olarak donattılar. ABD-İngiltere-Rusya, İran, Kafkasya, Sovyetler Birliği dayanışması içerisinde faşizmin söz konusu planını boşa çıkartmak için büyük bir mevzilenme ortaya çıkardılar. Savaş ardından söz konusu sistem yeniden oluştu, Ortadoğu'da çok büyük bir değişikliğe yol açmadı. Ortadoğu'da yol açacağı değişiklikler neler olabilirdi? Bir; Azerbaycan'da ve Rojhilat Kürdistan'da gelişme olabilirdi. O yönlü kıpırdanmalar oldu, fakat dünya sisteminin yeniden şekillenmesi ve İran'ın Şahlık etrafında birliğinin geliştirilmesinde ABD ve Sovyetlerin ortak çıkar görmeleri, İran'da demokratikleşmeyi hatta parçalanmayı getirebilecek olayların önünü kesti. Şahlık yeniden oluşturuldu. Öyle bir durum bütün tarafların çıkarlarına uygun geldi.

Ekim Devrimi'yle Rusya, Ortadoğu'nun paylaşılmasından çekilmiş olsa da İkinci Dünya Savaşı ardından gelişen bu ideolojik-politik hareketler ulus devlet milliyetçilikleri devrimleri temelinde Sovyetler Birliği'nin ideolojik, siyasi, ekonomik, askeri etkinliğini geliştirdi. ABD, İngiltere, Fransa blokuna karşı mücadele eden güçler olarak Nasırcılık, Baasçılık, Filistin Devrimi de müttefik olarak Sovyetler Birliği'ne dayandı. Bu da Sovyetler Birliği'ni daha güçlü kıldı. Arap sahasında belli gelişmelere yol açtı.

Diğeri Türkiye'de çok partililik diye kısmi değişiklik oldu. Arap sahasında bazı gelişmeler oldu. Arap milliyetçiliği gündeme geldi. O zamana kadar çok etkili değildi. Mevcut ulus devletleşmeye de dayalı olarak özellikle ordu içerisinde subaylara dayalı Arap milliyetçiliğinin gelişimi yaşandı. Mısır'da, Irak'ta, Suriye'de Libya'ya kadar; Nasırcılık, Baasçılık ortaya çıktı. Dünyadaki ideolojik gelişmelerden etkilenen, onları kendilerine taşımak isteyen radikal milliyetçilik öne çıktı. Egemen aşiretçi veya dinci meliklerin oluşumuna karşı daha modern ulusalcı eğilimlerdi. Dünyadaki ulusal kurtuluş hareketleriyle de bir biçimde uyumluydu. Arap sahasına düşen yanıydı. Birinci Dünya Savaşı'nda dış güçlerin bölmesi karşısında bir Arap iradesinin yeniden canlanmasıydı. Türkiye ve İran karşısında ikinci sınıf konumuna düşürülmüş olan Arap toplumunun kendini yeniden İslam Devrimi'nin ve tarihsel iktidar ve devlet gelişiminin gücüne uygun olarak da ayağa kaldırmasıydı. Bütün bunlar radikal Arap milliyetçiliğini öne çıkardı. Daha çok asker elit kesime dayandı. Dolayısıyla bu, melik düzenine karşı krallıklara karşı gelişti, kralları destekleyen İngiltere, ABD, Fransa sistemiyle çelişti, Sovyetler Birliği ile dost ve müttefik oldu. Bu da Sovyetler Birliği'nin etkisinin Ortadoğu'da gelişmesine yol açtı. Ekim Devrimi'yle Rusya, Ortadoğu'nun paylaşılmasından çekilmiş olsa da İkinci Dünya Savaşı ardından gelişen bu ideolojik-politik hareketler ulus devlet milliyetçilikleri devrimleri temelinde Sovyetler Birliği'nin ideolojik, siyasi, ekonomik, askeri etkinliğini geliştirdi. ABD, İngiltere, Fransa blokuna karşı mücadele eden güçler olarak Nasırcılık, Baasçılık, Filistin Devrimi de müttefik olarak Sovyetler Birliği'ne dayandı. Bu da Sovyetler Birliği'ni daha güçlü kıldı. Arap sahasında belli gelişmelere yol açtı. Ulus devletlerin Arap milliyetçilikleriyle birleşerek daha da katılaşması, diktatörleşmesini ortaya çıkardı. Mısır şahsında da en somut ve bariz olarak Irak'ta Saddam Hüseyin şahsında bu diktatörlükler açığa çıktılar, önemli bir karakter kazandılar. İkinci Dünya Savaşı ardından Ortadoğu'daki değişiklikler bu şekilde yaşandı. Savaşın Ortadoğu'ya yansımaları bu düzeyde kaldı.

Bu durumun değişim süreci 1970'lerdir. Türkiye'deki demokratik devrim hareketleri önemli bir çıkış oldu ve sarstı. Buna karşı Türkiye 1971 ve 1980 askeri darbelerle faşist diktatörlüğe yöneldi. O önemli bir süreçti. Ortadoğu'daki siyasi yapılanma açısından yeni bir durumu ifade ediyordu.

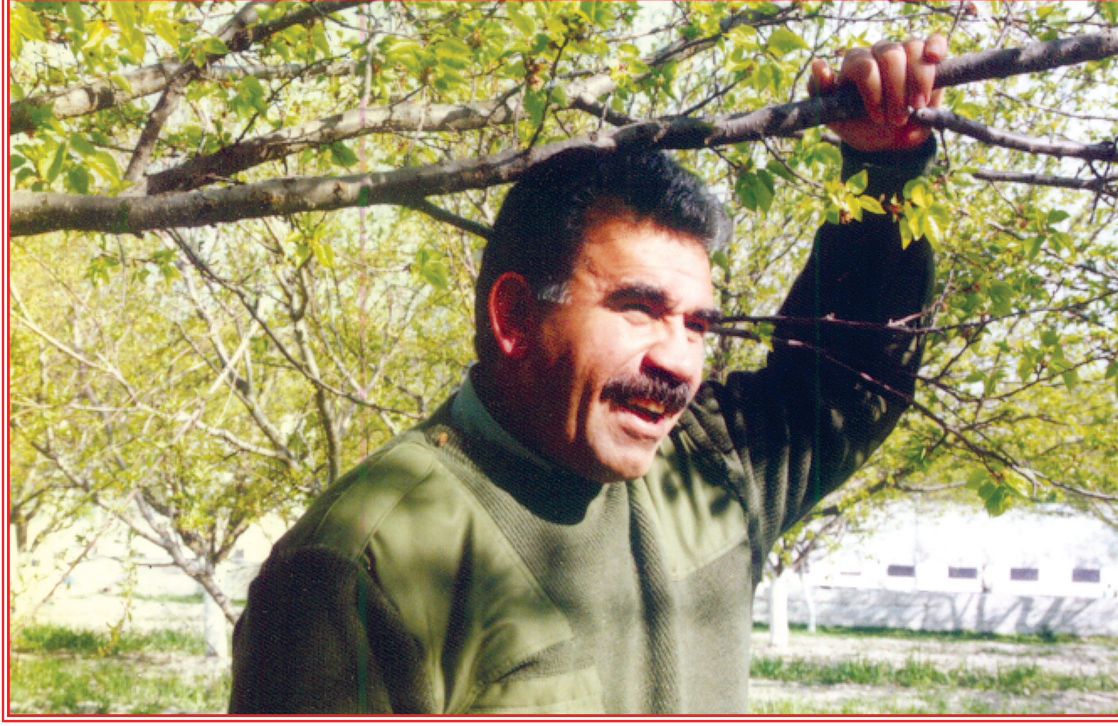
İran'da Şahlık 1979'da yıkıldı. İslam Devrimi adı altında bir devrim hareketi gerçekleşti. Çok büyük bir olaydı. Şahlığa dayalı İran, ABD ile işbirlikçilik içerisinde Ortadoğu'nun çok önemli bir gücüydü.

Diğeri ise Arap sahasındaki Sovyetler Birliği ile ilişkili radikal milliyetçi akımlar önemli bir dönüşüm yaşadılar. Radikal küçük burjuva milliyetçilikleri daha çok Sovyetler Birliği ile ittifak halinde olurken, bunun üzerinde sömürücü sınıfların palazlanması, ulus devlet diktatörlüklerinin gelişimi giderek Sovyetler Birliği'nden uzaklaşmayı, ABD ve Avrupa ile yeniden ilişkilenmeyi getirdi. Bu da İsrail ile ilişkiye geçmekti. Onların ön koşulları oydu, İsrail devletini ortaya çıkardılar, sermaye sisteminin Ortadoğu'daki kolu olarak, adresi olarak bu güçleri İsrail ile uzlaşmaya zorladılar. Mısır'dan, Suudi'den başlayarak böyle bir değişiklik Arap sahasında da yaşandı.

Devam edecek...

Rêber Apo'nun Bir Halkı Savunmak kitabından alınmıştır

Toplumsal ekolojiye dönüş

Ekolojinin kendisi de bir bilimdir. Toplumun çevreyle ilişkisini inceleyen bir bilim. Yeni olmasına rağmen, gittikçe tüm bilimlerle iç içe toplumla doğa çelişkisinin aşılmasını sağlamada öncü rol oynayacaktır. Sınırlı olarak gelişen çevre bilinci ekolojiyle devrimsel bir sıçrama yapacaktır. İlkel komünal toplumda doğayla bağ çocuğun anayla bağı gibiydi. Toplum doğayı canlı olarak algılıyor. Ona karşı olmamak, ondan ceza almamak dinin temel kuralı haline getirilmiştir. Doğa dini ilkel komünal toplumun dinidir. Toplumun oluşumunda doğal bir anormallik ve çelişki yoktur. Felsefenin kendisi insanı 'kendi farkına varan doğa' olarak tanımlar. İnsan özünde en gelişmiş doğa parçasıdır.

Toplumsal sistem krizi ile birlikte gittikçe derinleşen ekolojik krizin kökenlerini uygarlığın başlangıcında aramak en gerçekçi yoldur. Toplum içinde tahakkümden kaynaklanan insana yabancılaşmanın gelişmesinin doğaya yabancılaşmayı da beraberinde getirdiği, ikisinin bir iç içeliği yaşadıkları bilinmelidir. Toplum özünde ekolojik bir olgudur. Ekoloji ile kastedilen ise, toplum oluşumunun dayandığı fiziki ve biyolojik doğadır. Dünya gezegeninin fiziki oluşumuyla biyolojik oluşumu arasındaki ilişki her geçen gün daha çok aydınlanmaktadır. Bu, bilimin en çok başarılı olduğu alanlardan biridir. Yaşamın suda başlaması, oradan karaya yayılması, ilkel bitki ve hayvan türlerinden sınır koymakta zorluk çekilen bir çeşitlenmenin gelişmesi bilimsel olarak çözümlenebilmektedir. İnsan türünün dayanabileceği fiziki ve biyolojik çevre bu gelişmelerle bağlantılı olarak ortaya konulmaktadır. Bağlantı varsayımlarından birisi, insan türünün genelde canlılar, özelde hayvanlar alemindeki evrim zincirinin en son halkası olduğuna ilişkindir. Bundan çıkarılabilecek en başta gelen sonuç, insan türünün rastgele yaşayamayacağı, evrim zincirinin gereklerine bağlı kaldıkça kendini idame ettirebileceği gerçeğidir. Dayandığı evrim halkalarını tahrip etmesi halinde, biyolojik bütünün kaybolması ve bundan dolayı da türün kendini sürdürememe tehlikesiyle karşılaşması kaçınılmazdır. Doğadaki evrim bütünselliğinin sanıldığından daha fazla türlerin karşılıklı bağlılığına dayandığını bilim iyice tespit etmiştir. Karşılıklı bağlılık yitirildikçe evrim halkalarında büyük kopuşların doğacağı, bundan da çok sayıda türün devamı sorununun ortaya çıkacağı açıktır.

Bu bilimsel gerçeklik karşısında uygarlığın yarattığı sorun, eğer tedbir alınmazsa, kapının çoktan cehenneme aralandığıdır. Uygarlığın sorunu doğurmasının en temel nedeni dayandığı zorbalık ve cehalet, daha doğrusu yalancı olma zorunluluğu gerçeğidir. Hiyerarşi ve devlet oluşurken, sadece baskı ve zora dayanmakla varlığını kalıcı kılamaz. Olup bitenin gerçek hikâyesini gizlemek için riyakârlık, yalan kaçınılmazdır. İktidar hakimiyeti zihinsel hakimiyeti gerektirir. Zihinsellik ise gerçek dışılığı geçerli kıldığı sürece iktidarı güvenceye alabilir. İktidarın kaba güç yönü her zaman ince güç yönü olarak zihnin bu türünü canlı ve egemen kılacaktır. Zihniyetin bu tarz oluşumu doğaya yabancılaşmasının da temelini oluşturmaktadır. Toplumu var eden komünal bağı inkâr ettikçe ve bir sapma olarak gelişen hiyerarşik ve devletçi güçleri esas aldıkça, zihniyet durumu doğayla yaşam arasındaki bağın unutulmasına ve önemsiz kılınmasına açık hale gelecektir. Uygarlığın dayandığı bu zemin üzerindeki her yükseliş daha fazla doğadan kopma ve çevreyi tahrip olarak yansımasını bulacaktır. Uygarlık güçlerinin gözü artık doğal zorunlulukları görmeyecektir. Ne de olsa onları besleyen alt tabaka kendilerine her şeyi hazır sunmaktadır.

Bilimsel zihniyet ancak doğal güçlerin doğru objektif tanınmasıyla gelişebilir

Kutsal kitaplardaki tanrısallık-cennet ütopyaları ilk uygarlık güçleri olan Sümerlerin mitolojileri olarak bu gerçeklik üzerinde uydurulmuş, temel zihniyet kalıpları olarak çocukluk çağındaki insan zihniyetine kazınmıştır. Tanrı-cennet soyut doğa varlıklarıdır. Daha doğrusu, gerçek doğanın yerine iktidarın yükselen güçlerinin sahte dünya tasarımlarıdır. Özü de şudur: "Tanrılaşan biz cennette yaşarız." İkinci versiyon, "Tanrı gölgesi sultanlar cennetteki gibi yaşar." Üçüncü versiyon, "Sömüren insan cennet misali yaşar". Topluma egemen zihniyet kalıpları olarak tanrısal yüce gerçekler biçiminde sunulan bu anlayışlar artık 'doğa anayı' unutacaklardır. Daha da ileri giderek, 'vahşi doğa, kör doğa, boyun eğdirilmesi gereken doğa' varsayımlarıyla doğayla ilişkiyi büyük bir yabacılaşmaya iteceklerdir. İktidar gücünün zorbalık ve yalan ürünü olan bu birikimleriyle anti-doğasal bir yaşamı mümkün kılması ekolojik sorunların temelidir. Yaşamdaki doğanın rolünü inkâr ettikçe, bunun yerine sahte dinsel figürler, yaratanlar yerleştirdikçe doğaya 'kör güç' denebilecektir. Bu zihniyetin özellikle günümüze kadarki etkinliği bilimsel zihniyetin gelişmemesinin de temel nedenidir. Bilimsel zihniyet ancak doğal güçlerin doğru objektif tanınmasıyla gelişebilir. Her şeyi tanrıya, cinlere havale eden bir inanç sistemi, doğa gibi harika bir örüntüye asla anlam veremeyecektir. Tüm fiziki ve biyolojik doğanın soyut bir kavram olarak tanrı tarafından yaratıldığında ısrar ederek bilimsellikten sıyrılacaktır.

Çok iyi gördük ki, bu soyut tanrı yükselen ilk sömürücü tabakanın kendini meşrulaştırmasına ilişkin bir zihniyet yaratımıdır. Tehlikesi sadece kul-kölelerini kendine bağlamakla sınırlı kalmaması, aynı zamanda gerçeklikten koparmasıdır. İnsan zihninin doğa ile doğru bağını kesiyor, doğaya ve kendisine yabancılaştırıyor. Eskinin doğa anası yerini zalim doğaya bırakıyor. Hem de gerçek zalimler tarafından. Bu zihniyetin tarih içindeki duraklarını gözlediğimizde dehşete kapılmamak elde değil. Roma İmparatorluğu'nda insanların yırtıcı hayvanlarla karşılaştırılmaları bunun ürünüdür. İnsanın tüm bitkiler ve hayvanlar dünyasından ilgisini giderek koparmaya, karanlıklaştırmaya gitmenin iktidar gücünün bu zalim uygulamalarıyla bağı vardır. Daha doğrusu, insanla hayvanı böylesine birbirine kırdırmak özünde doğadan yabancılaşmayı simgelemektedir. Ortaçağ feodalizminde yeryüzü artık bir an önce terk edilmesi gereken bir handır. Hatta insanı kendine bağlayan, günaha sokan kirli bir mekandır. Tanrının yüceliği karşısında doğa ne olabilir ki! Bir an önce doğayı, dünyayı terk etmek mümince bir hedef olmuştur. Fakat üst tabakadaki cennetvari yaşam ise binbir cümbüşle devam edecektir. Büyük zihniyet sapkınlığı derken bu falsifikasyonu (çarpıtmayı) kastediyoruz. Ortadoğu toplumlarının geriliğinin temelinde binlerce yıllık bu zihniyet sapkınlığı yatmaktadır.

Ekolojinin kendisi de bir bilimdir

Rönesans özünde doğayla kopan zihniyet bağının yeniden kurulmasıdır. Rönesans zihniyet devrimini doğanın canlılığı, üretkenliği ve kutsallığı üzerinde geliştirdi. Ne varsa doğada var inancını esas aldı. Sanatla doğanın güzelliklerini daha iyi yansıttı. Bilimsel yaklaşımla doğa sınırlarının kapısını araladı. İnsanı temel alarak tüm gerçekliğiyle tanınmasını bilim ve sanatın görevlerinden saydı. Yeniçağ bu zihniyet değişikliği doğurdu. Sanıldığının aksine, kapitalist toplum bu sürecin doğal sonucu olmayıp saptırıcı ve geriletici bir rol oynadı. Geliştirilen insan sömürü yöntemlerini doğanın istismarıyla birlikte yürüttü. İnsana hakimiyet doğaya hakimiyetle bütünleşti. Kapitalist sistem tarihte doğa üzerine en yoğun saldırıyı başlattı. Doğanın hiçbir kutsallığını, canlılığını ve dengesini düşünmeden istismar edilmesini devrimci rolü olarak kavradı. Daha önceki zihniyetlerde çarpık da olsa yer eden kutsallığı tümüyle dışladı. Hiçbir korku ve endişe duymadan doğa üzerinde tasarrufta bulunmayı hak belledi.

Sonuçta toplumsal krizle çevre krizi birleşti. Sistemin özü nasıl toplumsal krizi kaos aralığına taşıdıysa, çevrenin yaşadığı felaketler de yaşam için S.O.S tehlikesi vermeye başladı. Kanser gibi büyüyen kentler, kirlenen hava, delinen ozon tabakası, hayvan ve bitki türlerindeki ivmeli azalış, orman tahribi, akarsu kirliliği, her tarafta birikmiş çöp dağları, kirli atıklarla bulanmamış suyun kalmaması, anormal nüfus artışı artık doğayı da kaosla birlikte isyana yöneltti. Gezegenimizin ne kadar kent, insan, fabrika, ulaşım aracı, sentetik madde, kirli hava ve su kaldıracağı hesaplanmadan, azami kâr peşinde gözü kara bir gidiş vardır. Bu olumsuz gelişmeler bir kader değildir; bilim ve tekniğin iktidarın elinde dengesiz kullanımının sonucudur. Süreçten bilim ve tekniği sorumlu tutmak yanlıştır. Bilim ve teknik kendi başına değil, toplumun sistem güçlerinin niteliğine göre rol oynar. Doğayı batırdıkları gibi daha da iyileştirebilirler. Sorun tamamen toplumsaldır. Bilim ve teknik düzeyi ile insanların ezici çoğunluğunun yaşam standartları arasında büyük bir çelişki vardır. Tamamen bilim ve tekniğe hükmeden bir azınlığın çıkarından ötürü bu durum doğmaktadır. Demokratik, özgürlükçü toplum sisteminde bilim ve tekniğin oynayacağı rol ekolojiktir.

Ekolojinin kendisi de bir bilimdir. Toplumun çevreyle ilişkisini inceleyen bir bilim. Yeni olmasına rağmen, gittikçe tüm bilimlerle iç içe toplumla doğa çelişkisinin aşılmasını sağlamada öncü rol oynayacaktır. Sınırlı olarak gelişen çevre bilinci ekolojiyle devrimsel bir sıçrama yapacaktır. İlkel komünal toplumda doğayla bağ çocuğun anayla bağı gibiydi. Toplum doğayı canlı olarak algılıyor. Ona karşı olmamak, ondan ceza almamak dinin temel kuralı haline getirilmiştir. Doğa dini ilkel komünal toplumun dinidir. Toplumun oluşumunda doğal bir anormallik ve çelişki yoktur. Felsefenin kendisi insanı 'kendi farkına varan doğa' olarak tanımlar. İnsan özünde en gelişmiş doğa parçasıdır.

Ekolojik yaşamın pratik sorunları da oldukça günceldir

Bu en gelişmiş doğa parçasını doğayla çeliştiren toplumsal sistemin doğa dışılığı, anormalliği böylelikle ortaya çıkmaktadır. Doğayla adeta bir bayram coşkusuyla -Bayramlar zaten doğayla coşkun verimli birliğin yansımasıdır- bütünleşen insanı doğanın başına bela haline getirmek, herhalde o toplumsal sistemin ne kadar belalı olduğunu kanıtlar.

Doğal çevreyle bütünlük sadece ekonomik ve sosyal içerikli değildir. Felsefi olarak da doğayı kavramak vazgeçilmez bir tutkudur. Aslında bu karşılıklıdır. Doğa insanlaşarak büyük merakını ve yaratım gücünü kanıtlarken, insan da doğayı -Sümerlerin özgürlüğü (amargi) anaya (doğaya) dönüş olarak anlamaları düşündürücüdür- kavrayarak kendi farkına varmaktadır. İkisi arasında âşık-maşûk ilişkisi vardır. Bu büyük bir aşk serüvenidir. Bozmak, ayırmak herhalde dinî tabirle en büyük günahtır. Çünkü ondan daha değerli bir anlam gücü yaratılamaz. Konuyla ilintililik anlamında kadın kanamasını hem doğayla ayrı düşüşün, hem de ondan gelişin bir işareti olarak yorumlamamızın çarpıcı anlamı bir kez daha kendini hissettiriyor. Kadının doğallığı doğaya yakın-

lığından ileri gelmektedir. Sırlı çekiciliği de anlamını bu gerçeklikte bulur.

Doğayla bütünleştirmeyen hiçbir toplum sisteminin rasyonelliği ve ahlakiliği savunulamaz. Doğal çevreyle en çok çeliştiren sistemin rasyonelite açısından ve ahlaki olarak da aşılması bu nedenledir. Kapitalist toplum sisteminin yaşadığı kaosla çevre felaketi arasındaki ilişki bu kısa tanımlamadan da anlaşıldığı gibi diyalektiktir. Ancak sistemden çıkış doğayla olan köklü çelişkileri aştırabilir. Yalnız başına çevrecilik hareketleriyle çözümleyici olunamayacağı çelişkinin karakterinden ileri gelmektedir. Diğer yandan ekolojik bir toplum ahlaki dönüşüm de gerektirir. Kapitalizmin anti-ahlakiliği ancak ekolojik yaklaşımla aşılabilir. Ahlak-vicdan ilişkisi empatik ve sempatik bir ruhsallığı gerektirir. Bu ise yetkin bir ekolojik donanımla anlam bulduğunda değer taşır. Ekoloji doğayla dostluktur, doğal dine inanıştır. Bu yönüyle doğal organik toplumla yeniden ve uyanmış bilinçle bütünleşmeyi ifade eder.

Ekolojik bilinç temel ideolojik bir bilinçtir

Ekolojik yaşamın pratik sorunları da oldukça günceldir. Doğal çevre felaketlerini durdurmak için kurulmuş çok sayıda örgütlenmeyi derinleştirmek, demokratik toplumun ayrılmaz bir parçası kılmak, yine feminist ve özgürlükçü kadın hareketiyle dayanışma içinde olmak eylemlilik görevleridir. Çevreye ilişkin bilinçlenme ve örgütlenmeyi yoğunlaştırmak demokratikleşmenin en temel faaliyetlerinden birisidir. Bir dönemlerin yoğun sınıf ve ulus bilinci gibi yoğun demokrasi ve çevre bilinci kampanyalarını düzenlemek durumundayız. Hayvan haklarından tutalım ormanları koruma ve doğayı yeniden hızla ormanlaştırmaya kadar doğru bir eylemlilik toplumsal eylemliliğin vazgeçilmez bir parçası olmalıdır. Biyolojik duyarlılığı olmayanın toplumsal duyarlılığı sakattır. Gerçek ve anlamlı olan duyarlılık ikisi arasındaki bağı görmekten geçer. Önümüzdeki dönemler çıplak hale getirilmiş doğanın büyük bir orman ve diğer bitki örtüsüne ve hayvanlarına kavuşması için verilmesi gereken büyük mücadelelere tanık olacaktır, tanık olmalıdır. Adeta ormanlaştırma şansını vermek gerekecektir. "En büyük yurtseverlik ağaçlandırmak ve ormanlaştırmaktan geçer" sloganı herhalde en değerli sloganlardan biri olacaktır. Hayvanları sevip korumayanın insanları koruyup sevemeyeceği daha iyi anlaşılacaktır. Hayvanlar ve bitkilerin insana emanet olduğu kavrandıkça, insanın değeri bir kat daha artacaktır.

Ekolojik bilinçten yoksun bir toplumsal bilinçlilik, reel sosyalizm olgusunda da görüldüğü gibi çözülmek ve yozlaşmaktan kurtulamaz. Ekolojik bilinç temel ideolojik bir bilinçtir. Felsefeyle ahlakın sınırları arasındaki köprü gibidir. Çağdaş krizden kurtarıcı politika ancak ekolojik olduğunda doğru bir toplumsal sistemliliğe götürebilir. Kadın özgürlük probleminde olduğu gibi ekolojik sorunların çözümünde de bu denli gecikmiş ve yanlışlıklarla dolu yaşamın altında ataerkil-devletçi iktidar anlayışının temel bir rolü vardır. Ekolojiyi ve feminizmi geliştirdikçe, ataerkil-devletçi sistemin tüm dengeleri bozulmaktadır. Gerçek bir demokrasi ve sosyalizm mücadelesi ancak kadın özgürlüğü ve çevrenin kurtuluşu amaçlandığında bütünlük kazanabilir. Ancak böylesine bütünleşmiş yeni bir toplumsal sistem mücadelesi güncel kaostan çıkışın en anlamlı biçimlerinden biri olabilir.

Kapitalist sistem küreselciliği 1989'da reel sosyalist sistemin iç nedenlerle çözülmesiyle birlikte üçüncü büyük krizkaos sürecine iyice girmiş durumdadır. Sistem ABD öncülüğünde bir 'kaos imparatorluğuyla' iktidarını sürdürmeye çalışmaktadır. ABD'nin kaos imparatorluğu Roma İmparatorluğu'nun çözülüş sürecine benzer bir durumu yaşamaktadır. Fakat kapitalist sistemin iyice bilinmesi gereken tüm farklılıklarıyla. ABD hegemonyasından çekinen AB ülkeleri, sınırlı bir insan hakları ve demokrasi argümanıyla direnç tutturmaya, geleneksel cumhuriyet ve demokrasilerini ve ulusal devletlerini korumaya çalışmaktadır. Ulus-devletin kapitalist küreselciliğe engel olan konumu AB'yi ulusötesi zayıf bir siyasi birlik halinde tutmaya zorlamaktadır. Pasifik'te güçlenen Çin ve Japonya öncülüğünde üçüncü bir küresel odağın tutturulması yakın süreçte pek olası görülmemektedir. Bu tip ülkelere Rusya, Brezilya vb. ülkeler de katılarak daha çok ulus-devletlerini korumayı esas almak durumundadır. Dünyanın diğer çok sayıdaki ülke, ulus ve devlet grubu 1945'ler sonrasının ABD-Sovyetler dengesine dayalı ulus-devlet modellerini yaşatmada büyük zorluklar çekerken, daha çok ABD'nin kaos imparatorluğu çerçevesinde küçülerek, daralarak, kısmen veya tamamen parçalanarak yeniden yapılanmayla karşı karşıyadır. Ortadoğu, Balkanlar ve Kafkaslar başta olmak üzere birçok bölgede bu süreç yoğun yaşanmaktadır.

Porto Allegre Toplantıları kaosu kavrayıp aşacak yetenekten uzaktır

Bir anlamda üçüncü küresel savaş da diyebileceğimiz kaos imparatorluğu sadece askeri ve siyasi yöntemlerle değil, ondan daha yoğun ve belirleyici olarak küresel ekonomik şirketler ve medyatik kuruluşlarla yönetilmektedir. Dünya çapında ekonomik ve medyatik şirketler toplumları midesel ve zihinsel açlık içinde tutarak diledikleri gibi yönlendirmekte ve kullanmakta zorluk çekmemektedir. Bilimsel-teknolojik egemenliklerini de devreye sokarak, kapitalist toplum sistemini kaostan ya daha çok güçlendirerek, bu olmazsa az hasarla, ya da yeniden yapılandırmalarla kurtarmaya çalışmaktadır. Kaosta sistemin yönlendirilmesi, korunması ve kısmi değişimlerle sürdürülmesi eski dönem yaklaşım ve yöntemleriyle olmaz. ABD'nin yöneldiği yeni stratejik ve taktik yaklaşım ve uygulamaları kaos sürecinin özellikleriyle değerlendirmek daha gerçekçi olacaktır.

Buna karşılık halkların tarih boyunca sergiledikleri daha çok komünal demokratik duruş tarzı, kendini kaosu aşabilecek teorik ve taktik yenilemelerle güçlendirmek durumundadır. Eski dönemlerin reel sosyalizmi doğuran 'sol' anlayışlarla daha yakın dönemlerdeki 'yeni sol', 'ekoloji' ve 'feminist' hareketleri ve Porto Allegre Toplantıları kaosu kavrayıp aşacak yetenekten uzaktır. Bu hareketleri de yadsımadan, küresel bir 'demokratik, kadın özgürlükçü ve ekolojik toplum' için genel teorik perspektiflerle yerel özgün taktikler üzerinde yoğun bir tartışma ve çözüm tarzlarına şiddetle ihtiyaç vardır. Bunu yaparken eskinin ya 'devletleri yıkarak ya da ele geçirerek' iktidar ve çözüm olmaya odaklı teorik ve taktik yaklaşımlarına 'elveda' demek temel koşullardan başta gelenidir. Devlet odaklı zihniyet ve kurtuluşçu-kalkınmacı yöntemler terk edilmedikçe, reel sosyalizm olayında da görüldüğü gibi kapitalist sisteme en kötüsünden hizmet etme durumuna düşmekten kurtuluş olamayacaktır. Yine eskinin ülke, ulus, sınıf ve din biçimindeki genelleştirici, soyut, ideolojik yanı ağır basan kavramlar temelinde devlet, sosyalizm, ulus, vatanın ve dinin kurtuluşu gibi slogan ve programlarla kitleleri ayaklandırarak, savaşlar düzenleyerek halkların gerçek özgürlük ve eşitlik taleplerine yanıt verilemez. Verilse bile sonuçta kapitalist sistem içinde erimekten ve onu daha da güçlendirmekten öteye rol oynayamaz.

Kaos toplumunu aşarken bilim ve sanat en çok dayanacağımız zihniyet temelleridir

Her şey küresel kapitalizmin yeni aşamasında halklar ve bu halkları teşkil eden tüm grupların öz kimliğine ve kültürüne dayalı bilinç ve iradelerini ortaya çıkarıp yerel ve ulus-ötesi çözümleri araştırmak, örgütlemek ve eyleme geçirmekten geçer. Yerel yönetimlerin temel organları olarak demokratik belediyecilik hareketinden köy ve mahalle komünlerine, kooperatiflerden geniş sivil toplum örgütlenmelerine, insan haklarından çocuk ve hayvan haklarına, kadın özgürlüğünden ekolojik örgütlenmeye ve gençliğin öncü örgütlenmesine kadar geniş bir toplumsal ağ halindeki demokratik toplum örgütlenmesini geliştirmek vazgeçilmezdir. Bu tip demokratik toplumun ideolojik, teorik ve yönetsel koordinatörü olarak demokratik siyaset odaklı siyasi partilerin oluşturulması da hayatidir. Demokratik parti ve ittifaklar geliştirilmeden demokratik toplumun oluşturulması beyhudedir. Demokratik toplum ve siyaset odaklarının en üst ifadesi olarak 'halk kongreleriyle' taçlanma her halk grubu için kaçınılmaz temel bir görevdir. Devlet alternatifi olmayan, ama ona teslimiyeti de reddeden, gerektiğinde ilkeli bir uzlaşmaya açık 'halk kongreleri', günümüzün kaosunu aşarken temel alınması gereken demokratik organların başında gelmektedir. Halk kongreleri esas olarak demokratik toplumun siyasi, özsavunma, yasal, sosyal, ahlaki, ekonomik, bilimsel ve sanatsal ihtiyaçlarına uygun kurum, kural ve denetim görevlerini yerine getirmekle işlevsel kılınabilir.

Halkların temel sloganları özgür ulus ve vatan, demokrasinin en kapsamlı uygulanmasından geçen sosyalizm - yani hukuki olmayan, eşitsizlerin eşitliğine dayanan bir eşitlik anlayışı-, dinsel inançlara özgürlük ve devlet olmayan demokratik kongreler olarak sıralanabilir.

Küresel kapitalizmin elindeki dev ekonomik, askeri ve bilimsel imkanlar göz önünde bulundurularak demokratik her tür yasal eylemlilik, yasalar eşit uygulanmadığında ve zorbalık rejimi esas alındığında örgütlü ayaklanmalar ve özsavunmaya dayalı gerilla savaşları karşı koyma yöntemleri olarak değerlendirilebilir. Kapitalist toplum ahlakın yadsınması temelinde oluştuğundan, demokratik, kadın özgürlüklü ve ekolojik toplumu inşa ederken, teorik-etik ve pratik-ahlak olarak hareket etmek vazgeçilmez bir ilke ve tutumdur.

Kaos toplumunu aşarken bilim ve sanat en çok dayanacağımız zihniyet temelleridir. Üniversitelerden ilkokullara kadar dayatılan resmi eğitim öz ve biçim olarak birey, toplum ve çevreye yabancılaşmış devlet ve hiyerarşi güdümlü insan oluşturmayı esas aldığından, bu tip eğitim ve öğretim tuzaklarını ve aldatmacalarını aşıp, insanı ve toplumu tarihsel gerçekleriyle tanıştıran, anı özgür kılarak geleceğe taşıyan yeni bir bilim ve sanat anlayışı -paradigması- öncelikli olarak ve bir zihniyet devrimi esprisi içinde özümsenip yaşamsal kılınmalıdır. Yeni tip sosyal bilim akademileri, okulları ihtiyaçlar ölçüsünde yaygınlaştırılmalıdır.

Kapitalizmin küresel kaos imparatorluğuna karşı bu temelde 'halkların küresel demokratik uygarlığına' yönelmek, geçmiş direnme geleneklerine saygı kadar geleceğin her zamankinden daha demokratik özgür ve eşit dünyasına götürebilir.

■■■

Gezegenimizin ne kadar kent, insan, fabrika, ulaşım aracı, sentetik madde, kirli hava ve su kaldıracağı hesaplanmadan, azami kâr peşinde gözü kara bir gidiş vardır. Bu olumsuz gelişmeler bir kader değildir; bilim ve tekniğin iktidarın elinde dengesiz kullanımının sonucudur. Süreçten bilim ve tekniği sorumlu tutmak yanlıştır. Bilim ve teknik kendi başına değil, toplumun sistem güçlerinin niteliğine göre rol oynar. Doğayı batırdıkları gibi daha da iyileştirebilirler. Sorun tamamen toplumsaldır. Bilim ve teknik düzeyi ile insanların ezici çoğunluğunun yaşam standartları arasında büyük bir çelişki vardır. Tamamen bilim ve tekniğe hükmeden bir azınlığın çıkarından ötürü bu durum doğmaktadır. Demokratik, özgürlükçü toplum sisteminde bilim ve tekniğin oynayacağı rol ekolojiktir.

Tüm toplumsal sorunların kaynağı kadın özgürlük sorunudur

Elif Ronahî

Tekel ve tecavüz sistemi ilk saldırılarını, yalan, gasp ve sömürü düzenini kadının köleleştirilmesi, düşünsel, ruhsal, duygusal ve fiziksel tecavüzü üzerinden geliştirerek gerçekleştirmiştir. Kadının toplumsal yaşamın dışına itilmesi, iradi kırılmaya uğratılarak yaşamın egemen erkeğin tekeline alınması, yaşamın bozulması, anlam kaybına uğraması, tek renkliliğin hâkim kılınması ve özgürlüğün yitiminin başlangıcını oluşturmaktadır. Toplumsal sorunların başlangıç noktası da budur.

Toplumsal ve bununla bağlantılı olarak giderek çoğalan ve katmerleşerek büyüyen ekolojik sorunları ele alırken, elbette ki bunları özgürlük sorunundan bağımsız olarak ele almak mümkün değildir. Özellikle içinde bulunduğumuz çağ olan 21. yüzyılın bu ilk çeyreğinin büyük bölümünü geride bırakırken, hâkim sistem olarak kapitalist modernitenin tüm özgürlük söylemleri ve iddialarına rağmen özgürlük sorununun giderek daha fazla büyümesi, çelişkilerin daha da derinleşmesi, yaşanan toplumsal kör düğümlerin katlanarak çoğalması yaşanmaktadır. Tüm bunlar çok temel bir sorundan kaynağını almaktadır ve bu kaynağı doğru tespit ederek buna göre mücadele yol ve yöntemlerini belirlemek büyük önem taşımaktadır.

Kapitalizmin ortaya çıkışıyla birlikte toplumsal ve ekolojik sorunların daha fazla çoğaldığı, yeni boyutlar kazandığı bir gerçekliktir. Fakat kapitalizmin ve modernitesinin kendisini üzerinden oluşturduğu ve devamlılığını sağladığı tarihsel-toplumsal gerçekliğin de doğru tahlil edilerek ele alınması önem taşımaktadır. Sorunun doğru tespit edilişi ve tarihsel arka planıyla birlikte ele alınıp irdelenmesi, doğru kaynağa inmeyi de getirecektir. Nitekim Rêber Apo tarihsel toplumsal gerçekliği iki nehre benzeterek ele alıp irdelemekte, kapitalist moderniteyi de bu temelde değerlendirmektedir. Bu iki nehrin birini Demokratik Uygarlık diğerini ise devletçi veya merkezi uygarlık olarak ele almaktadır. Demokratik uygarlıktan koparak bir sapma biçiminde ortaya çıkan devletçi uygarlığın oluşumu ve gelişimiyle birlikte toplumsal sorunların da baş gösterdiğini, tarihe bu iki çizginin çatışma ve çelişkilerinin damga vurduğunu belirtmektedir. Kapitalist modernist sistem de tarihte yaşanılan sapmanın bir sonucu olarak ortaya çıkan devletçi uygarlık sisteminin son evresi olarak varlık bulmaktadır. Bu nedenle kapitalizmi ve onun modernitesini ele alırken, bu tarihsel toplumsal gerçeklikle bağlantılı ele almak gerekmektedir.

Günümüzde gittikçe derinleşen toplumsal ve ekolojik sorunlar kaynağını ataerkil zihniyetten almaktadır

Devletçi uygarlığın son evresi olarak kapitalist modernite çağında yaşanan sapma elbette ki giderek daha fazla derinleşmekte, toplumsal yarıklar çoğalmaktadır. Bunun sonucunda da toplumsal sorunlar daha fazla ağırlaşmakta, bir ur gibi büyüyen sistem toplumun akıl, ruh ve bedensel bütünlüğünü bozmakta, giderek daha hastalıklı bir hale sürüklemektedir. Sürüklenen toplum tam bir cendereye alınmakta, sistemin kâr ve sömürü çarkında ezilerek adeta bir posaya dönüştürülmektedir. Ahlaki ve politik toplum değerlerinin içi boşaltılmakta, toplum özyönetim anlayışından uzaklaştırılarak dejenere edilmekte, idari yapılanmalara mahkûm edilmekte, böylelikle iktidar mekanizmalarının birer dişlisi haline dönüştürülmektedir. Sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel, güvenlik, ekolojik vb.. alanlarda kıskaca alınarak toplum güçten düşürülmekte, tüm bu alanlarda özsavunmasını yapamaz konuma getirilmektedir. Binlerce yıldır bu konuda uygulanan yöntemler, geliştirilen politikalar, izlenen iktidarsal yollar kapitalist modernite çağında daha fazla dallanıp budaklanmakta, insanlık adeta bir uçurumun kenarına itilmektedir.

Elbette ki tüm bunların dayandığı, üzerinden kendisini inşa edip kurumlaştırdığı kaynak birdir ve aynı aklın bir sonucu olarak açığa çıkmaktadır. Bu kaynak, egemen erkek aklına dayalı ataerkil kurumlaşma ve bu kurumlaşmanın ete kemiğe bürünmüş hali olarak iktidarcı-devletçi yapılanma olmaktadır. Kapitalist modernite de egemen erkek aklının ürünü olan sistemin son evresini ifade etmektedir. Egemen erkek aklına dayalı olarak gelişim gösteren sistem, ilk çıkışını kadın ve onun toplumsallığından koparak yaşadığı sapma sonucunda gerçekleştirmiştir.

İnsanlık tarihini ele alıp irdelediğimizde ilk toplumsallaşmanın öncüsü, koruyucusu ve yapıcısının kadın olduğu gerçekliği çok çarpıcı bir şekilde açığa çıkmaktadır. Kadın öncülüğünde, kadın emeği, çabası, aklı, ruhu ve özüyle gelişim gösteren toplumsallık ve ilk toplumsal kurumlaşmalar, kadın öncülüklü toplumsallığın varlığını ortaya koymaktadır. Kadına dayalı toplumsallıkta tüm toplumun özgür düşünce ve iradeye dayalı eşit, adil, katılımcı, ortaklaşmacı, dayanışmacı ve paylaşımcı bir anlayışla yaşamı geliştirdiği, inşa ettiği bir toplumsal düzeninin hâkimiyeti söz konusudur. Aynı zamanda doğayla bir içiçelik ve ihtiyacı kadar doğadan yararlanma olduğu gibi, kadın ve doğanın özdeş tutulduğu bir felsefik yaklaşım hâkimdir. Ahlaki ve politik toplum olarak nitelendirdiğimiz toplumsallık da nitekim bu tarz bir toplumsallık olmaktadır. Demokratik Uygarlık olarak nitelendirilen toplumsallığın kendisidir de bu aynı zamanda. Dolayısıyla egemen erkekliğe dayalı olarak bir sapma şeklinde gelişen devletçi uygarlık, başlangıcından bu yana kadın karşıtlığı ve kadın özüne dayalı toplumsallık karşısında bir tahakküm sistemi olarak kendisini örgütlemiştir.

Tarihsel toplumsal gerçekliği bu çerçeveden ele alıp irdelediğimizde böylelikle tüm toplumsal ve bununla bağlantılı olarak gelişen ekolojik vb. sorunların kaynağını da daha doğru tespit etmek mümkün olmaktadır. Bu anlamıyla günümüz kapitalist modernite çağında gittikçe derinleşen, yaygınlaşan ve kangrenleşmeye doğru giden toplumsal ve ekolojik sorunlar kaynağını ataerkil zihniyetten ve onun etrafında örülmüş olan sistemsel yapılanmadan almaktadır. Bir ataerkil sistem olan merkezi uygarlığın son evresi olarak kapitalist modernite de, binlerce yıllık sistemin bir devamı ve kendisini büyütüp genişleterek süregelmesinin bir sonucu olarak bu aşamaya kadar getirebilmiştir.

Toplumsal sorunların başlangıç noktası kadının toplumsal yaşamın dışına itilmesidir

Her tür toplumsal ve ekolojik sorunun kapitalist sistemde daha fazla katlanarak büyümesi, kanserli bir hal alması en temelde kadın sorunuyla bağlantılıdır. Bu nedenle toplumsal ve ekolojik sorunları kadın sorunundan bağımsız ve kopuk ele almak, sorunun kaynağını doğru tespit edememek ve teşhisi doğru yapamamak, böylelikle de çözümünü de doğru gerçekleştirememek olacaktır. Bir sorunun doğru teşhisi, sorunu aşabilmenin ilk ve sağlam adımlarının atılmasını, çözüm yollarının doğru belirlenmesini getirecektir. Rêber Apo bu nedenle kendi paradigmasını Demokratik, Ekolojik ve Kadın Özgürlükçü Paradigma olarak tanımlamaktadır. Buna göre de toplumsal ve ekolojik sorunların çözümünün kadın özgürlüğünden geçtiğini belirtmekte, kapitalist modernitenin aşılabilmesi için geliştirilmesi gereken sistem olarak Demokratik Moderniteyi ortaya koyarken, bunu da en temelde bir kadın toplumsallığı olarak anlamlandırmaktadır.

Çünkü toplumsal sorun demek, kadın sorunu demektir. Kadın sorunu demek özgürlük sorunu demektir. Özgürlük sorunu demek, toplumun maddi ve manevi değerlerinden uzaklaşması, düşmesi, bunlara yabancılaşması, ahlaki ve politik değerlerin zayıflaması demektir. Toplumsal sorun demek; toplumun özünden, hakikatinden uzaklaşması, kendisini doğuran, oluşturan köke yabancılaşması demektir. Yine toplumsal akıl ve ruhtan uzaklaşması, toplumsal hafızanın zayıflatılması demektir. Bu da her türlü istismara, sömürüye, talana, gaspa, yalana, hırsızlamaya açık olmak demektir. Nitekim Rêber Apo, uygarlık sistemini bir tecavüz sistemi, bir tekel sistemi olarak nitelendirmektedir. Sistemin bir tecavüz ve tekel sistemi olarak örgütlenmesi, kendisini böylesi bir zihniyet ve ideoloji üzerinden kurumlaştırması, toplumun sürekli olarak her türlü tecavüze açık halde tutulması, tecavüze maruz bırakılması anlamına gelmektedir. Toplumun ahlaki dokusuna saldırmak, ahlaki ve politik dokusunu parçalamak, bölmek, zayıflatmak ve bunun üzerinden kendisini hâkim kılarak yaşayabilir kılmanın koşulu olmaktadır. Çoğulculuk, demokratik yapılanma yerine tekelleşmenin kendisini hâkim kılması toplumsal dokunun bozunuma uğramasını getirmektedir. Bu tekel ve tecavüz sistemi ilk saldırılarını, yalan, gasp ve sömürü düzenini kadının köleleştirilmesi, düşünsel, ruhsal, duygusal ve fiziksel tecavüzü üzerinden geliştirerek gerçekleştirmiştir. Kadının toplumsal yaşamın dışına itilmesi, iradi kırılmaya uğratılarak yaşamın egemen erkeğin tekeline alınması, yaşamın bozulması, anlam kaybına uğraması, tek renkliliğin hâkim kılınması ve özgürlüğün yitiminin başlangıcını oluşturmaktadır. Toplumsal sorunların baş-

langıç noktası da budur. Kapitalizm de bu tecavüz sisteminin en son temsilcisi ve evresi olarak varlığını sürdürmektedir. Üstelik uygarlık tarihinin hiçbir döneminde olmadığı kadar kadın köleliğini daha da derinleştirerek, kadını tam bir meta haline getirerek, tamamıyla bir krizli kimliğe dönüştürerek, genel olarak özgürlüğü çarpıtarak, her tür tecavüzü meşrulaştırarak, iktidarsal sistemi ve onun mekanizmalarını çok daha fazla kurumlaştırarak, sömürü düzenini en maksimum düzeye çıkartarak bunu gerçekleştirmektedir. Sahte özgürlük anlayışının geliştirilmesi ve toplumun temel özgürlük sorunlarının görünür kılınmasının engellenmesini de liberalizm ideolojisiyle gertirebilmiş halini ifade etmektedir. İdeolojik, politik, ekonomik ve askeri olarak kendisini hâkim kılan gerçek anlamıyla bir tekelcilik sistemidir. Bir ekonomik sistem olduğu iddiasında bulunurken aslında tam aksine ekonomi karşıtı, ekonominin gaspı ve talanı üzerinden toplumsal ekonomiyi en zayıf bir hale düşüren, kâr ve sermaye düzenine dayalı ekonomi düşmanı bir iktidar düzenidir. Rêber Apo bu nedenle en yalın ifadesiyle kapitalist sistemi "Ev hırsızı" olarak nitelendirmektedir. Kadının ve toplumsallığının ekonomisine, sistemine, yaşamına sızarak, ardından hırsızlayıp, gasp ederek kapitalist iktidar düzenin kurumlaştırılması gerçekleştirilmiştir. Rêber Apo'nun "Kapitalizm ekoiktidarın denetimi ve kontrolüne alınarak kâr ve sermaye odaklı yeniden üretim esas alınıp toplumsal dejenerasyon yaratılmıştır. Devlet ve iktidarın, buna bağlı olarak bürokrasi, militarizm vs sorunların bu denli büyümesi toplumun küçülmesi anlamına gelmektedir. Devlet ve iktidar büyüdükçe egemenlik sahaları, hiyerarşik ve bürokratik yapılanma da giderek büyümekte, toplum küçülmektedir. Bu da toplumu tam bir kaos ve kriz durumuna sürüklemektedir. Çünkü tüm toplumun kapitalistleştirilmesi, devletleştirilmesi mümkün değildir ve bunun yarattığı çelişki, çatışma ve sorunlar yaşanılan kriz ve kaosun giderek artmasına neden olmaktadır.

Ulus devletler kâr ve sermaye düzenlerinin düzeyine göre nüfus politikaları belirlemekte, nüfus politikalarının uygulandığı alan ise kadın bedeni olmaktadır. Bu temelde ya nüfusun çoğaltılması veya azaltılması kararları ve uygulamalarına gidilmekte, tüm bunlar ise kadının iradesi, istemi ve kararının dışında gerçekleştirilmektedir.

çekleştirmekte, aynı zamanda cinsiyetçilik, milliyetçilik, dincilik ve bilimcilikle bu ideoloji iyice yaygınlaştırılıp genelleştirilmektedir. Böylelikle de kadında ve toplumda özgür olduğu sanrısı yaratılarak, özgürlük ideallerinden ve arayışlarından uzaklaştırılmaktadır. Liberalizmle toplumun esas sorunlarının üstü örtülürken özgürlük ahlakından koparılmakta, böylelikle kapitalist modernitenin üç sacayağı kendisini toplumun her hücresine iyice yedirebilmektedir.

Ulus devlet ve endüstriyalizm üzerinden yükselen ve kendisini kurumlaştıran kapitalizm, bu anlamıyla her ne kadar kendisini merkezi uygarlığın diğer aşamalarından farklı bir sistem olarak lanse edip sunuyorsa da, özünde tecavüz sisteminin en derinleşmiş, zirveleşmiş ve en büyük tekelleşme sistemini ifade etmektedir. İktidarcı-devletçi sistemin tüm aşamalarına bakıldığında sosyal, ekonomik, siyasal, kültürel vb. tüm alanlarda kendisini tekelleşmeyle hâkim kılmıştır. Kapitalist modernite de bu sistemin son evresi olarak aynı zihniyet inşası ve yapılanmasına dayalı olarak kendisini sürdürmektedir. Her ne kadar kendisini tüm uygarlık sistemlerinden bağımsız, 'süreksiz ve biricik' olarak nitelendirip, öyle olduğu iddiasında olsa da ilk tekel ve tecavüz sisteminden, onun yapılanma biçimi, zihniyeti ve kurumlaşma tarzından bağımsız ve kopuk değildir. Bu anlamıyla kapitalizm, kadın toplumsallığına karşıtlık temelinde ortaya çıkan iktidar ve sermaye tekelinin günümüze ulaşmış en gelişkin ve örgütlü, en kurumsal ve toplumun her alanına en fazla sızmayı gerçekleşnomi değil, iktidardır" belirlemesi en fazla da bu gerçekliği ortaya koymaktadır. Ekonominin gerçek yaratıcısı ve oluşturucusu olan kadının ekonomi ve tüm toplumsal yaşam alanlarından binlerce yıl önce uzaklaştırılmasıyla gerçekleşen ilk ev hırsızlığına dayalı olarak gelişen iktidarsal düzen, kapitalist modernite sisteminde en örgütlü halini almıştır.

Kadın toplumsallığının alt edilmesi ve egemen erkekliğin hâkim sistem haline gelmesiyle baş gösteren iktidar ve devlet sorunu kapitalist moderniteyle birlikte tarihteki en katmerli halini almış, uygarlık sisteminin daha önceki süreçlerinde toplumun dışında ve üstünde örgütlenen iktidar ve devlet olgusu tüm topluma yayılmış, bir ağ gibi örgütlenerek toplumu sarmış ve iktidar adeta temel toplumsal amaca dönüştürülmüştür. Ulus devlet sistemiyle birlikte devletçi toplum zihniyeti ve anlayışı en üst düzeye çıkartılmış, toplum tamamıyla devlete bağımlı ve bağlı konuma getirilmiştir. Devletçiliğin ve devletli olmanın bu denli kutsandığı bir yaşam felsefesiyle bürokrasi de tırmandırılmış, olağanüstü bir hacim kazandırılmıştır. Toplumun doğal yapılanmasının ve özünün tamamıyla zıddı bir örgütlenme tarzı açığa çıkartılmıştır. Toplumun doğal ilişkilenme ve iş bölümüne dayalı örgütlülüğü adeta dumura uğratılmış, bürokratik yapılanma ve ilişki ağları hâkim hale getirilmiştir. Böylelikle de iktidar ve devlet zihniyetinin sızmadığı, kendisini hâkim kılmadığı neredeyse hiçbir ilişki biçimi ve alanı kalmamıştır. Toplumsal yaşam

Toplumsal sorunlar iktidar ve devlet sorununa bağlı olarak çoğalmakta, derinleşmektedir. Bu en fazla da toplumun temel harcı, bir arada tutan temel dokusu olan ahlaki yapısının bozulması, zayıflatılması ile bağlantılı olarak açığa çıkmaktadır. Toplumsal ahlak zayıfladıkça toplumsal sorunlar da çoğalmakta, ahlakın yerine konulan hukuk toplumsal değerleri ve dokuyu korumaktan uzak, iktidar, devlet ve sömürü tekellerinin bir hâkimiyet aracı olarak işlev görmektedir. Bu nedenle de hukuk bırakalım toplumsal sorunları çözmenin bir aracı olmayı, toplumsal çatışmayı ve çelişkilerin üstünü örtmenin ve kapitalist sisteme eklemenin bir aracı olarak rol oynamaktadır. Ahlaki çöküntü ve bozulmanın yol açtığı sorunlara hukuk çözüm olamamaktadır.

Ahlaki ve politik dokunun zayıflatılması, toplumu her türlü saldırıya açık hale getirmektedir

Ahlaki dokunun zayıflaması toplumsal ilişkileri ve toplumsallığı zayıflatmakta, dağıtmakta ve parçalamaktadır. Toplumsallık karşısında konumlandırılan bireycilikle toplum-birey dengesi bozulmakta, toplumun bir üyesi olan birey bireycilikle adeta toplumu kemiren bir gerçekliğe dönüştürülmektedir. Böylelikle insan olgusu kendisine yabancılaştırılmakta, varlık parçalanmakta, insan öz hakikatine karşıt hale getirilmektedir. Parçalanan, bölünen toplum ve yalnızlaştırılan birey böylelikle iktidar ve sermaye tekellerinin her türlü uygulamayı üzerlerinde gerçekleştirebilecekleri savunmasız bir pozisyona itilmektedir. Her türlü saldırıya açık hale gelmekte, güçsüzleşmektedir. Ortak düşünce, ruh, duygu birliği zayıflatılmakta, toplum ortak akıl ve ortak karardan mahrum kılınmaktadır. Bu anlamıyla toplumun politik yapısına da yönelinmekte, toplumun kendi yaşamına, ihtiyaçlarına, sorunlarına dair tartışma, planlama ve pratikleştirme gücü yok edilmektedir. Bürokrasi en fazla bu noktada devreye girmekte, toplumsal politika yerine ikame edilen idarecilikle, bürokratik yapılanma pekiştirilmekte; toplum adına düşünme, tartışma, karar alma, toplum dışında üst bir kesimin tekelinde gerçekleştirilmektedir. Ahlaki ve politik dokunun zayıflatılması, toplumu her türlü saldırı ve sömürüye açık hale getirmekte, tekelleşme azmanlaşmaktadır. Üç S'lerle toplum uyuşturulmakta, bunlarla birlikte eğitim, bilim, medya organlarıyla tekel sisteminin devamlılığının sürdürülebilmesi için toplum yeniden dizayn edilmekte, güdüselleştirilen, duygusu, düşüncesi ve ruhu kapitalist moderniteyle şekillendirilen toplum böylelikle sistemin teminatı haline getirilmektedir.

İnsanlık ve doğa kapitalist üretim ve sermayeye kurban edilmektedir

Özellikle endüstriyalizm ve ulus-devlet sistemiyle birlikte kâr ve sömürü düzeninde sınır tanımayan, tüm toplumsal değerleri ve alanları kontrolüne alan, ulus devlet çarkında toplumları, halkları, dilleri, kültürleri vs adeta öğüten, endüstriyalizmle doğaya sınırsız yüklenerek eko sistemi alt üst eden, toplumsal ve ekolojik tüm alanları kâr ve sömürü düzeni içerisindeki bir sektöre dönüştüren bir yapılanma söz konusudur. Kapitalist modernite gözü dönmüş bir kâr ve büyüme hedefiyle iki yüzyıl gibi kısa bir sürede toplumsal-ekolojik yıkım ve kırımlara neden olmuş, sürekli kriz ve kaos üreterek kendisini var eden yapısıyla toplumu ve doğayı felaketin eşiğine getirmiştir. İnsanlığın emeği, binlerce yıllık birikiminin bir ürünü olarak gelişim gösteren bilimsel-tekniksel gelişim ile endüstrileşme, kapitalist modernitede tamamıyla iktidar tekellerinin denetimine girerek endüstriyalizme dönüşmüş, kâr ve sermayenin hizmetine koşturularak toplumsal ve ekolojik sorunları felaket boyutlarına taşımıştır. Tüm canlı yaşamı tehdit altındadır. Gün geçtikçe canlı türleri bu nedenle yok olmakta, doğal kaynaklar tüketilmekte, ekolojik yıkım toplumsal yaşamı da tehdit eder duruma gelmektedir. Köy-tarım toplumunun karşısına oturtularak gittikçe çoğalan kentleşmeler, mega kent projeleri ile ekoloji, nüfus, eğitim, sağlık vb. toplumsal sorunlar da giderek çoğalmaktadır. Kâr ve sömürü düzeninin el atmadığı, sömürü malzemesi haline getirmediği, metalaştırmadığı neredeyse hiçbir şey bırakılmamaktadır. Bu temelde de kâr ve birikim hırsıyla her türlü yol ve yöntem mübah görülmekte, insanlık ve doğa kapitalist üretim ve sermayeye kurban edilmektedir. Her şeyin kâr ve sermaye hırsına peşkeş çekilmesi tam da kapitalizmin bir ekonomi biçimi olmadığının, tam tersine bir iktidar ve tekel sistemi olduğunun en açık göstergesidir. Kapitalist dönemde olduğu kadar tarihin hiçbir döneminde toplumsal ekonomi bu denli yıkıma uğratılamamış, işsizlik, açlık, yoksulluk bu denli çoğalmamış, yine açlık, işsizlik ve yoksulluk politikalarıyla toplum tehdit edilerek sömürü düzenine bu denli tabi tutulmamıştır. Tüm bunlar bile kapitalizmin yarattığı toplumsal yıkımı çözümlemeye yeterli veriler olmaktadır.

Militarizm tarihin en üst seviyesine çıkarılmakta, savaş, şiddet, soykırım politikalarıyla toplum ve doğa kıyımdan geçirilmektedir. Toplum militarize edilerek savaş yaşamın bir gerçeği haline getirilmekte, toplum bir şiddet toplumuna dönüştürülmektedir. Silahlanma yarışında ulus devletler birbiriyle büyük rekabet içerisine girerken, toplumun kendisinde de bu anlayış geliştirilmektedir. Bu nedenle de endüstriyalizmin en temel alanlarından biri silah endüstrisi olarak öne çıkmakta, teknik ve bilim savaş ve şiddetin hizmetinde temel bir araca dönüştürülmektedir. Ekonomik ve toplumsal iktidar bu yolla sağlanmakta, politikalar buna göre belirlenmekte, nükleer, kimyasal ve biyolojik silahlar üretilmekte, tehdit aracı olarak tutulmakta, ihtiyaç duyduklarında devreye konulmakta, savaşlar tarihin gördüğü en dehşet verici tarzda yürütülmektedir. Emperyalizmin egemenlik ve iktidar savaşlarının, ekonomik düzenlemelerinin bir sonucu olarak en son olarak türetilen, insanlığı kırımdan geçiren ve halen devam eden Koronavirüs dehşeti bunun güncel örneği olmaktadır. Bu kez biyolojik savaşlar devreye girmekte, 21. yüzyılın yeni savaş ve militarizm politikaları böylelikle kendisini daha belirgin kılmaktadır. Bir taraftan yeni kapitalist ekonomik düzenlemeler geliştirilirken, diğer taraftan bu ekonomi politikasına göre nüfus ve demografyaya yönelinip belirlenmekte, aynı zamanda ilaç endüstrisiyle kâr ve sermaye tekelleri devreye girmektedir. Kapitalizmin vahşetini bu en son toplum kırım olayı tüm açıklığıyla gözler önüne sermektedir.

Kadın, hiçbir zaman kapitalizmde olduğu kadar metalaştırılmamış, cinsel bir obje haline dönüştürülmemiştir

Tüm bunlar kapitalist modernitenin kadın, toplum, doğa ve özgürlük karşıtı bir sistem olduğunu çok açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Genel olarak uygarlık tarihinin kadının bir kaybediş tarihi olduğu doğrudur. Fakat kapitalist moderniteyle birlikte kadının ve toplumsallığının kaybedişi akıl almaz düzeylere ulaşmıştır. Kadın, toplum ve doğa kırımı, egemenlik, sömürü, iktidar, savaş ve yıkım tarihinin en yaygın ve derinlikli halini almıştır. Bu kırım politikalarıyla başta kadın tarihin en dip noktasını yaşar hale getirilmiştir. Kendisini bir özgürlük ve en gelişkin toplumsal sistem olarak sunan kapitalizmi, en temelde kadın yaklaşımında çözümlemek bu açıdan mümkündür. Eğer ki bir toplumun gelişkinlik ve özgürlük düzeyi kadının düzeyiyle orantılı olarak anlaşılabiliyorsa, kapitalizmin kadına yüklediği anlam, rol ve misyon, kapitalist toplumun gelişkinlik ölçülerini, özgürlük ve yaşam anlayışını da çok iyi bir şekilde ortaya koymaktadır. Kadın, hiçbir toplumsal süreçte kapitalizmde olduğu kadar metalaştırılmamış, kadın cinselliği bu denli kullanılmamış, cinsel bir obje haline dönüştürülmemiştir. Kadın cinsel bir obje olarak ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel, sanat, spor vb.. tüm alanlarda son derece etkili bir biçimde kullanılmakta, endüstriyalizmin kâr hırsında, reklam sektörlerinde vs. temel bir meta olarak sunulmakta, temel sömürü malzemesi haline getirilmektedir. Bununla kadının kimliğinin, düşüncesinin, ruhunun, duygusunun, güzelliğinin içi boşaltılarak toplumu uyuşturmanın temel aracı kılınmaktadır. "Metaların kraliçesi" haline getirilen kadın, her şeyiyle pazar konusu olmaktadır.

Aynı zamanda kadın emeği en ucuz iş gücü olarak kullanılmakta, ev emeği ise görünmez emeğe dönüştürülmektedir. Kadında özgürlük yanılgısı en fazla da sunulan iş imkânları üzerinden yaratılmakta, böylelikle de özgürlük

ufukları, arayışları, sınırları kapitalist yaşam anlayışına hapsedilmektedir. Her konuda olduğu gibi burada da kapitalist sistem erkeği bir kez sömürüyorsa, kadını iki kez sömürmektedir.

Kadına yönelik sömürü çarkının ve egemenlik politikalarının en belirgin olan boyutlarından biri de kadın bedeni üzerinden geliştirilen hükümranlık sistemidir. Mülkleştirilen, objeleştirilen, metalaştırılan kadın bedeni, aynı zamanda sistemin sürdürülebilirliğinin de temel aracı haline getirilmiştir. Cinsiyetçilikle birlikte bir taraftan kadın bedenine yüklenme, diğer taraftan nüfusun çoğalması ve dengelenmesinin kadın bedeni üzerinden gerçekleştirilmesi durumu yaşanmaktadır. Ulus devletler kâr ve sermaye düzenlerinin düzeyine göre nüfus politikaları belirlemekte, nüfus politikalarının uygulandığı alan ise kadın bedeni olmaktadır. Bu temelde ya nüfusun çoğaltılması veya azaltılması kararları ve uygulamalarına gidilmekte, tüm bunlar ise kadının iradesi, istemi ve kararının dışında gerçekleştirilmektedir. Aynı zamanda milliyetçilik ve dincilik anlayışları temelinde de nüfusun oluşturulması, bir egemenlik ve tehdit aracı olarak üst seviyede tutulması politikaları da yine kadın bedeni kullanılarak gerçekleştirilmektedir. Tüm bunlarla birlikte kadın iktidar ve tekel sisteminin teminatı olarak bir kuluçka makinesi olarak kullanılırken, artan nüfus artışı doğayı tehdit eder duruma gelmekte, toplumun eşit ve özgür yaşam olanakları daha da kısıtlanmakta, yaşam alanlarına sığmayacak düzeye gelen nüfusla birlikte toplumsal sorunlar çoğalmakta, devletçi sistemin idari yapılanması bu sorunlara cevaplar üretememekte, toplumsal krizler artmaktadır. Günümüz gerçekliğinde 8 milyara ulaşan dünya nüfusu ve bu denli yüksek bir rakamdaki insan sayısının yaşadığı barınma, korunma, ekonomik, sosyal vb. sorunlar dahi durumun vahametini açıklar niteliktedir. Kendi bedeni ve nüfus politikalarına yönelik kadının bilinç ve söz hakkına sahip olmaması, bu konuda kapitalist sistemin demografya politikalarına kadının da entegre olması durumu yaşanmaktadır. Elbette ki binlerce yıldır kadın bu tür sorunları yaşamaktadır ve yine binlerce yıldır kendi bedeni-varlığı üzerindeki söz ve karar hakkını yitirmiştir. Fakat özellikle kapitalizmin ulus devlet sistemiyle birlikte bu durum bilimsel yöntemler, izahlar ve ikna yöntemleriyle çok daha inceltilmiş ve derinleştirilmiş olarak yürütülmektedir. Hanedanlık kültürünün soy sürdürme ideolojisi, kapitalist modernist sistemde ulusun, devletin, iktidarın bekası için gerekli izahlara, yöntemlere büründürülerek belirlenmekte ve uygulanmaktadır. Bunun önüne geçmek ise en fazla kadının bilinçlenmesi, kendi bedeni ve varlığı üzerinde söz ve karar hakkına sahip olmasıyla gerçekleşebilecektir.

Kapitalist modernist sistem kadın ve özgür toplumsallık düşmanı bir sistemi ifade etmektedir

Bir tecavüz ve tekel sistemi olan uygarlık sistemi, başından itibaren kadın karşıtı bir gelişim göstermiştir. Bu durum kapitalist modernite döneminde katlanarak büyümüştür. Özgürlük arayışları ve özgür yaşam olanakları daraltılmış, sahte özgürlük ideolojisi ve felsefesiyle kadın ve toplum kuşatma altına almıştır. Kuşkusuz egemenlikli, iktidarcı, devletçi ve kadın karşıtı olan bir sistemin gerçek anlamıyla özgürlüklere olanak sunması mümkün değildir. Muhtevasını özgürlük karşıtlığı üzerinden oluşturmuş, inşasını kadın karşıtlığı temelinde geliştirmiş bir sistemin biçim değiştirmesi özünün değişmesi anlamına gelmemektedir. Bu nedenle kapitalist modernist sistem en kadın düşmanı ve yine en özgür toplumsallık düşmanı bir sistemi ifade etmektedir.

Kendisinden önceki uygarlık aşamaları gibi kapitalist modernite de bir egemen erkek sistemi olmakla birlikte, erkek egemenliğinin en fazla kurumlaştığı, meşrulaştırıldığı, inceltilerek ve yumuşatılarak topluma ve kadına içselleştirildiği, cinsiyetçiliğin çok yönlü politikalarıyla kadının daha fazla karılaştırıldığı, erkeğin ise daha fazla egemenlikli kılındığı bir sistemi ifade etmektedir. Bu anlamda dile getirdiğimiz tüm toplumsal sorunların kaynağı, özü bu gerçeklikte gizlidir.

Bu özü, kaynağı esas alarak mücadele yürütmek, ataerkil sistemin bütünlüklü kırım politikalarına karşı bütünlüklü mücadele perspektifi ve örgütlü gücünü oluşturmak bu nedenle önem taşımaktadır. Kadın Özgürlük Hareketi de tüm toplumsal sorunların kaynağının kadın sorunundan geçtiği bilinciyle mücadelenin her alanda daha fazla yükseltilmesi gerektiğini ortaya koyarken, bu mücadelenin Jineoloji ve Kadın Özgürlük İdeolojisi temelinde yürütmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Jineoloji bilimi temelinde tüm sosyal bilim alanlarını yeniden gözden geçirip irdeleyerek ele almak gelişmektedir. Bu temelde kadına dayalı yeni bir toplumsal sistemin geliştirilebilmesi için öncelikle ataerkil sistem yapılanması ve son evresi olan kapitalist moderniteye karşı zihniyet savaşımını yoğunlaştırmak önem taşımaktadır. Ataerkil sistem, kadın ve topluma yönelik ilk köleleştirme uygulamalarını, ilk saldırı ve tekel düzenini öncelikle zihinsel savaşım ve işgalle gerçekleştirmiştir. Bugün kapitalist modernite de kendisini bu denli genelleşmiş ve derinleşmiş kölecilik sistemine dönüştürürken aynı yöntemleri uygulamakta ve sürdürmektedir. Bu saldırılarını gerçekleştirirken en temelde bilimciliği, egemen erkek aklına dayalı pozitivist bilim anlayışını hâkim kılarak, bütünlüklü olarak toplumu bunlara ikna ederek ve aldatarak yürütmektedir. O halde bu işgal yöntemlerine karşı en öncelikli olarak geliştirilmesi gereken bir zihniyet savaşımı, zihniyet değişimi ve mücadelesidir. Egemenlik, iktidar, devlet ve tekelci zihniyete karşı durmak için de egemen erkekliğin geliştirdiği tüm bilmeleri, bu bilmelere dayalı gelişen kurumlaşma, sistem ve örgütlenme tarzlarını aşmak gerekmektedir. Üst akıl olarak egemenliğin değil, toplumsal aklın hâkim olabileceği bir bilme, kavrama, anlama, anlamlandırma ve bilince çıkarma durumu gerekmektedir. Jineoloji böylesi bir rol ve misyonla tarihsel ve toplumsal tüm olgulara, konulara ve oluşumlara yaklaşarak çözüm alternatiflerini geliştirme temelinde örgütlenmekte, Kadın Özgürlük İdeolojisi'nin dayandığı paradigmasal temelleri daha bir güçlendirmektedir. Kadın Özgürlük İdeolojisi de bu kadın ve yaşam bilimine dayalı olarak kendisini daha fazla genişletmekte, derinleştirmekte ve yaygınlaştırmaktadır.

Kadın özüne dayalı yaşam anlayışı demokratik, komünal yaşam anlayışıdır

Bu temelde Jineoloji ve Kadın Özgürlük İdeolojisi esasta yaşamın kendi kökleri üzerinde anlam bulmasının sağlanmasının, özgür düşünce ve iradenin açığa çıkartılmasının, tüm egemenlik sistemlerine karşı örgütlenme gücü ve mücadeleyi açığa çıkartarak geliştirmenin, yaşamın yeniden etik ve estetiğe kavuşturulmasının bilimi ve ideolojisi olmaktadırlar. Kapitalist modernitenin yaşamı anlamsızlaştırma, pozitivist bilim anlayışına karşı yeni bir sosyal bilim anlayışıyla tüm toplumsal yaşam ve örgütlenme alanlarını yeniden araştırma, irdeleme, tanımlama ve yapılandırma temelinde mücadeleyi esas almaktadır. Jineoloji bilimine dayalı Kadın Özgürlük İdeolojisi temelinde yaşamın yeniden kadın bakış açısı ile ele alınması, kadın aklı, yorumu ve analiziyle değerlendirilmesi ve inşa edilmesi amaçlanmaktadır. Bu temelde de başta yaşamın ve tarihin egemen erkek bilgisi, yorumu ve analizinden arındırılarak doğru temellere oturtulup yeniden ele alınması, kapitalist modernitenin de bu yeni bilim ve Kadın Özgürlük İdeolojisi temelinde çözümlenmesi, buna dayalı mücadeleyi geliştirilerek aşması temel hedef olmaktadır. Kuşkusuz kapitalist moderniteyi ve bir bütün ataerkil sistemi çözümleyip, eleştirmek ve gerçekliğini açığa çıkarmak kadar buna karşı alternatifler oluşturmak, alternatif örgütlenme ağları geliştirmek, yaşam alanları oluşturmak da önem taşımaktadır. Bu aynı zamanda özde bir kadın özgür toplumsallığı olan Demokratik Modernitenin de inşasını gerçekleştirmek anlamına gelmektedir. İktidarcı ve devletçi sistemi, bu sistemin son evresi olan kapitalist moderniteyi aşabilmek öncelikle onun tüm kurumsal yapılanma, örgütlenme ağlarından kurtulmak, bunları reddetmek ve demokratik ilke ve ölçülere dayalı bir yaşam anlayışını geliştirmekle mümkündür. Jineoloji ve Kadın Özgürlük İdeolojisi'nin temel hedefi de öncelikli olarak bu olmaktadır. Jineoloji böyle bir yaşamı geliştirmenin bilgisi, bilimi ve bilincini oluştururken, Kadın Özgürlük İdeolojisi de buna karşı mücadele etmenin düşünsel temellerini, yol, yöntem ve araçlarını, örgütlenme mekanizmalarını ve ağlarını geliştirmektedir. Bu temelde tüm yaşam alanlarının yeniden ele alınıp örgütlenmesi çalışmaları ve tartışmaları da gerçekleşmektedir.

Kadın özüne dayalı yaşam anlayışı demokratik, komünal yaşam anlayışıdır. Bu açıdan kadına dayalı toplumsal yaşamın yeniden inşası bir tekel sistemi olan kapitalist modernitenin en karşıt kutbunda yer alan bir düşünce, bir sistem ve yaşam felsefesi olmaktadır. Rêber Apo, Jineoloji ve Kadın Özgürlük İdeolojisi'ni bu düşünce ve zihniyet yapılanmasına dayalı olarak geliştirmiştir. Dolayısıyla Jineoloji bilimi ve Kadın Özgürlük İdeolojisi'nin gelişmesi, güçlü örgütlenme ağlarına kavuşması, yaygınlaşması ve derinleşmesi de kapitalist yaşam anlayışı ve sisteminin aşılarak demokratik-özgür yaşamın gelişmesini getirecektir.

Komünal ve eko-endüstriyel bir ekonomi anlayışının geliştirilmesi gerekmektedir

Özgür yaşam alanlarının oluşturulmasının en önemli boyutlarından biri de ekonomi alanıdır. Kapitalist tekelciliğin hâkimiyetindeki ekonomi alanının yeniden özgür-eşitlikçi yaşam ölçüleri temelinde örgütlendirilmesi önem taşımaktadır. Bu temelde komünal ekonomi anlayışının kadın öncülüğünde yeniden örgütlendirilmesi de geliştirilmektedir. Bu konuda atılan belirli adımlar da olmuştur ve kadın emeği, çabası ve üretiminin komünal yaşam alanında ifade bulması kısmi de olsa gerçekleşmiştir. Yine aynı şekilde endüstriyalizmin kâr ve sermaye hırsıyla tarumar edilen ekolojinin korunması, ekolojik bilincin başta kadınlar olmak üzere toplumda geliştirilmesi önem taşımaktadır. Komünal ve eko-endüstriyel bir ekonomi anlayışının geliştirilmesi kadın özüne dayalı bir ekonomik anlayışa geri dönüşü de getirecektir. Paradigmamızın temel ayaklarından biri olan ekolojik bilincin geliştirilmesi, eko sistemin korunması, toplumsal ekolojinin yeniden sağlanmasıyla gerçekliği ele alınarak mücadele yürütülmektedir.

Aynı şekilde kadının demografya konusunda söz ve karar sahibi olabilmesi için bilinç ve irade kazanması, bu konuda hem birinci hem de ikinci doğayı da gözeterek bir yaşam felsefesine kavuşması önem taşımaktadır. Bilinç kazanabilmek öncelikle bir eğitim olayı ve bilmeyle bağlantılı gelişebilecek bir durum olmaktadır. Kadının kendi varlığını erkeğin tekelinden çıkartarak başta bedenini kendisine ait kılması, egemenlik aracı olarak kullanılmasının engellemesi gerekmektedir. Bu konuda özellikle Jineoloji biliminin önemli çalışmaları, bilinç kazandırmaya yönelik eğitsel örgütlenmeleri vb. girişimleri de bulunmaktadır. Elbette ki kadın kadar erkeğin de bilinç kazanması, kapitalist sistemin bir çarkı olmayı reddetmesi de önem taşımaktadır, yani bu konuda toplumun genel olarak bilince kavuşturulması önceliklidir. Aşırı nüfus artışının önünün alınması hem toplumsal hem de ekolojik yaşamın, kadın sağlığının korunması açısından önem taşıdığı kadar, aynı zamanda ulus devlet ve kapitalist sistemin sürekli bir tehdit aracı olarak hazırda tutarak toplumu ve emekçi kesimi hizaya getirdiği yedek ekonomik ve potansiyel militarist gücün önüne geçmeyi de getirecektir.

Kadının bu vb. tüm alanlarda kendisini yeniden ifade kavuşturarak örgütlenmesi ahlaki ve politik toplumun yeniden açığa çıkarılmasını getireceği gibi, aynı zamanda kapitalist modernitenin karşısında güçlü alternatif bir sistem oluşturarak yeni bir toplumsal inşayı da açığa çıkaracaktır. Kadın Özgürlük Hareketi de Jineoloji ve Kadın Özgürlük İdeolojisi temelinde bu toplumsal inşayı gerçekleştirmenin mücadelesini vermekte, bu bilinç ve örgütlülüğü tüm kadınlara taşırmayı hedeflemektedir. Esas olarak toplumsal sorunların aşılması, kapitalist modernitenin karşısında demokratik modernitenin güçlü inşası da yeniden kadın öncülüğünde toplumun güçlü bir özgürlük bilincine kavuşmasıyla, bu bilinç temelinde mücadele yürütmesiyle ve kendisini her alanda örgütlü kılmasıyla mümkün olacaktır.

Kadın özüne dayalı yaşam anlayışı demokratik, komünal yaşam anlayışıdır. Bu açıdan kadına dayalı toplumsal yaşamın yeniden inşası bir tekel sistemi olan kapitalist modernitenin en karşıt kutbunda yer alan bir düşünce, bir sistem ve yaşam felsefesi olmaktadır. Rêber Apo, Jineoloji ve Kadın Özgürlük İdeolojisi'ni bu düşünce ve zihniyet yapılanmasına dayalı olarak geliştirmiştir.

Toplumun kendi hakkında söz, tartışma, karar ve uygulama alanlarının oluşturulması, bu temelde kendi demokratik örgütlenme ağlarının geliştirilmesi önem taşımaktadır. Bu, bir egemen erkek sistemi olan devletçi ve iktidarcı yaşam anlayışı ve örgütlenme tarzını aşmak, kadın toplumsallığına dayalı yeniden özgür bir yaşam anlayışını geliştirmek demektir. Kadın özüne dayalı yaşam anlayışı demokratik yaşam da bağlantılı bir durum olmaktadır. Kadın Özgürlük Hareketi bu açıdan toplumsal ekolojinin yeniden sağlanmasıyla bağlantılı olarak birinci doğanın da daha güçlü gözetilebileceğine ve ekolojik yaklaşımın gelişebileceğine inanmaktadır. Bu açıdan ekolojik sorunun özünün kadın ve erkek ilişkilerindeki dengesizliğe dayandığı, yine kaynağını buradan alarak tüm topluma uygulanan tahakküm anlayışından kaynaklandığı

■■■

Önder Apo ve siyasi tutsaklar etrafında kenetlenme zamanı

Dikkat edilirse AKP-MHP faşizmi salgını temel gündem haline getirerek; hem kendisini topluma kurtarıcı olarak sunup, yaşadığı çöküşten çıkmak istemekte, hem salgını fırsata dönüştürerek Kürt soykırımında yeni bir aşamaya geçmek istemekte, hem de salgın gündemiyle bizim de gündemimizi saptırarak mücadelesiz bırakmak istemektedir. Buna karşı bizler de başta Önder Apo ve hasta tutsaklar olmak üzere siyasi tutsaklar etrafında kenetlenmeli, bunu temel gündemimiz yapmalı ve bu temel gündem etrafında faşizme karşı etkili ve sonuç alıcı bir mücadeleyi açığa çıkarabilmeliyiz.

Zîlan Kaya

Türkiye ve Kuzey Kürdistan'da öteden beri zindanlar baskının, işkencenin ve katliamların eksik olmadığı alanlar olmuştur. Siyasi tutsakların görkemli direnişleri, faşist Türk devletinin teslim alma ve kişiliksizleştirme politikalarını boşa çıkarmışsa da baskı, işkence, kötü koşullar ve katliamlar değişik biçim ve yöntemlerle sürdürülmüştür. Özellikle AKP iktidarı döneminde bu politikalar daha da sistematik ve pervasızca yürütülmüş ve AKP-MHP faşist ittifakı ortamında zirve yapmıştır. 2016 yazındaki sözde darbe girişimi bahane edilerek 12 Eylül faşizmine rahmet okutacak düzeyde bir vahşet politikası tüm topluma dayatıldığı gibi zindanlara da dayatılmıştır. Siyasi soykırım operasyonları ile zindanlara doldurulan on binlerce siyasi tutsak tam bir işkence kıskacına alınmış ve bu yolla iradeleri kırılmak istenmiştir. "Çöktürme Planı" adıyla başta Bakurê Kurdistan olmak üzere tüm Türkiye halklarına dayatılan kopkoyu faşizm yansımasını en üst düzeyde zindanlarda bulmuş, deyim yerindeyse tutsaklar nefes alamaz hale getirilmişlerdir.

AKP-MHP faşizmi zindanlardaki baskıyı arttırarak sonuç almak istemektedir

Genel olarak cezaevlerinde uygulanan baskı, izolasyon ve tecrit uygulaması esasta ve en katı haliyle İmralı Cezaevinde uygulamaya konulmuştur. İmralı işkence ve tecrit sistemi içerisinde tutulan Önder Apo'ya dünyada eşi benzeri görülmeyen katı bir tecrit uygulanmakta ve bu yolla Önder Apo'nun sesinin dünyaya, Ortadoğu halklarına ve Kürt halkına ulaşması engellenmektedir. İmralı'dan başlatılan bu tecrit tüm Türkiye ve Kürdistan'a uygulanmakta, muhalif, aykırı ve demokrasiyi savunan herkes tutuklanarak tecrit edilmektedir. Önder Apo şahsında bu faşizme direnen, demokratik ve özgür bir Türkiye'nin mücadelesini veren başta Kürtler olmak üzere tüm muhalif kesimlere "Ya teslimiyet ya da zindanlarda sürece yayılmış imha" dayatılmakta, bunun için her türlü gayri insani, gayri ahlaki, hukuk dışı her yol ve uygulama mübah görülmektedir. İmralı söz konusu olunca ne ulusal ne de uluslararası hiçbir hukuk ve ahlaki normun tanınmaması ve tümüyle faşizmin politikaları doğrultusunda kararların verilmesi bundandır. Bu açıdan Önder Apo'nun İmralı direnişi oldukça önemli, anlamlı ve kader tayin edicidir. "Ya teslimiyet ya imha" konseptine karşı tüm Kürt, Türkiye ve Ortadoğu halkları adına faşizme karşı yürütülen direnişin hem temel halkası, hem de en görkemli zirvesi olmaktadır. Kürdistan, Türkiye ve Ortadoğu'da yaşanan sorunlara getirdiği Demokratik Ulus çözümüyle halklara yeni bir umut verirken, İmralı'yı da bu çözümün gerçekleşmesi için faşizme karşı direniş ve mücadele alanı haline getirmiştir. Faşist Türk devletinin Önder Apo'nun Demokratik Ulus çözümü hayat bulmasın ve İmralı direnişi topluma ulaşmasın diye dayattığı tecrit o yüzden halklar tarafından kabul görmemekte, kendilerine yapılmış sayılmakta ve buna karşı ciddi direnişler ortaya çıkmaktadır.

Dolayısıyla başta İmralı olmak üzere bugün her zamankinden daha fazla zindanlar bizler için önem arz etmektedir. Kürt Özgürlük Hareketinin yürüttüğü mücadeleyi saymazsak bugün Türkiye ve Bakurê Kurdistan'da faşizme karşı direnen tüm kesimler ve bireyler zindanlara doldurulmuştur. Zindanlar faşizme karşı direnişin en temel alanlarından biri olmuştur. Bu gerçekliği iyi bilen AKP-MHP faşizmi zindanlardaki baskıyı arttırarak sonuç almak istemektedir. Bugün tüm dünyayı etkisi altına alan ve yüzbinlerce insanın ölümüne yol açan Koronavirüs salgınından dahi bu amaçla faydalanmaktan geri kalmamaktadır. Bu salgını zindanlara doldurduğu on binlerce siyasi tutsağın imhası temelinde kullanmak istemektedir. Bu salgın ortamında on binlerce insanı hiçbir tedbir almadan mevcut koşullarda tutmanın, tecrit ve baskı politikalarını tırmandırmanın başka bir anlamı yoktur. Tüm uygulamalar normal zamanlarda rahatça yapamayacağı böylesi bir toplu katliamı bu salgını gerekçe yaparak gerçekleştirmek peşinde olduklarını bize göstermektedir. Türk faşizminin karakterini iyi bilen ve tanıyan herkes böyle bir katliamı yapmaktan çekinmeyeceklerini bilmektedir. "Allah'ın Lütfu" diyerek pek çok kez yaşanan felaketlerden yararlanıp, kirli tüm politikalarını hayata geçirdikleri bilinen bir gerçekliktir. O açıdan başta Önder Apo olmak üzere tüm tutsaklar şu anda ölüm cenderesine alınmıştır.

Türk devletinin açıklamalarına güvenilmemelidir

Hiç kimse kendini kandırmamalı, durumu farklı yorumlamamalı, "Yapamazlar, cesaret edemezler, göze alamazlar" dememelidir. Zira Önder Apo ve siyasi tutsakları bu salgın ortamında, zindanın o en elverişsiz koşullarında tutmanın bundan başka bir anlamı yoktur. Dışarda en elverişli koşullarda dahi insanlar kendini koruyamazken, devlet başkanları, bakanlar, ünlüler vb. bu salgından nasibini alırken, zindanlarda insanların hiçbir hijyen koşuluna uyulmadan, toplu bir arada tutulmalarını başka yorumlamak ve ele almak tam bir gaflet durumu olur. Kaldı ki karşımızda normal bir iktidar ya da devlet gerçekliği yoktur. Varlığını ve devamını Kürt halkının imhasına bağlamış ve bu uğurda yapamayacağı çılgınlık olmayan bir faşist iktidar ve devlet gerçeğinden bahsediyoruz. İttihat ve Terakki zihniyetli bu iktidar ve devlet gerçekliğinin yakın tarihine bakıldığında dahi ne düzeyde katliamcı ve bu konuda gözü kara olduğu görülecektir. 2015, 7 Haziran seçimlerindeki başarısızlığı lehine çevirmek için Suruç'ta, Ankara'da, Amed'de patlattığı bombalarla yüzlerce insanımızı nasıl katlettikleri, Özyönetim Direnişleri sürecinde dünyanın gözü önünde nasıl bir vahşeti gerçekleştirdikleri, Efrîn, Serêkanî ve Girê Spî'de nasıl katliamlar yaptığı ve yüzbinlerce insanı yerinden ettiği hala hepimizin hafızasında derin bir yara olarak canlılığını korumaktadır. Son dönemlerde HPG militanı Agit İpek'in naaşının kargo ile ailesine gönderilmesi olayı da gündeme oturdu. Naaşın PTT ile ailesine gönderilmesi vicdanı olan herkes tarafından öfkeyle kınandı. Böyle bir faşizmin eşi benzeri tarih boyunca belki de görülmemiştir. Her felaketi kendisi için bir fırsata dönüştürmek isteyen bu iktidar, varlık gerekçesi haline getirdiği Kürt'ün imhası konusunda da bu salgın ortamından faydalanmayı esas alacağının emareleri oldukça fazladır. Önder Apo'dan haber alınmasını dahi kabul etmemesi, yapılan infaz düzenlemesinde siyasi tutsakların, düzenlemenin dışında tutularak ölüme terkedilmesi, koşullarının daha da ağırlaştırılması, Bakurê Kurdistan'da salgınla ilgili hiçbir ciddi önlemin alınmaması, bu salgın ortamında dahi kalan HDP belediyelerine kayyum ataması, Rojava, Mexmur ve Medya Savunma Alanları'na saldırılarını aralıksız sürdürmesi, yine Bakurê Kurdistan'ın tüm eyaletlerinde gerillaya karşı operasyonların giderek artması ve tutuklama furyasının bu salgın ortamında dahi hızından hiçbir şey kaybetmemesi bu iktidarın salgın ortamından nasıl faydalanmak istediğinin açık göstergeleri olmaktadır.

Yaşanan salgın konusunda Türkiye'deki resmi kanallardan yapılan açıklamalara da güvenmemek gerekiyor. Salgının boyutu, vaka sayısı ve yaşanan can kaybının çok bilinçli bir tarzda toplumdan saklandığına dair ciddi kaygılar ve bulgular mevcuttur. Profesör düzeyinde kimi hekimler durumun yansıtılandan çok daha vahim olduğunu ve bu rakamların bilinçli olarak farklı tarzda kayda geçirildiğini belirtiyorlar. Aynı şekilde Türk Adalet Bakanı açıkça yalan konuşuyor. Kapalı cezaevlerinde salgın vakasına rastlanmadığını açıklıyor, oysa daha kısa bir süre önce Tarsus Kapalı Cezaevi'nde yerine kayyum atanan Mêrdîn-Şemrex (Mazıdağ) Belediye Eşbaşkanının virüse yakalandığı ve hastaneye kaldırılarak tedavi altına alındığı basına yansıdı. Aynı şekilde Urfa-Hilvan T Tipi Kapalı Cezaevi'nden ailesini arayan bir tutsağın ses kaydı basında yayınlandı. Bu ses kaydında tutsak yanlarında salgına yakalanan arkadaşlarının olduğunu, bunların tedavi edilmediğini ve kendileri ile birlikte tutulmaya devam edildiklerini belirtiyordu. Bu ve benzeri somut durumlardan yola çıkarak Türk devletinin ve onun resmi kaynaklarının açıklamalarına güvenilmemesi gerektiğini, hem zindanlarda, hem dışarda yaşanan durumun önemli oranda gizlendiğini, bu yolla toplumun kandırıldığını, "başarılıymış" imajının yaratılmak istendiğini ve bu tarzda toplumu kandırarak süreçten faydalanma yaklaşımının AKP'nin karakterine uygun olduğunu belirtmek yerinde olacaktır.

Tüm bu durumlar birlikte düşünüldüğünde vahim bir durumla karşı karşıya olduğumuz açıktır. Söz konusu olan Önderliğimizin ve on binlerce yoldaşımızın yaşamıdır. Yani durum öyle normal bir durum değildir. Her şeyden önce durumun ciddiyetinin fark edilmesi gerekiyor. Şu anda en temel sorun işin ciddiyetinin yeterince anlaşılmaması olmaktadır. Evet zindanlara ve Önder Apo'ya yönelik bir hassasiyet ve mevcut duruma bir tepki var. Ancak hala çok yetersiz ve işin ciddiyetine uygun düzeyde değildir. Mevcut durum her yerde ve alanda tam bir infial gerekçesidir. Halkımız ve dostları için yaklaşım bu düzeyde olmalıdır. Bu koşullarda dahi Önder Apo'dan haber alınmasını kabul etmeyen, ölümcül düzeyde hasta tutsakları, yaşlıları, çocuklu anaları bırakmayan bir faşist iktidarın amacını farklı yorumlamanın imkânı var mı? O yüzden "Faşizm tarafından salgın süreci, Önder Apo ve on binlerce siyasi tutsağa katliam süreci olarak ele alınıyor" gerçeği ile durumun ciddiyetini ve aciliyetini anlayarak harekete geçmek, yaşananları ele almak gerekiyor. Bunun dışındaki her yaklaşım biraz da kendini kandırma ve Türk faşizmini tanımama, anlamama anlamına geliyor.

Faşizmi geriletmenin iradesini kırmanın tek yolu örgütlü direniştir

Bir diğer yanılgı ise duruma ilişkin tespitler ve çağrılar yapmakla yetinme durumudur. Dikkat edilirse herkes çağrılar yapmakta, açıkça katliam planlayan bir faşist iktidardan beklentilerini dile getirmektedir. Belki de ilk salgın süreci ortaya çıktığında duyarlılık yaratmak ve kamuoyu oluşturmak için bu tarz açıklama, tespit ve çağrılar anlamlıydı ama bunu neredeyse tek mücadele aracı haline getirmek, o tarzda yaklaşmak ve ısrarla sürdürmek ciddi bir yanılgı olmaktadır. O açıdan ilgili tüm bileşenler, demokratik siyaset alanı, tutsak ailelerinin örgütlü bileşenleri, sivil toplum örgütleri, insan hakları savunucuları, barolar, kadın örgütleri, gençlik yapıları bir araya gelerek katliamı önlemeye odaklanmış, salgın koşullarını da gözeten uygun bir yol haritası ve eylemsellik sürecini, hiç zaman yaymadan başlatmaları elzemdir. Şu konuda net olmalıyız. Faşizmi geriletmenin, ona geri adım attırmanın, iradesini kırmanın tek yolu örgütlü direniştir. Diğer her şey böylesi bir direnişi açığa çıkardığı oranda anlamlıdır. Bedellerini göze alarak geliştireceğimiz direniş faşizmi geriletebilir, zindanlarda uygulanmak istenen katliamın önüne geçebilir.

"Bu salgın ortamında ne yapabiliriz ki!" tarzındaki düşünce ve ruh hali de doğru değildir ve mutlaka aşılması gerekir. Salgın ortamında da faşizmi zorlayacak, geri adım attırabilecek yaratıcı ve örgütlü eylemsellikler geliştirilebilir. Zaten AKP-MHP faşist iktidarı bu salgını fırsat bilerek bir yandan topluma kendini kurtarıcı olarak sunup, çöküş aşamasından kendini kurtararak ömrünü uzatmak isterken, diğer taraftan hedefledikleri Kürt soykırımını da Önder Apo ve zindanlar üzerinden, salgın ortamında fazla ciddi bir tepkiyle karşılaşmadan yeni bir aşamaya taşırmak istemektedir. Dolayısıyla "Salgın sürecidir" deyip mücadelesiz kalamayız, sadece kendimizi korumayı esas alıp, ortamı faşizmin insafına terk edemeyiz. Nasıl ki faşizm, salgını imha konseptinin temel bir zemini yapmak istiyorsa, bizim de bu imhayı boşa çıkaracak ve faşizmin çöküşüne yol açacak bir zemin ve süreç olarak görüp, öyle yaklaşmamız gerekiyor. Evet bir salgın süreci yaşanıyor ve yapacağımız her türlü planlamada kendimizi ve toplum sağlığını gözetmek gerekiyor, ama bu koşullarda da doğru temelde tartışılır ve yoğunlaşılırsa ciddi ve etkili eylemselikleri yaratıcı bir tarzda açığa çıkarıp örgütlemek pekâlâ mümkündür.

Yakın zamanda Türkiye meclisinden geçerek 'infaz düzenlemesi' adıyla yasallaşan düzenlemede siyasi tutsakların kapsam dışında tutulması Türk faşist iktidarının karakterini açıkça ortaya koymaktadır. Dolayısıyla çıkarılan bu faşist-ırkçı ve Kürt'e ölümü reva gören karakterdeki yasanın da doğru anlaşılması gerekiyor. Her şeyden önce her konuda olduğu gibi AKP-MHP faşist ittifakı bu yasal düzenleme konusunda da fırsatçı yaklaşmıştır, toplumu aldatmayı esas almıştır. Daha önce de MHP ile birlikte kimi eski ülkücü artığı mafya babalarını, dolandırıcıları, tefecileri, uyuşturucu tacirlerini, çocuk ve kadın tecavüzcülerini kapsayan kısmi bir af üzerinde çalıştıklarını, ancak kamuoyu baskısı nedeniyle ertelediklerini biliyoruz. İşte salgın sürecinde, düşündükleri ama pratikleştiremedikleri bu kısmi affın 'infaz düzenlemesi' adıyla ve salgına karşı bir tedbirmiş gibi göstererek hayata geçirmişlerdir. Yoksa salgından dolayı tedbir amaçlı düzenlenen bir yasa olsaydı hiçbir ayrım gözetmeksizin en büyük risk grubunu teşkil eden öncelikle ağır hasta mahpuslar, yaşlılar, 0-6 yaş grubu çocuklarıyla beraber cezaevinde yaşamak zorunda kalan anneler ve hamile kadınlar derhal serbest bırakılır, geride kalan mahpuslar için de vakit geçirmeksizin infaz düzenlemesinde değişiklik yaparlardı. Yargılamaları devam etmekte olan tutukluların adli kontrolle, hükümlülerin de denetimli serbestlik, infazda indirim veya infaz ertelemesiyle serbest bırakılmalarının sağlanması çok zor bir iş değildi. Ancak amaç salgına karşı tedbir olmadığı için yasallaşan düzenleme de siyasi tutsakların salgınla baş başa bırakılması ve bu yolla bir katliamın gerçekleştirilmesinin kılıfı oldu. O açıdan bir yasal düzenlemeden, infaz düzenlemesinden çok bir katliam düzenleme yasasıdır. Bu yasa uluslararası hukuka ve insan hakları evrensel bildirgesine aykırı olduğu gibi kendilerinin ırkçı-tekçi-anti demokratik anayasalarına dahi terstir. Bir defa eşitlik ilkesi gözetilmemektedir. Tutsaklar siyasi olan ve olmayan biçiminde ayrıştırılmakta, dolayısıyla ayrımcı bir yasa olmaktadır. Kaldı ki yine hem uluslararası hukuka, hem de kendi yasalarına göre devlet ceza indirimi, kısmi af vb konularda öncelikli olarak devlete karşı işlendiği varsayılan suçlarda düzenleme yapma hakkına sahiptir. Bireylere karşı işlenen suçlarda devletin indirim ya da af yetkisi yoktur. Buna göre yapılacak bir düzenleme sadece siyasi tutsakları kapsamalıydı ancak faşizm kendi hukukunu bile tanımayarak, Kürt düşmanlığı konusunda pervasızlığını ortaya koymaktadır.

Yasallaşan son düzenlemeyle zindanlarda dört başı mamur bir faşizm kendisini kurumsallaştırmıştır

Yasalaşan bu düzenlemede siyasi tutsaklar sadece kapsam dışı tutulmadı, tersine infaz düzenlemesiyle hiçbir alakası olmayan pek çok konuda getirilen yeni düzenlemelerle zindan koşulları çok daha ağır hale getirildi. Bu anlamda kafasındaki faşizan düşüncelerin birçoğunu bu kılıfla hayata geçirmeye çalışıyorlar. Mesela bu yasa kapsamında cezaevlerindeki disiplin cezaları giderek arttırılıyor. İnfaz hakimliği olağanüstü yetkilerle donatılıyor. Cezaevi gözlem heyeti pek çok konuda yetkili kılınıyor. Cezaevi idareleri insanların şartlı bırakılma ya da bırakılmama, cezalarının ne şekilde infaz edilmesi, mahsup işlemlerinin olup olmaması vb. birçok konuda karar verir hale getiriliyorlar. Oysa bu konuların hepsi normalde 'bağımsız' mahkemelerin vermesi gereken kararlardır. Kendi kanunlarında bile bu böyledir. Ancak cezaevi idareleri, gözlem heyetleri, infaz hakimliği yetkili kılınarak birçok keyfiliğin önü açılıyor. Çocuk tutuklulara disiplin cezaları arttırılıyor, çeşitlendiriliyor. Daha da fazla bu konuda disiplin cezası verilebiliyor. Yine daha önceki süreçte tutuklulara getirilen, kendi aile ve birinci dereceden akrabası dışındaki 3 kişiyle yasal görüşme hakkı ortadan kaldırılıyor. 2016'da fiili olarak hayata geçirdikleri avukat kısıtlamaları yasal hale getiriliyor. Böylece savunma hakkı önemli oranda engelleniyor. Siyasal içerik taşıyan yayınların mahkeme kararı dahi olmasa verilmemesi yasallaştırılıyor. MİT tarafından sorgulamak üzere cezaevinden insanların alınarak işkenceye götürülmesinin önü açılıyor. Son anda yasaya konulan bu uygulama ile hem işkencenin süreklilik kazanmasının, hem de MİT'in her türlü kirli oyun ve komployu tutsaklara karşı uygulamasının yasal zemini oluşturulmuş oluyor. Zindanda siyasi onurlarını korumak amacıyla tutsakların yaptığı her türlü eylem-söylem ve tavır disiplin suçu kabul ediliyor. Artık slogan atmak, kelepçeli tedaviyi kabul etmemek, çıplak aramaya karşı çıkmak, ayakta sayım vermemek vb. yaklaşımların hepsi suç kategorisine alınıyor ve disiplin ihlali olarak değerlendirilerek cezalandırılıyor. Daha önce üç kez disiplin cezası almak tutuklunun infazını yakmaya yetiyordu, ancak bu bile fazla görülerek ilk disiplin cezasında dahi infazını yakma kararı verilebilecek artık. Bu da tüm siyasi tutukluların infazının peşinen yakılacağı anlamına gelmektedir. Denetimli serbestlikten 'iyi hali' olanlar yararlanabilecek ve bu 'iyi hali' de belirleyecek olan infaz hakimliği, cezaevi yönetimi ve gözlem kurulu olacak. Tamamı AKP ve MHP kadrolarından oluşan bu kurumların bırakalım 'iyi hal' ile siyasi tutsakları bırakmayı, infazlarını da en ufak bir sorunda yakarak yıllarca tutsakların fazladan yatmalarına yol açacaklarını bilmek için kâhin olmak gerekmiyor. Kısacası yasallaşan son düzenlemeyle zindanlarda dört başı mamur bir faşizm kendisini kurumsallaştırmış diyebiliriz.

Zaten koşulları oldukça zor ve ağır olan zindanlarda son düzenleme ile birlikte baskıların, hak ihlallerinin, işkence ve katliamların daha da artacağını belirtmek yerinde olur. Binlerce ağır hasta ve yaşlı tutsak salgın tehdidiyle birlikte düşünüldüğünde zindanlar açısından bir felaketin eşiğinde olduğumuz açıkça ortaya çıkmaktadır. Daha ortada salgın yokken bile hastalıktan kaynaklı pek çok tutuklunun yaşamını yitirdiğini biliyoruz. Yine içerde 20 yılın üzerinde zindanlarda yatan 2000'e yakın arkadaşımız var. 10 yılın üzerinde yatan tutsak sayısı binlercedir. Bu kadar uzun süre, zindan gibi elverişsiz koşullarda kalan, bundan dolayı sağlıkları önemli oranda bozulan, vücut dirençleri ve bağışıklık sistemleri oldukça zayıf olan bir yapıdan bahsediyoruz. Bir de salgın ortamında bu durumun daha vahim sonuçlara yol açacağı ortadadır. Dolayısıyla bu durumun önüne nasıl geçebiliriz noktasına odaklanmak, tüm gücümüzü ve enerjimizi buna seferber etmek ve başarmak bizler açısından olmazsa olmaz kabilindedir.

Dikkat edilirse AKP-MHP faşizmi salgını temel gündem haline getirerek; hem kendisini topluma kurtarıcı olarak sunup, yaşadığı çöküşten çıkmak hem salgını fırsata dönüştürerek Kürt soykırımında yeni bir aşamaya geçmek hem de salgın gündemiyle bizim de gündemimizi saptırarak mücadelesiz bırakmak istemektedir. Buna karşı bizler de başta Önder Apo ve hasta tutsaklar olmak üzere siyasi tutsaklar etrafında kenetlenmeli, bunu temel gündemimiz yapmalı ve bu temel gündem etrafında faşizme karşı etkili ve sonuç alıcı bir mücadeleyi açığa çıkarabilmeliyiz. Zaten halk ve hareket olarak uzun süredir temel gündemimiz Önderliğimiz üzerindeki tecridin sonlandırılmasıydı. 2018 yılı sonbaharında başlayan "Tecridi Kıralım, Faşizmi Yıkalım ve Kürdistanı Özgürleştirelim" hamlesi bu kapsamda gerçekleştirilmiş, zindanlarda, 4 parça Kürdistan'da ve dünyanın pek çok yerinde binlerce yoldaşımız, yurtseverimiz süresiz açlık grevi ve ölüm orucu eylemleri ile bu süreci fedailik çizgisinde yürütmüş ve 9 yoldaşımızın şehadeti ile faşizme geri adım attırılarak, başarıyla sonuçlanmıştı. Dolayısıyla bugün salgını da düşündüğümüzde bu gündemin her zamankinden daha fazla hayati bir konumda olduğu bilinciyle gündemimizden sapmamak, daha bir duyarlılıkla ve direniş temelinde sonuç alıcı bir mücadeleye yönelmek en temel güncel ve tarihi görevimiz olmaktadır.

Gençler, kadınlar, tutsak aileleri, demokratik siyaset ve BARO'lar direnişe öncülük etmelidir

Bu görevin başarıyla yerine getirilmesi için her şeyden önce Özgürlük Hareketinin tüm bileşenlerinin bütünlüklü bir tarzda bu konuyu temel gündemleri haline getirmeleri gerekir. Sistem felaket tellallığı ile gündemimizi saptırmak istiyor. Bizi direniş halinde değil de kendini koruma temelinde savunmada kalan, pasif bir pozisyonda tutmak istiyor. Böylece bizi, halkımızı mücadelesiz bırakmak istiyor. Buna karşı bizler de bulunduğumuz her alan ve mekânda Önderliğimizi ve siyasi tutsakların durumunu gündemleştirmeli, bu konudaki yanılgıları ortadan kaldırmalı, sistemin psikolojik savaş oyunlarını teşhir etmeli ve yaşanan salgın ortamında direnişi nasıl ortaya çıkarabileceğimizin arayışında olmalıyız. Yani gündemimizi Önderlik ve tutsak yoldaşlar, yaklaşımımız da direniş endeksli olmalıdır. Her alanın, parçanın, çalışmanın ayrı bir gündemi ve önceliği olursa orada başarılı bir mücadele de ortaya çıkmaz. O açıdan tüm çalışma alanlarının bu durumu temel gündemleri haline getirmesi ve bu konuda mücadeleyi büyüten bir konuma gelmesi sonuç alma noktasında temel bir husus olmaktadır. Gündem, söylem ve eylem birliği bu açıdan başarının temeli olmaktadır.

Kürt Gençliği bu süreçte ortaya konulacak direnişin öncülüğünü üstlenebilmeli, AKP-MHP faşizmini, yaşatmayı amaçladıkları katliamlara pişman etmelidir. Tüm devlet kurumları, AKP-MHP faşizmine bağlı ya da onlara yakın tüm kurum ve bireyler hedeflenmeli, özellikle bu faşist iktidarın zayıf karnı olan ekonomi alanında güçlü darbeler indirme esas alınmalıdır. Kürt gençleri, var güçleri ile Önderlikleri ve siyasi tutsaklar etrafında adeta kalkan olabilmeli, fedai ruhla sürece yaklaşmalıdır. İntikam birimlerinin faşizmi titreten eylemlilikleri daha da yoğunlaşarak ve zenginleşerek faşizmin çöküşünü hedeflemelidir. Toplumda yarattıkları "Terörle mücadelede başarılıyız" algısı, devrimci güçlerin ve intikam birimlerinin etkili eylemleri ile yerle bir edilmeli, katliam ile çöktürmeyi esas alan faşizmin çökertilmesi sağlanmalıdır. Bu düzeyde bir yaklaşımla ancak sürece cevap olunabilir ve katliamların önüne geçilerek faşizm yıkılabilir.

Sürecin diğer temel bir öncüsü de Kürt kadınıdır. Toplumsal örgütlülüğümüzün en güçlü ve etkili alanı olan kadın ayağı hem toplumun bilinçlendirilerek duyarlılığın yaratılmasında, hem örgütlendirilmesinde, hem de harekete geçirilmesinde temel bir rol oynamaktadır. Kürt kadını tüm süreçlerde olduğu gibi bu süreçte de rolünü oynamalı, Önder Apo ve siyasi tutsaklara sahiplenmenin doğru ölçüsünü ortaya koyarak pratikleştirmelidir. "Tecridi Kıralım, Faşizmi Yıkalım ve Kürdistanı Özgürleştirelim" hamlesinde Kürt kadını ve analarının kararlı direnişi nasıl ki AKP-MHP faşizminin iradesini kırarak, onlara geri adım attırdıysa, bu süreçte de gelişecek direnişin başarısı kadının ve anaların kararlı duruşları ile ortaya çıkacaktır.

Yaşanan durum karşısında öncelikli olarak tutsak ailelerinin harekete geçmesi, kendi örgütlü kurumları aracılığı ile böylesi bir sürece öncülük etmesi gerekir. Bu konuda bir çabanın olduğu görülse de hala çok yetersiz ve beklenenden uzaktır. Daha kapsamlı tartışmalar yapmak, nelerin yapılabileceğini ortaya çıkarmak, buna diğer sivil toplum örgütlerini ve demokratik siyaset alanını da katarak pratikleştirmek en doğrusu olacaktır. Binlerce tutsak ailesi oldukça kaygılı olmakla birlikte tam olarak ne yapabileceğini bilememenin çaresizliğini yaşamaktadır. O açıdan salgın koşullarını da gözeterek yapılabilecekleri sağlam bir planlamaya kavuşturmak, ilgili tüm çevre ve kurumlarla ortaklaşarak onları da aktifleştirme temelinde bir direniş sürecini örgütlemek temel bir görev olarak tutsak aileleri kurumlarının önünde durmaktadır. Bu konuda daha çok başkalarından bekleme gibi bir durum yansıyor. Evet sorun sadece tutsak ailelerini ilgilendiren bir sorun değildir. Bir bütün Kürt halkının özgür geleceği tehlike altındadır. O açıdan tüm yurtsever kesim, çevre ve kurumlar böylesi bir direniş sürecini ortaya çıkarma göreviyle karşı karşıyadırlar. Ancak böyle de olsa, saldırının odağında Önder Apo ve siyasi tutsaklar olduğundan, tutsak aileleri kurumu hiç kimseden beklemeden en önde harekete geçmeli ve direnişin öncülüğünü yapabilmelidir.

Tutsak aileleri kadar demokratik siyaset alanı da bu süreçte oldukça önemli ve etkin rol oynaması gereken bir alan olmaktadır. Bu alanın ortaya çıkmasında ve günümüzdeki düzeye gelmesine Önder Apo'nun rolü belirleyicidir. Yine bu alanın eşbaşkanları, vekilleri, belediye eşbaşkanları, meclis üyeleri, yüzlerce ilçe başkan ve yöneticileri ile binlerce üyesi faşizmin soykırım uygulamaları kapsamında zindanlarda bulunmaktadır. Dolayısıyla demokratik siyaset alanının Önder Apo ve siyasi tutsaklara karşı ciddi bir sorumluluğu vardır. Salgına karşı başlatılan kardeş aile kampanyası halkımız arasında bu zor günlerde dayanışma yaratmak açısından oldukça önemlidir, fakat sadece bununla sınırlı kalmak, yeterli düzeyde sahip çıkmamak ciddi bir yetersizliktir. Faşizmin salgın ortamından faydalanarak Önder Apo ve Siyasi tutsaklar üzerinden halkımıza katliam dayatmasına karşı en önde demokratik siyaset alanının karşı çıkması ve buna karşı ciddi bir direnişi ortaya çıkarması gerekmektedir. Şu anda halkımız salgın kadar bir katliam tehlikesiyle karşı karşıyadır ve temel gündemi de budur. O açıdan demokratik siyaset alanı da gecikmeden bu sorumluluğunun gereklerini yerine getirmeyi, ne yapılabileceğine dair ilgili diğer alanlarla da ortaklaşarak somut bir eylem planlamasını ortaya çıkarıp, örgütlemeyi esas almalıdır.

Ertelemeyi, savsaklamayı kabul etmeyen bir süreç yaşıyoruz

Söz konusu saldırının odağında zindanlar olduğu için avukatların ve baroların duruşu da bu süreçte oldukça önemli olmaktadır. Siyasi tutsakları kapsam dışında tutan infaz düzenlemesine karşı Türkiye'nin en önemli 20 barosunun ortak açıklama yapması elbette önemliydi. Yine hem tek tek avukatların, hem de kimi avukat örgütlemelerinin belli bir çabası olduğunu da görebilmekteyiz. Çıkarılan yasanın doğru anlaşılması ve faşizmin amacının deşifre edilmesi konusunda da avukatların ciddi bir katkısı oldu. Ancak yaşatılmak isteneni en iyi anlayan kesim olarak avukatların daha güçlü, daha radikal ve sonuç alıcı örgütlü eylemsellikleri ile sürece yön vermesi gerekmektedir. Müvekkilleri ölümle baş başa bırakılarak avukatlık mesleğinin varlık gerekçesi de ortadan kaldırılmak isteniyor. Bu gerçeklikten hareketle daha etkili bir bilinçlendirme, örgütleme ve eylemsellikleri açığa çıkarma avukatların ve başta barolar olmak üzere hukuk kurumlarının temel bir sorumluluğu olmaktadır. Aynı şekilde zindanlarda yaşanan durumun gerçekten ne olduğuna dair Tabipler Birliğinin kamuoyunu doğru bilgilendirme konusunda ciddi bir sorumluluğu vardır. Başta İmralı Cezaevi olmak üzere, tüm zindanlara bağımsız hekim heyetlerinin gönderilerek durumun yerinde tespit edilmesi ve kaygı içerisindeki kamuoyunun doğru bilgilendirilmesi Tabipler Birliğinin temel bir sorumluluğu olmaktadır. Yine AKP-MHP faşizminin yandaşı olanları dışında tutarak demokratik kamuoyunun vicdanı olan aydın, yazar ve sanatçılara da siyasi tutsakları sahiplenme noktasında ciddi görevler düşmektedir. Bu konuda bireysel olarak pek çok aydın, yazar, sanatçı ve insan hakları savunucusu insanın bir duyarlılık yaratma çabası var. Ancak tüm bu seslerin birleştirilmesi, ortak mücadele platformlarının oluşturularak etkili kılınması her zamankinden daha fazla aciliyet arz eden bir durum olmaktadır.

Ertelemeyi, savsaklamayı, sorumsuz yaklaşmayı kabul etmeyen ve bu tarz yaklaşımların bedelinin ağır olacağı tarihi bir süreci yaşıyoruz. Birey ve halk olarak bizleri yeniden yaratan ve var eden Önderliğimizden haber alamıyoruz. Binlerce tutsak yoldaşımız bu salgın ortamında ölümle yüz yüze bırakılmış. Dolayısıyla harekete geçmekten, etkili ve sonuç alıcı bir direnişi ortaya çıkarmaktan başka bir seçeneğimiz yoktur. Bunun imkanları ve koşulları her zamankinden daha fazladır. Tüm halkımızın, demokratik kamuoyunun, ilgili tüm yurtsever-demokrat çevre ve kurumların bu duyarlılık ve sorumluluk bilinciyle yaklaşacağına olan inancımızı belirterek; Önder Apo ve siyasi tutsaklar etrafında kenetlenme zamanıdır diyoruz. Bu temelde tüm kesimleri ortak mücadeleye çağırıyoruz.

■■■

Kürt Gençliği bu süreçte ortaya konulacak direnişin öncülüğünü üstlenebilmeli, AKP-MHP faşizmini, yaşatmayı amaçladıkları katliamlara pişman etmelidir. Tüm devlet kurumları, AKP-MHP faşizmine bağlı ya da onlara yakın tüm kurum ve bireyler hedeflenmeli, özellikle bu faşist iktidarın zayıf karnı olan ekonomi alanında güçlü darbeler indirme esas alınmalıdır. Kürt gençleri, var güçleri ile Önderlikleri ve siyasi tutsaklar etrafında adeta kalkan olabilmeli, fedai ruhla sürece yaklaşmalıdır.

Özgür insan sağ olan, sağlığı yaşayan ve sağlayandır

Dilzar Dîlok

16. yüzyıldan bu yana oluşturulan tekellerin kâr odaklı örgütlenmelerinin uluslararası akitlerle teminat altına alındığı ve 19. yüzyıla gelindiğinde de bu sistemin kapitalist modernitenin tam teşekküllü hali olarak tüm gezegeni tekeli altına aldığı bilinmektedir. Bugün karşılaştığımız tüm sistemsel sorunların kaynağını 16. yüzyılda aramak yanlış olmaz. Her olguda yaşandığı gibi kapitalist modernitenin olgunlaşmış hali de onun çözülmesinin başlangıcı olacaktı. Nihayetinde 19. yüzyılla birlikte dünya sisteminin içine girdiği krizin emareleri ortaya çıkmaya, topluma yansımaya başladı. Gelişen sosyalizm, anarşizm ve feminist hareketlerin toplum üzerindeki büyük dönüştürücü ve kurucu etkisi, kadınların varlık bilinci, ekolojik bilinçlenme ve doğal yaşam arayışlarıyla bütünleşen toplumsal eylemsellikler, yeni bilimsel arayışlar kadar toplumsal mücadelelerin örgütlenmesi, devrimlerin gelişmesi, komünlerin inşası hep bu yüzyılda gerçekleşti.

> Kapitalist sistemin Koronavirüs karşısında yaşadığı çaresizlik devletin tek kişide tekelleşmesinin çaresizliğini de ortaya koymaktadır. Kendi sistemi, kirlilikleri, uygulamaları sonucunda ortaya çıkanı kendisinin dahi tanımlayamaması, sömürüde, doğallığı bozmada kapitalizmin yaptığı sınır tanımazlığı da göstermektedir. Doğurduğu çocuğu tanımamak mümkün müdür? Kapitalizm işte bunu yaşamaktadır. Virüse dair bilimin yaşadığı iflas bunu göstermektedir. Bilim insanlarıyla siyasetçiler, seyyar satıcılar, öğretmenler aynı şeyi söyleyebiliyorsa, herkesin bildiği eşitlenmiştir.

Bugün, Önder Apo'nun büyük bir birikim, yoğunlaşma, düşünsel derinlik yaratarak geliştirdiği bir bilim var, bir toplumsal sistem var. Kendisi artık iki yüzyıl söylenecek söz olmadığını da belirtti. Bunu söylerken bir anlamda Muhammed'in kendi çağını çözümleyerek peygamberler çağının bittiğini ilan etmesi gibi, Önder Apo da kendi çağını çözümleyerek bu sistemlerin çağının bittiğini, Demokratik Konfederalizm sisteminin de iki yüzyıl boyunca kapitalist modernite karşısında demokratik moderniteyi yaratmanın tek alternatifi olacağını, ancak bu dönemler başarıyla yaşanıp tamamlandıktan sonra yeni toplumsal sistem arayışlarının gelişebileceğini belirtti. Bunlar binlerce yıllık tarihten süzülen gerçeklerdir. Bu gerçeğin görülememesi, algılanamaması, bizlerin bunu daha derinlikli anlayıp somutlaştıramamamız, Önder Apo anlatmasına rağmen anlama konusundaki yetersizliklerimiz bizi eksik anlamaya götürebildiği gibi, yetersiz pratikleşmeye de götürebilir.

Önder Apo fikirlerinin tarihsel çözümlemelerden ortaya çıktığını bildiğimiz halde bunu anlamakta ve uygulamakta yetersiz kaldığımızdan, karşılaştığımız devrimsel ya da karşı devrimsel durumlarda, büyük felaketlerde, ortaya çıkan kimi toplumsal-sistemsel durumlarda da "Önderlik demişti, nasıl da biliyordu" şeklinde başlayan, tarihsel toplum bilgisinden uzak ele alışlar sergileyebiliyoruz. Yani ortaya çıkan durumları bu tarihselliğinden ve tarihsel ele alınışından kopardığımız, o bağı kuramadığımız an, o bilgiye kehanet anlamı biçerek onu kutsallaştırdığımızı netleri tek tek değil de, 16. yüzyılda tıpla uğraşan insanların düşünce biçimine, yaşam biçimine bakarak, insanların kendi çağlarının çocuğu olduğu gerçeğinden hareketle, Nostradamus'un çağına ve düşüncesine bir daha bakmak gerekir. Kapitalizmin ayağa kalkıp yürümeye başladığı çağda, bu koşunun ileriki aşamalarını görmesine şaşırmaktan daha anlayışsız bir durum olamaz.

Halbuki, geçmişi ve geleceği olmayan hiçbir bilgi yoktur. Sömürü sistemleri dahi kendilerini bir geçmişe ve geleceğe dayandırarak kabul ettirmeye çalışırlar, çünkü başka çareleri yoktur. Bilgiyi geçmişinden koparmak, yani tarih karşısındaki duyarsızlık, geleceğinden koparmak, bu bilgiyi öğrendikten sonra ne yapacağımızın kararını vermemek, karar versek dahi buna göre adım atmamak, belki kolay olandır, ancak bilgiyi metalaştıran tarzdır. Tam da kapitalizmin hazırladığı tuzağa düşmek, an'da hapsolmaktır. Kolay olandır diyoruz, çünkü sorumluluklarından kopitalist sistem tekeline girmesiyle oldu. Şüphesiz insan, varoluşundan bu yana hastalıklarla karşılaştı. Hasta oldu, yara bere aldı, sakatlıklar yaşadı, kiminde yaraları kapandı, kiminde derin izler bıraktı, kiminde iyileşti, kiminde öldü. İlk klan topluluklarının hangi hastalıklardan öldüğünü, hastalık diye tanımladığımız hangi bakterilerle birlikte yaşamaya uyum sağlayamayıp hayatını kaybettiğini az da olsa biliyoruz. Tüm ölümlerden bir ders çıkararak kendini iyileştirmenin yollarını aradı, bulduğu oranda daha özgür yaşamanın zeminini yarattı. Batı Düşüncesinde Dönüm Noktası, Hastalık İyileşmeye Giden Yoldur gibi çalışmalar bu konuda bize önemli bilgiler sunmaktadır. Uzak doğu felsefesi hastalığı, insanın bütünlüğünden kopuş olarak ele alır.

Kürt dili, bu konuda felsefi geçmişinden öte yaşam felsefesiyle inşa ettiği yapılanışından ve gramer yapısından kaynaklı bize daha köklü ve yaşamsal veriler sunar. Örneğin hasta olmayışın da özgürlükle bağını kurmaktadır. Burada da görüldüğü gibi, hasta olmak özgürlükten kopmaktır. Bugün sömürülen toplumlarda çok fazla hastalığın olması, hastalıkların çok fazla olması, o toplumlara dayatılan kölelik bağlantılıdır. Ebola salgını yaşanıp da Afrika ülkelerinde insanlar ölürken tüm dünyanın bunu normal görmesi ile bugün Avrupa'daki ölümlerle dünyanın felaket ilan etmesi arasındaki fark, Afrika ülkelerine bahşedilen kölelik sıfatı ve kölelikle hastalığın birlikte olmasının olağan görülmesini anlatmaktadır. Kuşkusuz bunun diğer boyutu da kendilerini en iyi gösteren kapitalist sistemlerde yaşayan insanların yakalandığı yeni tür hastalıklardır.

> Hayatta kalmak istiyorsak,özgür olmalıyız. Gün 24 saat koşturmamıza, durup dinlenmeden çalışmamıza rağmen bin yılların insanlık birikimine rağmen buzul çağındaki kadar dahi bundan faydalanamıyorsak böyle bir yaşamı kabullenmemeliyiz. Tüm canlılar yaşam için kendilerine gereken enerjiyi temin ederken enerji sarfederler. Elde ettikleri enerjiyi kullanarak bir sonraki enerji sarfının zeminini hazırlarlar. Bu, yaşamın biyolojik boyutu için şarttır. Bugün insanlar sürekli çalışmasına rağmen kendilerine gereken enerjiyi, suyu, elektiriği, yiyeceği, giyeceği, sağlığı, eğitimi vs elde edemiyorsa, çalıştıkları ve sarfettikleri enerji nereye gitmektedir?

sandığımız oranda yaşamsal zeminden koparmış oluyoruz. Böyle olduğu an, o bilgiyi hem soyutlaştırmış hem de nesneleştirmiş oluyoruz. Böyle durumlarda kastedilen kehanet kavramı, bilimcilikten koparak insanı-yaşamı-sistemi çözümleme girişimi gösteren bilim insanlarının ötelenmesi için uydurulmuş bir kavram olmaktan öte anlam taşımaz.

16. yüzyılda ortaya konmuş olan Nostradamus kehanetleri, bilimciliğin zincirine alınan zihniyet tarafından bir kenara konuluyor ancak böyle felaket zamanlarında hatırlanıp şaşkınlık belirtileri gösteriliyor. Kehanet olarak tarihe geçen birçok verinin zincirlenmiş bilimcilik anlayışından öte gerçek doğa bilgisi, insan bilgisi, evren ve tarih bilgisi temelinde ele alınması ihtiyacı var. Nostradamus'un kendisi tıp, kimya, simya konularında eğitimler almış, krallara hekimlik ve danışmanlık yapacak kadar bir şeyleri anlamış ve öngörü yönünü geliştirmiş biri olabilir. Ne tür birikimlerin sonucu ortaya çıkardığı derinlikli bilinmeyen ve kehanet denilen konuların en genel anlamıyla, sistemin gidişatının ortaya çıkaracağı toplumsal, biyolojik, ekolojik sorunları öngörmesi olarak ele almak çok yanlış olmasa gerek. Kehaparılmış bilginin kişiye görünür bir zararı da yoktur. Liberalizm bunu insanların beynine bir paslı çivi gibi çakmıştır. Bu durumda nesneleşen bilgi zaten onu nesneleştirenlerin elinde bir meta olarak kalma riski yaşadığı gibi, mevcut hakim zihniyete, pozitivizme hizmet etmekten de kurtulamayacaktır.

Uzak doğu felsefesi hastalığı, insanın bütünlüğünden kopuş olarak ele alır

Önder Apo'nun Demokratik Uygarlık Manifestosu'nda yaptığı tarihsel toplumsal çözümlemeler bu bağlamda ele alındığı ve gereği anlaşılarak yerine getirildiği oranda hem doğru yaklaşım geliştirilmiş olur, hem de bilime, bilgiye, düşünen insana saygının gereği yapılmış olur. Burdan yola çıkarak Önder Apo'nun yaptığı kapitalist modernite çözümlemelerine bir daha bakmak, bakarken yanlış bakmaların önüne geçerek yeni bir anlama ve yaşamı inşa etme gözüyle ele almak gerekir.

Hastalık diye adlandırılan durum, bugün ilk ortaya çıkmadı. Ancak hastalıkların yaygınlaşması, toplumları kısa kaca alması, bakterilerin-virüslerin kaanlamına gelen "Nesax" kelimesi, tam olmayış anlamına gelir. Bütünlük, "Saxbûn" ise sıhhatli olma, hasta olmama olarak adlandırılır. Kimi yörelerde "Rind" kelimesi sağlık anlamında kullanılır ki, "Rind" kelimesinin bütünlüklü anlamı güzel'dir. Yine kimi yerlerde hasta kelimesi "Nexweş" diye kullanılır, ki, "Xweş" kelimesi güzel anlamına geldiğinden "Nexweş" kelimesi de güzel olmayan başka şeyler için de kullanılır. Güzelliğin, estetiğin varoluşla, özgürlükle bağı da burada en sade, ama sade olduğu kadar derin anlamıyla ortaya çıkar. Kimi yerlerde "Baş" kelimesi kullanılır ki, bu da iyi anlamındadır. Kürtçeden Türkçeye de geçmiş ve sağlık şekline dönüştürülmüş, aslında çalınmıştır.

Hasta olmak özgürlükten kopmaktır

Hastalık dediğimiz, varoluşun olağan halinde ortaya çıkan bir aksaklık, bütünlüğün herhangi bir durum-olay sonucu bozulmuş olmasıdır. "Evrenin amacı özgürlüktür, diyesim geliyor" derken Önder Apo, varoluşun bütünlüğünün özgürlükle bağını kurarken

Hastalık köleliktir. Her ne sebepten olursa olsun, hastalık (yani "Nesax" olma durumu, bütünlükten kopma durumu) özgürlükten kopuştur. Maruz kalınan durum, bir tesadüf sonucu ortaya çıkan hastalık da olsa, insanın bütünlüklü varoluşunu engellediğinden ortaya bir kısıtlanma-sınırlanma-özgürlükten uzaklaşma çıkmaktadır. Bunun boyutu ve aşılma durumu şüphesiz insanın kendini tamamlamasına bağlıdır. İmralı işkence sistemine, tüm baskılara, tecride, günlük-anlık özel savaş uygulamalarına rağmen Önder Apo'nun sağlık durumunu, onun direnişini, kendini özgürleştirmesini görüyoruz ve bu tanımın mükemmelliğini, insan emeğinin, gücünün önemini de görüyoruz. Batı Avrupa çıkışlı kapitalist modernite kendisi dışındaki tüm insanlığı hastalıkla, yani kölelikle başbaşa bırakarak kendisini bir birlik adı altında güvenceye almış olsa da, yarattığı sistem, her ne kadar kendi insanını üst sıralara çıkarmış

olsa da kendi yarattığı çağın çocukları olmaktan kendi ülkesini kurtaramazdı. Zira bu, oluşa ters olurdu. Önder Apo'nun çokça çözümlediği kapitalist modernitenin kanserleşmeyi çoğaltması kadar toplumsal kanserleşmeyi yaratması konusu bu anlamda çarpıcıdır.

Kapitalist sistem, köleleştirdiği ve köleleştirmeyi büyüttüğü kadar bu durum kendisinde daha görünür olmuştur. Ortaçağda yaşanan köleliğe dair anlatılardan biliriz. Kölelik sisteminin yaratıcıları ve köle sahipleri kölelerden iğrenirler, onların kullandığı kap-kaçakları kullanmazlar, ancak zamanla yaşamları ayrı formatta da olsa benzeşir, bütünleşir, ayrılmaz biçimde içiçe geçer, hatta köle kadınlar onların çocuklarını doğurur. Durum öyle bir hal alır ki, kendi çocuklarından iğrenirler, melez çocuklar katledilir, ancak bu iğrenmenin kendilerine dair olduğunu, giderek büyüyerek kendilerine karşı sistemli olarak döneceğini farketmezler.

> Ulus devlet olgusu çökmüştür. Özellikle ulus devlet olgusu Koronavirüs salgını ile birlikte imtihandan büyük hezimetle çıkacaktır. İtalyan devlet yetkililerinin korkuyla açıkladıkları, "Mafya, devleti ele geçirebilir" açıklaması, bir yandan bunun itirafı olurken diğer yandan da olağanüstü hal uygulamalarını meşrulaştırmanın çabasıdır. Şimdi bu AKP-MHP iktidarı hangi mafyadan iyi olabilir ki? Dünyada AKP-MHP faşizminden daha geri, baskıcı, kötü bir mafya olamaz, yoktur. Bunu tüm konuşmaları, kan içiciliği, kontra uygulamaları kanun adamı kılıfında yapmasıyla içişleri bakanına baktığımızda anlamaktayız.

Bugün 16. yüzyılda başlayan ve bugüne kadar tüm dünyaya insanlığa düşman bir sistemi dayatan, uygulatan kapitalist modernite sisteminin en fazla olgunlaştığı, yapay zekayı tartıştığı, başka gezegenlerde yaşamanın planlarını yaptığı bir dönemde, kendi sisteminin ürünü olan hastalıkların pencesinde can çekişmeye başladı. Ve hayallerinin ne kadar temelsiz olduğunu gördü.

Bir dönem egemen de olsanız, köleleştiren sistemler hasta eder, ve öldürür

İtalya'nın hızla bu hastalığın pencesine düşmesi, her gün binlerce insanın hayatını kaybetmesi, rönesansın çıktığı yerde bu kadar ölümün olması düşündürücüdür. Rönesans nasıl italya'da başlayıp tüm Avrupa'ya yayıldıysa bugün bu hastalık da italya'ya çok fazla darbe vurduktan sonra tüm Avrupa'yı tehdit etmeye başladı ve hızla Avrupa Birliği'ni tartışmalık hale getirdi. Yine son veriler itibariyle ABD, özelde de Newyork en fazla hastalık ve ölüm sayısını yaşadı. Avrupa'yla yarışarak zirveye çıkan bir kapitalist sistem temsilcisi olması gibi, salgında da Avrupa'yla yarışarak hızla zirveye oturan bir ABD'nin olması bizi şaşırtmadı. Bugün kapitalizmi en derinden yaşayan yerde en derinden hastalığın yaşanması, özgürlükten en uzak olan yerin de orası olduğunu göstermektedir. Bir dönem egemen de olsanız, köleleştiren sistemler hasta eder, ve öldürür.

Topluma yapılan saldırıların kaynağında bilimin mutlaklaştırılması, tek doğru olarak görülüp, üstün görüş haline gelmesi vardır ve bundan dolayı da bilim, mevcut durumda kendini temel bir yöntem olmaktan çıkarmıştır. Liberalizm insanlığı virüs öncesi virüsten daha fazla tehdit ederek yayılıp, etkili olmuştur. İnsan beyinlerinin teslim alınmasına odaklanan liberalizm, virüsten daha fazla fiziki ölüme yol açmaktadır. Bugün telefon kullanımı, trafik kazaları, madenler, inşaatlar, mültecileştirme, erkek şiddeti, ırkçılık, işçilik-işsizleştirme konularının sebep olduğu ölümler, çok iyi bilinmektedir ki, virüsten çok daha fazladır. Eski çağlardaki köleler uyanıp kapitalizmin işçilerine baksa, kendi durumlarına şükrederlerdi şüphesiz.

Önder Apo bu gerçeği, en sade bir şekilde ortaya koyar. Önder Apo'nun "Kendisi nevrotik ve kanserolojik olan kapitalist sistemin toplum bireylerini bu tür hastalıklara boğması da beklenen diğer önemli bir sonuçtur. Milliyetçilik, dincilik, iktidarcılık ve cinsiyetçilik hem kurumsal hem de bireysel olarak sürekli hastalık üreten kapitalizmin zihinsellik ve duygusallık genleridir" belirlemeleri kapitalizmi anlatan en yalın belirlemelerdir. Toplamı kölelik olan milliyetçilik, dincilik, iktidarcılık ve cinsiyetçilik, merkezi uygarlığın çıkışından bu yana kölelik inşa etmektedir. 16. yüzyıldan bu yana kapitalist sistem kendini kurumlaştırarak, yaygınlaştırmış ve tüm dünyaya kendi icat ettiği kölelik sistemini yaymıştır.

Bugün milliyetçiliğin, ırkçılığın hastalık yarattığı ispatlıdır. Türk faşizmi bunun en somut örneği olduğundan 19. yüzyıldan bu yana ülke olarak "Hasta Adam" olmaktan kurtulamamaktadır. AKP-MHP faşist iktidarının ortaya çıkardığı tablo bunun en kaba, en kötü, en düşük düzeyli göstergesidir. Yine cinsiyetçiliğin yarattığı hastalıklar insanlığın boyunu aşmıştır. Erkek egemenlikli sistemin ortaya çıkardığı tüm hastalıklarla birlikte kadınlara yapılan saldırıların kadınları, kadınlığı, çocukları ve tüm toplumu hasta ve sakat bıraktığı da görülmektedir. Erkek şiddeti sonucu sakat kalmış, bedeninin bir kısmı işlevsiz olmuş binlerce kadın var. Yine erkek şiddetinden dolayı yaşadığı travmayla toplumdan kopan, toplum karşısına çıkma cesaretini kaybeden sayısız kadın vardır. Tüm bunlar hastalıktır ve kişisel olmayan, giderek toplumun moral manevi gücünü zayıflatan hastalıklardır. Yüzlerine asit dökülerek yüzleri yakılan, yüzünü kaybeden kadınlar bunun en kötü simgeleri olarak her gün karşımızdadırlar. Yine kapitalizmin estetik operasyonları adı altında kendi yüzünü kaybeden kadınlar da aynı akibeti başka boyutta yaşamaktadır.

Kuşkusuz aynı şekilde sistem olarak özgürlük de yaşatır. Bunu şimdiye kadar farklı bir düşmanca saldırı ve yönelim sonucu olmazsa, virüs vakası görülmeyen Kuzey-Doğu Suriye Özerk Yönetimi'nde görmekteyiz. Kaldı ki, Türk faşizmi Girê Sipî üzerinden virüslü insanları alana gönderdiği bilgileri mevcuttur. Kendi özyönetimini inşa eden toplumsal sistemlerde de şüphesiz sorunlar vardır, ekonomiden eğitime, sağlıktan güvenliğe kadar birçok sorun vardır. Ancak kapitalizmin yarattığı ve ihraç ettiği sorunlar değildir bu sorunlar. Kendi varlığını koruma ve özgürlüğünü sağlama sorunlarıdır. Toplum bununla birlikte özgürdür ve bundan dolayı da kapitalizmin ürettiği ve dünyaya ihraç ettiği virüs bu alana girememiştir.

Yine kapitalizmin ortaya çıkardığı şehirleşme, toprakların insansızlaştırılarak makinelere açılması, şehir denilen mekanlarda insanların üstüste yığılması, her sabah sürü muamelesi yapılarak araçlara doldurulması, çalışma adı altında aynı ambarlara doldurulması, insanların buna mecbur ve mahkum edilmesi, hastalığın zirve yaptığı alanlardır. Newyork, Milano bunun örneğidir, yine Türkiye'de İstanbul bunun örneğidir. Kürdistan'daki enfekte durumlarının hepsinin İstanbul'dan ya da yurtdışından dönenler olması da bunu göstermektedir. Binlerce insanı daracık alanlara tıkıştırıp özgür bir nefes almalarına izin vermeyen metropol yaşamının koşulları ve yaşam biçimi köye dayalı yaşamda yoktur ve virüsü yayacak koşullar da yok denecek kadar azdır.

Ulus devlet olgusu Koronavirüs salgını imtihanından büyük hezimetle çıkacaktır

Türkiye'de AKP-MHP faşizmi virüsü bilinçli yaymaktadır. Haftalardır olması gereken sokağa çıkma yasağı devletin sorumsuzluğundan dolayı ilan edilmemiş, en son 10 Nisan'da iki günlük olmak kaydıyla diktatör Erdoğan tarafından ilan edilen sokağa çıkma yasağı iki saat içinde tüm şehirlileri marketlere, pazarlara salmış, toplum aslında bu kararla virüse koşturulmuştur. O iki saatte binlerce insanın enfekte olduğunu tüm sağlık uzmanları belirtmekte, hatta o iki saatte sokağa çıkanların 14 günlük karantinaya girmesi gerektiği bilim kurulu üyelerince açıklanmaktadır. AKP-MHP'nin bu faşist, insanlık düşmanı tarzı, kendine mecbur-mahkum insan yaratma, insanların mağduriyetleri üzerinden devlet olgusunu inşa etme temelindedir. Devletin resmi bilim kurulu olmasına rağmen, sağlık bakanlığı günlük açıklamalar yapmasına rağmen, belediyeler kendi sorumlulukları çerçevesindeki alanlarda tedbirler alıp uygulamaya koymasına rağmen, hepsi boşa çıkarılarak Erdoğan tarafından sokağa çıkma yasağı ilan edilmesi, yarım yamalak yürütülen tedbirleri de boşa çıkardı. Tabii ki tek adam diktatör rejimi sadece halkın üzerinde değil, tüm kurumlar üzerinde kendini inşa etmektedir. Bunun üzerine resmi kurum olan bilim kurulu da kurum olarak boşa düştü ve üyeler, kurumsal çaresizlikle bireysel açıklamalar yaparak toplumu bu kararla birlikte ortaya çıkan duruma dair uyarmaya başladı. Bu bireysel açıklamalar iyi niyetle ve toplumsal duyarlılıkla, kişisel insiyitifle yapılan ancak sistemsel olarak baktığımızda da, sistemin dağıldığını gösteren durumlardır. Karar alması gereken kurumun karar alamaması, buna karşılık tavsiyede bulunması, bunu kamuoyuna deklare etmesi ve bunu Erdoğan'a rağmen yapması, ezik, çekingen ve çaresiz bir karşıtlıktır. Ve çözüm olacaksa, bu karşıtlıkların örgütlü, kolektif ve açık olmasını sağlamak gerekmektedir.

Ulus devlet olgusu çökmüştür. Özellikle ulus devlet olgusu Koronavirüs salgını ile birlikte imtihandan büyük hezimetle çıkacaktır. İtalyan devlet yetkililerinin korkuyla açıkladıkları, "Mafya, devleti ele geçirebilir" açıklaması, bir yandan bunun itirafı olurken diğer yandan da faşist olağanüstü hal uygulamalarını meşrulaştırmanın çabasıdır. Şimdi bu AKP-MHP iktidarı hangi mafyadan iyi olabilir ki? Dünyada AKP-MHP faşizminden daha geri, baskıcı, kötü bir mafya olamaz, yoktur. Bunu tüm konuşmaları, kan içiciliği, kontra uygulamaları kanun adamı kılıfında yapmasıyla içişleri bakanına baktığımızda anlamaktayız. Toplamda Türkiye devleti hükümeti bunu günlük olarak yapmakta, iradesizleştirdiği halk üzerinde her türlü uygulamayı kendine hak görmektedir. Oysa kendini toplumun ihtiyaçları üzerinden kurumlaştırarak meşrulaştıran devlet olgusunun, hiçbir şekilde toplumun ihtiyacını karşılama durumunun olmadığı, tüm vergilere, kesintilere, kurallara, kanunlara, halktan alınanlara rağmen halka verilmediğide, virüsün açığa çıkardıklarındandır. Bugün artık halkın sadece emeği, özgürlüğü değil, kanı istenmektedir. Kızılay'ın yaptığı bunun en kaba ve en somut şeklidir. Devlet herkesten herşeyini alıyor ama herkese vermiyor. Türkiye'de vergi vermeyen Kürt yoktur. Ancak sağlık hizmetinden faydalanmayan Kürt çoktur, hatta yandaş olmayan tüm Kürtler faydalanamamaktadır. Bundan öte Kürdistan'da ciddi bir sağlık hizmeti de yoktur. Nihayetinde sağlık kurumu da olsa faşist devlet kurumu kimliğini üstlenmekte ve belirlenen rolü oynamaktadır. Yine Rojhilatê Kurdistan illerinde yaşanan ölümlerin sayısının fazla olması, aynı ulus devletçi faşist zihniyetin orda da uygulandığını göstermektedir.

Ulus devlet tüm pratiğiyle, kesintisiz sömürü sistemidir

Ulus devletin çöküşü, temsili bir söylem değildir. Ulus devletin kendini üzerinden inşa ettiği kurumların başarısızlığı ulus devleti çökertmiştir. Eğitim, ekonomi, sağlık bunların başında gelmektedir ve bunlarda da başarısızlık zirve yapmıştır. Devlet bir dernek değildir, vakıf değildir, şirket değildir. Hepsinden öte ve üstte bir sömürü çarkıdır. Tüm pratiğiyle, kesintisiz sömürü sistemidir ulus devlet. Buna rağmen, kesintisiz her gün toplumdan vergi almış olmasına rağmen devletin depremdeki gibi virüs çıkınca hemen para toplamak üzere kolları sıvaması, çağrılar yapması, kampanyalar başlatması, sömürgecinin utanmazlığıdır. Sömürünün yüzsüzlüğü, AKP'nin açgözlülüğünün sınır tanımazlığıdır. Cenazeleri satarak para kazanma durumudur. Ölü satıcılıktır. Bu çirkin oyunlara gelmek, katılmak da derinleştirilmiş köleliğin artık ölüm aşamasıdır. Zira kendini cenaze yapma durumu, ölmüş olmaktan öte nedir ki!

> Kapitalizmin baskılarından, sömürüsünden kurtulmak şüphesiz büyük emek istemektedir. Emeği özgürleştirmek için büyük çaba gerekir. Kendini varetmenin büyük çabasını vermek ve bu çabayı kolektifleştirmek gerekir. Bundan dolayı da düşüncede varolan bireysel kurtuluş anlayışından vazgeçmek, toplumsal kurtuluşun da kolay olmadığını bilerek adım atmak şart. Günümüzün en temel demokratik-devrimci çalışması böyle bir bilinçlendirme çalışmasıdır. Bu, kuşkusuz başta Kürdistan olmak üzere tüm Ortadoğu ve dünya için geçerlidir ve dünya insanlığı özgür yaşamı haketmektedir.

Kapitalist sistemin Koronavirüs karşısında yaşadığı çaresizlik devletin tek kişide tekelleşmesinin çaresizliğini de ortaya koymaktadır. Kendi sistemi, kirlilikleri, uygulamaları sonucunda ortaya çıkanı kendisinin dahi tanımlayama-

ması, sömürüde, doğallığı bozmada kapitalizmin yaptığı sınır tanımazlığı da göstermektedir. Doğurduğu çocuğu tanımamak mümkün müdür? Kapitalizm işte bunu yaşamaktadır. Virüse dair bilimin yaşadığı iflas bunu göstermektedir. Bilim insanlarıyla siyasetçiler, seyyar satıcılar, öğretmenler aynı şeyi söyleyebiliyorsa, herkesin bildiği eşitlenmiştir. En iyi bilinen ve en net olunan konu elleri yıkamaktır. Bunu zaten yerleşik yaşama geçildiğinden beri anneler çocuklarına öğretmektedir. Mevcut durumda insanlığın elinde ilk bilgiden başka işe yarar bilgi yoktur ve bu bilimin-bilimciliğin iflasıdır. Annelerin öğrettiğini kapitalist sistem geri unutturduğundan ya da kirlettiğinden bugün bilim insanları kendilerince bir daha öğretmeye çalışmaktadır. Kapitalist sistemin düşeceği bundan daha trajik bir durum olamaz. Şüphesiz bu salgının biyolojik silah kullanma sonucu ortaya çıkması ihtimali de yüksektir, yine yaşlıları artık taşımak istemeyen Avrupa'nın çıkardığı bir Malthusçu tarz da olabilir. Ancak ne olursa olsun, nihayetinde bu virüs kendi hedefini aşmış, her yer hedef olmuş, tüm insanlık tehdit altına girmiş ve vurulmaya başlamıştır. Tıbbın kesin çözüm sağlayamadığı, insanın direnişine bağlı olarak çözümün ortaya çıktığı bu durum insanın kapitalist sistemden koparak kendi özüne, özgücüne dönmesi için bir fırsattır.

"Savaşa yapılacak yatırım sağlığa yapılsın, sorun çözülür"

Sağlık konusunda bu imtihanda başarısız olan sistemler zaten ortadadır. Ancak Küba salgının ilk dönemlerinden itibaren dünyaya gösterdiği sistemiyle, sağlık sistemindeki kendine güveniyle, gelişmişliğiyle, toplum odaklılığıyla örnek olmayı, daha da ötesi dünya önderliğinde olmayı başardı. Kübalı doktorların birçok ülkeye göreve gitmesi bunun en güzel örneğidir. Belki Küba'nın gönderecek solunum cihazı yoktur, belki eldiven ya da maskesi yoktur, ancak Küba'nın sosyalist kültürü almış, o bilinçle donanmış, kendine yetmenin bilinciyle bilgiyi özümsemiş, ne hümanizmin insanı yüceltme adı altında doğayı nesneleştirmesine izin vermiş, ne de sömürü sistemlerinin insanı araçsallaştırmasına izin vermiş, insan gerçeğini tanıyarak gerçek insanlığı anlamış, sevmiş bir zihniyetin bugüne ulaşabilmiş temsilcileri diyebiliriz Küba'nın sermayesi. Yine kendisi de doktor olan

> Yaşanan kolektif mağduriyeti ortadan kaldırmak için kolektif bilinç ve kolektif eylem gereklidir. Kürtlerin yaptığı eylemler, devletin yük olduğu, yaşam önünde engel olduğu durumda, devleti engel olmaktan çıkarma anlamında devlet dışı örgütlenmeler temelinde gelişmektedir. Kürt halkı yaptığı dayanışma kampanyalarıyla devleti reddetmiştir. Paranın aracılığını reddetmiştir. Kendi toplumsal dayanışmasını göstererek kendini koruma amacıyla çalışamayan, günlük olarak çalışamadığı için ihtiyaçlarını gideremeyen ailelerin ihtiyaçlarını giderme temelinde bir toplu eyleme girişmiştir ve bu çok anlamlıdır.

Che Guevera'nın izlerini de görmek zor değil. Tabii tarihsel topluma bağlılığın, geleneksel tıp denilen alanın hiçbir zaman bilime kurban edilmediği bir sistemin olması da bunun en önemli yapı taşlarını oluşturuyor. Hem geleneğe dayanan hem de bilimi esas alan bir sağlık sistemini uygulaması, sağlığa büyük yatırım yapması, temizlik malzemelerinin bedava denecek düzeyde topluma sağlanması konuları, Küba toplumunun virüsten korunması kadar Kübalı doktorları dünya ölçeğinde süper kahraman yapmaktadır. Ki, bu mertebe haksız da değildir. Küba sağlık sisteminin bundan sonra daha da ilgi çekeceği, örnek alınacağı, örnek alınması için toplumlar tarafından mücadele edileceği kesindir. Ülkenin kaynaklarını toplumun ihtiyacı olan ve daha uzun bir süre ihtiyaç olmaya devam edecek olan sağlığa ayrılması tek çözümdür. Oysa ABD ve Türkiye örneğinde görüldüğü gibi tüm varlık yokluk durumlarına, virüs salgınına, ölümlere rağmen hiçbir insani belirti gösterilmeden savaşa yatırım yapılıyor, insanların ölmesi pahasına üretime devam etmesi çağrıları yapılıyor. Oysa çözüm çok basittir. Mexmur mülteci kampında doktorluk yapan Dr. Medya Alman'ın çağrısı ile çözüm en kolay şekliyle ortaya konmaktadır: "Savaşa yapılacak yatırım sağlığa yapılsın, sorun çözülür."

Sağlık alanının toplumun çıkarları, insan çıkarları temelinde sağlanması demek, sağlığın devlet tekelinden çıkması değildir, bütçenin tekelden çıkmasıdır. Devlet varsa, sağlığı sağlamak için vardır. Kendi varlığını buna oturtan devletin bunu sağlaması gerekir. Tüm halkın sigortalı olması, sağlık imkanlarından faydalanması, insanların ilaç alamadığı için ölmesine seyirci kalınmaması, hastane sırasında saatler kaybetmemesi, doktora gidemediği, ilaç alamadığı için ölümlerin olmaması, devlet bütçesi denilen bütçenin büyük oranda sağlığa ayrılması başta gelen tedbirler olmalıdır. Yine bunu yaparken içinde olduğumuz çağ itibariyle bir boyut hastalıkları iyileştirme üzerine olurken, en önemli olan boyut da hastalık üretmemeye odaklanmaktır. Bu, Önder Apo'nun Demokratik, Ekolojik, Kadın Özgürlükçü Paradigması'nın en önemli özelliğidir.

İnsan sağlığı, doğadan kopuk ayrı değildir. Eğer doğayı tümden tüketim odaklı ele alırsanız, doğayı talan ederseniz, doğaya hakaret ederseniz, ona saygı duymazsanız, onun doğallığını her türlü eyleminizle bozarsanız, doğanın içinde bir parçası olarak sizler de bozulursunuz, talan olursunuz, hakarete uğrarsınız, saygınlığınızı yitirirsiniz, doğallığınızı kaybedersiniz, köleleşirsiniz. Nihayetinde ölürsünüz. Bundan dolayı da, doğayla dost, doğayla uyumlu bir toplum-yaşam-sistem anlayışını pratikleştirmekten başka hayatta kalma yolu yoktur.

Ekoloji alanında yapılan çalışmaların sistem dışına çıkarılması, hakim sistemi bütünlüklü olarak karşısına alması zorunluluğu vardır. Bugünkü mücadele düzeyinin yetersiz, toplumsal mücadeleden kopuk, Kadın Özgürlük Mücadelesinden kopuk durumu, ekolojik mücadeleyi yarım kalmaya mahkum etmektedir. Geri dönülmezliğin sürekli haykırıldığı, doğa bütünlüğünden kopan bir ekoloji anlayışından ziyade varolanı bütünlüklü bir şekilde değerlendirerek bir mücadele çizgisinin belirlenmesi gerekmektedir. Çin'de bir aylık tedbirler sayesinde araç kullanımının çok fazla azalmasıyla yaratılan hava temizlenmesi durumu iyi bir örnektir. Birçok ülkede ırmakların temizlenmesi, kendi vatanını bırakıp giden canlıların yeniden yuvalarına dönmesi, kimi ülkelerde kırlarda yaşayan canlıların farklı alanlara doğru gelmesi bize şunu söylemektedir: İnsanlar, biraz geri çekilirse, doğa daha özgür olur, temiz olur, canlılar biraz daha özgür olur ve yaşam bütünlüklü olarak korunabilir. Bundan dolayı her sistemin, ülkenin örneğin araç kullanımına, sınırsız motorlu araç teminine yönelik kararlar alması zorunluluktur.

Kapitalizmin tüketim kültürü öyle bir hale getirmiştir ki insanlığı, her evde onlarca telefon, birkaç araç ve daha sayısız elektrikli ürün bulunmaktadır ve herbiri bir doğa karşıtı, doğa düşmanı olarak rol oynamaktadır. Şüphesiz insan yaşamını kolaylaştırmak, emeği farklı alanlara aktarmak güzeldir. Ancak insan yaşamını kolaylaştırması amaçlanan teknik gelişmelerin doğa yaşamını öldürdüğü, doğa yaşamına ya da insan olma tanımına zarar verdiği anda engellenmesi, demokratik, ekolojik sistemlerin bir şartı olmalıdır. Toplu taşımanın ve bisiklet kullanımının yaygınlaştırılması, kişisel motorlu araç kullanımının azami kısıtlanması ve farklı yaptırımlara bağlanması, ısınma amaçlı kullanılan yakıtlar karşılığında havayı temizleyen filtre sistemlerinin geliştirilip yaygınlaştırılması önemli tedbirlerdir. Yine plastik tek kullanımlık malzemelerin piyasadan çekilmesi şarttır. Çünkü bu malzemelerin bir anlık tüketimde yarattığı tatmin, yarattıkları çöp dağlarıyla asla kıyaslanamayacak düzeydedir. "Üret, tüket, kullan, at" mantığının doğaya verdiği zarar kadar insan zihniyetinde emeğe, insana, maneviyata, ihtiyaca, ilişkilere verdiği zarar görülmeli ve bunlar ortadan kaldırılmalıdır. Bu örneklerden çok daha fazla günlük yaşam tedbiri almak ve pratikleştirmek mümkündür. Çünkü yaşam, bunlarsız daha özgürdür. Bundan

> Ekoloji alanında yapılan çalışmaların sistem dışına çıkarılması, hakim sistemi bütünlüklü olarak karşısına alması zorunluluğu vardır. Bugünkü mücadele düzeyinin yetersiz, toplumsal mücadeleden kopuk, Kadın Özgürlük Mücadelesinden kopuk durumu, ekolojik mücadeleyi yarım kalmaya mahkum etmektedir. Geri dönülmezliğin sürekli haykırıldığı, doğa bütünlüğünden kopan bir ekoloji anlayışından ziyade varolanı bütünlüklü bir şekilde değerlendirerek bir mücadele çizgisinin belirlenmesi gerekmektedir.

dolayı toplumsal sistemlerin bu tedbirleri alacak ekonomik-üretimsel mekanizmalar oluşturması, yine eğitsel tedbirler alması gerekmektedir.

Şehirlerde topluma kurulan tuzaklar hem şehrin "taşı, toprağını altın" göstermek hem de insanları kölelik koşullarından da ağır çalışma koşullarına gönüllü razı etmekle somutlaşmaktadır. İstanbul'un "taşı, toprağı altın" olmasına rağmen insanlar günde 24 saat çalışır ancak yine de çok ölürler. Bunların ötesinde bir toplumsal sistem mümkündür. Önder Apo'nun ortaya koyduğu Demokratik, Ekolojik ve Kadın Özgürlükçü Toplum Paradigması bu toplum biçimine gidişin zihniyet yapılanmasını ortaya koymaktadır.

Yaşanan kolektif mağduriyeti ortadan kaldırmak için kolektif bilinç ve kolektif eylem gereklidir

Hayatta kalmak istiyorsak, özgür olmalıyız. Gün 24 saat koşturmamıza, durup dinlenmeden çalışmamıza rağmen bin yılların insanlık birikimine rağmen buzul çağındaki kadar dahi bundan faydalanamıyorsak böyle bir yaşamı kabullenmemeliyiz. Tüm canlılar yaşam için kendilerine gereken enerjiyi temin ederken enerji sarfederler. Elde ettikleri enerjiyi kullanarak bir sonraki enerji sarfının zeminini hazırlarlar. Bu, yaşamın biyolojik boyutu için şarttır. Bugün insanlar sürekli çalışmasına rağmen kendilerine gereken enerjiyi, daha geniş ifade edersek, suyu, elektriği, yiyeceği, giyeceği, sağlığı, eğitimi vs elde edemiyorsa, çalıştıkları ve sarfettikleri enerji nereye gitmektedir? Bu durumu her bir insan kendine sormalı ve cevabını bulmalıdır. Şüphesiz ideolojik olarak buna bakıyoruz ancak ideolojilerden de öte bu en temel yaşama, varolma sorusudur. Zira, sömürü sistemlerinin yaşam ve varoluş karşısında konumlandıkları da kendi içinde ideolojik bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tüm dünya insanlığı, 2020 yılının başlarıyla birlikte ortaya çıkan ve Mart ayıyla birlikte tüm dünyayı saran salgının ortaya çıkardığı bir kolektif mahkumiyeti yaşıyor. Şüphesiz bu bir kader değildir. Yaşanan kolektif mağduriyeti ortadan kaldırmak için kolektif bilinç ve kolektif eylem gereklidir. Kürtlerin yaptığı eylemler, devletin yük olduğu, yaşam önünde engel olduğu durumda, devleti engel olmaktan çıkarma anlamında devlet dışı örgütlenmeler temelinde gelişmektedir. Kürt halkı yaptığı dayanışma kampanyalarıyla devleti reddetmiştir. Paranın aracılığını reddetmiştir. Kendi toplumsal dayanışmasını göstererek kendini koruma amacıyla çalışamayan, günlük olarak çalışamadığı için ihtiyaçlarını gideremeyen ailelerin ihtiyaçlarını giderme temelinde bir toplu eyleme girişmiştir ve bu çok anlamlıdır. Ancak bunun yetmeyeceği, bunun da ötesinde toplumun dilinin, eyleminin, zihninin kapitalist modernitenin bölgesel faşist, ulus devlet uygulamaları karşısında hakikati ifade etmenin ve yaşamanın her türlü yöntemini bularak yaşamsallaştırması gerekmektedir.

Tüm bu toplum kırımların giderilmesi için öncelikli olarak yapılması gereken, topluma dayatılan özgür varlıklar olmaktan çıkarma saldırılarını doğru anlamak, baskı ve sömürü zihniyetinin nasıl kurumlaştığını görmek ve buna karşı mücadeleye odaklanmaktır. Kapitalizmin baskılarından, sömürüsünden kurtulmak şüphesiz büyük emek istemektedir. Emeği özgürleştirmek için büyük çaba gerekir. Kendini var etmenin büyük çabasını vermek ve bu çabayı kolektifleştirmek gerekir. Bundan dolayı da düşüncede varolan bireysel kurtuluş anlayışından vazgeçmek, toplumsal kurtuluşun da kolay olmadığını bilerek adım atmak şart. Günümüzün en temel demokratik-devrimci çalışması böyle bir bilinçlendirme çalışmasıdır. Bu, kuşkusuz başta Kürdistan olmak üzere tüm Ortadoğu ve dünya için geçerlidir ve dünya insanlığı özgür yaşamı haketmektedir.

■■■

Berxwedana Zelal Botan destana qehremantiyê ye

Murat Karayılan

Destpêk cihê ku dijmin bi helîkopteran leşker daynê, bi balafiran lêdixist. Me dît seat ji 2'an şûnde hema bêje li her derê xistin. Piştî wê seat dora 4'an dest bi leşker daxistinê kirin. Piştî ku lêxistin û şûn de em çûn gir. Em gihiştin gir, me hêj mewzî negirtibû helîkopter hat ser me ku leşkeran daxîne. Em dora 20 hevalan, me hemûyan bi hev re lêda. Helîkopter neket, lê dûvre me bihist ku 2 kes têde mirine. Me ew gira girt û me xwe di mewziyê de bicih kir û me nehişt dijmin wir bigire.

Di serî de em di şexsê fermandara pêşeng a jin şehîd Zelal Botan (Nesibe Ağırman) de tevahî şehîdên 14'ê Nîsanê bi bîr tînin. Di 14'ê Nîsana 1998'an de, di êrîşa dijmin a bi giştî 15 rojan ajotî de şerên giran çêbûn. Di wî şerî de bi giştî 29 heval şehîd ketin. 5 heval di roja destpêka operasyonê de, di 11'ê Nîsanê de şehîd ketin. Di 14'ê Nîsanê de jî li çar cihan şer çêbû û tevî hevrê Zelal Botan 24 heval şehîd ketin. Di nav wan de gelek hevalên hêja ku di têkoşîna me de xwedan rol û ked dayî hebûn. Di roja 11'ê Nîsanê de heval Selçûk (Enver Polat) jî şehîd ket. Heval Selçûk destpêka derxistina kovara Serxwebûnê de cih girtibû. Bi salan di çapemeniyê de li Ewrûpayê ked dabû. Ji ber eşqa xwe ya hatina çiya, berê xwe dabû Botanê û hêj vesaziya wî jî çênebûbû, di roja destpêkê ya şer de şehîd ket.

Hevala Zelal Botan fermandara YAJK'ê ya Botanê bû. Wê çaxê fermandariya Botanê bi giştî 3 kes bûn û yek jê hevala Zelal bû. Cardin ji yekîneya ewlehiyê heval Cudî Şiwêtî ku fermandarekî hêja bû, hevalê Serhildan hevalê bi muhabereyê re mijûl dibû, hevalê Ednan hevalekî kevin bû û ji Efrînê bû. Beriya tev lê bibe li Efrînê kargeha wî hebû û ew girtibû û wisa tevlê bûbû, kesekî nimûne bû. Cardin hevalê Emîn ku ew jî ji yekîneya ewlehiyê bû lê girêdayî wî 5 heval hebûn. Hemû di wî şerî de şehîd ketin.

Li gel hevala Zelal hevala Cîhan hebû. Hevala Cîhan hevaleke me ya jin a hêja bû, bi salan li Serhedê pratîk meşandibû. Ji Botanê bû û hatibû Botanê. Di şer de û di pratîkê de xwedan rol bû. Hevala Agirî Midyat di pêşxistina artêşbûna jinan de xwedan rol bû. Hinek hevalên jin bi ruhê êrîş û berxwedanê heçku artêşbûna jinê ferz kirin yek ji wan jî hevala Agirî bû. Bi cesaret, êrîşkarî û bi sekna xwe nimûne bû. Hevala Delal hevaleke pir fedakar û bi cesaret bû. Ji Ewrûpayê tevlêbûbû, dotmama hevalê Xêyrî Durmuş bû. Jixwe di wê operasyonê de ev her çar hevalên jin şehîd ketin. Di baskê din, boluka hevalê Eşref de Berîvan Amûdê hebû. Ew jî hevaleke fermandar û hêja bû. Li gel hevala Berîvan Amûdê 6 heval şehîd ketin. Wekî din hevalên din jî xwedan ked û rol bûn. Em cardin hemû hevalan bi bîr tînin.

Hewildana dijmin a komployê

Sala 1998'an ne saleke ji rêzê ye. Di têkoşîna me de saleke girîng e. Sala pêkanîna komploya navnetewî ye. Komploya li hemberî Rêber Apo di sala 98'an de ket meriyetê. Diyar dibe ku di destpêka salê de komplo hatiye plankirin û li gorî planekê, komplo gav bi gav ber bi Şamê ve bi rêxistin kirine. Derfeta dijmin jî hebû, Şemdîn Sakik teslîm bûbû. Ev kes berê rêvebir bû. Bi salên dirêj li gelek eyaletên Bakûr mabû. Beriya îxanet bike ketibû lêpirsînê û hatibû girtin. Serokatiyê şansek dayê, lê îxanet kir. Bi kurtasî Şemdîn Sakik di destê wan de bû û ev ji bo wan avantaj bû. Der heqê tevgerê de gelek agahî di destê wî de hebûn û hemû pêşkeşî dijmin kir. Jixwe di qeydan de jî heye. Ji Tirkiyê re dibêje: "Ger hûn dixwazin bi rastî gerîla tesfiye bikin ne hewce ye hûn li her derê operasyonan bikin. Botanê tesfiye bikin wê PKK nikaribe eyaletên Bakûr teqwiye bike wê di hundirê çend salan de bi giştî tesfiye bibin." Li Botanê kî hene, çiqas quwet hene û taybetmendiyê wan çi ne hemû agahiyan dide. Şemdîn dibêje: "Ger hûn dixwazin di warê siyasî de PKK'ê tesfiye bikin divê hûn Amedê tesfiye bikin. Ger hûn dixwazin bi temamî PKK'ê tesfiye bikin wê çaxê Şamê bikin hedef."

Dibêje: "Heta Serok Apo li Şamê be hûn çiqas eyaletan tesfiye bikin jî wê cardin Serokatî wan deran tevger bike, ava bike û bimeşîne. Ger hûn dixwazin PKKê tesfiye bikin divê hûn Serokatiyê tesfiye bikin. Rêya vê ev e." Şemo wisa agahî dabû dijmin û pêşniyarên xwe gotibû. Xuyaye dewleta Tirk plansaziya xwe ya sala 98'an li gorî vê tevger dikir. Li Botanê jî 2 kesên di nava refên fermandariyê de cih digirin hebûn. Wezîrê dewletê yê wê çaxê Mehmet Salîh Yildirim kesekî ji Şirnexê bû û bi malbata wan re têkilî çêkiribû. Ew malbat jî dibihîsin ku zarokên wan çûne sahaya Serokatiyê, diçin li wir bi zarokên xwe re hevdîtinê dikin. Xuyaye di navbera wan de bazarak çêdibe û wan dixînin. Ew herdu kes jî hatibûn Botanê. Ji wan yek Metîn Şiwêtî bû û fermandarê Haftanînê bû. Yek jî Şoreşê Şirnexî bû. Ew jî fermandarê tabûra bi tevger a li gel biryargehê bû. Metîn ji sahaya Serokatiyê hat, fermandarê Heftenînê bû.

Hevalê niha di zindana Îmraliyê de Hamilî Yildirim ji sahaya Serokatiyê hat ku biçe Dersîmê. Wê çaxê Serokatî ji bo Metîn bi hevalê Hamilî re here, vesaziya wî jî çêdike. Ango tecrûbeya Metîn a leşkerî heye ji bo ewlehiya hevalê Hamilî wê pê re biçûya. Hevalê Hamilî diçe Heftenînê û tevî Metîn hat. Heval Hamilî hat Bestayê cem min, koma wan mezin bû. Lê hevalê Hamilî got: "Ev Metîn bêdil e, xwe di paş de dihêle û naxwaze were. Em pêşniyar dikin ku bila Serokatî wî ji grûbê derbixîne." Bi Serokatiyê re me têkilî danî û me ew ji grûba Dêrsîmê derxist. Lê derket holê ku sexte ye, me ew ji erkê girt û di tabûra Şoreş de ma. Ango cardin Metîn û Şoreş hatin gel hev. Berê herdu bi hev re li sahaya Serokatiyê bûn û malbatên wan bi hev re hatibûn serdana wan. Bi hev re hinek soz dabûn dewletê, dewletê jî soz dabû malbata wan ku ew derbekê li tevgerê bidin, wê dewlet wan efû bike. Bi esasî dûvre Serokatiyê agahî da me. Bixwe agahiya me tune bû. Derfeta me tunebû da ku em bipirsin. Serokatiyê agahî girtibû. Derfeta agahî girtinê wê çaxê hebû. Serokatiyê got: "Dixwestin li we wekî Bedirxan beg bikin." Çawa? Bedirxan beg xistin çemberê û neçar hiştin ku teslîm bibe. Serokatiyê got: "Xwestin li we wekî Bedirxan begê bikin. Lê bi ser neketin." Dibe ku erkeke wisa dabin van herdu kesan. Jixwe ez biçûyama ku derê ew bi min re bûn. Ji ber ku tabûra bi tevger bû û bi biryargehê re tevdigeriyan.

Ev avantaja dewletê hebû: Yek; Şemdîn agahî da wan. Ya din; li Botanê jî ev herdu kes ango Metîn û Şoreş jî li navenda Botanê bûn. Armanca dijmin ew bû ku di sala 98'an de Botan û Amedê tesfiye bikin. Esas operasyonên sala 98'an li van herdu eyaletan kirin, operasyonên wan ên li eyaletên din herêmî ne û ne yên esasî ne. Yanî wisa ji bo kes ferq neke, li eyaletên din operasyonên herêmî kirin, lê navenda wan Botan û Amed bû.

Destpêkirina operasyonên 98'an

Di vê çarçoveyê de li Botanê di 11'ê Adarê de operasyonan dest pê kir. Jixwe operasyona 11'ê Adarê bi serê xwe mijarek e. Ez vê mijarê di vir de venakim. Di operasyona 11'ê Adarê de me 7 şehîd dan, lê me 3 leşker dîl girtin û kuştiyên dijmin zêde bûn. Me Kato parast, dijmin nikarîbû têkeve gelek cihan û di wê operasyonê de şikest. Dema dijmin vegeriya li Kato Jîrka li Deriyê Kaçê li ser berfê bi tîpên mezin paşnavê min nivîsandibûn. Me wate nedayê û me henekê xwe pê kir. Lê ew wekî peyamekê bû. Jixwe tenê dikarîbûn Deriyê Kaçê bigirtana, nikarîbûn cihekî din bigirtana. Jixwe berf bû, li Deriyê Kaçê şerekî dijwar çêbû. Wê çaxê yekîneyên me û ewlekariya me, em bi hev re ketin şer. Ji ber ku em li wir bûn û şerek mezin çêbû.

Di 11'ê Nîsanê de, cardin operasyon çêbû. Dûvre me fêm kir ku her meh di 11'ê mehê de operasyonê dikin. Heya meha Mijdarê li Botanê her di 11'ê mehê de operasyon kirin. Hinek operasyon 5 roj, hinekan jî 15 roj diajot. Wê çaxê bi hezaran leşker derdiketin operasyonê. Wê çaxê di 10'ê Nîsanê de bi telêfonê ez bi Serokatiyê re axivîm. Jixwe ev jî kêmasiyeke me bû. Wê çaxê me telêfonên bi peyk (uydu) bi kar dianî, dijmin jî hem li me guhdarî dikir û hem jî cihê me tespît dikir. Ma ne Serokatî dema bi aweyekî veşartî çû Rûsyayê bi rêya telêfonê dijmin pê hisiya ku li Rûsyayê ye. Heqîqet ev e ku telêfonê zerar da me. Plana dijmin jixwe ew bû ku di 11'ê mehê de operasyonan bikin, lê bi rêya telêfonê jî fêm kirin ku em li ku derê ne.

Wê çaxê li Botanê me bi rêya hinek qoriciyan agahî digirt. Beriya dijmin operasyon bike em pê dihisiyan. Dijmin reîsê qoriciyan jî tevlî civînên operasyonan dikirin qoriciyan jî agahî didan me. Xuyaye generalan jî ev yeka ferq kirine ku qorîcî agahî didin me. Di

civîna ku reîsên qoriciyan tevlê dibin de, general agahiyên operasyonê şaş û kêm didin. Ev taktîk e di şer de. Agahî hat ku wê operasyon li Bêşebab, li Çataxê bibe. Ango operasyon li ser Kato Jîrka, Kato Xelîla û Tahta Reş e. Agahî wisa ji me re hat, lê di rastiyê de ne wisa ye. Wê çaxê Ş. Adil Bilikî jî di fermandariya giştî ya Botanê de bû. Ez, hevala Zelal Botan û hevalê Adil em di fermandariya giştî ya Botanê de bûn. Hevalê Adil li wir bû û 4 bolukên me li cem bû, bi giştî 200-250 heval hebûn. Wê çaxê hejmara bolukên me dora 50-60 kesan bûn. Em bi hevalê Adil re axivîn. Sala beriya wê me Kato parast û nehişt dijmin têkeve Katoyê. Me got: "Hûn dikarin Katoyê biparêzin û erzaqê we çiqas heye?" Hevalê Adil got: "Erzaqê me yê 4 rojan heye." Ger dijmin were dorpêç bike û şer bibe, herî kêm wê şer 15 rojan bajo û wê heval birçî bimînin. Di wê demsalê de hinek aliyê Katoyê berf e. Me nîqaş kir, me dît ku erzaq kêm e. Me got: "Wê çaxê werin Bestayê gel me." Em li serê Mihemedê Usê ne. Cihekî li navenda Bestayê ye û mezin e. Hevalê Adil got: "Temam, em ê werin."

Di wê navberê de em dijmin dişopînin, bû êvar me dît ku dijmin li her derê di tevgerê de ye. Me dît ku quwetê Eruhê (Dihê), Bêşebabê, Şirnexê, Qilêbanê hemû di tevgerînê de ne û wekî konvoy tên. Me ferq kir ku operasyon berfireh e, tevahî li Besta û Katoyê ye. Ango giştî ye. Wê çaxê hinek hevalên hatî hebûn. Ji min re gotin: "Tu xwe bidî aliyekî." Wekî em biçin Mergûmarê, kûraniya Bestayê. Min got: "Nabe 4 boluk tên. Divê em vir biparêzin ku heval werin em eniyekê çêbikin, emê şer bikin." Me nîqaş kir û me guncav nedît em biçin. Bolukek li cem me bû. Me Metîn û Şoreş girt 3-4 qazme û bêr da wan min got; 'Herin li navsera Serikê de mewziyan çêbikin û nehêlin dijmin li wir leşkeran daxîne.' Li dirêjahiya Serik Hosyan heye, berê li Hosyan hevalan li cihê daristanê mewzî çêkiribûn, lê cihê herî bilind rût bû û li wir çênekiribûn. Me nêzî 20 hevalan şand wir ku mewziyan çêbikin. Ji ber ku cihê herî girtî ew der bû. Bi hevalên li cem me mayî re jî em çûn ketin mewziyên berê hatine çêkirin. Em destê sibê çûn.

Wê çaxê şêwaz wisa bû: destpêk cihê ku dijmin bi helîkopteran leşker daynê, bi balafiran lêdixist. Me dît seat ji 2'an şûnde hema bêje li her derê xistin. Piştî wê seat dora 4'an dest bi leşker daxistinê kirin. Piştî ku lêxistin û şûn de em çûn gir. Em gihiştin gir, me hêj mewzî negirtibû helîkopter hat ser me ku leşkeran daxîne. Em dora 20 hevalan, me hemûyan bi hev re lêda. Helîkopter neket, lê dûvre me bihist ku 2 kes têde mirine. Me ew gira girt û me xwe di mewziyê de bicih kir û me nehişt dijmin wir bigire. 800 metro dûrî wê, cihê Metîn û Şoreş li wir jî xwest leşker daxînin. Şer destpêbû me ji ser destik pirskir ku çi bû? Gotin; 'Helîkopterekê leşker daxist, lê yên din nikarîbûn.' Me got çawa bû diviyabû yek jî daneketa. Gotin; yek bû û daket, me li wan xist 14 esker bûn reviyan, xwe berdan Mildirêjê û di aliyê Başûr de çûn, gir di dest me de ye. Me jî got; baş e.

Operasyona herî mezin a dîroka Komara Tirk

Wê şevê li gelek cihan bi helîkopteran leşker daxistin. Di wê operasyonê de dora 60 hezar leşker hebûn. Ew operasyona herî mezin a dîroka Komara Tirk bû. Beriya wê operasyoneke wisa mezin nekiribûn. Ji bo her girekê tugayek anîbûn. Tugayek hatibû Serikê Mihemedê Usê. Bû sibe cardin hatin bi kobrayan lêdan. Seat 7-8'ê sibê dijmin leşker daxist ser Serik. Me ji grûba Şoreş û Metîn re got: "Dijmin çawa leşker dadixin ma hûn ne li wir in?" Gotin: "Me xwe hinek da alî. Me nikarîbû mewzî çêbikira, arazî rût bû. Ji bo vê me xwe da alî. Em lêdidin, ev ji destê me tê." Tu nabêjî ne wisa ye. Reviyane çûne pişt Avyanê. Erê lêdidin lê ji dûr ve lêdidin. Tugayek leşker daxistin wir û bi ser me de hatin. Destpêkê gotin xwe me daye aliyekî. Min got dibe ku ketine navber me û dijmin. Ji bo vê em pir hişyarî li ser vê mijarê nesekinîn. Hew carekê me dît leşker 20-30 metro nêzî me bûne. Mecbûr me şer kir û ew dûr xistin. Me ji grûba Metîn û Şoreş re got, ' ma hûn li ku derê ne, dijmin hatiye ber me.' Gotin; 'me xwe daye kêlekê.' Welhasil me fêm nekir li ku derê ne. Tu nabêjî ew dixwazin em tengav bibin û teslîm bibin.

Me şer kir, hema bêje me 10-15 caran dijmin dûr xist. Min kordîne dikir, lê hevalê Cudî bi navê min li ser cîhazê diaxavî. Lewra dijmin cihê şer koordîne dike, tespît kir. Dijmin berê ji ber axaftina min a telêfonê fêmkiribû ku ez li wir im. Tam 40 roket bi balafirê li cihê me xistin. Heçku li wir dar nema. Kobrayan jî bi dehan caran lêxist. Lêdan radiwestiya leşker dihat û me şer dikir. Leşker paşde diçûn û bi balafir û kobrayan lêdidan. Me li wir 5 heval şehîd dan. Lê dijmin nikarîbû wir bigirta. Bû êvar, dijmin paşde kişiya. Êvarê heval hatin cem me. Gotin grûbeke Bêşebabê gihiştiye me. Bolukeke hevalê Adil jî gihişt Girê Sor û Girê Sor parast. Jixwe ketin navbera me û dijmin, ango wan jî bar li ser me sivik kirin. Me ji hevalan re got; 'temam, her boluk wê bi serê xwe bikişe. Em pergala şerê eniyê nameşînin, şêwazê gerîla bimeşînin û her boluk bi însiyatîf e.'

Îradeya mezin a Apogerî

Hîn destpêka operasyonê bû û dijmin hêj negihiştibû Pîro. Quweta Garisa li Pîro bû. Jixwe cihê me navend bû û em dikarîbûn bi her kesî re biaxivin. Hevalên li Pîro gotin; 'dijmin nehatiye vir.' Me jî got; 'em biçin Pîroyê.' Çûyina Pîro jî zehmet e. Ji bo mirov biçe Pîroyê divê tu dora 10 seatan zû bimeşî. Metîn ji min re got; 'em li geliyê Hêzil xwe veşêrin.' Min got; 'ez xwe venaşêrim. Ger hûn dixwazin biçin li geliyê Hêzil xwe veşêrin, taximekê bidin min bila bi min re werin. Ji ber ku em tevî ewlekariyê 7-8 kes in. Taximek bila bi min re werin em 25 kes biçin Pîroyê. 25 kesên sivik dikare xwe bigihîne Pîroyê.' Me wisa biryar da. Em bi rê ketin. Ji ber ku pirsgirêka demê hebû, em bi lezgînî meşiyan. Dijmin ser rêya me hemû girtibû. Me jî got em di navbera giran de ziqzaq bikin û biçin. Hevalê Cudî di pêşde diçû li serê her girî bi dûrbînê dinêrî û cihê musaîd tespît dikir û digot; 'em di vir re herin'. Tecrûbeya xwe ya pir kûr hebû di navbera leşkeran de, em derbas dikirin.

Em di rê de dimeşiyan her carê grûb qut dibû. Her grûb qut dibû em mecbûr disekinîn. Ji ber ku em di sahaya şer de ne. Ger grûb qut bibe mumkûne îmha bibe. Ji bo vê her carê em disekinîn. Çend caran hevalan got; grûb qut bû. Min got; 'ev çawa bû, em 25 kes in, em çawa qut dibin divê hemû yên jîr bin.' Ez li pêş bûm. Hevalê Cudî û hevalek li pêş min bûn. Ez çûm paşiyê binêrim. Ez çûm û min dît ku rêz dirêje, şev reş bû, min got heval hûn kî ne? Gotin; 'em quweta Bêşebabê ne, em hevalên birîndar in.' Min got; 'hûn bi me re çi digerin?' Gotin: "Wexta hûn ketin rê hevalê Şoreş gotiye hûn girêdayî hevalê Cemal in, hûn jî pê re herin." Hevalên nexweşxaneya Bêşebabê birîndar in, nikarin lez bimeşin Şoreş ew bi dûv me xistine. Xebera min jî jê nîne. Tenê ji min re gotine quweta Bêşebabê hatiye û min jî normal dît. Ji ber ku me gotibû bikşên û heval jî dihatin. Lê ne gotibûn em wan dixin grûba we.

Niha ew dizanin terzê min wisa ye ku ez kesî li paş xwe nahêlim. Em orta Bestayê ne. Herhal ji bo em negêjîn Pîroyê, grûba birîndaran bê xeber li dûv me xistine. Min ji wan re got; 'kes ji we Bestayê nas dike?' Gotin; 'na.' Şekir di bêrîka min de hebû, min her yek ji wana şekirek dayê. Jixwe 16 heval bûn. Min ji wan re got: "Heval heya siharê em negêjin Pîroyê, em ê îmha bibin. Derdora me hemû leşker in û kobra li ser me ye. Em vê ortê bimînin em ê îmha bibin. Ji kerema xwe re, xwe ji grûbê qut nekin daku em bigêjin cihê xwe." Hevalan gotin; temam. Heta yek ji wana got: "Ez bi çar lepikan bimeşim jî grûbê qut nakim." Me got; baş e. Ev îradeya mezin a Apogerî ye.

Welhasil me lêxist em çûn, tam ava Besta Hincê ku avek mezin e me derbas kir dinya ronî bû. Li wir girek bilind heye jê re dibêjin Givêra. Li wir leşker hebûn. Me leşker didîtin, lê em li jêr bûn, wan em nedîtin. Me av qut kir em derbasî girê Xanê binaniya Pîro bûn. Ger 10 deqîqe jî em dereng bimana wê dinya ronîtir bûya û wê dijmin em bidîtina. Wisa em derbasî Pîroyê bûn. Wê rojê em li Pîroyê man. 5 heval şehîd ketin. Ên şehîd ketin li cem min bûn û ji bo vesazkirinê hatibûn. Yên şehîd ketin jî bi wê lêdana balafiran şehîd ketin. Wê çaxê me jimart tam 40 roket li me dan. Fermandarê quweta Garisa kesekî bi navê Arî yê ji Başûr bû û wî kesî jî dûvre îxanet kir. Arî hat cem me, me nîqaş kir û me got em çi bikin? Dibe ku em biçûyana Garisa yan jî Çiravê. Wî kesî got; "Em dikarin bimînin hûn herin." Me dît bolgeya wan e, quweta Garisa girêdayî Pîro ye. Me got: "Hûn derbikevin em ê li vir bimînin." Me ew ji qada operasyonê derxist. Me hevalên birîndar bida gel wan baştir bû. Lê me nekir.

Me biryar da em herin binaniya Pîroyê bisekinin. Di wê navberê de hevala Zelal jî çûbû Heftenînê û tevli konferansa YAJK'ê bûbû û ji wir hatibû biryargehê. Li biryargehê dijmin bi ser wan de jî hat, daristan e, quwet li araziyê belav dibe di wê belavbûnê de 9 hevalên jin hevalê Kasim û Rûken Garzan jî ji wan qut bûne. Min got; 'bila hevala Zelal were cem me.' Ew jî tevî hevala Cîhan, Delal û Agirî hatin. Min ji wan pirsî û got, we çima quwet wenda kir. Ji ber ku 10 heval wenda bûbûn ez aciz bûbûm. Me hinek nîqaş kir û ew jî bi me re tevgeriyan. Welhasil tevî hevalên birîndar û grûba hevala Zelal em bûn 45 kes. Jixwe hevala Delal berpirsyariya grûbê hilda ser xwe û wê çûyina me bi rêve bir.

Em çûn binaniya Pîroyê. Li wir berf jî hebû, wê şevê em li wir man. Sahaya Operasyona li Bestayê ji me re xuya dikir. Li wir Noqteya Firinê heye, leşkeran wir jî girtibû. Me dît leşkeran noqta Firinê berdan û çûn. Hinek hevalan gotin em herin wir. Lê ew noqte di nav dijmin de ye. 2 quwetê dijmin lê ne. Li kêleka wir, nêzî 300-400 metro dûrî wê, girek heye û dijmin li wir bû. Bi roj em li wir man, lê şev sar e divê em xwe hinek bidin cihekî din. Wê çaxê Serhat hebû wekî alîkarê min bû, lê dûvre îxanet kir. Got: "Vir sar e û rût e. Em herin wir jixwe dijmin wir berdaye, careke din nayê. Wir daristan e û germ e." Herkesî jî wisa got min jî qebûl kir, lê bi şertekî. Min got: "Destpêkê bila 4 heval herin binêrin bi rastî guncav e, yan na, dijmin lê maye yan na. Ger guncav be bila çar caran bi bêtela biçûk îşaret bidin." 3 hevalên xort û hevala Agirî çûn. Diçin dinêrin kes nîne, li bêtelê dan. Em jî çûn.

Lê wê çaxê termal nû derketibû, me dizanîbû termal heye, lê li ser tangan bûn. Derveyî tangan termal nedihat bikaranîn. Termalên heyî encex bi motora tangê dixebitî. Lê teknîk pêşketibû termalên bi jeneratorên biçûk dixebitin derketibûn. Dijmin jenerator anîbû û bi termalê li me dinêrî, em çawa xwe bicih dikin û mewzî digrin, hemû dibînin. Dijmin me dişopîne em hatine ber wan bicih bûne. Dijmin jî li hemberî me sirtek hinek bilind heye û ew jî pişt wî sirtî ne û hemberî me hemû girtine. Jixwe li girê derdora me dijmin hebû. Bû sibe berek hebû wekî xaniyekî mezin bû. Serhed jî digot binêre vir germ e, xweş e. Hevalê Cudî û Emîn wekî taximekê li jora me bûn. Di navbera me û dijmin de bûn. Ji ber ewle bûn, gir girtibûn. Mahîr Garzan jî gel hevalê Cudî bû, ew di cîhazê da diaxivî. Got: "Dijmin bi ser we de tê dîqet bikin." Tam wê deme, helîkopterek ji ser me re, derbas bû. Me jî got: "Em dibînin temam, hûn çima xeber didin?" Dûvre Mahîr jî îxanet kir. Tu nabêjî leşker bi ser me de tê. Ew ji bo leşkeran dibêje bi ser we de tê. Me jî got herhal ji bo helîkopterê dibêjin. Me jî got em dibînin hûn çima dibêjin. Hevalê Cudî wan jî dibêjin nexwe heval dibînin, planeke wan heye. Leşker hatin, hindik mabû bi bombeyan têkevin nav me. Hema grûba hevalê Cudî bi bombeyan li dijmin dan, em wisa pê hisiyan. Wê çaxê me dît ku dijmin nêzî me ye.

Min ferq kir ku em û dijmin ketine nav hev. Min di dilê xwe de got temam em ê îmha bibin. Qet nebe ez jî çend leşkeran bikujim. Min serê xwe ji ser ber rakir ku bibînim leşker li ku derê ye tu nabêjî leşker hema amade ye û berê çeka xwe li me ye. Hema yekser bi ser mewziya me de reşand perçeyên keviran li serê min ketin. Wê çaxê jî min serê xwe traş kiribû. Xwîn ji serê min hat hevalên jin gotin; 'çi bû?' Hema min serê xwe bi kefiyê girêda û min got; 'bila kes nizanibe.' Hevalê Cudî bi ser cîhazê li ser hev bang dikir û digot, ' heval ji wir derxînin.' Ew û dijmin jî ketin nav hev û şer dikirin. Me got em çawa derbikevin ez ketim pêşiyê û me xwe berda dolê.

Hevala Zelal di fermandariyê de rêber bû

Di nav daristanê de leşker hebû em neçar man derkevin cihê bejahî. Dijmin Mergûmar kiribû navend û helîkopter li wir danîbûn. Hema ji Mergûmar 9-10 helîkopter rabûn. Jixwe bihîstibûn em li wir in amadekariya wan hebû. Hema leşkeran jî xistin tevgerînê. Em ku ve diçin dijmin li pêş me leşker dadixist. Em çûn cihekî di navbera Xirbikê Besta û Mergûmar. Hinek leşker jî ji Xirbikê Besta û Mergûmarê tên ku di herdu milan de rê qut bikin. Me dît ji herdu milan leşker tên. Mahîr got: "Em zû bimeşin beriya herdu qolên leşkeran bigêjin hev emê wan qut bikin." Min got: "Nabe, wisa hevalên li pişt me mayî nikarin bigêjin me." Mahîr got: "Em te xelaskin wê heval li çareya serê xwe binêrin." Min got: "Na, hema ez ê tenê xelas bibim û 35 heval şehîd bikevin ez jî naçim." Min dît em 5 kes in, ez bûm, hevalê Ozgur Gabar bû, hevala Zelal, Mahîr û Serhed bû.

Mahîr got: "Em we her 5 kesan xelas bikin." Min got; 'ez naçim.' Dema min wisa got hevala Zelal got: "Wê çaxê em gir bigirin û şer bikin." Hema girek li pişt me mabû. Gireke biçûk bû, li binaniya Hereqolê bû. Min got temam em biçin gir û şer bikin. Em vegeriyan min li pişt xwe nêrî min dît hevalên li dûv me mane yek bi yek tên. Her yek dora sed metro mesafe tên. Heya em vegeriyan hevalên dihatin cem me jî gihiştin me û bi giştî em bûn 14 kes. Em çûn gir. Gir dora 100 metro bilind bû. Lê heval bê taqet in û birçî ne. Wê çaxê şorbeyên magî hebûn. Bi rastî ew şorbe taqet dide mirov. Wextê em çûn cem quwetê Garisa li me şorbeyên

magî belav kirin. Hevalê Ednan çend şorbe yêdek li cem xwe hiştibû. Dema em gihiştin wir toza şorbeyê her yek mistek li me belav kir. Herkesî avêt devê xwe û di wan şertan de wê hêz da me. Bi wê hêzê me çû gir girt.

Min got: "Beriya dijmin li wir helîkopter daxîne du hevalên ciwan zû biçin serê gir bigirin ji bo em bigêjin wan." Ji ber ku em bi ku derê ve diçin dijmin li wir helîkopter dadixîne. Ew hevalên ciwan çûn hema em jî dûv wan çûn. Dema em derdiketin gir, dijmin em didît û bi cîhazan ketibûn tevgerînê. Digotin; 'hûn dibînin, çend kes in û hwd.' Hemûyan berê xwe dan me. Em çûn gir, jixwe girek rût bû, tenê kevirek tîk hebû. Me bi bistîkan mewzî ji xwe re kola. Me got bila dijmin were cem me, em ê bi bombeyan lê bidin. Ger ne wisa be wê bi balafir û kobrayan me îmha bikin. Lê leşker têkevin nav me nikarin bi balafir û kobrayan lê bidin. Me wisa biryar da. Hevala Zelal mewzî girtina wir diyar kir. Ji ber ku gerîlayek bi tecrûbe û di nava şer de pijiyabû. Jixwe di her şert û mercan de hevala Zelal pêşengek bû. Bi sekna xwe ya fermandariyê û bi însiyatîfê nimûneyeke bêhempa bû. Di wir de hevala Zelal ji me re rêberî kir.

Di wê mewzî girtinê de me hevala Cîhan û Serhildan da sirtekî li hemberî xwe. Ez û çend heval li cihekî man. Hevala Zelal û Delal li pêş me ji bo xwe mewzî çêkirin. Welhasil me xwe belav kir û herkesî cihê xwe çêkir. Hevalan ji min re li pişt wî kevirê tîk cihek çêkirin min got: "Ez nakevim wir, ji ber ku ez nikarim li wir şer bikim." Ez neketim wir, li jora wê mewziyek hebû ez ketim wir. Em man ku dijmin were. Dijmin destpêkê gihişt cihê mewziya hevala Zelal. Hevala Zelal û Delal lêxistin û şer kirin. Hevala Delal ji destê xwe birîndar bû, qedemeyekê xwe dan paş û hatin cem me. Çend caran êrîşî me kirin me lêxist. Her ku dijmin dişkest hevala Zelal tîlîlî lêdida. Çend caran wisa bû.

Feqet eraziyek pir xerab bû. Çawa? Heta mirov nehata ber hev mirov hevûdu nedidît. Heta 9-10 metro nêz nebûna mirov dijmin nedidît. Her carê dengek dihat digot; 'de were.' Min deng dibihist, lê min kesek nedidît. Min ji hevalan re got; 'binêrin ev kî ye bang dide?' Lê heval di nav şer de guh nedan min. Min lê nêrî min dît 2 çete tên. Bombe di dest wan de ye, dikin li me bidin, lê tenê newêrin bangî yên dûv xwe bikin. Min li wan da yek ket, yê din jî atîk bû xwe teqle kir û dûr ket. Di wê navberê de ez jî ji destê xwe birîndar bûm. Min ji hevalan re negot; 'ez birîndar im.' Hevala Agirî xwîn dît û got: "Heval tu ji vir derbikeve." Di wê navberê de hevala Zelal jî şehîd ket. Hevalan çeka wê ya M 16 anîn dan min. Min dijminê dûr bi çeka hevala Zelal davêtê, yên nêz jî bi çeka xwe lê dida. Min her du çek jî di wî şerî de bikaranîn.

Şêr, şêr e; çi jin an jî çi mêr e

Hevala Agirî dît ez birîndar im, ket mewziya me û got ji vir derbikeve biçe mewziya piştê. Di wê mewziyê de hevalê Ozgur hebû. Min got, 'temam, lê tu yê bikaribî vê mewziyê biparêzî?'Hevala Agirî got, 'Şêr, şêr e, çi jin e, yan çi mêr e.' Hevala Agirî eynî wisa got. Ket şûna min. Ez derketim hatim mewziya hevalê Ozgur lê ye. Di wê navberê de hevalekî din hebû navê xwe Heqî bû. Pereyên me li cem Ozgûr bûn, rapor jî li cem hevalê Heqî bûn. Hevalê Heqî hevalekî ciwan bû. Min jê re gotibû ger dijmin bi ser me de hat û rê nema divê tu van raporan bişewitînî. Wî jî kortek vekiribû rapor xistibûn wir, her deqîqe gazî min dikir digot, ' heval ez bişewitînim.' Min jê re digot; 'ka bisekine, dibe ku em hîn bijîn.' Hevalekî ciwan bû. Beriya em îmha bibin diviyabû em hemû tiştê xwe bişewitînin. Wî jî xwe li gorî vê amade kiribû. Welhasil me neşewitand.

Li wî girî me çawa şer dikir? Dijmin êrîş dikir ku dişkest paşde diçû balafir dihat lêdida û dûvre jî kobra dihat lêdida. Carna jî kobra û balafirê bi hev re lêdidan. Carekê pîlotê kobrayê bi koordîne re axivî. Kodê kordîneya wan Guneş bû. Fermandariya artêşa duyem bû. Ferq kiribûn ez li wir im. Ji ber ku cihê destpêkê em ji wir derketin ciwanek li wir dimîne wî digrin, du heval jî xwe vedişêrin. Herdu hevalên din jî denge wî dibihîsin. Ew ciwanê ketiye dest ji ber nû tevlî bûbû hema diaxive û bi destê xwe min raberî wan dike dibêje; 'ev ê diçe Cemal e.' Dûvre wî ciwanî jî li wir înfaz dikin. Ew herdu hevalên xwe di kun de veşartibûn vê jî dibihîsin. Lê ciwan her tişt axivîbû. Ciwanekî ji Geverê bû, xwe şaş dike li wir dimîne û dikeve destê dijmin. Hevalê Serhildan şehîd ketibû, dijmin li wir cîhaz û şîfre bi dest xistibûn. Ji ber ku hevalê Serhildan bi muhabereyê mijûl dibû, kel û pêlê muhabereyê jî dikeve destê dijmin. Hêj şer berdewam bû dabûn çapemeniyê ku Karayilan dorpêç kirine û dikin bigirin. Yên xayin jî bi rêka cîhazan bang dikirin digotin; 'Cemal jî çû yên mayî teslîm bibin.' Hîn şer berdewam dikir, wisa dikirin.

Ji bo vê fermandariya kol orduya duyem operasyon dişopand û ew xayinê Şemdîn Sakik jî hatibû cem wî. Dûvre reîsê çeteyan agahî dan me. Şemdîn jî wekî şêwirmend li cem wan dimîne, muhtemel refleksê me wê çi be û em ê bi ku ve biçin digot. Qaşo min nas dike li gorî refleksê me ji dijmin re şêwirmendiyê dike. Dijmin jê pirs dike dibêje; 'niha wê Karayilan çi bike?' Şemo dibêje; 'wê şer bike û naçe.' A girîng li gorî muhtemel refleksê me agahî dida dijmin. Ew çeteyê me kuştî tu nabêjî reîsê çeteyan e. Berê çeteyan zêde êrîş dikir ji ber vê çete hinek şikestin. Tenê dixwestin cenazeyê xwe bigrin. Ji bo vê her dixwestin balafir lêbidin. Lewra her digotin; 'li wî kevirê tîk bidin ku em cenazeyê xwe bigirin.' Di wê lêdana dijwar de hevala Agirî di wê mewziya berê ya em têdeyî de, şehîd ket. Wan jî cenazeyê xwe girtin û çeteyan hew şer kir. Lewra leşker jî bê çeteyan zêde neketin şer. Ji bo vê her bi balafiran li me dan.

Hevalan cihek di navbera keviran de çêkiribûn. Hevalê Ozgur got têkeve vir baş e. Piştî wê hevalê Ozgur hat got; 'me cihek baştir dît em herin wir.' Min got; 'ferq nîne arazî dişibe hev.' Welhasil ez çûm cihê heval Ozgur raber kirî. Ew cihê navbera keviran de jî, ji ber ku baş bû, heval Delal ket wir. Vê carê kobrayan li me da heval Delal li wî cihî şehîd ket. Di navbera me de 5 metro hebû wisa heta êvarê me gir parast. Divê mirov vê bibêje yên îxanet kirî mesela Mahîr Garzan îxanet kir, lê wî şer dikir û şerker bû. Lê ew Serhed ew cihê ku min gotî nabe ku mirov têkevê û şer bike, ew çû ket wir û wê rojê ji sibê heta êvarê me şer kir wî yek gule neavêt. Em di bin navê hevaltiyê de carinan saf nêz dibin. Çima şer nekir? Jixwe hejmara me kêm bû, min bi du çekan şer dikir, wî yek fîşeng neteqand. Heta xwe di ser min de aciz dikir û digot; 'tu nasekinî tu yê derbê bixwî.' Dûvre ku em çûn paşiyê, ez bi ku de diçûm ew jî dihat. Hevalan ji wî re jî cih didîtin. Wî ji min re got; 'li van deran cihekî tu xwe veşêrî nîn e.' Di rastiyê de dibêje tu, lê xwe qest dike. Min got, 'berde, li vir veşartin nîne, arazî tije leşker in, em ê heta dawî şer bikin.' Min hişk got ew jî rawestiya. Heçku dixwest mîna em xwe teslîm bikin, em xwe veşêrin.

Bû êvar dijmin xwe da paş. Wê çaxê leşkerê TCyê bi şev şer nedikirin. Min ji du hevalan re got, hûn biçin nêz û di ser wan de bireşînin. Heçku hûn êrîş dikin ji bo ji me dûr bikevin em cenazeyên xwe kom bikin. Heval çûn li wan dan, ew dûr ketin me jî cenaze kom kirin. Me cenazeyê 4 hevalan anîn. Her çar hevalê jin, heval Serhildan û Ednan şehîd ketin. Di rastiyê de me cenazeyê hevala Cîhan û Ednan nedît. Heta me digot dibe ku şehîd jî neketine. Ji ber ku ew daketin xwarê û li wir zehf şer çêbû. Hevala Cîhan hevaleke pir bi tecrûbe bû û demdirêj şer kirin. Herhal li wir şehîd ketin me ew nedîtin. Lê me her çar hevalên din di ber hev de dirêj kirin. Em fikirîn ku em bi ku derê re herin. Dijmin li girê pişt me, dadixist. Wê çaxê ji bo vê me 2-3 heval danîn wir û dûvre ez jî çûm wir me li wir temaşe kir me got, herhal ji tirsa xwe li derdora xwe direşînin. Ji ber ku dengê fîşengan dihat. Jêr Deriyê Egîd hebû piştre min dît dengê fîşekan berdewam dike.

Di rastiyê de dijmin li jora me leşker dadixîne û hejmara me jî kêm e. Ger bi ser me de bihatana wê em îmha bikirana. Hêdî hêdî me ferq kir li wir şer heye. Tu nabêjî boluka hevalê Eşref jî çûye xwe li wir veşartiye. Ne xebera me ji wan heye, ne xebera wan ji me heye. Dema dijmin ji bo me dixwaze leşkeran daxîne diçe gel hevalên gir girtine leşkeran dadixîne û şer derdikeve. Heya êvarê li wir şer kirin boluka hevalê Eşref li wir 6 şehîd da û heval Berîvan jî li wir şehîd ket. Min ferq kir ku quweteke me li wir e. Di rastiyê de wan em parastin. Wekî din di 3 aliyan de dijmin dihat, tenê pişt me mabû û ew der jî hakim bû. Ger dijmin ji wir jî bihata, wê her çar aliyê me bihata girtin û em ê îmha bûbûna. Lê boluka hevalê Eşref li wir bû û bi tesadûfî be jî em parastin. Bû êvar, jixwe pişt me Hereqol e, em nikarin hema biçin, hem li wir jî şer heye. Wê çaxê em ê bi ku derê re herin? Êvarê me xwe di berwarî de berda.

Berpirsê ewlekariya me hevalê Xweşnav bû, ji gundê Diriyan bû, fedakar û qehreman bû, gazî bû, çavekî xwe nîn bû, lê Besta gav bi gav nas dikir û heçku behna dijmin digirt ew di pêş me de bû. Tam em dikin biçin me dît hema li pêş me gule reşand. Agir pê ket heval Xweşnav vegeriya. Min got; 'vir xeter e?' heval Xweşnav got; 'nexwe dijmin vir tarama dike, ev der vala ye em di vir de biçin.' Em man û me xwe kerr kir cihê gule lê reşand agir pê ket. Ji ber ku bihar bû zû tefiya. Fermandarekî jî fêm kir şaşî bû, xeber da got; 'we çima li wir da û agir pê ket?' Me zelal kir ku wir vala ye. Nexwe leşkerê li wir tirsiyane li wir gule reşandine. Agir melûl bû û şûnde em di wir re derketin. Ne wisa bûya dora me girtî bû. Cihê ku wan gule reşandî re em çûn. Me çembera yekem wisa qut kir.

Em hêdî hêdî gihiştin binaniya Mergûmarê. Kesî ne av vexwaribû, ne nan hebû. Hevalê Xweşnav çîrlayekî bi tecrûbe bû. Her xwê û xwêya lîmonê pê re hebû. Her yek ji me bardaxek vexwar wê hêz da me. Li cihê wisa bardaxek xwê û xwêya lîmonê yan jî çay hêz dide mirov. Jixwe hevalê Sefkan û Ozgur li wê derê bûn bi hev re diaxivin digotin; 'ax niha çaydanek hebûya me pê çay çêkira.' Hesreta xwe ya çayê ji hev re dibêjin. Ji ber ku hefteyek bûbû me çayek venexwaribû. Xwêya lîmonê jî wekî çayê bû me vexwar û em meşiyan. Wisa em jî wê çemberê derketin lê vê carê em ê bi ku derê re herin. Me dît ku Mergûmar navenda operasyonê ye. Cihên dûz (rast) li wir hene, wan cihan kirine wekî sahaya helîkopteran. Me got; 'ya baş wir e, ma em xwe bidin ku derê li her derê araziyê leşker hene.' Em çûn dora 500 metro belkû 700-800 metro nav Mergûmar sekinîn. Lê bi xeter e, mumkûne dijmin ji her derê were. Ji ber vê em bi komî nesekinîn wekî mewzî girtinê em belavbûn. Jixwe em 8 kes bûn Mahir ji pişta xwe birîndar bû ez jî ji destê xwe birîndar bûm. Em wisa wê rojê li wir man. Dûvre em hatin.

10 roj em wisa çûn û hatin

Heval li me geriyan radyoyan şahadeta me dida. Hevalê Şehîd Adil her li ser cîhazê bangî min dikir. Me got hevalek bila bersivê bide hevalê Adil. Serhed bersiv da hevalê Adil û got; 'heval baş in. Tiştên tê gotin ne rast in.' Lê hevalê Adil bi israr dibêje; 'ez bawer nakim. Divê ez dengê wî bibihîsim.' Ez çûm ser destik, min got kerr be, sakîn be. Min derveyî vê tiştek negot. Behna heval Adil fireh bû. Wan jî wekî me xwe li cihekî veşartibûn, lê xwe dabûn deriyê Beq ê Katoyê. Me têkilî bi Şoreş û Metîn re çêkir. Ji ber ku ew quwetê me ne. Me bi rêya bêtelê têkilî bi wan re çêkir hevalan ji wan re got; 'em ê hev çawa bibînin?' Wan jî pirsî. Digotin qey ez şehîd ketime. Hevalan got; 'em dixwazin silav bidin hev.' Şîfreyek dan me û gotin; 'em li hember cihê 23'ê ne.' Em fikirîn 23 çi ye. Me konferansek çêkiribû û hevalekî pêşniyar kiribû ku doçkaya 23'ê bînin. Me fêm kir ku ew li Çalê ne. Em çûn Çalê, me dît li wir in. Li Çalê ber û zinar hene, di bin gir de cihek wisa ye, lê cihekî teng e. Çûne ketine wir.

Em çûn cem wan, min got; 'ger dijmin were derî em ê çi bikin, rê nîne, nabe. Yan jî balafir li vir bide bi yek qazanê wê herkes bimire. Hûn çawa li vir in? Ka em tedbîr bigrin qet nebe em biçin deriyê pêş dema dijmin hat em lêbidin û derbikevin.' Hevalan gotin; 'temam.' Wî Metînî got; 'ez li deriyê pêşî bim.' Guman hebû dijmin bihata, dijmin li herdu aliyê me bû û em jî li ortê bûn. Lê ew cih girtî ye. Ji bo vê dikarin agir dadin û çayê çêbikin. Jixwe heval hatin, çay çêkirin û ew bîranîna xwe gotin. Me gotiye xwezî çay hebûya. Metîn tevî 12 kesan got; 'ez ê biçim deriyê pêş çi were ez bernadim.' Lê xuyaye ew diçe pêş ji bo dema dijmin were teslîm bibe û em jî têkevin destê dijmin. Heya êvarê baş e tiştek nehat. Roja din hema me li wir nan xwar ku nan jî zêde nînbû, lê ya baş çay hebû. Em destê sibê ji wir derdiketin diçûn hember girê Dêm, di araziyê de diman. Li araziyê me nikaribû xwarin û çayê çêbikin, em êvarê, cardin dihatin wî cihî me çay çêdikir û siharê em cardin diçûn. 10 roj em wisa çûn û hatin, operasyon qediya.

Tam 10 roj em wisa çûn û hatin, operasyon qediya. Li wî cihê me yê destpêkê hevalên mayî şehîd ketin heval Emîn wan. Cem me 6 heval şehîd ketin. Cem heval Eşref 6 heval şehîd ketin, hevalên din jî li wî cihê yekem şehîd ketin. Hevalê Cudî di rastiyê de ew jî dûv me derdikeve lê em rastî hev nehatin. Mumkûne dereng derketibe, di rê de rastî dijmin tê şer dike û ew jî li wir şehîd dikeve. Hinek jî bi tena serê xwe reviyabûn, dûvre hevalan ew rexne kirin. Zerdeştekî Goyî hebû wekî fermandarekî li Zagros bi nav û deng bû û pir bi cesaret dihat nasîn. Ew jî nû hatibû cem me, me hêj vesaziya wî çênekiribû. Dema operasyon hat, me ew kiribû fermandarê 16 hevalên birîndar. Lê Zerdeştê Goyî heval hiştibûn û reviyabû, ji ber vê hinek heval şehîd ketibûn. Ew sexterkarek bû û dûvre jî fîrar kir.

Bi kurtahî operasyon qediya û şûnde em çûn cihê pevçûn lê derketî yê ewil û grûbek jî çû cihê pevçûnê yê duyem ji bo em şehîdan veşêrin. Me şehîd komkirin û veşartin. Em li wir sekinîn û min got: "Şoreş wexta şer ka hûn li ku sekinîbûn cih raberî min bike." Xwarin tunebû heval li cihê dijmin digeriyan konserve kom dikirin. Torbeyek konserve li ser milê Şoreş bû. Dema min ev pirsa jê kir, min dît torbeyê konserveyê ji ser milî wî ket, rengê wî zer bû. Dît hevalê Rêber Erkendî li wir e. Hevalê Rêber hevalekî ciwan bû û wekî fermandarê taximê bi wan re bû. Ger rast neaxive hevalê Rêber wê rastiyê bibêje. Jixwe di vir de wê de bir û anî û hinek tişt got, heval Rêber got; 'na, heval em li filan derê bûn.' Hevalê Rêber cih rast got. Şoreş got; 'destpêkê em ne li wir bûn me şer kir û dûvre em çûn cihê din.' Ango derketine derveyî şer. Dijmin wisa hatiye ketiye nav me. Wisa min fêmkir ku tiştek heye. Lê em pir bi niyetên erênî nêz dibin min hema dest nedanî ser. Min ferq kir ku ev Şoreş û Metîn bi hev re ne û ev karê Metîn e. Min got ji vir û wiha wê Metîn ji yekîneya we derbikeve û were cem in. Min Metîn ji yekîneyê derxist û min got: "Dijmin serê Pîro girtiye em dikin biçin ser wan û çalakiyê bikin. Biçe keşfa wir bike." Ji ber ku fermandarê tabûrê ye, yê biçe keşfê jî ew e. Tu nabêjî bi şiklekî hev dibînin Şoreş wekî ku diçe keşfê, Metîn jî wekî ku diçe nêçirê derdikeve û hev dibînin û fîrar dikin.

Şoreş û Metîn bi awayekî bi plan xwestin em îmha bibin lê, bi ser neketin. Me hinek din jî pirs kir û me ew ji hev qut kirin. Fêm kirin ku em bi wan hisiyan ji ber vê tirsiyan û reviyan. Lê diviyabû me ew yekser bigirtana. Lê me negirt ew jî reviyan. Ev herdu diçin Şirnexê. Li cem dijmin namînin hatin gel PDK'ê û hêj jî li gel PDK'ê ne. Wana di wê pêvajoyê de roleke xerab leyistin. Xwe di navber me û dijmin de kişandin, hem jî hevalên birîndar li dûv grûbê xistin ku em îmha bibin. Me ev tiştan ji wan pirsiyar kir, rexne kir lê me tedbîrên rêxistinî negirt û ew jî reviyan. Em bi Serokatiyê re axivîn û Serokaiyê got: "Xwestin li we wekî Bedîrxan beg bikin, lê bi ser neketin."

Ew pêvajoya operasyona Nîsanê wisa qediya. Ev beşek ji pêngava dijmin a komploya ku dixwest li dijî Serokatiyê pêş bixe bû. Ji ber ku hedefa dijmin ev bû; Botan û Amedê tesfiye bikin û dûvre berê xwe bidin Şamê. Jixwe wisa bû. Piştî wê hinek operasyonên din her meh ajot û herî dawî operasyona Katoyê Marînosê, dîsa di 11'ê Îlonê de destpêkir û wê jî ajot û di 14'ê îlonê de Atîlla Ateş li Hatayê Sûriye tehdît kir û got: "Hûn Öcalan teslîm nekin em ê êrîşî Şamê bikin." Ev planeke komployê bû. Berxwedana 14'ê Nîsanê bi rastî wekî destanekê bû. Bi rastî wexta em ji wir derketin û heval Xweşnav ji me re xwê û xwêya lîmonê çêkir, min got: "Divê ev bûyer bibe pirtûk û jibîr nebe." Ew berxwedan û qehremaniya hevala Zelal divê bê nivîsandin. Ev erka me ye û divê em vê erka xwe pêk bînin. Di vir de me gelek tişt kêm anî ziman, hûrgilî pir hene. Cardin gelek lehengî û sekna nimûne ya şehîdan hebû, me hemû di vir de neanî ziman. Bi rastî di wê operasyonê de tenê bombebarana dijmin rê da ku arazî bibe wek erdekî hatî cotkirin. Hevalan li wir di bin fermandariya hevala Zelal de berxwedaneke girîng pêş xistin. Ruh û berxwedana wan temsîl kirî, heta roja îro ji me re bû rêber, ji vir û wiha jî wê heta serkeftinê ji me re bibe rêber…

■■■

Muş Ovası'ndan doğan Zuhal Yıldızı

Baş tarafı sayfa 32'de

İçle dış arasında hiçbir ayrılık yoktur. Küçük, büyük arasında hiçbir ayrım yoktur. Evrende hiçbir şey, ne iç ne dış bilme kalıplarımızdaki gerçekler değildir. Ne küçük bildiğimiz küçük ne büyük bildiğimiz büyük gibidir. Bir tek yasa ve o yasanın gördüğü bir tek iş vardır. Bu sözlerin anlamını bilen gerçeği görür. Kimi insanlar bu anlayışları, olağanüstü çabalarıyla, yetkinlikleriyle öteki insanların görmediklerini görebilirler. Oysa nedenler nedeni daima gizlidir. Çünkü sonsuzluk pek kısa bir son olan zaman ve gene pek kısa bir son olan mekân içinde anlaşılamaz ve anlatılamaz. Bizler ancak öldükten sonra an'ı anlayabilir ve anlatabiliriz. Çünkü yaşarken zaman ve mekânla sınırlıyız. Sınırsızlık, sınırlılık içinde kavranamaz." diyor. Kavrayışın getirdiği sonsuzluk, enerjinin sınır tanımazlığı ve akan enerjinin yaratımını, bilginin, arayışın sınırsızlığını çıkarsama olarak tanımlayacaksak: Bunları kendinde işletebilen kişi, engellere baş eğmez. Anlamaya açık, kendini anlama ulaşma çabasıyla yaratan ve kendini böyle çoğaltan bir gerçeğe dönüştürebilir. Nalîn arkadaşı çoğaltan aslında bir yönüyle özsel bir özellik olarak arayışta süreklilik ve akışın anlama doğru yol alışıydı.

O'nda örgütlü kimlikle hareket etmek, örgüt oluşturmak stratejik bir ilkeydi

Önderlik felsefesinde 'kendini bilmek', 'kendilik olmak'la tanımlanan şey; maddi sınırları kavrayış gücüyle aşarak zamanın ve mekânın ötesindeki tüm bilmeleri an'la bütünleştirip kendini evrenin ve toplumun bir özeti olarak fark etme, tanımlama gücüdür. Bu 'şimdi'de var oluşu zamanın öncesine dayandıran ve zamanın sonrasını bulunduğu anda eylemiyle oluşturan bir yaratım gücü kazandırıyor insana. Böyle olmak sınırların ötesinde var olan özgürlükle buluşturuyor. Kuşkusuz anlamı derin konular, kavrayış gerektiriyor, içeriği mevcut bilincimizi aşıyor ama bu gerçeğin idrakine ulaştığımız kadarıyla bile evrene açılmış büyük bir kapının eşiğine ulaşıyor, akışın somutlaştığı kişiliklerin ayırdına varabiliyoruz. Nalîn arkadaşın zamandan özgür, tüm zamanların güzelliği ve erdemiyle dolu, yaşadığı an'a bu dolulukla akan, her anı anlama çabasıyla güzelleşen, paylaşımlarını buna dayandıran, bu nedenle çoğalan gerçeği kendini bilmenin ulaştırdığı bir var oluş hali olarak somutlaşmaktadır. Buna tanıklık ettik. Kendini bilme hali tıpkı Nalîn, Şevîn, Hêlîn ve daha binlerce güzel kadın arkadaşın kişiliğinde erkek egemenlikli aklın hakikati çarpıtan, dünyayı harabeye çeviren, iktidarı örgütleyerek insanlığı tahakküm altına alan sisteme büyük bir başkaldırı olarak kendini ortaya koydu. Tıpkı evrenin özü, kimliği ve yaşamın gerçek yaratanı olarak tüm ilklerin başlangıcına kök salmış Tanrıçalarımız gibi. Zamanın ötesinde özle buluşmak, özle bütünleşmek ve an'da böyle var olmak, değerlerin varlığıyla ölümsüzlük kazanan Tanrıçaları kendinde var etmektir. Hem zamanda var olmak hem tüm zamanlarla buluşmak hem kişi olmak hem tüm kadın değerlerinin toplamı olarak herkese dönüşmektir kendilik, bir o kadar da sınırsızlık. Heval Nalîn'de kadın olmanın anlamı var olmakla özdeşti. Bu nedenle Tanrıçalığı hiç soyut ya da mistik bir yaklaşımla ele almadı. Tersine onların özgürlük değerleriyle var olduğunu bilerek erkeğin yalanları ve zoruyla başkalaşan, köleleşen kadını bu değerlerle buluşturmayı amaçladı. Böylelikle Tanrıçalığı günümüzün somut güzelliğine, öncülüğüne, oluşturuculuğuna, geleceği yapma gücüne kavuşturmanın eylemi içinde oldu, tüm yaşamını buna adadı. Bu nedenle Nalîn arkadaşın cins bilinci ve duruşu, kadın sevgisi ve kucaklayıcılığı, Tanrıça ölçülerinde onurlu, erdemli duruşun temsiliyeti çok öndeydi. Şuna çok inandı; kadın üzerindeki tahakkümü kadının örgütlü gücüyle ortadan kaldırabiliriz, böylelikle ancak iktidarcı sistemin doğa ve insan üzerindeki hâkimiyetini aşabiliriz. Egemenliğin ilk kadın üzerinden uygulandığı ve giderek yaşama, doğaya yayıldığı doğrusunu kavramak kişinin duruşunu belirler. Cins bilincinin güçlü olması ancak bu doğruyu kavramakla mümkündür. Böylelikle edinilen duruş kavradığı şeyi temsil eder, ona göre kabul ve retlerini belirler, ona göre yaşar. Nalîn arkadaşın kadın sevgisi ve bunu mutlaka örgütlü bir güce dönüştürme çabası bu nedenle çok öndeydi. O'nda örgütlü kimlikle hareket etmek, örgüt oluşturmak, örgütlü katılımın gelişmesini sağlamak stratejik bir ilkeydi. Örgütsel çalışmalarda kadın örgütlülüğünü merkeze alarak çalışma tarzı belirlemek, özgün örgütlülüğün bilinci ve temsiliyetiyle genel çalışmalarda yer almak, bir alanda önce kadın çalışmalarını güçlendirmek, bunun için her arkadaşta kadın bilinci ve örgütlü katılımı geliştirmek arkadaşın esas katılım biçimiydi.

2008 yılında Nalîn Mûş Yoldaşı tanıma şansına eriştim. Kadın örgütlülüğünün savunma alanında sorumlu olan YJA-STAR ile diyaloğun sağlanması amacıyla oluşturulan, işlevi savunma stratejisinin uygulanmasına katkı sunma temelinde belirlenen KJB savunma komitesinde birlikte çalıştık. Kişiliğinin akışkanlığı ve tecrübesi, bilinç düzeyiyle bana ve çalışmaya, yoldaşlara kattığı çok şey oldu. Her anı dolu, yoldaş güzelliği ve sadeliğiyle gerçekten paylaşarak yoldaşını, çalışmayı büyütme coşkusu ve emeğiyle bir arada çalışmamız mücadele yaşamımızın ilerletici, üretici olmasının en temel dayanaklarından. Amaç kadar amacın etrafında bir araya gelmiş topluluğun yüreğini katarak, tüm bağların ötesinde özgürlük bağıyla bir araya gelmenin sınırsız insan güzelliğiyle buluşarak yaşaması insanın amacına inancını büyütüyor. Çünkü amaçladığımız toplumu önce kendimizde oluşturmalı, o ilkelerle yaşamalı, o güzelliği açığa çıkarmalıyız ki, bunu tüm kadınlara, insanlara ait bir ölçüye dönüştürecek perspektifte somutlaşalım. Önderliğimiz bu nedenle hep gerilla toplumsallaşmasını özgür toplumun prototipi olarak tanımladı. İşte bu gerçeğin en güzel hallerini Nalîn arkadaşla çalışırken de yaşadım, yaşadık.

Hep bir durumu anlamak için sınırlarını zorlayan, onu özüyle kavrama çabasıyla ele alan, bu nedenle objektif olmayı en temel ilkesi haline getiren, yaşamda yapıcı, coşkulu katılımı emekle duruşa dönüştüren, yoldaşlarıyla mütevazı paylaşımlarıyla çekici hale gelen, en zorlu anlarda bile esprisiyle meydan okuyan, ayakta kalma iradesini her koşulda ortaya koyan bir kişilik gerçeği olarak tanıdım arkadaşı. Çok öğretici, üretici bir dönemin çok güzel anıları, yaşanmışlıkları yürek ısıtan, güç katan yönleriyle de hep hatırlanacak. Çünkü o yaşanmışlıklar yaratım, paylaşım, sevgi, kavga, yaşama akmanın eylemi, pratik ifadesi, aklın ve yüreğin duruşta dile gelişidir. Her zorluğu, değişen koşulları olağan karşılayan, en zorlu ve çıkmaz görünen anları bile cesaretinin, öz güveninin yumuşak dokunuşuyla aşacağımız inancını güvene dönüştüren ve bunları çok mütevazice, olağanmış gibi ortaya koyan bir duruşu vardı.

Tanrılar yeryüzünü sular altında bırakmaya kararlı görünüyordu

Paylaştığımız o zamanın anıları hep canlı ve ne zaman düşünülse hemen tüm sıcaklığıyla yüreğimize dokunarak "Buradayım Heval" diyor adeta. İşte böyle bir anın özeti: Nalîn arkadaşla birlikte katıldığımız YJA-STAR konferansı ardından çalışmanın sonuçlarını ilgili yapılara aktarmak üzerinden yola çıktık. Zap Vadisi'nin derinliklerine doğru yola çıkmıştık. 2008 yılında Zap alanında kalmıştım ve Türk ordusunun Zap'ı ele geçirme hamlesinde yenilgiye uğradığı dönemin mutluluğunu tekrar o alana değen ayaklarım hissediyordu. Havası gerilla direnişini taşıyordu adeta. Yolda operasyonun pratik gelişimini tartıştık, düşünce ve hislerimizi paylaşarak ilerledik. Yanına gideceğimiz arkadaşların noktaları çok gizli bir yerdeydi. Patikaları belirsiz, sert kayalıkların yükseldiği, iki tarafı uçurumlarla sınır olan bir mağaraya gidiyorduk. Daha önce alanda kalmıştım ama bu noktaya sadece bir defa, o da Şkefta Brindara tarafından geldiğimden arazinin diğer yönlerine hâkim değildim. Ama bir biçimde yolu çıkaracağımı, arazinin genelini bildiğimden mutlaka noktayı bulacağımı düşünerek arkadaşlara yolu bulacağımı belirttim. Nalîn arkadaş ve 2011'de Geliye Zap alanında şehit düşen Hedar Afrin arkadaş olmak üzere üç arkadaş yola koyulduk. Ama doğanın kucağında, en sert arazilerin içinde yaşayan gerillaların hayatındaki olasılıklarından biriyle hemen karşılaşıyorduk; bulutlar toplandı, yağmur gelecekti. Çanta ve silahlarımızın ıslanmaması için onları naylonlara sararak hazırlığımızı tamamladık. Yola çıkacağımız yerdeki arkadaşlar bu duruma itiraz ederek "Hava bozuyor, akşama kadar ulaşamazsanız Zap'ın sert ve bilinmez arazisinde kaybolacaksınız, yarın gidin" deseler de Nalîn arkadaş işini yarına bırakmayacak ve bu tür bir olasılığı engel kabul edecek bir arkadaş değildi. Tabii ki yüksek dağa doğru tırmanışa başladık. Gideceğimiz yer hep tırmanmamız gereken, eğer hava yağışlı olmazsa üç saat yürüyüşle ulaşabileceğimiz bir mesafedeydi. Henüz yola çıkmıştık ki bulutlar aceleyle gökyüzünü doldurdu ve gürlemeye başladı. Bulutlarla yarışarak, karanlığa kalmama amacıyla adımlarımızı hızlandırarak yürüyor, uçurumlara takılmamak için yolu da kaybetmemeye çalışıyoruz. Ama hem kayaların çokluğu hem de çalı ve sonbahar yapraklarının izleri silmesinden kaynaklı aslında yolda mıyız, onu da çok bilmiyoruz. Geçebildiğimiz yerden geçiyor, belirsiz bir arazide, yönümüz yukarıya doğru yamaçlarda yürüyoruz. Küçük gurubumuzun tek sesi adımlarımızın telaşıyla gümbürdeyen kalplerimizin çıkardığı gürültüydü. Kalbimiz bu kadar telaşlı bir temponun zorlamasıyla bize isyan türküsü söylüyordu ki, Heval Nalîn bana seslendi; "Heval Newroz, kalbim isyanda! Ardımızda düşman, etrafımızda ölüm çemberi olsa bu kadar koşmazdık. Bu Zap tepeleri de Tanrı mekânı sanki, çıktıkça yol daha fazla uzuyor. Biraz durmayalım mı?" dediği anda yağmur yağmaya başladı. "Heval doğru söylüyorsun da gideceğimiz noktanın belirsiz arazisi bizi telaşa koyuyor. Güzel havalarda, gündüz giderken bile arkadaşların yol kaybettiği karışık, sarp bir arazi. Ben de yolu tam bilmiyorum, hava kararmadan yetişelim istiyoruz.

Zap arazisinin haritasını kafamda canlandırarak nerede olduğumuzu anlamaya çalışıyorum" dedim. Hava henüz kararmamıştı, ama kara bulutlar o kadar hızla gökyüzüne toplandı ki havayı karanlık tonlara hapsetmiş, çılgınca yağdırmaya başlamıştı. Tanrılar yeryüzünü sular altında bırakmaya kararlı görünüyordu. Nuh Efsanesi'nin fırtınaları sardı etrafımızı, yüzümüze sert ve soğuk yağmurlar çarpıyor, gözlerimiz ancak gözyaşlarını bolca akıtarak açılıyordu. Şimşekler hızlanmış, sağa sola çarpmaya başlamıştı. Adeta kıyameti tamamlamaya gelmişlerdi.

Artık çevremizi gözlerimizle görecek koşullar kalmadığından yürümek için dervişane hislerin bilgeliğine ihtiyaç vardı. Tam bu tablonun ortasından her zamanki espri tonu ve normal halleriyle seslendi Nalîn arkadaş; "Sormak ayıp olmazsa neredeyiz, arkadaşlara kavuşma olasılığımız yüzde kaç acaba? Yaşama mı, ölüme mi yakınız, bilseydik ona göre kendimizi hazırlardık". O koşullarda öyle bir espri ve mizahi bir sesle söyledi ki bunları gülmekten ilerleyemiyordum artık. O kahkahaların gücü hem enerjiyle doldurdu bizi hem de meydan okuyuş tadında var oluşun dirençli iradesini ortaya koymuştu. Gözlerine baktım, ışıl ışıldı, umutsuzluğun zerresi yoktu. O'na, "Çok yakında olmasak bile çok uzağında da değiliz" diye cevap verdiğim anda uçak bombardımanından çok daha sert bir patlama sesi geldi. Beş metre önümüzdeki

kayaya vuran öfkeli şimşek koca kayayı dörde bölmüştü. Ayakta ve ne olduğunu anlamaya çalışırken Nalîn arkadaş, "Kendini yere atsana, koca kayayı dörde bölen bize ne yapmaz. Tanrının uçakları korkunç çalışıyor, tedbir alalım" diyerek durumu anlamamı ve gülerek kendimi yere atmamı sağladı. Yağmur artık çıldırmış gibi yağıyor çanta ve elbiselerimiz çok ıslandığından silahla birlikte ciddi bir ağırlık oluşturuyordu. Artık zifiri karanlık basmış, üşüyen vücutlarımızda kan dolaşımı zayıflamış, kalplerimiz neredeyse sessizliğe gömülmüştü. Artık dakikalar değil, saniyelerin yaşam sınırına dayanmış gibiydik. Gideceğimiz yerden başka noktanın bulunmadığı bu yükseltide bir ara kaybolmuş hissine kapılmıştım. Ne sığınacak bir kaya altı ne bir şkeft bulunmuyordu. Varsa da biz görecek koşullara sahip değildik. Nalîn arkadaş soğukkanlıydı, öncü bendim ama beni telaşa koyacak bir baskı yapmıyor, arkamdan geliyordu ama durumun farkındaydı.

Ölümle şakalaşır gibiydik. Tüm enerjimi toplayıp düşüncelerimde yoğunlaştırıyor, araziyi düşüncelerimle tarıyor, bir çıkış arıyordum. Adımlarımız yer çekimi kadar ağır, acıkmış ve üşümüş vücudumuz bizi taşımak istemiyormuşçasına direniyordu. Ayakta kalan iradeydi. Baş eğmiyor, ısrarla yürüyor, yol arıyor, umut ediyor, vücudun kendini bırakmak isteyen dayatmasına karşı koyuyordu. Nalîn arkadaş, "Sen moralimizi bozmak istemiyorsun ama herhalde kaybolduk. Zaten bu uçurumlarda, zifiri karanlıkta cadde olsa bulunmaz, biz patikası olmayan bir şkefti arıyoruz. Gerilla dışında kimse böyle bir yola çıkmaz, cesaret göstermez" dediği anda ayaklarımın altında kayganlaşan bir patikaya girdiğimi hissettim. Evet, çeşmeye giden yolu bulmuştum. Hemen, "Buldum, buldum, arkadaşların su aldığı çeşme yolunu buldum" diyerek sevinçten haykırmıştım. Sevinç ve umut enerjiyi hemen doldurdu vücudumuza, zaten artık daha fazla kaybedecek zamanımız da kalmamıştı. Yapabildiğimiz kadar hızlanarak on dakika yürüdük ve arkadaşlara ulaşmıştık nihayet. Arkadaşlar önce şaşkınlık ve dehşetle, sonra sevinçle bizi karşıladılar. Çünkü bu havada ölümün kol gezdiği fırtınanın ve karanlıktan yararlanarak pusuda bekleyen uçurumların kıyısından geçmiş gelmiştik. Bu hem arkadaşları aldığımız risk için korkutmuş hem de onların yanına varmayı başardığımız için gururlandırmış, tabii ki onları görmeye gittiğimiz için de mutlu etmişti. Hemen bizi sıcacık yürekleriyle kucakladılar, şefkatle bizi sarmaladılar, yüreğimizi ısıttılar. Ateşi gürleştirerek bedenimizi kuruttular. Tüm yolu ve yolculuğumuzu Nalîn arkadaş artık mizahlaştırarak anlatıyordu. Birlikte geçirdiğimiz pratiğin en sevdiği anısıydı bu. Çünkü birlikte ölümün kıyılarında dolaşmış ve birlikte direnerek yaşama akmanın iradesi olmuştuk. Fırtına, ancak fırtınalarla sınanmış devrimcilerce karşılanabilirdi. Bunu başarmıştık. Nalîn arkadaşın moral veren, umut yeşerten, vazgeçmeye izin vermeyecek kadar olanı normal karşılayıp, yapılması gerekenin de direnmek olduğunu ortaya koyan tavırları bize güç katmıştı. Olmazı olura çevirmek sadece koşullarla ilgili değildir. En çok da o koşullara nasıl bakıldığı, nasıl ele alındığıyla ilgilidir. İşte Nalîn arkadaşın kişiliğinde olmazların yer bulmaması onu koşullara meydan okumaya ve başarıya taşıyordu.

Kürdistan devrimi esasta bir kadın devrimidir

Kürdistan'ın en küçük parçası olarak yıllarca Önderliğe mekân olmuş, ilk PKK'lilerin eğitim görerek yüzünü mücadeleye çevirdiği bir alandır Rojava. Önderlik sahası olarak tanımladığımız ve her ikimizin de gitme imkânını bulmadığı o kutsal mekâna birlikte gidiyorduk. Önderliğin orada olmaması ve O'nu göremeyişimizin burukluğu çok fazla olsa da Önderliğin yaratımı olan bir alanda devrimi örgütlemeye, görünür kılmaya, halkla buluşturarak sistemleştirmeye gidiyorduk. Zaten arkadaşların bu amaçla yürüttüğü, ciddi emek verdiği bir çalışmaya katılmaya gidiyorduk. Bu tüm arkadaşlar açısından da olduğu gibi her ikimiz açısından da çok önemli bir görev, sınıra yürüdüğümüz o an ise çok olağanüstü bir andı. Ülkemizi bölmüş, anlamsız sınırlara mahkûm etmişti düşman. Bu sınırlardan geçerken hem öfkeye kapılmıştık hem de bizi engellemesine izin vermediğimiz için de sınırı anlamsızlaştırmanın gururunu yaşıyorduk. Ama en çok da ülkemizin henüz özgürleşmediğinin kanıtı olarak duran bu sınırları tümden kaldırmanın kararlılığıyla doluyorduk. Kürdistan'ın devletlerce parçalanması yetmiyormuş gibi işbirlikçi Kürtlerin de böldüğü sınırları geçiyorduk. Nalîn arkadaş en çok da buna öfkeliydi. Sınırı güvenlikli geçmek adına riskli bir yerde kaz yürüyüşüyle ilerliyorduk. Nalîn arkadaş; "Allah aşkına biz Kürtleri anlamak çok zor. Millet Ay'a çıkmış, biz sömürgeleştirilen ülkemizde bir de işbirlikçi KDP'nin de sınırlarıyla uğraşıyoruz. Neden ülkemiz hala bu halde?" diyerek durumu eleştiriyordu. Hemen ardından, "Gerilla kaz yürüyüşü değil de, at yürüyüşü yapaydı daha iyiydi, dizlerimiz ağrıdı" diyerek başladı gülmeye. Önce trajediyi dile getirmiş, bunun ağır geleceğini düşündüğünden peşinden espriyle moral vermişti.

Mücadelemiz açısından tarihi bir anda devrimi örgütlemenin, bunu halkların ve kadınların gücüne dayandırarak geleceği örmenin adımları atılıyordu. Bu devrim sadece Kürt kadınları ve ulusuyla sınırlı değil, bir paradigmanın devrimidir, tüm kadınların ve insanlığın özgürlüğünü hedeflemektedir. Nihayetinde tüm dünyada oluşan ilgi ve mücadelemiz etrafında kilitlenme, temelde bu gerçeklikten kaynaklıdır. Kürdistan devrimi esasta bir kadın devrimidir ve tüm kadınların özgürlük devrimlerinin öncü adımıdır. Biz Kürt kadınları tıpkı Neolitik devrimle ilk insanlık devrimini gerçekleştirdiğimiz gibi, bu zamanın da Dünya Kadın Devrimini özgürlük ideolojisi ve felsefesiyle gerçekleştireceğiz. Kırk yılı aşkındır Türk ve bölge devletlerinin faşizmi karşısında büyük direnen Kürt kadınlarının özgürlük iradesi Kobanê'de, DAİŞ vahşeti karşısında insanlık onurunun, Ortadoğu değerlerinin savunuculuğunu yaptı. Doğal toplum değerlerini yaşamsallaştıran 21. yüzyıl gerçeğinin öncüsü oldu Kürt Kadın Hareketi ve militanları.

Gelinen noktada özgürlük iradesinin yenilmezliğine tüm dünya tanıklık ederken Zuhal yıldızının ışıklarıyla parladı yürekleri, özgürlük umutları bu parlaklıkla yeniden yeşerdi. Devrimimizin anlamını kendimizle sınırlandırmak kuşkusuz devrimin kaynağı ve oluşturucusu Rêber Apo'yu, Demokratik Uygarlık Paradigması'nı, Kadın Özgürlük İdeolojisi'ni anlamamak anlamına gelir. Rojava'da bedenleşen devrimin dayanağı bu gerçekliklerdir. Kadınların özgürlük şafağını karanlığın hiç doğmadığı bir dünyaya dönüştürmek açısından kadın ve halk düşmanlarının, iktidarcı zihniyet ve sistemlerinin yenilgiye uğratılması, bunun için de büyük savaşılması, örgütlenilmesi gerekir. Çıkmaza giren erkek egemenlikli sistem gözü karaca saldırdığından yaşamın, kadının, insanın, toprağın, tarihsel değerlerin savunuculuğunu yapmak, erkek-devlet geriliği karşısında özgür yaşamı geliştirmek ve yükseltmek gerekir. İşte bu görevlerin gerektirdiği öncülükle Nalîn arkadaş, kadın çalışmalarının güçlendirilmesi, büyütülmesi hedefiyle devrimci sorumluluklarını yerine getirmek için yeni bir alana geçiyordu. Kadın çalışmalarına öncülük göreviyle katılan Nalîn arkadaş büyük bir coşkuyla kadınlarla, halkla buluşuyor, gittiği her yere, dokunduğu her yüreğe sevgi çiçeklerini ekiyordu. İlk defa böyle bir çalışmada yer almasına rağmen çok dolu bir katılımın sahibi oluyor, gittiği her yer, gördüğü her insanda sıcak bir duygu ve giderek kalıcı izler bırakıyordu.

Nalîn arkadaş, Önderlikle karşılaşma şansını yakalayamamıştı. Bu nedenle Rojavayê Kurdistan'ına geçtiğinde ilk işi Önderliğin çalışma mekânlarını görmek, eğitim okullarını ziyaret etmek oldu. Büyük bir heyecanla koştu oralara, Önderlikle yürür gibi yürüdü eskiden Parti Merkez Okulu olan geniş bahçenin yollarında. Bir öğrenci ve birazdan Önderlikle karşılaşacak kadar heyecanlı, gururlu… Şu kısa cümlelerle özetliyordu duygularını; "Önderliğin kaldığı odada oturduğu sandalyeye dokunurken, o an o mekânda mayalanan özgürlük felsefesini tüm benliğimle hissettim. Bilgeliğin sırları, kadın ile arkadaşlık, hakikat yolculuğu önce düşüncede başlamıştı. Ben bulunduğum andan silinerek 1997-1998'e gittim. Orada, Önderlikle birlikte hissettim kendimi. Sanki o yıllara gitmiş ya da o yıllar bulunduğum ana gelmişti. Düşüncede bu ana dokunabilmek ne de güzel bir tat bırakmıştı yüreğimde. Sonra çözümlemelerin video kasetlerinden izlediğimiz gibi çiftliğin kamelyasındaki ağacın yanına gittim. Tüm çözümlemelerde Önderlik o ağaca elini koyarak yaslanır, öyle konuşurdu. Ben o ağaca dokundum, onu incitmeden, usulca, okşayarak dokundum. Ne çok sevdim o ağacı ve ne kadar da ona gıpta ettim. Çok şanslı bir ağaçmış, ben görmeye hasret kalmıştım ama o ağaç Önderliği yüzlerce defa görmüştü, O'nun çözümlemelerini dinlemiş, tarihsel yürüyüşüne tanıklık etmişti. Başkan o ağaca dokunmuştu, burada yürümüştü, bu kamelyada eğitim vermişti. Kendimi hem Önderlik sahasında hissettim hem de bu anı ölümsüzleştirmek için resim çektim. Her bir resimde Başkan'la olduğumu ve fotoğraf karesinde mutlaka Başkan'ın yer aldığını varsayıyor, hissediyordum". Tüm bunları aklın sınırlarını aşan bir sevgi ve duygu yoğunluğuyla, özlemin en büyüğüyle, inancın en güçlüsüyle ve Başkan'a ulaşmanın en kararlı duruşuyla anlattı, duygulandı, duygulandık. Düşmana bunu ödetmenin, hesabını sormanın, Başkan'ı esaretten kurtarmanın ve mutlaka özgür ülkemizde birlikte yaşanmış zamanlar yaratmanın kararlaşmasını, diyaloğunu yürüttük. Başkan bizimle, o anın içindeydi. Sonra bana dönerek; "Sen de benim gibi Başkan'ı göremedin. Al bu resimlere bak ve kendini orda hisset. Bazen resimler de konuşur insanla. En güzel duygular, en güzel sevgiler bu resimlerde toplanmış" dedi. Resimlere bakarak sessiz ama gürül gürül aktık o anlara ve tarif edilemez duygulara.

Nalîn arkadaş, erkek egemenliği ve kadın gelenekselliği karşısında mücadeleciydi

Yoğun ve mücadeleyle, emekle, değerle yoğrulmuş bir çalışma dönemiydi. İlk defa toplumla buluşmasına rağmen etkili bir katılımın sahibi, büyük bir sevginin, takdirin yöneldiği arkadaş oldu. Herkes Nalîn arkadaşı çok sevdi, saygı duydu. Çünkü bir devrimci olarak öncülük sorumluluğuyla, ilkeleriyle katıldı, çalıştı, halkı, kadınları kucakladı, ülkesini daha geniş tanıdı ve sınırlar boyu uzanan tel örgülere, ülkesinin bölünmüşlüğüne bakarak öfkesini, mücadele gerekçesini büyüttü. Bu mücadele tüm kadınların ve halkların özgürlüğüne adanmıştı. Yönünü Arap bölgelerine, kadınlarına çevirerek yaşadıkları toplumsal sorunları, savaşın ağır sonuçlarını giderecek bir çizgi temsiliyetiyle, çözüm perspektifiyle çalışmalara katıldı. Önderliği, paradigmasını kavratarak bir zamanlar Tanrıçalara mekân olmuş bu coğrafyanın, insanların sorunlarını çözeceğini biliyordu. Bunun için çalıştı, emek harcadı, sınır tanımadı. Savaşta yer aldı, savaşı koordine etti, kadınları korudu, yaşam alanı oluşturdu, yaralarına merhem oldu. Kadınlar kendilerini savunmayı öğrenerek, bunu örgütleyerek ancak özgürleşebilir, erkek ve devlet geriliğinin saldırılarından kurtulabilir, kendilerini savunarak bunlar aşabilirlerdi. Kadınların kendilerine sahip çıkmaya ve yanlışın hesabını sormaya ihtiyaçları vardı. Nitekim Kürt kadın militanlarının tarihsel, destansı deneyimi tüm kadınlar adınaydı ama yeterli değildi. Her kadının savunma bilinciyle kendisi olma gücünü kazanması ve bunu kolektif bir kimlikle ortaya koyması, bunu savunması ancak erkek sistemine karşı kadını yaşatabilirdi, koruyabilir, onu aşacak bir özgürlük mücadelesi ve iradesi geliştirebilirdi. Bu amaçla 2016 yılında kadın öncülüğünde DAİŞ vahşeti ve devlet terörünün yenilgisinin sembolü haline gelen Kobanê'de gerçekleşen 'Kadın Özsavunma Konferansı' tarihsel önemdeydi. Nalîn Mûş arkadaş bu konferansa YJA-STAR adına katılmış, düşünsel gücü ve motive edici etkisiyle çalışmanın ilerlemesinde büyük pay sahibi olmuştu. Nalîn arkadaşın konferansta söylediği şu sözler hepimiz adına özgürlük ahlakı ve gerekliliğini çok somut bir şekilde ortaya koymuştu: "Dünyanın neresinde olursa olsun bir kadının savunulmaya ihtiyacı varsa hiçbir erkeğin ve devletin sınırlarını tanımayacağız ve gidip o kadınları savunacağız!". Hiçbir erkeğin ve devletin sınırını tanımamak büyük bir ideolojik ifadeydi. Bu bir cümle savunma anlayışımızın bilinçsel duruşunu özetliyordu.

Nalîn yoldaş gittiği her yerde küçük-büyük, temel-tali demeden her çalışmayı, her kesimi kapsayan bir katılım

tarzının sahibi olmuştu. Kadının rengini açığa çıkararak, bununla özdeşleşmiş özgürlüğü yaşamın tüm alanlarında yeniden örgütleyip, kadın ve yaşam arasına oluşan mesafeyi kapatmayı esas almıştı. 'Jin jiyan' bütünlüğüyle var olmayı ve tüm kadınları bu bütünlükle buluşturmayı amaçladı, bunun için adanmış bir yaşamın, eylemin sahibi oldu. Yaşam gibi akışkan, yaşam gibi esnek, yaşam gibi enerji doluydu. Kişiliğinden başlayarak güzellik ve estetik ölçülerini öncelikle davranışlarında somutlaştırıp, özgür bir toplumun kadın duruşunu temsil etti, bu temsiliyetle doğal kadını yaşama resmetti.

Nalîn yoldaş gittiği her yerde küçük-büyük, temel-tali demeden her çalışmayı, her kesimi kapsayan bir katılım tarzının sahibi olmuştu. Kadının rengini açığa çıkararak, bununla özdeşleşmiş özgürlüğü yaşamın tüm alanlarında yeniden örgütleyip, kadın ve yaşam arasına oluşan mesafeyi kapatmayı esas almıştı. 'Jin jiyan' bütünlüğüyle var olmayı ve tüm kadınları bu bütünlükle buluşturmayı amaçladı, bunun için adanmış bir yaşamın, eylemin sahibi oldu. Yaşam gibi akışkan, yaşam gibi esnek, yaşam gibi enerji doluydu.

Doğal insan, erkek egemenliğinin kiri olarak somutlaşan geleneksellikle bozulmayan, başkalaşıma uğratılamamış özgür insandır. Doğal olan asli olandır. Doğal insan bilinçlidir, kendisinin farkındadır, bu nedene varlığını dış makyajlarla değil, özüyle tanımlayandır. Nalîn arkadaşın doğallığı böyle bir gerçeği ifadelendiriyordu. Doğanın özgürlük hakikatiyle buluştuğu için özgürlüğe koşmuştu. Böylelikle Önderlikle, örgütle, savaşla buluşmuştu. Bu nedenle Nalîn arkadaş neye koştuğunun, neyi amaçladığının bilinciyle bir Önderlik militanı, tutkulusu, büyük inananıydı. Önderlikle kadın yoldaşlığının ilkelerini yaşamının merkezine almış, bu temelde örgüt gerçeği içinde konumlanmıştı. Nalîn arkadaşın sempatik, yumuşak, esprili kişiliği aynı zamanda müthiş bir çizgi savunuculuğu, radikalizmiyle bütünleşmiş bir duruştu. Zaten kim olduğunu bilenler yaşama gülümseyerek bakabilir ancak. Nalîn arkadaş tam da böyle bir kadın militan olduğundan Önderlik çizgisinin uygulanmasını temel esas olarak görüyor, bu konuda yaşanan yetmezlikleri çok radikal eleştiriyor ve mücadele ediyordu. Çizgi dışı duruşlar kendisini dayatınca Nalîn arkadaş bunlar karşısında bir mevzide savaşır gibi savaşıyordu. Yetmezlikler karşısında tavizsiz ama onu düzeltmeyi amaç edinmiş bir emekçilikle sorunlara yaklaşırdı. Kavratabildiği oranda emek verir, bunun etkisiz kaldığı yerlerde de karşı koyar, savaşırdı. Nalîn arkadaşın çizgi duruşu ilkeliydi, erkek egemenliği ve kadın gelenekselliği karşısında mücadeleciydi. Önderliğe bağlı olmak, Önderlikle yoldaş olmak, gerilikle, klasik erkeklik ve kadınlıkla düşman olmak, karşıt olmak anlamını taşır. Bir yürek hem Önderliği hem klasik kadınlığı, erkeği, düzeni içinde barındıramaz. Bunun bilinciyle tüm kadın yüreklerinden gelenekselliği, kadınsı teslimiyeti ve zaafları, güçsüzlüğü, iradesizliği silerek erdemi, onuru, kendilik olmayı, gerçek sevgiyi, cesareti, güzelliği yani, tüm bunların toplamı olarak Önderliği yüreklere nakşetmenin savaşçısıydı. Bu nedenle cins mücadelesinde radikal bir duruştu, ilkesel bir ifadeydi, tavizsiz bir özgürlük tutkulusu, adanmışıydı. Heval Nalîn zorlu mücadele alanlarından geçerek, en zorlu anların sınanmış ve başarmış iradesini kendisinde oluşturarak ancak mücadeleyle özgürleşilebileceğinin somut bir göstergesi olmuştu. Buna göre zoru başaran ancak özgürlük sınavını başarılı verebilir, böylelikle gerçeğin sınırlarına ve sırlarına erebilirdi.

Heval Nalîn'de ifade bulan sıradan değil, amaçlı ve yaşam öğretisinin tecrübelerine dayalı, hep daha ileriye ivme kazanan bir yürüyüşçülüktü. Güzel olanın güzelliğini anlamak, yani kadın felsefesinin düşünsel güzelliğiyle hayata bakmak, güzelliğin özgürlükle bağını anlamak en temel arayışıydı. Önderliğin de belirttiği gibi güzelliğin etikle bağını görerek kavrıyordu. Güzelliğin gerçek anlamı ancak etik değerleri barındırdığında görünür olabilir, bu güzellik toplumsallaşabilirdi. İnsanın güzelliği salt biçime, kapitalist modern ölçülere indirgemesini yadırgar, kadın açısından biçimin özsüz hiçbir şey ifade etmediğini söylerdi. Nihayetinde güzelliğin özden, etikten, değerden soyutlanarak salt biçime indirgenmesi günümüzün en kadınsı ölçüsü olarak dayatılmaktadır. Güzellik kavramının görünürlük kazanması da özgürlük sorununun önemli bir parçasıdır ve mücadele gerektirir. Çünkü böyle bir ölçü kölelik doğurur. Nalîn arkadaş bilinç ve güzellik bağıyla bulunduğu her kadın çalışmasında en sade bir dille çevresini eğitir, özün görünmesi, güzelin görünmesini bir özgürlük sorunu olarak değerlendirir, bilgece çözümler, yaşamın içinden somut örneklerle kavratıcı olurdu. Giyiminden saç biçimine, davranışlarından yaşam kültürüne kadar Zühre yıldızı gibi maddi olanla değil, özle estetize etti, özü örgütledi, onun güzelliğiyle yansıdı. Ölümsüzleşen güzellik ancak özgürlükle, iyi ve doğruyla buluşabilen güzelliktir, emekle oluşturulandır. Bu ölçülerde Nalîn arkadaşın güzelliği hakikat ışığı kadar parlak ve çekiciydi. Onu devrimi yapan, devrimcilik sürecinde onu daha özgür kılan en temel özelliği buydu. Nitekim devrim en güzel sanattır. Devrimcilik de en iyi, en güzel sanatçılıktır. Nalîn arkadaş, devrimci sanatı en güzel uygulama çabasıyla yaratıcı bir emeğin sahibi oldu, Erzurum Eyaleti gibi bir alanda, 90'lı yılların başlarında ve aslında gerilla yaşamı boyunca en çıkmaz anların en yaratıcı çözümlerini geliştirerek yoldaşlarına yol, ışık olmayı başardı. Düşmanın amansızca ölümü dayattığı çemberleri iyilik ve güzellik arayışının yeşerttiği umutla kırdı, cesaretle parçaladı ve yoldaşlarını birçok kez kurtararak en büyük güzelliğin bunu başarmak olduğunu ortaya koydu.

Ölümün anlamı ancak nasıl yaşanıldığıyla ölçülebilir

PKK'de verilen savaş her şeyi ölümlüleştiren, öldüren bitiren iktidar sistemine karşı yaşamı yüceleştiren, anlamlılaştıran, sonsuz yaratımlar içerisinde yenileyen, güzelleştiren ve her şeyi yıldız tanımında ölümsüzleştiren ve evrenle bütünleştiren hakikati bulma, onu yaşamsallaştırma savaşıdır. Ölümsüzlüğün ancak böyle mümkün olduğu gerçeğini kavrayan Apocu'lar, bu nedenle ölüme baş eğmez hakikat savaşçılarıdır. Her kadın savaşçı; kimisi yüzlerce, kimisi onlarca kez ölüm-yaşam sınırının ince bir çizgisinde yürümüş, hiç geriye adım atmayı düşünmeyerek umutla ve cesaretle zorun üzerine yürümüştür. Özgürlüğü pusu çemberine alan iktidarcı zihniyet ona ulaşmanın, pusuları yarmanın bedelini ölümle ödetmiş, özgürlüğü istemenin karşısına ölümü koyarak cesaret kırmış, umudu baltalamış, olana razı etmiştir. Önderlik öncülüğünde bu tuzak ters yüz edilerek özgürlük yürüyüşü anlamlı yaşamın sınırsızlığında anlamsızlaşan ölümü yenerek geliştirilmiştir. Korkulması gereken ölüm değildir ki fiziksel ölümsüzlük ne mümkündür ne de evrensel diyalektikte doğrudur. Her canlının bir yaşam süresi vardır, fiziksel olarak sonlanmak bir doğa kanunudur. Ama asıl ölümcül olan ve korkulması gereken şey; yaşamı yaşamamaktır. Özgürlüğün, güzelliğin, onurun, erdemin, kendilik olma bilinci ve duruşunun, bunun toplumsal gücünün olmadığı bir yaşam ölümün nefesli halidir. Önderlik felsefesiyle bütünleşen bir insan bu hakikati görür ve gerçekten yaşamı büyütmenin, yaşamı büyük sevmenin ardına düşer. Nihayetinde birçok şehit arkadaşın da dile getirdiği Tanrıçamız Zilan Yoldaş; "Yaşamı çok sevdiğim için anlamlı bir eylemin sahibi olmak istiyorum" dedi. Büyük öncü, devrimci Kemal Pir arkadaş; "Yaşamı, uğruna ölecek kadar seviyoruz" dedi. Hakikatin sınırına ulaşan bilincin yaşamla bağı bu kadar yüceltici ve büyük eylemci oluyor. Bu gerçeğe vakıf olmak hiçbir sınırı tanımıyor, büyük oluşturuyor, büyük yaşatıyor, büyük eylemleştiriyor. Nalîn arkadaş da hem yaşamı boyunca defalarca ölümün kol gezdiği yerlerde, anlarda, ölümün saldırdığı mevzilerde bulunmuş hem de büyük bir baş eğmezlik ve yaşam tutkusuyla duruş göstermiş, direnişiyle yaşamı büyütmüştü. Anılarını anlatırken bu tür zorlu olayları, düşmanın ölüm çemberlerini defalarca oluşturduğu, ölümle saldırdığı zamanları müthiş bir mizahla ele alır, o an yaşanmışlıkları bir aksiyon-komedi filminin karelerine dönüştürürdü. İçten kahkahalarıyla alay ederdi düşmanla ve kahkahaları cesaret, güzellik yayardı onu dinleyenle için. Çünkü o ölümü, yok oluşu amaçsız yaşam olarak tanımlar bundan korkar ama fiziksel ölümü bir sonlanma olarak görmezdi, buna inanmazdı. İnsanın oluşturduklarında, amacında yaşadığını bilirdi, bu nedenle yaşamı büyütme çabası onu en cesur, en radikal en zorlu anların militanı kılardı. Egemenlik bencilliktir, bencillik kendi fiziksel varoluşuna hapsolmuşluğu anlatır. Bu nedenle iktidar kültü en çok ölümden korkar, ölüm korkusu yayar. Görmezden gelmek, üzerinde düşünmemek, hep daha çok bireycilikle maddi yaşama bağlanmak, bağlandıkça hakikatten uzaklaşmak, bu nedenle daha çirkin, daha korkak olmak, kendisinin maddi birikimi için başkasının hayatını harcamaktan çekinmemek modern insanın, onun dayandığı zihniyetin ölüm sendromu, yaşamı küçültme duruşudur. Bundandır ki mezarlıklar şehir dışına çıkarılır, ölüm her şekliyle görmezden gelinir. Ölümle ilgili her şey gündelik hayattan çekilir ve hep yaşanılacağı mitine dayanılır. Bütün konsantrasyonun yaşama yönelik olması nedeniyle, ölümün gerçeği aslında bilinmez ama yine de dehşet duyulur, negatif anlatılır. Ölüm hep acıların yoğunlaşmış hali, evrendeki bilinmez boşluğun korkutucu, dipsiz kara deliklerin içinde kaybolmayla özdeşleştirilir. Nalîn arkadaşın kişiliğinde kendini bulma, kendini yaratma savaşı o kadar keskin ve netti ve bu netlikle yaşamı kavrama gücü o kadar yüksekti ki, "Ölüm korkusu insanın yaşama cesaretini kırdığı için uydurulmuş en büyük yalandır" derdi. İşte böyle yaşadı, böyle net ve duru bir su gibi aktı, oluşturdu, kendi emeğiyle, güzelliğiyle fiziksel olarak yaşamı sonlandıktan sonraki zamanlara sınırsızca aktı. Nalîn arkadaşı ve tüm şehitlerimizi ölümsüz kılan gerçeklik tam da budur. Yani iyi-doğru-güzel arayışı özgürlüğe yöneltir, özgürlük hakikatin özüdür. Buna ulaşmak insanı sınırsızlaştırır. Yeryüzünde insan varlığı sürdüğü sürece kendisini var eden iyilik, güzellik, doğrulukla yaşar tüm onlar için yaşayanlar, onlar için ölüme gözünü kırpmadan yaşayanlar. Onlar amaçtır, yaşayan amaç o amaçla zamanın öncesinde buluşmuş, onunla bütünleşmiş herkesin yaşaması, süreklilik kazanmasıdır. Ölümün anlamı ancak nasıl yaşanıldığıyla ölçülebilir. Bireyci, kötü, tahakkümcü, değersiz, duygusuz, ezen, sevgiyi yok eden kişiler yaşarken de ölüdürler. Fiziksel olarak öldükten sonra da zamanda var olmamış kabul edilirler. Özgürlük tutkusuyla yaşamış hakikat savaşçıları zamanın en değerli hazinesi olarak zaman tarafından kucaklanırlar, sevgiyle taşınırlar, zamanın akışıyla geleceğe akarlar. Bizler de o hakikatle yürüdüğümüz, o hakikati amaç ettiğimiz sürece sonunda o zamana ulaşacak, o zamanda buluşacağız.

Yoldaşınız olmanın onuru, özgürlük değerlerini büyütmektir

Ölümsüzlüğün ve yaşamın anlamı budur. Şu an bu yazıyı yazarken bile sevgili yoldaşım yanımda, yüreğimde, ruhumda hissediyor, varlığının farkındalığıyla içim ısınıyor, intikamın bilinciyle eyleme yöneliyor, amacımızı gerçekleştirmenin iradesi büyüyorsa içimde, içimizde yoldaşlarımız gerçek anlamda yaşıyorlar demektir. Tıpkı aldığımız nefes, gözlerimizin gördüğü doğa, üstümüzdeki gökyüzü, damarlarımızda dolaşan kan kadar somut ve gerçek bir ölümsüzlük. Bizimlesiniz; çünkü kavradığımız silahta sizin de elleriniz var, yüklendiğimiz sorumluluklarda sizin emeğiniz, büyüttükleriniz, aklınız, duygunuz var, yürüdüğümüz yollarda ayak izleriniz var, yüreğimize dolan duyguların güzelliğinde sizin suretiniz var. İyiyle kötünün bulanıklaştırıldığı tonları, anları bizden uzak tutuyor, kötüyü iyinin içinden kovuyorsunuz. Öyle anlarda iyi olan kazandığında biliyoruz ki siz varsınız orada, iyinin elinden tutan ve onu başarılı kılan asıl gerçek sizsiniz. Bu sınırlarla, nefes alıp vermeyle tanımlanamayacak kadar sınırsız bir bütünlük, yek vücutluk halidir. Benliğimiz hakikatten yana kusur işlemediği, onunla yürüdüğü sürece bütünüz ve bu bütünlüğü korumanın değer ölçülerine adanmış yaşamı yaşamış insan olmanın olmazsa olmazı olarak görüyoruz. Bu ölçülerde sizlerle yoldaş olabiliriz. Yoldaşınız olmanın onuru, özgürlük değerlerini büyütmektir. Bu onur varlığımızın en değerli, en vazgeçilmez hazinesidir. Gerçeği saptıran idealizmin gölgesinde değil ama hakikatle buluşmak ve özdeşleşmek anlamında maddeye boyun eğmeyen Zühre olma gerçeği böyle tanımlanabilir. Sınavı kazanan ruhlar yedi kat göğe başarıyla yükselip, geldikleri yere dönerler ve böylece ölümsüzlüğe kavuşurlar. Salt gerçeği (mutlak hakikat) öğrenirler, kök ve kaynak ile birleşirler, bir olurlar. Hakikat sonsuzlukta mutlaklaştırılabilir mi; kuşkusuz bunu zaman gösterecek. Ama köklerimizin dayandığı hakikatler vardır; var oluşumuz bir hakikattir, doğanın bir parçası olarak iyi-doğru-güzel yaşamın insanca olduğu bilinci ve bunun özgürlük denen şey olduğu gerçeği bir hakikattir. Hakikatin çarpıtıldığı ve yalanlarla çevrelendiği bir uygarlık gerçeği karşısında Rêber Apo mucizesiyle dışa vuran hakikatin kendisidir. Bu kökle buluşan, o kaynaktan akmaya başlayanlar hakikat savaşçılarıdır. Kadınlara, halklara, doğaya, evrene güzellik getirmenin çabacıları, devrimcileri, fedaileridirler. Zamanın en güzel insanları, kadın ve erkekleridir bunlar. Ölümsüzlük onların kavrayışıyla, eylemiyle, oluşturuculuğuyla zamana mal olmanın adıdır, gerçeğidir. Bu gerçeklik hepimizi buluşturandır, bizi tüm sınırların ötesinde bir araya getirendir. Bu gerçeği biliyoruz. Bu gerçeğin bilincimizde, duygumuzda, eylemimizde yoğunlaştığı anlarda Nalînler, Şevînler, Hêlînler ve tüm güzel şehit yoldaşlarımızla birlikteyiz, bir aradayız, birlikte yürüyoruz. Yaşamın anlamı, var olmanın nedeni ancak böyle bir nitelikle erdemli olmamızın kapılarını bizlere açar. Yoldaşlarınız olarak erdemin gücünü hep etkin kılarak yaşamayı, amacınızı, amacımızı zaferle taçlandırmayı, hep Önderliğin kaynağından beslenmeyi ve onunla bütünleşmeyi var olmanın nedeni olarak görüyoruz. Bu temelde sizlerle yaşamanın onuruyla seni, sizleri saygıyla anıyor, yoldaşınız olabilmenin ölçülerinde yaşamanın, savaşmanın, başarmanın sözünü yineliyoruz. Sizi tanımak, sizlerle aynı yola baş koymak zamanın bizlere bahşettiği bir ayrıcalıktır, onurdur, tek varlığımız olan canımız bu onuru sonuna kadar taşımaya adanmıştır. Bunun için sonsuz onurlu, mutlu, bizi böyle bir amaç ve yoldaşlarla buluşturan Önderliğimize sonsuz minnettarız.

Masmavi gökyüzünde coşkuyla kanat çarpan sevda yüreğiniz,
Tek tek yıldızlara değen kalp atışları evrenin kalp atışlarında buluşurdu sonsuzlukta,
Hakikatin aşkını tomurcuk açan bahar güzüyle en güzelinden görebilmek,
Damla damla akıtabilmek mum ışığında bilgeliği,
Böylelikle dağ asiliğinde özgür kadının zamanla sarmalanmış sırlarına ermek.
Retleri olmadan oluşmaz, ulaşılmaz özgürlüğe,
Her kulun 'eveti'ndeki tutsaklığa ilkin bir başkaldırıdır 'neden' demek ve nedeni aramak.
Bizim türkümüz kanımızın rengiyle yazılmış, gönlümüzde vurulan insanlıktır bestemiz.
Kışın soğukluğuna inat zorda yeşeren kardelendir karakterimiz.
Ey zorba ve zalim erkeklik sanma ki cesedimiz parçalandı ve yok oldu,
Unutma, evrenin özüdür en küçük atom parçacığındaki müthiş gerçeklikler.
Suya benzer kadın doğası hem ateştir hem oksijen.
Evren bizde tanımladı adını,
İnsanlık borcudur evreni, dünyayı ve yaşamı kurtarmak.
Ben güneşleri topladım yüreğimde, her canlı yaşam bulur kendini yürek bahçemde.
Ölümsüzleşen Nalîn, Şevîn, Hêlînler ay ışığıyla doğarak parçalar karanlığı.

Anılarınız önünde saygıyla eğiliyoruz.

Devrimci Selam ve Saygılarımla
Newroz Cizre

Muş Ovası'ndan doğan Zuhal Yıldızı

Nalîn Mûş (Hanımşah Bağcı)

Şevîn Cudî (Kamile Demir)

Hêlîn Murat (Nurten Kılıçarslan)

Yaşam ve ölümün varlık-yokluk ikilemini aşmadan, dogmalarını parçalamadan şehit yoldaşları yazmak mümkün değildir. Şehadete ulaşmış yoldaşları anlatmak tıpkı şehadetin tanımı olan ölümsüzlüğe ermek, ölümsüz duygular, ölümsüz bakış açıları ve ölümsüz gerçeğin, hakikatin anını yaşamak gibidir. Nalîn Mûş Yoldaşı yazmak ise tıpkı onunla ölümsüzleşen anları, hep bu an gibi canlı olan zamanı kadın yüreğiyle sarmalamak, bununla evrene yol almak, evreni kucaklamak ve yüreklerin yıldızlara değdiği anı tatmak, onu yaşamak gibidir. Şehitleri ölümsüz kılan şey; onların eylemleri, bu eyleme kaynaklık eden kendi farkındalıklarının gücüyle özgürlüğü kavrayan bilinçleri, bu bilincin mücadelesi ve hakikat aşklarıdır. Özgürlüğe tutkulu ruh ve bilincin yarattıkları onları ölümsüzleştirir. Yaşamı ve eylemiyle hiçbir geriliğin, erkeğin, iktidarın, gelenekselliğin sınırına takılmadan özgürce akabilen Nalîn arkadaşa en güzel yakışan özdeşlik Zuhal yıldızıdır. Nalîn arkadaşın ölümsüzlüğü Zuhal yıldızının anlamıyla bütünleşmiş bir gerçeği ifadelendiriyor. Hermes'in evrensel oluşum tarihinde anlatılan Zuhal yıldızının aslında yaşamış gerçek kişiliklere denk düştüğünü daha güzel anlıyoruz.

Tümel aklın tüm sırrını saklayan Zuhal yıldızının katıdır

Terzi Hermes'te, onun şahsında da Mısır düşününde, evrensel oluşum şu şekilde yer almaktadır: Hem Sümer dünyasında hem de Zerdüşt öğretisinde olduğu gibi, kozmik bir boşluktan bahsedilir ilkin. Kocaman boşluğun en altında ölümlülük yeri olarak dünya bulunurken, en üstünde de ölümsüzlük yeri olarak Zuhal yıldızı vardır. Zuhal yıldızı, evrensel aklın bütün esrarını taşımaktadır. Yedinci ve son kattır, ölümsüzlüğe erişilen yerdir. Zuhal parlak bir 'ışık'ın içindedir. Özü ışık olan ruhlar, oradan koparak dünyaya doğru düşer. Bu bakış, hem Platon'daki 'idealar' evreni ile 'nesneler' evreni ayrımına hem de tek tanrılı dinlerdeki ahiret ile sınav dünyası ayrımına olduğu gibi yansımıştır. Bu düşüş bir sınavdır. Düşüş, büyük ışıktan inildikçe yavaş yavaş koyulaşan karanlığa doğrudur. Işık ruh, karanlık maddedir. Ruh, kısa bir sınama için yeryüzüne inip maddeyle birleşecek ama maddeye boyun eğmeyecektir. Ruhun maddeye boyun eğmesi ona yenilmesi anlamına gelecektir. Bu da sonsuz olarak yok olması demektir. İnsan ruhu, tümel ruhun (Tanrı'nın) çocuğudur. Sınavı kazanamazsa o ruhta bulunan tümel ışık (Tanrısal nur) sönecek, Işık yalnız başına çıktığı yere dönerek ruhu karanlıkta bırakacaktır. Ruh da ışıksız kalınca, karanlığın içinde eriyip tükenecektir. İşte bu kozmik boşluk, inen çıkan ve orada eriyip tükenen sayısız ruhların kasırgasıyla kavrulmaktadır. Sınavı kazanan ruhlar, yedi kat göğe başarıyla yükselip geldikleri yere döner ve böylece ölümsüzlüğe kavuşurlar. Salt gerçeği (mutlak hakikat) öğrenirler, kök ve kaynak ile birleşirler, bir olurlar.

Madde ile olan mücadelesinde ona boyun eğmeyen ve hakikat arayışına çıkmayı başaran ruh, yeryüzündeki kısa sınavını verdikten sonra, ilk basamak olarak Ay'a yükselir. Ay; düşünce dehasıdır, elinde gümüş bir orak tutar, doğumları ve ölümleri düzenler. Ruhları cesetlerden kurtararak büyük ışığa doğru çeker (cezbeder). Göğün ikinci katını yöneten Utarit yıldızıdır. Utarit; soyluluk dehasıdır, sınavını başarıyla vermiş ve birinci katta bedenden ayrılmış ruhlara çıkacak yolu gösterir. Bu kata çıkan ruhlar, soyluluklarını (asaletlerini) kanıtlamış ruhlardır. Üçüncü katı Zühre yıldızı yönetmektedir. Zühre; aşk dehasıdır, elinde aşk aynasını tutar, birbirlerini unutan ruhlar aşk aynasında birbirlerini bulurlar. Göğün dördüncü katı Güneş'in egemenliği altındadır. Güneş; güzellik dehasıdır, başarı ışıkları saçmaktadır, pırıl pırıldır. Başarılı ruhlar, ölümsüzlüğe yükselebilmek için tüm güzelliklerden geçerler. Güneş, onları tatlı ışıklarıyla okşayarak ölümsüzlüğe hazırlar. Beşinci katı Merih yıldızı yönetir. Merih; düzenin (adaletin) dehasıdır, elinde düzenin keskin kılıcını tutmaktadır. Altıncı katı yöneten Müşteri yıldızıdır. Müşteri, bilimin dehasıdır, elinde büyük gücün asasını tutmaktadır. Yedinci ve son katsa, ölümsüzlüğe kavuşulan büyük aydınlık, tümel aklın tüm sırrını saklayan Zuhal yıldızının katıdır.

Karanlık bir gecede aydınlığa yürüyüş

Tıpkı Hermes'te olduğu gibi Apocu felsefede de, insan ruhunu ölümsüzlüğe götüren dünyamızı maddeleştiren ve maddenin esiri haline getiren iktidar sistemine karşı verilen savaş, tüm güzelliklerden geçmeyi, iradeyi sınamayı, iktidarın hiçbir tuzağına kapılmadan özgür kalabilmeyi merkezine alır. Bu minvalde iradenin en güçlü duruşu, en sade haliyle kişiliğinde belirgin olan şehit Nalîn arkadaş, sınanmanın tecrübeleriyle güzelleşmiş ve aydınlanmış bir bilincin özgür kıldığı en güçlü örneklerden biri olmayı başardı. Bütün hakikat arayışçılarında olduğu gibi, tüm geçmiş yüzyılları çözümleyerek 21. yüzyılı aydınlatmayı başarmış en büyük hakikat arayışçısı olan Rêber Apo'nun özgürlük felsefesi önce ruhu aydınlatır. İç gözle kendine bakabilen, tanımlayabilen insanın bilinci ve duyguları ancak onu aydınlatabilir. Bu da insanın kendini bilmesi, 'Xwebûn' olmayı başarması anlamına gelir. Kendini bilmeye dayalı 'Xwebûn' olmayı başaran kadında tüm güzellikler, iyi olan her şey, evrensel özü taşıyan tüm anlamlar ifadesini bulacaktır. İşte bu evrensel özü taşıyan ve gittiği her yere götüren Nalîn Mûş Yoldaş da, tıpkı ilk toplumsallığı yaratan kadın gibi yeniden toplumsallaşmanın farkındalığıyla özgürlük saflarına katılarak öncülüğün sorumluluğunu aldı. Henüz özgürlük güneşinin ışıklarına gözleri değmemiş, Türk devletinin inkâr-imha saldırılarıyla kendisi olmaktan çıkmış bir coğrafyada, ışığı ilk karşılayan ve kimlik bulma arayışının gerektirdiği yöne akan Nalîn arkadaş ilk devrimini yapıyordu. Ölümün karanlığını aşarak Güneşi göstermek isteyen Apocular, Mûş ovasının köylerine götürdüler gerçeği. Halka ulaşmanın daha etkin bir yolu olarak çevrede dikkate alınan ailelerden özgürlük saflarına katılım sağlanmasının daha iyi sonuç vereceğini düşünüyorlardı. Bu düşünceye Nalîn arkadaş cevap vermişti. Feodalizmin, sinmişliğin tüm dıştalanmışlığını yaşayan bu halkın küçük bir kızı yeniden dirilmeye öncülük edecek, tanrıça güzelliğiyle o topraklarda erdemi, güzelliği, özgürlüğü, onuru doğuracaktı. 1990'lı yılların başında Kürt olduğunu belki bilen, düşmanın faşist politikaları altında ezilen ama henüz kendine sahip çıkması gerektiğinin farkında olmayan, yaşamı nefes alıp vermekten ibaret hale gelmiş bir köy toplumuna, çevre köylerine yol gösteren, ışık olan ilk kişi Heval Nalîn oldu. Bir gecenin karanlığında köye gelen arkadaşlarla yeni bir yaşama doğru yönünü çeviren Nalîn arkadaş terk ettiği ailesinin, köyünün, çevresinin, halkının, kadınların gelecekteki onur kaynağı, ışığı olacaktı. Karanlık bir gecede aydınlığa yürüyüş böyle başladı. Küçük arkadaş gurubu yeni yoldaşlarını yanlarına alarak özgürlüğün mekânı olan dağlarına, evlerine, dünyanın en baş eğmez, en şefkatli, en kucaklayıcı mekânına geldiler.

Nalîn arkadaş, yeni yaşamın öğretisini, anlayışını, özgürlüğün o müthiş duygusunu öğrendikçe, kavradıkça, tattıkça özündeki coşkunlukla yeni mekânına gürül gürül akıyor, karşılaştığı her yeni şeyi sadece aklıyla değil, duygularıyla da tadıyordu, elleriyle dokunuyordu. Böylelikle tüm özüyle yaşamı kavramaya çabalıyor, bilinç O'nda çok somut bir görünürlüğe kavuşuyordu. Tüm algısını Kürt Özgürlük Hareketinin çizgisine ve bunun kaynağını aldığı Rêber Apo'ya yöneltmişti. Yüreğini en çok ısıtan O'na özgürlük kapısını açan kişiydi Rêber Apo. Nalîn arkadaş, Rêber Apo'yu yaşamının merkezine alarak ve bilincinin ulaşabildiği sınırlarda Önderlikle buluşmanın ve bunun için sınırlarını daha fazla genişletmenin çabası oldu. Özgürlük Hareketinin yaşam kültürünü, yoldaşlık anlayışını, kadına yaklaşımını anladıkça kendisini bulmaya başladı. Nalîn arkadaş hep şunu söylüyordu: "Özgürlük Hareketi beni buluncaya ve saflara katılıncaya kadarki yaşamımı hiç yaşanmamış sayıyorum. Sanki kaybolmuştum, var olmamıştım, o yaşamda yer alan başkasıydı. Özgürlük ışığı beni bulunca ben de kendimi buldum". Çok açık ve sade bir ifadeyle özgürlük saflarının militanı olmayı bir kadın olarak böyle tanımlıyor, böyle anlamlandırıyordu. O kendine has, sade ve esprili üslubuyla tüm arkadaşları etrafına toplar, köy yaşamını çözümler ve özgürlük bilincinin yaşamı nasıl farklılaştırdığını kavratmaya çalışırdı. Ama köy değerlerini, o sade ve güzel yaşamı hiç küçük görmez, ondaki güzelliğe de sahip çıkar, böylelikle kişiliğindeki güzelliğin en sade ve mütevazı hallerini ortaya koyardı. Mizahla anlatır, en güçlü mesajı gülümseyerek, gülümseterek verir, alırdı. "En çok gülmek yakışır kadına" derdi. En mutlu hallerinde de espri yaparak kucakladı mutluluğu, ölümün kendini dayattığı anlarda da espri yapar, gülümseyerek cesaretini dışa vurur ve gülümsemeyi direniş eylemine dönüştürürdü. Yaşamın, Nalîn arkadaştaki sureti sevgiydi. Hep sevgiyle, neşeyle dolu, sevgi nehrini her yüreğe taşıyan, sevdikçe güzelleşen, sevdikçe çoğalan, sevdikçe içindeki insanlığı besleyen, sevdikçe baharları çoğaltan bir kadındı. Hermes'in; "İnsanlar, ölümlü tanrılardır. Tanrılar da ölümsüz insanlar. Eşyanın dışı, içi gibidir.

Devamı sayfa 29'da